

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı

**TÜRKİYE'DE KAMU VERİLERİNİN AÇIK DEVLET UYGULAMALARI VE BELGE
YÖNETİMİ ÇERÇEVESİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ:
BİR MODEL ÖNERİSİ**

Şahika EROĞLU

Doktora Tezi

Ankara, 2017

**TÜRKİYE'DE KAMU VERİLERİNİN AÇIK DEVLET UYGULAMALARI VE BELGE
YÖNETİMİ ÇERÇEVESİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ:
BİR MODEL ÖNERİSİ**

Şahika EROĞLU

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı

Doktora Tezi

Ankara, 2017

KABUL VE ONAY

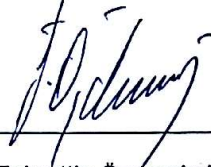
Şahika Eroğlu tarafından hazırlanan "Türkiye'de Kamu Verilerinin Açık Devlet Uygulamaları ve Belge Yönetimi Çerçevesinde Değerlendirilmesi: Bir Model Önerisi" başlıklı bu çalışma, 11 Mayıs 2017 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

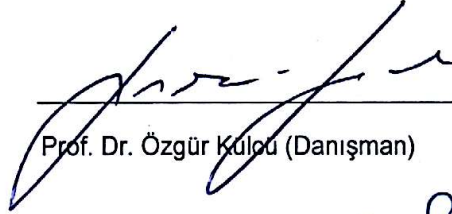
Prof. Dr. Bülent Yılmaz (Başkan)

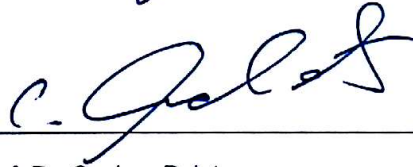
Prof. Dr. Sacit Arslantekin

Prof. Dr. Fahrettin Özdemirci

Prof. Dr. Özgür Kulcu (Danışman)

Prof. Dr. Coşkun Polat

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Sibel Bozbeyoğlu

Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kağıt ve elektronik kopyalarının Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim/Raporum sadece Hacettepe Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin/Raporumun yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

11 Mayıs 2017

Şahika Eroğlu

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin/raporumun tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kâğıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinlerin yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

● **Tezimin/Raporumun tamamı dünya çapında erişime açılabilir ve bir kısmı veya tamamının fotokopisi alınabilir.**

(Bu seçenekle teziniz arama motorlarında indekslenebilecek, daha sonra tezinizin erişim statüsünün değiştirilmesini talep etmeniz ve kütüphane bu talebinizi yerine getirse bile, teziniz arama motorlarının önbelleklerinde kalmaya devam edebilecektir)

○ **Tezimin/Raporumuntarihine kadar erişime açılmasını ve fotokopi alınmasını (İç Kapak, Özet, İçindekiler ve Kaynakça hariç) istemiyorum.**

(Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir, kaynak gösterilmek şartıyla bir kısmı veya tamamının fotokopisi alınabilir)

○ **Tezimin/Raporumun.....tarihine kadar erişime açılmasını istemiyorum ancak kaynak gösterilmek şartıyla bir kısmı veya tamamının fotokopisinin alınmasını onaylıyorum.**

○ **Serbest Seçenek/Yazarın Seçimi**

11/05/2017

Şahika EROĞLU

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu, Tez Danışmanının Prof. Dr. Özgür KÜLCÜ danışmanlığında tarafımdan retilidiğini ve Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığını beyan ederim.

Şahika EROĞLU

TEŞEKKÜR

Doktora süreci eğitim hayatının en zorlu dönemeci çok şey öğrenilen fakat yolun başında olduğunun idrakına varılan. Bu süreç kişisel yolculuğuma da birçok açıdan katkı sağlamıştır. Bu dönemde varlıklarına her zaman müteşekkir olduğum, hayatımın her anında yanımda olan ve bana destek veren, yaşamım boyunca her konuda gıpta ettiğim ve örnek aldığım sevgili anneme ve babama teşekkürlerimi borç bilirim. Varlığı her zaman desteğim olan kardeşim Harika'ya ne kadar teşekkür etsem azdır. En başından beri desteğini eksik etmeyen ve bu zorlu süreci anlayışla karşılayan sevgili eşim Emrah EROĞLU'na sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmanın gerçekleştirilmesinde tecrübesi ve bilgi birikimi ile bana yol gösteren, desteğini her daim hissettiğim tez danışmanım Prof. Dr. Özgür KÜLCÜ'ye sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Bu süreçte Prof. Dr. Bülent YILMAZ'a Prof. Dr. Fahrettin ÖZDEMİRCİ'ye çok değerli yönlendirmeleri ve görüşleri için teşekkürü borç bilirim.

Bitmeyecek gibi gelen bu süreçte fikir alışverişleri ile çok şey paylaştığımız ve öğrendiğimiz, sabırla her zaman yanımda olan sevgili yol arkadaşım Dr. Tolga ÇAKMAK'a her zaman yanımda olduğu ve desteği için sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Son olarak zor bir dönemde çalışmaya katkı sağlayan tüm kurumlara ve yetkililerine verdikleri destek için ayrıca teşekkür ederim.

Her son bir başlangıç... Yaşam hikâyemin yeni başlangıcında kendime not:

*"Yani, öylesine ciddiye alacaksın ki yaşamayı,
yetmişinde bile, mesela, zeytin dikeceksin"*

ÖZET

EROĞLU, Şahika. *Türkiye’de Kamu Verilerinin Açık Devlet Uygulamaları ve Belge Yönetimi Çerçevesinde Değerlendirilmesi: Bir Model Önerisi*, Doktora Tezi, Ankara, 2017.

Açık erişime dönük eğilimlerin artmasıyla kamu kaynaklarıyla üretilen verinin yeniden kullanımı ve bilgi erişim hakları çerçevesinde paylaşımına açılması daha da önem kazanmıştır. Kamu verilerinin açık paylaşımı, vatandaşların yönetime katılımı, katılımcı demokrasi ve yeni ekonomiler yaratma adına önemli görülmektedir. Kamu verilerinin vatandaşların erişimine açılmasıyla şeffaflık ve hesap verilebilirlik adına önemli bir yol alınmıştır. Bu bağlamda kamu verilerinin açılması ile birlikte açık devlet uygulamaları ortaya çıkmış ve konuya yönelik politik söylemler geliştirilmiştir.

Devlet verilerinin açılması ve bu bağlamda ekonomik, sosyal ve politik kazanımlar elde edilmesi literatürde “açık devlet” (open government) olarak tanımlanan uygulamaların önemli bir ayağını oluşturmaktadır. Açık devlet herhangi bir kısıtlama olmadan her kesimin serbest bir şekilde açık formattaki devlet verilerine ulaşması ve bu verileri yeniden kullanabilmesi anlamına gelmektedir. Zamanla ülkeler açık devlet hedeflerine ulaşmak için geliştirdikleri açık devlet ulusal hareket planlarını uygulamaya geçirmişlerdir. Konuya yönelik son dönemlerde açık devlet modellemeleri, değerlendirme kriterleri, açık devlet verilerinin hazırlanmasına yönelik bilimsel çalışmalar da önemini artırmaktadır.

Çalışmada Türkiye’de açık devlet süreçlerine temel oluşturacak olan kamu verileri, açık devlet ve belge yönetimi uygulamaları kapsamında literatür, kurumsal ve yasal koşullar çerçevesinde değerlendirilmiştir. Bu çerçevede Türkiye’de açık devlet süreçlerine yönelik strateji ve eylem planları giriş seviyesindedir. Ülkemizde açık devlet uygulamaları ve açık devlet verilerinin yapılandırılması ile ilgili politik, teknik ve yasal sorunlar yaşanmakta ve sürdürülebilir bir yapı bulunmamaktadır. Araştırmada, çeşitli strateji ve eylem planlarında Türkiye’de açık devlet uygulamalarından sorumlu kurumlar ve mevcut e-devlet portalına entegre olan 21 kurum literatürdeki benzer çalışmalar ve modellere dayanılarak geliştirilen bir değerlendirme aracıyla analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen sonuçlar doğrultusunda “*Türkiye’de kamu kurumlarının açık devlet uygulamalarına hazırlanmalarına yönelik farkındalık yaratılamamakta, açık devlet uygulamalarına yönelik içeriğin tanımlanması ve yönetimine ilişkin süreçler yapılandırılmamakta ve konuyla ilgili politik, teknik ve hukuksal altyapı eksiklikleri bulunmaktadır*” şeklinde belirlenen hipotez doğrulanmıştır. Araştırma sonuçları doğrultusunda Türkiye’de açık devlet uygulamaları ve kamu verilerinin açılması süreçlerinde yararlanılmak üzere bir model geliştirilmiştir.

Anahtar Sözcükler

Açık Devlet, Açık Devlet Verisi, Kamu Verisi, Veri Yönetimi, Belge Yönetimi

ABSTRACT

EROĞLU, Şahika. *Evaluation of Public Data in Context of Open Government Approaches and Records Management in Turkey: A Proposed Model*, Ph.D. Dissertation, Ankara, 2017.

Since the increase in open access trends, ensuring the reusability and availability of publicly funded data with reference to the right to access information have become more and more important. Data transparency is crucial in terms of citizen engagement, participatory democracy and developing new economies. After ensuring citizen access to publicly funded data, a significant progress has been made regarding its transparency and accountability. In this context, with the opening of public data, open government practices and new political discourses emerged.

The opening-up of government data and obtaining economic, social and political gains constitute an important pillar of the agenda defined as "open government" in the related literature. Open government is a doctrine that enables free public access to government data by all segments of society and (re)using it without any restrictions. Over time, countries have developed open government national action plans and put them into practice to achieve the objectives. In this respect, open government models, evaluation criteria, and scientific studies on collecting open government data continues to grow in importance.

In this study, within the scope of institutional and legal frameworks, public data that is the key element of open government processes in Turkey has been evaluated with reference to the literature on open government processes and information management practices. Open government strategies and action plans of Turkey are in fact too basic. Thus, Turkey has been facing political, technical and legal issues regarding open government practices as well as open government data configuration, and it has no sustainable structure.

In this study, an evaluation instrument is devised based on similar studies and models in the literature to analyse 21 institutions that are conferred responsibility for Turkey's open government practices in various strategies and action plans and integrated into e-government portal. According to the results obtained in this study, the following hypothesis is verified: *There is a lack of political, technical and legal infrastructure related to defining the content and management processes related to open government practices and creating the awareness about the preparation of public institutions for open government applications in Turkey.* In line with the results, a model that can be used as a guide for the open government practices and the opening-up of the public data has been developed.

Keywords

Open Government, Open Government Data, Public Data, Data Management, Records Management

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
BİLDİRİM	ii
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI	iii
ETİK BEYAN	iv
TEŞEKKÜR	v
ÖZET	vi
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar DİZİNİ	xii
ŞEKİLLER DİZİNİ	xvi
1. BÖLÜM: GİRİŞ	1
1.1. Konunun Önemi	1
1.2. Araştırmanın Amacı	4
1.3. Araştırma Modeli, Araştırmanın Problemi ve Araştırma Soruları	4
1.4. Araştırma Hipotezleri	8
1.5. Araştırmanın Kapsamı	8
1.6. Araştırmanın Yöntemi, Veri Toplama ve Değerlendirme Teknikleri	10
1.7. Araştırma Düzeni	12
1.8. Kaynaklar	13
2. BÖLÜM: AÇIK VERİ VE AÇIK DEVLET UYGULAMALARI	16
2.1. Açıklık, Bilgiye Erişim ve Bilgi Edinme Hakkı	16
2.2. Kamu Sektörü Bilgisi, Kullanımı, Yeniden Kullanımı, Kullanım Engelleri ve Ekonomik Değeri	22
2.2.1. Kamu Sektörü Bilgisi, Kullanımı, Yeniden Kullanımı ve Kullanım Engelleri	22
2.2.2. Kamu Sektörü Bilgisi Ekonomik Değeri	25
2.3. Açık Erişim Kapsamında Kamu Sektörü Bilgisine Erişim ve Bilginin Ticarileştirilmesi	29
2.3.1. Açık Erişim Tanımı ve Açık Erişim Hareketleri	29
2.3.2. Kamu Sektörü Bilgisine Açık Erişim ve Bilginin Ticarileştirilmesi	31
2.4. Açık Veri, Kapsamı ve Özellikleri, Açık Veri Süreçleri	36
2.5. Açık Devlet Kavramının Gelişimi ve Açık Devlet Uygulama Modelleri	39
2.5.1. Açık Devlet Kavramının Gelişimi	39
2.5.2. Açık Devletin Tanımı Kapsamı, Faydaları ve Uygulama Engelleri	42

2.5.3. Açık Devlet İlkeleri ve Uygulama Modelleri	52
2.5.4. Açık Devlet Hareketleri, Açık Devlet Portalları (ABD, AB ve Diğer Ülkeler)	62
3. BÖLÜM: BELGE YÖNETİMİ KAPSAMINDA AÇIK DEVLET UYGULAMALARI ...	69
3.1. Kamu Yönetimi Süreçlerinde Belge Yönetimi ve Elektronik Belge Yönetimi Sistemleri	69
3.2. E-Devlet Uygulamaları ve E-Devlet Süreçlerinde Belge Yönetimi.....	76
3.3. Açık Devlet Modelinde Belge Yönetimi, Veri Yönetimi, Veri Kataloglarının Hazırlanması, Açık Devlet Standartları, Lisansları ve Bağlı Açık Devlet Verileri	82
3.3.1. Açık Devlet Modelinde Belge Yönetimi	82
3.3.2. Açık Devlet Uygulamaları ve Belge Yönetimi Kapsamında Devlet Verilerinin Yönetimi, Açık Devlet Veri Katalogları Hazırlanması, Bağlı Açık Devlet Verileri (Linked Open Government Data).....	88
3.3.3. Açık Devlet Standartları ve Açık Devlet Lisansları	100
3.3.3.1. Açık Devlet Standartları	100
3.3.3.1.1. Belge Yönetimine Yönelik Standartlar.....	101
3.3.3.1.2. Veri Yönetimine Yönelik Standartlar	103
3.3.3.2. Açık Devlet Lisansları.....	104
4. BÖLÜM: AÇIK DEVLET UYGULAMALARININ YASAL ÇERÇEVESİ, TÜRKİYE'DE MEVCUT DURUM, YASAL DAYANAKLAR VE MEVZUAT KOŞULLARI.....	107
4.1. Kamu Verilerinin Kullanımına Temel Oluşturan Kavramlar ve Yaklaşımlar ..	107
4.1.1. Bilgi Erişim Düzenlemeleri	107
4.1.2. Kamu Verilerine Erişim Kapsamında Güvenlik ve Gizlilik, Kişisel Veriler.....	111
4.2. Türkiye'de Mevcut Durum, Yasal Dayanaklar ve Mevzuat Koşulları	115
4.2.1. Türkiye'de Açık Devlet Uygulamalarına Yönelik Kanun, Mevzuat, Yönetmelik ve Genelgeler	117
4.2.1.1. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası	117
4.2.1.2. 4982 Sayılı Bilgi Edinme Kanunu.....	118
4.2.1.3. 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu	120
4.2.1.4. 5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu	121
4.2.1.5. 6085 Sayılı Sayıştay Kanunu.....	122
4.2.1.6. 5176 Sayılı Kamu Görevlileri Etik Kurulu Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	123

4.2.1.7. 3473 Sayılı Muhafazasına Lüzum Kalmayan Malzemenin Yok Edilmesi Hakkındaki KHK'nin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun.....	123
4.2.1.8. 5070 Sayılı Elektronik İmza Kanunu	123
4.2.1.9. 5651 Sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun	124
4.2.1.10. 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu	125
4.2.1.11. Kamu Verilerinin Paylaşılmasına Dayanak Oluşturabilecek Diğer Kanun, Yönetmelik, Mevzuat ve Genelgeler.	126
4.2.2. Türkiye'de Açık Devlet Uygulamalarına Yönelik Strateji Belgeleri.....	128
5. BÖLÜM: BULGULAR VE DEĞERLENDİRME	133
5.1. Mevcut Durum ve Algılara İlişkin Bulgular	133
5.2. Açık Devlet Verisi Yönetimsel/Politik, Yasal Çerçevesi ve Kurumsal Yapılar, Sorumluluklar ve Yeteneklere İlişkin Bulgular	144
5.3. Ekonomik Koşullar, Mali Kaynaklar ve İnsan Kaynaklarına İlişkin Bulgular..	150
5.4. Açık Devlete Yönelik Veri Yapıları, Verilerin Elverişliliği, Verilerin Seçim ve Ayıklanmasına İlişkin Bulgular	153
5.5. Kurumsal Verilerin Tanımlama Süreçlerine (Üstveri ve Sınıflama) İlişkin Bulgular	160
5.6. Açık Devlet Verilerine Yönelik Kullanım Talepleri ve Değerlendirilmelerine İlişkin Bulgular	162
5.7. Açık Devlet Uygulamalarına Yönelik Engellere İlişkin Bulgular	164
5.8. Kurumlarda Açık Devlet, E-Devlet ve Belge Yönetimi Koşullarına İlişkin Bulgular	170
6. BÖLÜM: TÜRKİYE'DE AÇIK DEVLET UYGULAMALARI VE KAMU VERİLERİNİN AÇILMASI SÜREÇLERİ İÇİN BİR MODEL ÖNERİSİ	176
6.1. Politika ve Düzenleme Aşaması	182
6.1.1. Politik Sahiplik ve Stratejik Planlama	182
6.1.2. Bilgiye Erişimin Geliştirilmesi	185
6.1.3. Şeffaflığın Teşviki	188
6.1.4. Açık Veri Sağlanması ve Geliştirilmesi	190
6.1.5. Açık Verilerin Korunması	192
6.1.6. Sivil Toplum Entegrasyonu	195

6.2. Organizasyonel Aşama	196
6.2.1. Kurumsal Politika.....	197
6.2.2. Teknik Altyapılar	198
6.2.3. Kurumsal Eğitimler ve Farkındalık	199
6.3. Veri Aşaması.....	201
6.3.1. Verilerin Sağlanması ve Tanımlanması	202
6.3.2. Verilerin Gözden Geçirilmesi	205
6.3.3. Verilerin Yayınlanması	206
6.4. Açık Devlet Portalı, Açık Devlet Etkileri ve Etki Değerlendirme	208
6.4.1. Açık Devlet Portalı	208
6.4.2. Açık Devlet Etkileri ve Etki Değerlendirme.....	209
7. BÖLÜM: SONUÇ VE ÖNERİLER	211
KAYNAKÇA	222
EK 1: Türkiye’de Kamu Verilerinin Açık Devlet Uygulamaları ve Belge Yönetimi Çerçevesinde Değerlendirilmesi Anketi	253
EK 2: Etik Kurul İzni	266
EK 3: Orijinallik Raporu.....	267

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1. Kamu sektörü bilgisi sınıflaması (Dekkers, Polman, Velde ve Vries, 2006)	23
Tablo 2. Açık devlet verisi yönetim yapılandırması uygulamaları (Solar, Concha ve Meijueiro, 2012)	92
Tablo 3. Açık devlet verileri için kullanılabilir uygun açık formatlar (Krabina, Prorok ve Lutz, 2012)	97
Tablo 4. Kurumda “açık devlet verisi” hizmetleri yürütülme durumu	133
Tablo 5. Açık devlet verisine (kamuya açık veriler) yönelik bir strateji/yasal ya da idari düzenleme (ler) bulunma durumu	134
Tablo 6. Açık devlet verisine (kamuya açık veriler) yönelik strateji geliştirme çalışmalarından haberdar olma durumu	135
Tablo 7. 2015-2018 Bilgi Toplumu Stratejisi ve Eylem Planı’nda geçen açık devlet verisi programı uygulanma durumu	135
Tablo 8. Açık veri, açık devlet verisi, kamu verilerinin kullanımı gibi düzenlemelerden haberdarlık durumu	136
Tablo 9. Açık devlet stratejisinin geliştirilmesinden sorumlu kurumlarla işbirliği durumu	136
Tablo 10. Kurumlararası bilgi paylaşımı ve birlikte çalışabilirliğe yönelik düzenlemeler	137
Tablo 11. Açık devlet verisinin kuruma fayda sağlama durumu	137
Tablo 12. Açık devlet verilerine yönelik öncelik durumları	138
Tablo 13. Kurumun açık devlet portalına hangi tür veriler sağlayabileceği veriler	139
Tablo 14. Açık devlet stratejisi kapsamında kurumunuzun yer alabileceği süreçler	140
Tablo 15. Kurum çalışanlarının bilgi teknolojileri ve dijital okuryazarlık beceri seviyeleri	141
Tablo 16. Bilgi iletişim teknolojilerine yönelik eğitim verilme durumu	141
Tablo 17. Kurum web sayfasının kurumu ve kurum işleyişini yansıtırma durumu	142
Tablo 18. Açık devlet uygulamalarına geçiş kapsamında gerçekleştirilen çalışmalar ve etkileri	143
Tablo 19. Kurumda açık devlet süreci ve açık devlet verisi planlamaları gerçekleştirilme durumu	144
Tablo 20. Kurumda uygulanan/uygulanacak olan açık devlet/açık devlet verisi programına yönelik politikanın açık devlet sürecinde etkisi düzeyi	144
Tablo 21. Kurumda uygulanan/uygulanacak olan açık devlet/açık devlet verisi programına yönelik yazılı bir politikaya ihtiyaç durumu	145

Tablo 22. Kurumda açık devlet uygulamalarını (kamuya açık verilerin yönetimi) kapsayan kurumsal iş süreçleri planlaması yapılma durumu.....	145
Tablo 23. Kurumda açık devlete yönelik görevlendirme ve sorumluluklar belirlenmesi	146
Tablo 24. Kurumda veri güvenliği, verilerin arşivlenmesi, dijital korumaya yönelik yasal ve politik düzenleme bulunma durumu	146
Tablo 25. Kurumda veri güvenliği, verilerin arşivlenmesi, dijital korumaya yönelik süreçlerden sorumlu birim.....	146
Tablo 26. Kurumda kişisel verilerin toplanması ve işlenmesi süreçlerinde kişisel gizliliğin korunmasına yönelik yasal ve politik çerçeve	147
Tablo 27. Kurumda kişisel verilerin toplanması ve işlenmesine yönelik süreçlerde yapılan işlemler.....	147
Tablo 28. Kurumda devlet verilerinin yayınlanması ve yeniden kullanılmasına yönelik verilerin lisanslanması, verilerin sahipliği ve/veya verilerin kullanım koşullarına yönelik çalışmaların yapılma durumu	148
Tablo 29. Kurumda ticari olarak kullanılabilen veriler	148
Tablo 30. Açılacak devlet verilerine yönelik yasal düzenlemelerin etkililik düzeyi ..	149
Tablo 31. Bilgi Edinme Kanunu Çerçevesinde taleplerin uygun zaman ve kapsamda karşılanma düzeyi.....	149
Tablo 32. Bilgi Edinme Kanununun Açık Devlet süreçlerinde etki düzeyi.....	150
Tablo 33. Kurumda açık devlet verilerinin hazırlanması, verilerin yönetimi ve yayınlanmasına yönelik finansman kaynağı sağlanması	150
Tablo 34. Açık devlet uygulamalarında verilerin hazırlanması, verilerin yönetimi ve yayınlanmasına yönelik ekonomik koşullar ve mali kaynakların süreçlerdeki önem düzeyi	151
Tablo 35. Kurumda açık devlet uygulamalarına yönelik personel sayısının kurum açısından yeterlilik durumu	151
Tablo 36. Kurumda açık devlet uygulamalarına yönelik personelin eğitim durumu ..	152
Tablo 37. Açık devlet uygulamalarına yönelik personelin teknik yeterlilik düzeyi	152
Tablo 38. Açık devlet programına yönelik verilerin açılması sürecinde kullanılacak verileri belirlenmesi	153
Tablo 39. Mevcut verilerin dijital ortamda olma durumu ve mevcut verilerin yeniden kullanılabilir formatlarda bulunma durumu	154
Tablo 40. Kurumda tutulan verilerin bulunduğu formatlar	154
Tablo 41. Verilerin arşivlenmesi ve dijital koruma süreçlerinde kullanılan standart politika ve prosedürler.....	155
Tablo 42. Kuruma ait verilerin kamuya açılmasını içeren açık devlet uygulamalarına yönelik mevcut altyapı olanaklarının değerlendirilmesi.....	155

Tablo 43. Elektronik ortamda oluşturulan ve kullanılan veriler için kullanılan güvenlik ve kontrol mekanizmaları	156
Tablo 44. Verilerin web sayfasından indirilebilir formatlarda yayınlanma durumu	156
Tablo 45. Verilerin erişimi ve yeniden kullanımına yönelik ana yaklaşım	157
Tablo 46. Kurumsal verilerin toplanması, ayıklanması ve yönetimine yönelik sistematik bir prosedür bulunma durumu	157
Tablo 47. Açık devlet kapsamında yayınlanacak verilere yönelik ayıklama işlemi gerçekleştirilme durumu.....	158
Tablo 48. Kurumda gerçekleştirilen verilerin seçim ve ayıklama işlemlerinin gerekliliği	158
Tablo 49. Kurumda gerçekleştirilecek olan açık devlet uygulamaları kapsamında verilerin seçim unsurların önem sırası.....	159
Tablo 50. Kurumda tutulan ve açık devlet kapsamında kullanıma sunulması planlanan veya sunulan kişisel verilerin anonimleştirilmesi gerçekleştirilme durumu	159
Tablo 51. Kurumda verilerin tanımlama işlemleri (katalog, dosyalama ya da ve tanımlama başlıklarının hazırlanması) kim tarafından yapılmaktadır?	160
Tablo 52. Kurumda üretilen veya toplanan verilerin ne kadarının sınıflandırılması planlanmaktadır	161
Tablo 53. Kurumda üretilen veya toplanan verilerin sınıflandırılmasına neden ihtiyaç duyuluyor	161
Tablo 54. Kurum verilerine yönelik gerçekleştirilen tanımlama işlemlerinde kullanılan alanların yeterli olma durumu.....	162
Tablo 55. Kamu sektörü bilgisinin yeniden kullanımına yönelik sunduğunuz koşullar açıklığı	163
Tablo 56. Verilerin açık yayınlanmasına yönelik kamu(halk)ve sivil toplum kuruluşu talebi.....	163
Tablo 57. Kurumsal verilerinizin kullanım durumuna ve kullanım taleplerine yönelik gerçekleştirdiğiniz değerlendirme çalışmaları.....	164
Tablo 58. Açık devlet sürecinde verilerin açılmasına yönelik belirlenen politika engelleri ve bunların açık devlet uygulamalarının başarısını üstüne etkisi.....	165
Tablo 59. Açık devlet sürecinde verilerin açılmasına yönelik belirlenen teknik engelleri ve bunların açık devlet uygulamalarının başarısını üstüne etkisi.....	166
Tablo 60. Açık devlet sürecinde verilerin açılmasına yönelik belirlenen kurumsal engelleri ve bunların açık devlet uygulamalarının başarısını üstüne etkisi	167
Tablo 61. Açık devlet sürecinde verilerin açılmasına yönelik belirlenen kültürel engelleri ve bunların açık devlet uygulamalarının başarısını üstüne etkisi	168
Tablo 62. Açık devlet sürecinde verilerin açılmasına yönelik belirlenen yasal engel ve zorlukları ve bunların açık devlet uygulamalarının başarısını üstüne etkisi ...	169

Tablo 63. Açık devlet sürecinde verilerin açılmasına yönelik belirlenen finansal zorlukları ve bunların açık devlet uygulamalarının başarısını üstüne etkisi	170
Tablo 64. İçerik formatları ve içeriğin tanımlanmasına dönük koşullar	171
Tablo 65. İçeriğin sınıflandırılması ya da dosyalanmasının yeterliliği.....	171
Tablo 66. İçeriğe erişim ve erişim yetkilendirilmelerine dönük koşullar	172
Tablo 67. İçeriğin uzun süre korunması ile ilgili koşullar	172
Tablo 68. İçeriğin güvenliği ile ilgili koşullar	173
Tablo 69. İçeriğin diğer kurum ve organizasyonlarla entegrasyonu	173
Tablo 70. İçeriğe ilişkin yasal düzenlemelerin yeterliliği	174
Tablo 71. İçeriğe ilişkin donanım ve yazılım altyapısının yeterliliği	174
Tablo 72. İçeriği yönetecek personelin yeterliliği.....	174
Tablo 73. İç ve dış kullanıcıların eğitimi ile ilgili koşulların yeterliliği.....	175
Tablo 74. Tüm başlıklarla ilgili akademik ya da teknik desteğe duyulan ihtiyaç düzeyi	175

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Araştırma modeli	5
Şekil 2. Araştırma modeli, araştırma problemi ve araştırma soruları ilişkisi.....	7
Şekil 3. Bilgi edinme hakkı bileşenleri.....	20
Şekil 4. Kamu sektörü bilgisi yeniden kullanım akışı (OECD, 2005)	26
Şekil 5. Kamu sektörü bilgisinden değer üretimi (Deloitte, 2013).	31
Şekil 6. Açık veri değer piramidi (Lokers ve Janssen, 2014).....	38
Şekil 7. Açık devlet uygulama modeli (Lee ve Kwak, 2011).....	58
Şekil 8. Açık veri piyasası (The open data marketplace) (Deloitte, 2012,s.2).....	60
Şekil 9. Açık devlet ekosistemi (Harrison, Pardo ve Cook, 2012)	61
Şekil 10. Portallarda açılan veri setleri ve konularına göre indirilen veri setleri karşılaştırması	65
Şekil 11. ABD Açık devlet portalı data.gov	66
Şekil 12. Birleşik Krallık Açık devlet portalı data.gov.uk.....	67
Şekil 13. Singapur Açık devlet portalı data.gov.sg.....	67
Şekil 14. Belge yönetimi ve yönetim teorileri etkileşimleri (Zawiyah ve Chell, 2002 s.58)	71
Şekil 15. e-Devletten beklenen potansiyel faydalar (Wirtz ve Daiser, 2015)	79
Şekil 16. Açık Devlet-Bilgi ve belge yönetimi ilişkisi (USAID Open Government Plan, 2014)	84
Şekil 17. Açık devlet süreçlerinde belge yönetimi gerekliliği	88
Şekil 18. Açık devlet süreçlerinde veri yönetimi (Mosley, 2008).....	90
Şekil 19. Bağlı Açık Devlet Verisi Yol Haritası (Ding, Peristeras ve Hausenblas, 2012).....	99
Şekil 20. Açık Devlete Yönelik Düzenlemeler Zaman Çizelgesi.....	132
Şekil 21. Açık Devlet ve Açık Devlet verisi uygulama modeli.....	177
Şekil 22 Politik sahiplik ve stratejik planlama bileşeni.....	185
Şekil 23. Bilgiye erişimin geliştirilmesi bileşeni	188
Şekil 24. Şeffaflığın teşviki bileşeni	189
Şekil 25. Açık veri sağlanması ve geliştirilmesi bileşeni.....	192
Şekil 26. Açık veri korunması bileşeni	194
Şekil 27. Sivil toplum entegrasyonu bileşeni	195
Şekil 28. Kurumsal politika bileşeni	197
Şekil 29. Teknik altyapılar bileşeni	198
Şekil 30. Kurumsal eğitimler ve farkındalık bileşeni	201

Şekil 31. Açık devlet veri katalogu konu başlıkları ve veri sağlayıcı kurumlar	203
Şekil 32. Verilerin sağlanması ve tanımlanması bileşeni	205
Şekil 33. Verilerin gözden geçirilmesi bileşeni	206
Şekil 34. Verilerin yayınlanması bileşeni	207
Şekil 35. Veri aşaması iş süreçleri	208
Şekil 36. Açık devlet verisi portalı	209
Şekil 37. Açık devlet, e-devlet, fiziksel arşivler, elektronik arşivler ve belge yönetimi çerçevesinde kurumsal koşullar yeterlilikler	215

1. BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. KONUNUN ÖNEMİ

Sürekli değişen teknolojik uygulamalar, yönetim anlayışlarında da yeni yaklaşımların geliştirilmesini gerekli kılmaktadır. Bu kapsamda geleneksel kapalı yönetim anlayışları yerine çoklu iletişime izin veren, açıklık anlayışına dayalı bir yönetim süreci gündeme gelmiştir. Gelişen teknoloji çerçevesinde ortaya çıkan yeni platformlar, yönetimlerin geleneksel ortamlarda yürüttükleri hizmetleri bu platformlarda vermelerine olanak sağlamaktadır. Özellikle elektronik bilgi sistemlerinin ortaya koyduğu platform tabanlı uygulamalar, zamandan ve mekândan bağımsız çalışmalar yapmaya, çok yönlü bilgi alışverişine olanak sağlamaktadır. Teknolojik dönüşüme paralel olarak yaşanan toplumsal değişimler, vatandaşların yönetime daha fazla katılım sağlamasına ve yönetim süreçlerini yakından takip etmelerine ortam yaratmaktadır. Böylelikle yönetim sistemleri tek yönlü bilgi akışından etkileşimli yapılara doğru evrilmektedir.

Kamu kurumları iş süreçlerini yerine getirirken büyük miktarda veri toplamakta ve üretmektedir. Bu kapsamda kamu sektörü tarafından üretilen ya da toplanan veri olarak tanımlanan “devlet verisi” literatürde farklı kaynaklarda ‘kamu verisi’, “kamu sektörü verisi”, “kamu bilgisi”, “kamu sektörü bilgisi” gibi adlandırmalarla tanımlanmaktadır (Deloitte, 2012, European Commission, 2003; Vickery, 2011; European Commission, 2011). Geliştirilen uygulamaların da yardımıyla çok yönlü paylaşılabirliği artan devlet verisi, sadece kurum içi değil farklı paydaşlar arasında işbirliklerinin yapılmasına, çoklu veri kaynaklarından yenilikçi hizmetlerin ve uygulamaların geliştirilmesine olanak sağlamaktadır. Farklı hizmet alanlarında büyük miktarlarda veri üreten kamu sektörü söz konusu verileri, vatandaşların yönetime katılımı, demokratik gelişme ve yeni ekonomiler yaratmak adına da paylaşımına açabilmektedir.

Öte yandan bilginin açık erişimine yönelik eğilimlerin artışıyla birlikte, kamu kaynaklarıyla üretilen verinin ve bilginin yeniden kullanımı ve bilgi erişim hakları doğrultusunda erişime sunulması gittikçe önem kazanmaktadır. Günümüzde birçok ülke, kamu verilerini toplumun erişimine açarak yönetimde şeffaflık ve hesap verilebilirlik süreçlerini daha etkin yönetmeye yönelmişlerdir. Devlet verilerinin paylaşımı vatandaşların yönetime katılımı, demokratik gelişme ve yeni ekonomik bakış açıları yaratmak adına önemli görülmektedir. Dahası hükümetler yönetimlerin şeffaflığı, denetlenebilirliği ve

vatandaşlara yönelik işbirliği süreçlerinde, devlet verilerinin açık paylaşımına yönelik yeni söylemler geliştirmektedir.

Kamu sektörünün iş süreçlerinde ürettiği ve herhangi bir kısıtlama olmadan makineye okunabilir formatlarda paylaştığı kullanılabilir ve tekrar kullanılabilir veriler olarak tanımlayabileceğimiz “açık devlet verisi (open government data)” ise yönetimde şeffaflık ve hesap verilebilirliği artırırken aynı zamanda yenilikçi hizmetler ve beraberinde yeni tip ekonomik büyümeyi de teşvik etmektedir. Kamunun, sivil toplum örgütleri, genel halk, girişimciler gibi farklı paydaşları devlet verilerini gözden geçirerek ve indirerek yeni uygulamalar geliştirilebilmektedir.

Devlet verilerinin açılması ve bu bağlamda ekonomik, sosyal ve politik kazanımlar elde etmek literatürde “açık devlet” (open government) olarak tanımlanan yapının önemli bir ayağını oluşturmaktadır. Temel olarak açık veri kavramı ile şekillenen açık devlet kavramı, herhangi bir kısıtlama olmadan herkesin serbest bir şekilde açık formattaki devlet verilerine ulaşması ve yeniden kullanabilmesi anlamına gelmektedir (Ayers, 2007; W3C Interest Group Note, 2009). Açık devlet kavramının tematik olarak tek bir yapıdan öte, çeşitli boyutlarda genişleyebilen, içerisine açık veri, açık kaynak kodu, açık toplum, açık erişim, açık standartlar vb. gibi kavramların yer alabildiği bir şemsiye terim olarak tanımlanması gerektiği üzerinde durulmaktadır (Geiger ve Lucke, 2012).

Açık devlete yönelik girişimlerin 2009 yılında Amerika Birleşik Devletleri’nde Barack Obama’nın politika değişimleri ile ivme kazandığı vurgulanmaktadır (Tauberer, 2014). Obama’nın 2009 yılının Aralık ayında yayımladığı Açık Devlet Direktifi’nde “açık devlet” kavramı ilk defa tanımlanmış ve bu yayın ile dünya çapında açık devlet girişimlerine öncülük edilmiştir. Açık devlet tanımında yer alan, şeffaflık, katılım ve işbirliği süreçlerinin bir yansıması olan Beyaz Saray Teknoloji Projesi ‘Data.gov’ projesinin de başlatıldığı belirtilmektedir (Tauberer, 2014; The White House, 2016). Yaşanan bu süreçlerle birlikte birçok devlet, topladığı veriyi halkla paylaşmak için web portalları oluşturmaya başlamıştır (Ubalde, 2013). Ülkeler açık devlet hedeflerine ulaşmak için geliştirdikleri açık devlet ulusal hareket planlarını da uygulamaya geçirmişlerdir. Konuyla ilgili literatür incelendiğinde son dönemlerde açık devlet modelleri, değerlendirme kriterleri, verilerin hazırlanmasına yönelik bilimsel çalışmaların varlığı dikkat çekmektedir (Krabina, Prorok ve Lutz, 2012; Lee ve Kwak, 2011; Ubalde, 2013). Dahası, Açık Devlet Girişimi, Şeffaflık ve Hesap Verilebilirlik Girişimi, Amerikan Ulusal Arşivi NARA (Open Government Initiative, Transparency and Accountability Initiative, The National Archives and Records Administration-NARA) gibi birçok ulusal ve uluslararası kuruluş ve birlik, açık devlet ve açık devlet girişimlerine yönelik rehberler ve raporlar yayınlamıştır (Open Government Initiative, 2009; NARA, 2014). Sözü

edilen plan ve rehberlerin yanı sıra açık devlet olgunlaştırma modelleri üzerine bilimsel çalışmalar da yapılmıştır. Bu çerçevede modellemelerde konuyla ilgili olarak şeffaflık, katılım, işbirliği, karşılıklı etkileşim başlıkları çerçevesinde ülkelerin oluşturdukları açık devlet eylem planlarına yönelik değerlendirme ve açık verilerin hazırlanmasına yönelik rehberlik sağlanması amaçlanmıştır. Olgunlaşma modellemelerinde ayrıca açık devlet süreçlerinde kamu kurumlarının kurumsal ve teknolojik yeterlilik seviyelerinin belirlenmesine, açık devlet politikalarının oluşturulmasına ve açık devlet verilerini paylaşmalarına odaklanılmıştır. Bu çalışmalarda ayrıca her olgunluk seviyesinde zorluklar, fırsatlar ve yapılması gerekenler vurgulanmıştır (Sandoval-Almazan, 2011; Krabina, Prorok ve Lutz, 2012; Lee ve Kwak, 2011; OECD, 2014; Deloitte, 2012). Konuya yönelik IFLA (International Federation of Library Associations and Institutions, Uluslararası Kütüphane Dernekleri ve Enstitüleri Federasyonu) raporunda açık devlet uygulamalarının temelini oluşturan devlet verisinin yaşam döngüsü çerçevesinde yönetimi, birden fazla veri setiyle birlikte çalışabilirliği ve anlaşılabilirliği konularında bilgi ve belge yönetimi alanında çalışmaların yürütülmesi gerektiğini belirtmektedir (IFLA Trend Report, 2014). Bu bağlamda iyi inşa edilmiş belge yönetimi politikaları ve süreçleri açık devlet uygulamalarında önemli olarak görülmektedir.

Açık devlet ve açık devlet verisi kapsamında ülkelerin farklı olgunluk düzeylerinde uygulamaları söz konusudur. Türkiye’de açık devlet kavramı üzerine atılan adımlar ve mevzuat incelendiğinde, stratejik planlamalarda ve eylem planlarında açık devlet uygulamalarını yönlendirebilecek ifadelerin yer aldığı görülmektedir (DPT, 2006; Kalkınma Bakanlığı, 2013; Kalkınma Bakanlığı, 2015; Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı, 2016). 2003 yılında yürürlüğe giren Bilgi Edinme Kanunu Türkiye’deki açık devlet hareketlerinin temel dayanaklarından birisidir. Türkiye’de konunun yasal alt yapısı Bilgi Edinme Kanunu, Kişisel Verilerin Korunması Kanunu gibi düzenlemelere dayanmaktadır. Öte yandan son zamanlarda kamu kurumlarınca yayımlanan politika belgeleri, strateji metinleri, plan ve raporlarında da kamu verilerinin paylaşımı üzerine bilgiler ve uygulama adımları yer almaktadır (Civelek ve Aşık, 2011; Kalkınma Bakanlığı, 2015; Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı, 2016)

Politik bir değer haline dönüşen ve yönetimler açısından son derece önemli görülen açık devlet ile ilgili uluslararası koşullar değerlendirildiğinde Türkiye’de açık devlet çalışmalarının henüz başlangıç seviyesinde olduğu anlaşılmaktadır (Kalkınma Bakanlığı, 2015; Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı, 2016). Bu çerçevede açık devlet uygulamalarına yönelik yasal ve politik düzenlemeler, teknolojik altyapı ve konuyla ilgili farkındalık sorunlarının bulunduğu dikkati çekmektedir. Türkiye’de açık devlet girişimi

üzerine uygulama modellerinin geliştirilmesi, devlet verilerinin açılması süreçlerinde veri yönetimi uygulamalarının yapılandırılması, politika metinlerinin oluşturulması, yasal ve idari süreçlerin tanımlanması ve konuya yönelik akademik çalışmaların artarak devam etmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI

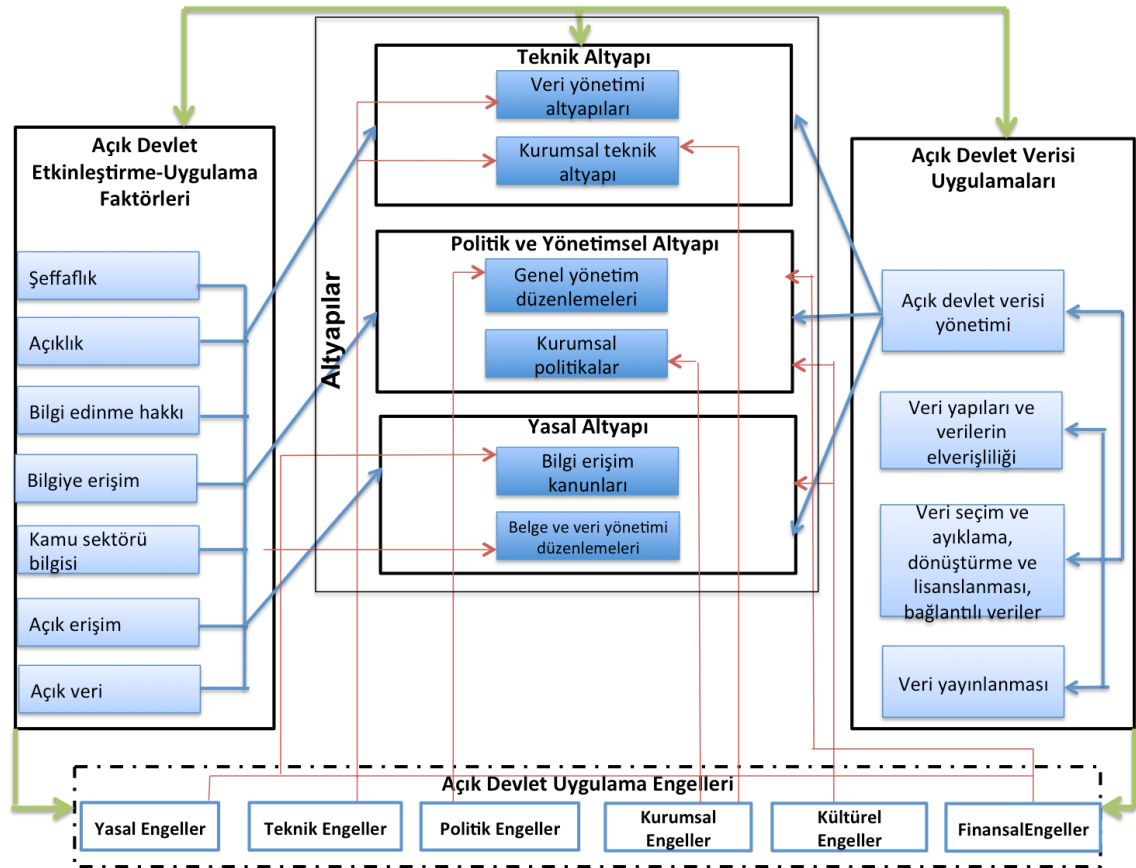
Kamu sektörü günlük iş süreçlerinin parçası olarak mali istatistiklerden, hava durumu raporlarına kadar farklı nitelik ve formattaki verilerden faydalanarak değişiklik gösteren formlarda veri toplamakta ve hizmete sunmaktadır. Açık devlet uygulamalarının da temelini oluşturan söz konusu verilerin açılması ve erişimlerinin sunulmasına yönelik teknik, politik ve yasal yaklaşımlar ortaya konmaktadır. Türkiye’de kamu kurumlarının yayımladığı çeşitli strateji dokümanlarına dayanarak konuya yönelik temel düzeyde girişimlerin başlatıldığı anlaşılmaktadır. Ancak ülkemizde doğrudan kamu alanında açık devlet uygulama sistemlerinin ve politikalarının geliştirilmesi ve verilerin açılması üzerine akademik bir çalışma bulunmamaktadır. Bu doğrultuda çalışmamızın amaçları;

- Türkiye’de açık devlet girişimlerine yönelik mevcut koşulları betimlenmesi,
- Türkiye’de açık devlet girişimlerine yönelik teknik altyapı, yasal ve politik/yönetimsel bağlamda karşılaşılan sorunların nedenlerinin belirlenmesi,
- Türkiye’de açık devlete geçiş süreçlerinde yararlanılmak üzere, açık devlet uygulama aşamalarının tanımlanması, kullanılacak verilerin yönetim stratejilerine (tanımlama, dönüştürme, sınıflandırma, yayınlama) ilişkin bir yol haritası oluşturularak, açık devlet verisi ve açık devlet uygulamalarının geliştirilmesine dönük olgunlaşma modelinin önemli bir parçasının tamamlanması,
- Türkiye’de kamu kurumlarının açık devlet süreçlerinde mevcut koşullarının ideal koşullara göre hangi düzeyde olduğunun ortaya konulması olarak saptanmıştır.

1.3. ARAŞTIRMA MODELİ, ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ VE ARAŞTIRMA SORULARI

Açık devlet süreçleri ve uygulamaları belirlenen stratejiler dahilinde politik, teknik ve yasal altyapılarla desteklenmesi gereken süreçler olarak ortaya konulmaktadır. Açık devlet uygulamalarının temelini oluşturan devlet verilerinin yönetimi, tez kapsamında

geliştirilen aşağıdaki şekilde yer alan unsurlarda değerlendirilmektedir. Bu doğrultuda Şekil 1 kapsamında araştırmamızda açık devlet süreçlerinin unsurları, açık devlet uygulamalarının etkinleştirici faktörleri, açık devlete yönelik altyapılar, açık devlet verilerinin yönetimi, uygulama engelleri ve konu ilişkileri birinci düzeyde modellenmiştir.

Şekil 1. Araştırma Modeli

Araştırma modeline göre (Şekil 1) açık devlet süreçleri “açık devlet etkinleştirme/uygulama faktörleri”, “teknik altyapı”, “politik ve yönetimsel altyapı”, “yasal altyapı” açık devlet verisi uygulamaları ve “açık devlet uygulama engelleri” olmak üzere dört bileşen ve ilişkileri çerçevesinde modellenmektedir. Modelde belirtilen bileşenler:

- *Açık devlet etkinleştirme-uygulama faktörleri:* Açık devlet uygulamaları teorik düzlemde farklı kavramların birleşimi ve ilişkileri kapsamında ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda açık devlet etkinleştirme-uygulama faktörleri temel olarak şeffaflık, açıklık ve bilgi edinme hakkı kavramları ile kavramsal boyutta şekillenmektedir. Açık devlet uygulamalarına yönelik diğer önemli kavramlar ise bilgiye erişim, kamu sektörü bilgisi, açık erişim ve açık veri kavramları ile tamamlanmaktadır.

Kavramsal temeller birbirleri ile ilişkilidir. Kavramsal boyutta şekillenen bu bölüm genel olarak açık devlet ve açık devlet uygulamalarına farkındalık ile ilgilidir. Bu bileşenlere yönelik farkındalık açık devletin etkinleştirilmesi, açık devlet süreçlerinin uygulanmasını tetiklemektedir.

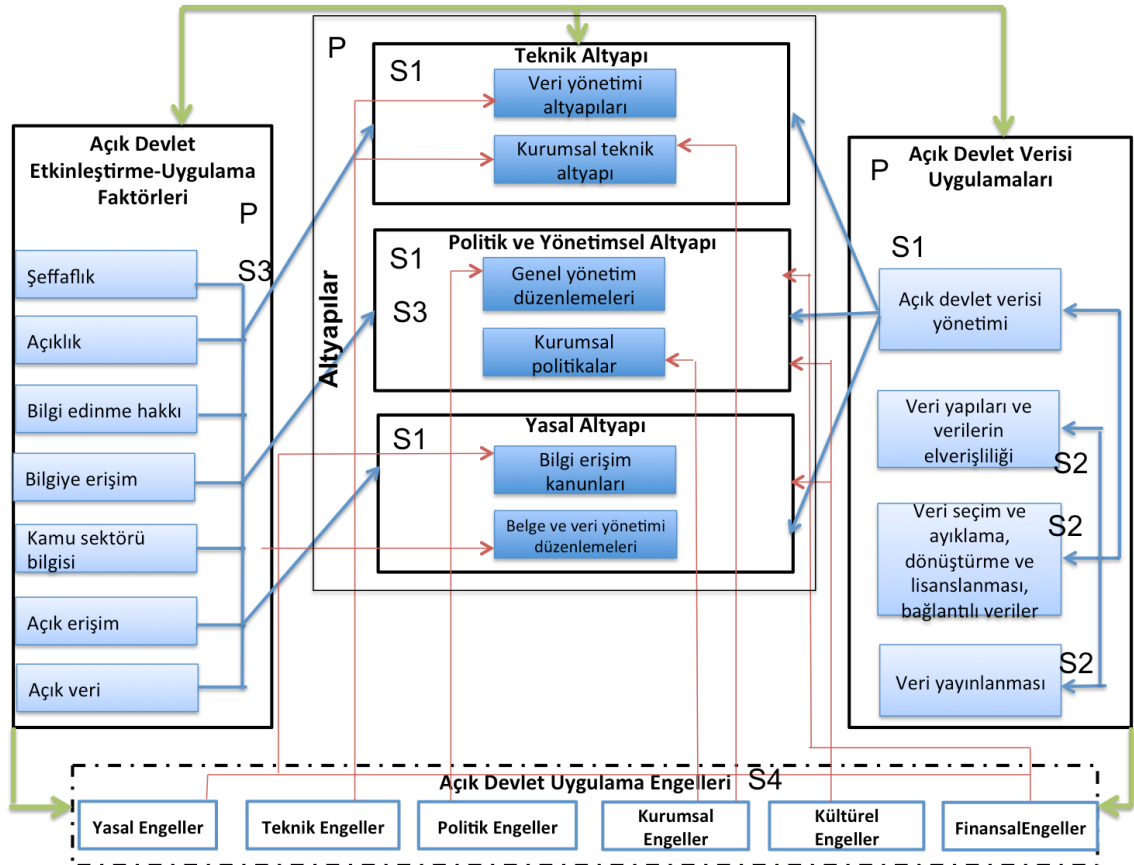
- *Altyapılar:* Bu bölümde açık devlet uygulamalarının temel aldığı altyapı süreçleri yer almaktadır. Teknik altyapı, politik/yönetimsel altyapı ve yasal altyapı kapsamında bileşenler yer almıştır. Politik/yönetimsel altyapılar açık devlete yönelik ülkesel ve kurumsal düzeyde politik/yönetimsel temeli oluşturulabilecek altyapı bileşenlerinden oluşmaktadır. Konuya yönelik oluşturulan ülke stratejileri, politik vaatler, ülke politikaları, kurumsal politikalar (veri politikaları, bilgi erişim politikaları, veri/bilgi kullanım politikaları ve stratejileri) araştırma modelinde bu bileşende temsil edilmektedir. Teknik altyapılar ülkesel platformlarda ve kurumsal bağlamda bilgi iletişim altyapıları, veri/bilgi yönetimine yönelik teknik altyapıları ifade etmektedir.
- *Açık devlet verisi uygulamaları:* Açık devlet uygulamalarının omurgasını açık devlet verileri oluşturmaktadır. Araştırma modelinde açık devlet verilerinin yönetimi kapsamında ele alınabilecek uygulamalar bu bileşende yer almaktadır. Kurumlarda üretilen, toplanan ve işlenen verilerin yapıları, açık devlet verisi kapsamında elverişliliklerinin değerlendirilmesi, verilerin seçim, ayıklama ve dönüştürme süreçleri ve açık devlet lisanslamalarının yapılması, bağlantılı veriler ve verilerin yayınlanması bu bileşende temsil edilmektedir.
- *Açık devlet uygulama engelleri:* Yukarıdaki üç bileşen kapsamında ele alınan açık devlet süreçlerinde uygulamaya olumsuz etki eden, uygulama engelleri yasal engeller, politik engeller, teknik engeller, kurumsal engeller, kültürel engeller ve finansal engeller kapsamında bu bileşende temsil edilmektedir. Tanımlanan engeller arka planda farklı ilişki boyutlarında açık devlet uygulamalarına etki etmektedir.

Ortaya konan araştırma modelinden ve amaçlardan hareketle çalışmanın problemi *“Türkiye’de kamu kurumlarında açık devlet uygulamalarına yönelik ulusal ve kurumsal eksenlerde farkındalık, yasal, politik ve teknik altyapı eksiklikleri yaşanmaktadır. Bu bağlamda devlet verilerinin yönetimi kapsamında standart olmayan veri uygulamaları bulunmaktadır” (P)* şeklinde belirlenmiştir.

Araştırma probleminden hareketle Türkiye’de açık devlet uygulamalarına yönelik genel boyutlarda aşağıdaki araştırma soruları oluşturulmuştur:

- Açık devlet uygulamalarına göre kamu kurumlarında mevcut koşullar nelerdir? (S1)
- Kurumlarda açık devlet uygulamalarına temel teşkil eden devlet verisi ve açık devlet verisi uygulamaları nasıl gerçekleştirilmektedir? (S2)
- Kurumlarda açık devlet uygulamalarına yönelik toplumsal ve kurumsal boyutta farkındalık geliştirilmesi, uygulamalarının yaygınlaştırılması ve etkililiğine yönelik süreçler nasıl yönetilmektedir?(S3)
- Açık devlet uygulamalarına temel teşkil eden devlet verisi ve açık devlet verisi uygulamalarında kurumların karşılaştıkları engeller uygulamaları nasıl etkilemektedir? (S4)

Şekil 1’de verilen araştırma modelinde birinci düzeyde açık devlet uygulamalarının bileşenleri ve ilişkileri, oluşturulan araştırma problemi ve araştırma soruları çerçevesinde değerlendirilerek Şekil 2’de sunulmaktadır.

Şekil 2. Araştırma modeli, araştırma problemi ve sorularla ilişkisi

1.4. ARAŞTIRMA HİPOTEZLERİ

Türkiye'deki açık devlet yapılarına ilişkin kurumsal ve ulusal stratejik planlarda geçen birkaç satırın ötesinde, kurumsal ve uygulama modellerin nasıl yapılandırılacağı üzerine ayrıntılı düzenlemelerin yapılmadığı, mevcut stratejilerde öngörülmesine rağmen gerekli platformların geliştirilmediği bilinmektedir. Belirlenen araştırma problem ve soruları doğrultusunda araştırmanın temel hipotezi; *“Türkiye’de kamu kurumlarının açık devlet uygulamalarına hazırlanmalarına yönelik farkındalık yaratılamamakta, açık devlet uygulamalarına yönelik içeriğin tanımlanması ve yönetimine ilişkin süreçler yapılandırılmamakta ve konuyla ilgili politik, teknik ve hukuksal altyapı eksiklikleri bulunmaktadır”* şeklinde tanımlanmıştır.

Araştırmanın temel hipotezi çerçevesinde oluşturulan alt hipotezler ise aşağıda sıralanmıştır:

- Kurumsal işleyişte açık devlet verisi kapsamında değerlendirilecek verilerin belirlenmesinde farklılıklar bulunmaktadır.
- Kurumsal süreçlerde açık veri ve açık devlet uygulamalarına göre verilerin kullanım hakları ve erişim yönetimi gibi konularda belirsizlikler bulunmaktadır.
- Kurumları birbirine bağlayan ortak iletişim sisteminin olmayışı, kurumların birbirinden bağımsız çalışmasına ve açık devlet uygulamalarına yönelik standardizasyonun sağlanamamasına neden olmaktadır.
- Açık devlet uygulamalarında yasal, teknik ve politik altyapı, eğitim, farkındalık gibi konularda yetersizlikler bulunmaktadır.
- Kurumlarda açık devlet süreçlerine yönelik verilerin ortaya konmasında, verilerin seçimi, ayıklanması, dönüştürülmesi, işlenmesi, paylaşımı, açık formatların kullanımı, veri yönetimi süreçlerini kapsayan teknik ve politik standartlara ihtiyaç duyulmaktadır.

1.5. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI

Araştırmanın kapsamını Türkiye’de açık devlet süreçlerinde veri sağlayabilecek temel kurumlar olan ve mevcut e-devlet portalına entegre olan Bakanlıklar, kurumlar ve Kalkınma Bakanlığı tarafından yayımlanan 2015-2018 Bilgi Toplumu Stratejisi ve Eylem Planının 8. Eksenini taşıyan “Kamu Hizmetlerinde Kullanıcı Odaklılık ve Etkinlik” başlığını taşıyan 67. maddede iş birliği yapacağı belirlenen kurumlar oluşturmaktadır. Araştırmamızda Türkiye’de kamu verilerinin açık devlet ve belge yönetimi

uygulamalarına göre değerlendirilmesi için analizler aşağıdaki kurumlarda gerçekleştirilmiştir:

- Cumhurbaşkanlığı,
- T.B.M.M,
- Başbakanlık,
- Adalet Bakanlığı,
- İçişleri Bakanlığı,
- Dışişleri Bakanlığı,
- Maliye Bakanlığı,
- Milli Eğitim Bakanlığı,
- Çevre ve Şehircilik Bakanlığı,
- Sağlık Bakanlığı,
- Ulaştırma Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı
- Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı,
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı,
- Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı,
- Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı,
- Kültür ve Turizm Bakanlığı,
- Orman ve Su İşleri Bakanlığı,
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı,
- Avrupa Birliği Bakanlığı,
- Ekonomi Bakanlığı,
- Gençlik ve Spor Bakanlığı,
- Gümrük ve Ticaret Bakanlığı,
- Kalkınma Bakanlığı,
- Türkiye İstatistik Kurumu,
- Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü.

Araştırma problemiyle bağlantılı olarak çalışmamızda kamu verilerinin açılması süreçlerini belirli bir çerçevede ve sınırlılıkta yürüten yukarıda sıralanan kurumlara ulaşılmıştır. Söz konusu kurumlar; Türkiye'deki açık devlet süreçlerinde devlet verilerinin önemli bir bölümünü toplayan ve sağlayan kurumlar olmaları, olası açık devlet süreçlerinde ilk uygulayıcı ve karar verici konumunda bulunmaları nedeniyle araştırma açısından önemli görülmektedir.

1.6. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ, VERİ TOPLAMA VE DEĞERLENDİRME TEKNİKLERİ

Araştırmada belirlenen amaçlar doğrultusunda, genel bir ifadeyle araştırma evreni temsil ettiği düşünülen bir gruba dayalı olarak genelleme yapmaya yarayan bir yöntem olan, olayların, varlıkların, kurumların, grupların ve çeşitli alanların ne olduğunu betimlemeyi ve mevcut durumları, koşulları ve özellikleri olduğu gibi açıklamayı öne çıkaran betimleme yönteminden yararlanılmıştır (Kaptan, 1998, s. 59).

Araştırmamızda hipotezlerin sınanması için kurumların belirlenmesi ve kurumlardaki ilgili birimlerden verilerin toplanması amacıyla, araştırmanın amacına bağlı olarak zengin içeriğe sahip oldukları düşünülen durumların derinlemesine araştırılmasına imkân sağlayan ‘amaçlı örnekleme yöntemi’ kullanılmıştır. Amaçlı örnekleme çalışmanın amacına bağlı olarak zengin bilgiye sahip olduğu düşünülen durumların derinlemesine araştırılmasına olanak vermektedir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2010).

Bu yöntemin yanı sıra “araştırmada yer alan anahtar kelimelerin basılı ve elektronik kaynaklar ve referans kaynaklarında taranarak konu ile ilgili yayınlara ulaşılması” olarak tanımlanan literatür çalışması yapılmış, açık devletin kuramsal çerçevesi çizilmiştir (Arlı ve Nazik, 2003, s. 20; İslamoğlu, 2003, s. 67). Araştırma kapsamında yer alan kurumlarda betimleme yöntemine bağlı olarak gerekli nitel ve nicel verilerin sağlanmasında sözlü iletişim tekniklerinden; “kısa sürede fazla bilgi elde etmeyi sağlayan karşılıklı ve etkileşimli bir süreç olan” görüşme tekniği kullanılmıştır (Stewart ve Cash, 1985, s. 7; Hafner, 1998, s. 235-236). Görüşme tekniği, belirlenen kurumlarda açık devlet işlemlerinden sorumluğu olan personel ve yöneticiler, kurumların Bilgi İşlem Daire Başkanlıkları, Strateji Geliştirme Başkanlıkları ve yönlendirmeler çerçevesinde ilgili olan diğer uzmanlık birimlerinde yetkililerle, çalışmadaki değerlendirme aracında yer alan sorular çerçevesinde yarı yapılandırılmış formatta gerçekleştirilmiştir.

Araştırmada veri toplama tekniği olarak anket tekniğine başvurulmuştur. Anket tekniği belirli bir konuda belirlenmiş hipotezlere ya da sorulara bağlı olarak bir evren ya da örnekleme oluşturan kaynak kişilere sorular yöneltmek suretiyle sistemli veri toplama tekniği (Balci, 2005) olarak tanımlanmaktadır. Çalışmada literatürde yer alan modellerin, açık devlet ve kamu verileri üzerine ortaya konan ölçümlene araçlarının analiz edilmesiyle geliştirilen araştırma modeline dayanan açık uçlu, çoktan seçmeli ve likert ölçekli soruları kapsayan bir değerlendirme aracı geliştirilmiştir.

Araştırma modeline dayanarak oluşturulan ve Ek-1’de sunulan değerlendirme aracındaki soruların dağılımı aşağıdaki gibidir:

- Mevcut durum ve algılar: Beşli likert ölçekli beş, şıklı iki ve birden çok seçenek işaretlenebilir on üç, açık uçlu bir soru.
- Yönetim çerçevesi, kurumsal yapılar, sorumluluklar ve yetenekler: Beşli likert ölçekli üç, şıklı iki ve birden çok seçenek işaretlenebilir üç soru.
- Açık devlet verisi yasal ve politik çerçeve: Beşli likert ölçekli iki soru, şıklı iki ve birden çok seçenek işaretlenebilir on soru.
- Ekonomik koşullar, mali kaynaklar insan kaynakları: Beşli likert ölçekli dört, şıklı iki ve birden çok seçenek işaretlenebilir dört soru
- Açık devlet veri yapıları, verilerin elverişliliği, verilerin seçim ve ayıklaması: Beşli likert ölçekli iki, şıklı iki ve birden çok seçenek işaretlenebilir on beş soru.
- Üst veri ve tanımlama süreçleri: Beşli likert ölçekli bir, şıklı iki ve birden çok seçenek işaretlenebilir on üç soru, açık uçlu bir soru.
- Açık devlet verileri kullanım talepleri ve değerlendirmeleri: Şıklı iki ve birden çok seçenek işaretlenebilir altı, açık uçlu bir soru.
- Açık devlet uygulamaları engeller: Beşli likert ölçekli altı soru.
- e-Devlet, açık devlet ve belge yönetimi uygulamaları: Beşli likert ölçekli on bir soru.

Kurumların yetkilileriyle yapılan yarı yapılandırılmış formatlardaki görüşmeler sonucunda bir önceki kısımda ayrıntıları ve soru yapıları verilen değerlendirme aracıyla toplanan veriler IBM SPSS Statistics 21 programı kullanılarak değerlendirilmiştir. Bu program üzerinde veriler 261 değişken ile yapılandırılmıştır. Analizlerde ve verilere yönelik değişkenlerin tanımlanmasında U. E. Eymen (2007) tarafından hazırlanmış “SPSS 15.0 Veri Analiz Yöntemleri”, A.Ural ve İ. Kılıç (2004) tarafından hazırlanmış “Bilimsel araştırma süreci ve SPSS ile veri analizi SPSS 12.0 for Windows” çalışmalarından yararlanılmıştır (Eymen, 2007; Ural ve Kılıç, 2004)

Değerlendirme aracı pilot uygulama olarak Sağlık Bakanlığı Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı uzmanı Dilek Karakaya, Türkiye İstatistik Kurumu Bilişim Teknolojileri Daire Başkanı Murat Tunçel ve Başbakanlık Uzmanı Sadettin Kaya tarafından incelenmiştir. Yapılan değerlendirmeler doğrultusunda güncellenmiştir. Değerlendirme aracı sorularının değerlendirilmesi ve geliştirilmesi sürecinde Hacettepe Üniversitesi Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Anabilim dalı öğretim üyesi Prof. Dr. Nuri Doğan ile görüşme yapılmıştır.

Araştırma bulguları sunumunda aritmetik ortalama, sıklık değerleri ve oranları içeren tanımlayıcı istatistiklerden yararlanılmıştır (Baş, 2013, s.113). Sonuçların ortaya konulmasında beşli Likert ölçekli soruların analizi için aritmetik ortalama değerleri alınarak oluşturulan radar grafik ve bar grafikler aracılığıyla yorumlamalar yapılmıştır.

Bunun yanı sıra açık devlet süreçlerine altyapı oluşturabilecek düzenleme, yasa ve politikaların analiz edilmesi araştırmamız kapsamında ele alınmıştır. Çalışmada ayrıca Türkiye’de konuya yönelik yasalar, mevzuatlar, yönetmelikler, stratejik planlar incelenerek analiz edilmiştir.

1.7. ARAŞTIRMA DÜZENİ

Araştırma kapsamında yapılan çalışmalar ve gerçekleştirilen analizler altı bölümde sunulmuştur. Bu bölümlerin araştırma raporu içerisindeki yeri aşağıdaki gibidir;

Birinci bölümde konunun önemi, araştırmanın amacı, problemi, soruları, hipotezi ve alt hipotezleri verilerek araştırmanın kapsamı, yöntemi ve veri toplama teknikleri ayrıntılı olarak sunulmaktadır. Araştırmanın düzeni, araştırmada kullanılan kaynaklar ve bu kaynaklara ulaşmada izlenen yollar bu bölümde yer almaktadır.

İkinci bölümde açık devlet konusunun kavramsal temellerini oluşturan açıklık, bilgiye erişim ve bilgi edinme hakkı irdelenerek açık devletin kök bağlantıları ortaya konulmaya çalışılmıştır. Açık devlet süreçlerinde kamusal bilginin ne olduğu, kamusal bilgilerin tanımlamaları ve çeşitleri ortaya konmuş, kamusal bilgilerin katma değer hizmet yaratma süreçlerinde yeniden kullanımları, kullanımlarına yönelik engeller anlatılmıştır.

Açık devlet ve belge yönetimi ilişkisinin kurulduğu üçüncü bölümde ilk olarak kamu yönetiminde belge yönetimi ve elektronik belge yönetimi uygulamalarından bahsedilerek açık devlet ile belge yönetimi ilişkisinin oluşum aşamaları ortaya konmuştur. Daha sonra açık devlet uygulamalarının öncesi aşama olarak ortaya koyabileceğimiz, e-devlet süreçlerinde belge yönetiminin önemi ve yerine yönelik çalışmalar incelenerek konu bağlantıları vurgulanmıştır. Açık devlet veri yönetimi süreçlerinde yararlanılabilecek standartlar ve lisanslar bu bölümde ele alınmaktadır. Bölümde son olarak, açık devlet uygulamalarında güncel bir yaklaşım olan bağlantılı açık kamusal verilere yönelik teorik altyapı oluşturularak sunulmuştur.

Dördüncü bölümde açık devlet süreçlerine yasal altyapı oluşturacak olan bilgi erişim düzenlemeleri ve bu bağlamda bilgi gizliliği ve güvenliği, kişisel verilerin korunması gibi kavramlar ele alınmaktadır. Bölümde ayrıca konunun yasal altyapısını oluşturan

Türkiye’de ki kanun yönetmelik ve mevzuatlar bu bölümde ayrıntılı olarak verilmektedir. Bunun yanı sıra açık devlet süreçlerinin gelişimini ortaya koyan ve gelecek uygulamalara yol gösterecek olan strateji planları bu bölüm kapsamında ele alınmıştır.

Beşinci bölümde değerlendirme aracı kapsamında ele alınan konulara yönelik gerçekleştirilen analiz sonuçlarının bulguları ve değerlendirmeleri ortaya konulmaktadır.

Altıncı bölümde araştırma kapsamında ele alınan konular, gerçekleştirilen analizler, bir model önerisi bağlamında değerlendirilmektedir.

Yedinci bölümde, Türkiye’de açık devlet uygulamaları elde edilen bulgular ve önerilen model çerçevesinde tartışılarak, konuya yönelik sürdürülebilir yaklaşımların oluşturulması kapsamında öneriler yer almaktadır.

1.8. KAYNAKLAR

Araştırmada açık devlet uygulamaları süreçlerinde ekonomik bir değer olarak görülen ve kamusal bilgilerin ekonomik değerine yönelik çalışmalar olan, OECD Kamu sektörü bilgisi yeniden kullanım akışı ve Avrupa kamu sektörü bilgisi direktifi, OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development) Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü Bilgi Ekonomisi Çalışma Grubunun yapmış olduğu “Dijital Geniş Bant İçeriği: Kamu Sektörü Bilgisi ve İçeriği” (Digital Broadband Content: Public Sector Information and Content), Avrupa kamu sektörü bilgisi kaynaklarını değerlendiren “Measuring European Public Sector Information Resources (MEPSIR), Deloitte’nin İngiltere Ticaret, İnovasyon ve Yetenekler Dairesi adına sunduğu Kamu Sektörü Bilgisinin Piyasa Değerlendirilmesi Raporu, Avrupa Komisyonu Bilgi Toplumu Genel Müdürlüğü adına PIRA International tarafından 2000 yılında yapılan “Avrupa’daki Kamu Bilgisinin Ticari Kullanım İçin Yaygınlaştırılması” çalışmaları incelenerek faydalanılmıştır.

Açık devletin diğer bir bileşeni olan açık erişim ve açık veri hareketleri kavramsal olarak değerlendirilerek, kamusal bilgilerin açık erişimine yönelik çalışmalar olan 2003/98/AT ve 2013/37/AT Sayılı AB Kamu Sektörü Bilgisi Direktifi ve UNESCO Yönergeleri ve OECD Tavsiye Kararı [C(2008)36] incelenmiştir. Bunun yanı sıra kuramsal bölümün ve değerlendirme aracının geliştirilmesine katkı sağlayan World Bank Group’un Open Data Readiness Assessment Methodologies; The European Directive on Re-use of Public Sector Information ve OECD Survey on Open Government Data kaynaklarından yararlanılmıştır.

Çalışmada yerli ve yabancı literatürün elde edilmesi için aşağıda listelenen kaynaklardan yararlanılmıştır.

- ACM Digital Library
- Anahtar I ve II
- Bilgi Dünyası (2000-)
- CiteseersX
- Directory of Open Access Journals (DOAJ)
- Dissertation Abstracts (1980-)
- Dizin: Türk Kütüphaneciliği (2001-2007)
- Ebrary
- EBSCOHost - Library, Information Science & Technology Abstracts (LISTA)
- EMERALD
- E-prints in Library and Information Science (<http://eprints.rclis.org>)
- ERIC (1982-)
- Expanded Academic ASAP-Gale Group (1990-)
- Google Books (<http://books.google.com>)
- Google Scholar (<http://scholar.google.com>)
- IEEE Xplore
- JSTOR
- Library Literature (1970-)
- Proquest (1986-)
- SAGE
- ScienceDirect (1980-)
- Scirus (<http://www.scirus.com>)
- Scopus
- Springer Link (1993-)
- Taylor & Francis (1954-)
- Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni (1952-1986)
- Türk Kütüphaneciliği (1987-)
- Türkiye Bibliyografyası (1935-)
- Türkiye Makaleler Bibliyografyası (1952-)
- ULAKBİM Sosyal Bilimler Veri Tabanı (2002-)
- UMI ProQuest Digital Dissertations (2004-)
- Web of Knowledge

- Wiley Interscience (1990-)
- Wilson Select Plus-OCLC
- YÖK Tez Kataloğu

Araştırmada kullanılan kaynaklarda ve arama motorlarında gerçekleştirilen taramalarda kullanılan anahtar kelimeler şu şekildedir:

Open Government	Açık Devlet
Open Data	Açık veri
Data Management	Veri Yönetimi
Record Management	Belge Yönetimi
e-Government	e-Devlet
Open access	Açık erişim
Public Sector Information	Kamu sektörü bilgisi
Electronic Record Managment	Elektronik belge yönetimi
Open Government Data Licencing	Açık devlet verisi lisanslama

Araştırma raporunun yazımında Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü tarafından hazırlanan ve 1 Aralık 2014 tarihinde Hacettepe Üniversitesi Senatosunda kabul edilen Tez ve Rapor Yazım Yönergesi kullanılmıştır. Ayrıca araştırma raporunda yararlanılan kaynakların gösteriminde American Psychological Association (APA) Kaynak Gösterme Kurallarının 5. Sürümü dikkate alınmıştır.

2. BÖLÜM

AÇIK VERİ VE AÇIK DEVLET UYGULAMALARI

Çalışmanın bu bölümünde açık devlet konusunun kavramsal temellerini oluşturan açıklık, bilgiye erişim ve bilgi edinme hakkı irdelenerek açık devletin kökenleri ele alınmıştır. Bölümde açık devlet süreçlerinde kamu sektörü bilgisinin ne olduğu, bilgi türleri ve ekonomik değeri ortaya konulmuş, katma değer yaratama potansiyeli ve hizmet yaratmaya etkisi ile yeniden kullanımına dönük koşullar değerlendirilmiştir. Açık devletin bileşenlerinden olan açık veri ve açık erişim kavramları da bu bölümde ele alınmaktadır. Açık devletin kavramsal temellerinin ele alındığı bölümde, açık devletin ortaya çıkışı, getirileri, konuya yönelik uluslararası girişimler de yer almaktadır.

2.1. AÇIKLIK, BİLGİYE ERİŞİM VE BİLGİ EDİNME HAKKI

Açıklık ve şeffaflık, yönetim süreçlerinde etkililiği artıran temel kavramlar olarak bilinmektedir. Bu iki kavram tarih boyunca yönetim süreçlerinde işbirliği ve siyasi hesap verilebilirlik açısından önem taşımıştır. Ayrıca demokratik kültürün vazgeçilmez bir parçası olan müzakere ve değerlendirme de açıklık kavramına dayanmaktadır (Heckmann, 2011). Modern toplumlarda yaşanan teknolojik gelişmeler ve bilgi sistemlerinin yaygın kullanımı, kamu yönetimi uygulamalarını etkilemiş (Bensghir ve Leblebici, 2001) ve yönetsel süreçlerde ihtiyaç duyulan bilgilerin niteliği, formatı ve kullanım şeklinde farklılıkların oluşmasına neden olmuştur. Bu farklılıklarla birlikte Sanayi Devriminden bu yana artan bilgi kapasitesi bağlamında yönetimler, gelişmiş veri toplama ve yayma sistemleri üzerine çalışmalar yapmaya başlamıştır (Beniger, 1986). Söz konusu sistemlerin paylaşım olanaklarını artırması, vatandaşların yönetim ya da iş süreçleri esnasında üretilen ve/veya toplanan bilgileri edinmelerine yönelik taleplerindeki artışa neden olmuştur. Bu talepler vatandaşların yönetim süreçlerine katılma, politikaları değerlendirme, bütçe bilgilerini edinme gibi konularda daha bilinçli davranışlarda bulunmalarını sağlamıştır.

Zamanla toplumun her kademesindeki süreçlere yayılan teknolojik gelişmeler yönetim süreçlerine de yansımıştır. Açıklık kavramı yönetimlerin yapılandırılmasına yönelik çeşitli fikirleri ortaya çıkarmıştır. Teknolojinin hızla değişen evrimi, yaygın bir şekilde devam eden elektronik devlet hareketleri ve yönetim süreçlerinde ortaya çıkan açıklık talepleri, açık devlet girişimlerinin başlamasına neden olmuştur. Literatürdeki çalışmalar incelendiğinde devlet verilerinin açılmasıyla ilgili taleplerin, genellikle yönetimlerde açıklık, şeffaflık ve hesap

verilebilirlik ilkesi çerçevesinde şekillendiği görülmektedir (Gigler, Custer ve Rahemtulla, 2011). Tarihsel süreçte değerlendirildiğinde devlet ile vatandaş arasındaki iletişimin uzunca bir geçmişi olduğu görülecektir. Modern anlamda yönetim süreçlerinin açıklığı ve kamu verilerine erişimle ilgili kavramlar ise Aydınlanma Çağı olarak bilinen 17. ve 18. yüzyıllarda ortaya çıkmıştır. Söz konusu dönemlerde ortaya çıkan düşünce özgürlüğü, ifade özgürlüğü, basın özgürlüğü ve bilgi edinme hakları gibi kavramlar zamanla yaygınlaşarak öncelikle batı toplumlarında olmak üzere giderek uluslararası camiada yasal bir dayanağa kavuşmuştur (Open Source, 2016a).

Yönetimlerde şeffaflık ve hesap verebilirlik süreçleri genel olarak açıklık kavramı açısından değerlendirilmektedir. Açıklık (openness) kavramı “gerçeği olduğu gibi yansıtma” durumu olarak tanımlanmaktadır (Güncel Türkçe Sözlük, 2015). Yönetimler açısından değerlendirdiğimizde ise açıklık, devlet ve vatandaşlar arasındaki güvenin artırılması ve yönetim süreçlerinde şeffaflığın sağlanması açılarından önemli bir işleve sahiptir. Nitekim yönetimlerde şeffaflık ilkesine göre; yönetimlerin amaçlarının açıklanması ve söz konusu amaçların yerine getirilmesi için politikaların belirlenmesi gerekmektedir. Uygulanan politikalardan elde edilen sonuçların görülebilmesi için yönetimlerin konuyla ilgili bilgileri kamuya açık ve güvenilir bir platform üzerinden sunmaları söz konusu olmuştur (Memişoğlu ve Durgun, 2008). Yönetimlerde açıklık, yönetilenlerin yönetim süreçlerindeki iş ve işlemlerden haberdar olmaları, konuyla ilgili gerekli bilgi ve belgelere erişebilmeleri, yönetimlere katılabilmeleri, söz konusu süreçlere yönelik hesap sorabilmeleri ve denetim yetkisine sahip olmaları olarak tanımlanmaktadır (Akpınar, 2011). Bir diğer tanımda ise açıklık, yönetim süreçlerinin ve bu süreçlerdeki çıktılarının görülmesi, yönetimlerden işleyişe yönelik bilgilerin talep edilebilmesi ve alınabilmesi olarak ifade edilmektedir (Akıllıoğlu, 1991). Tanımlardan hareketle açıklık ve şeffaflık kavramlarını geleneksel kamu yönetimi uygulamalarında değişikliklere neden olan kavramlar olarak değerlendirebiliriz. Ayrıca bu iki kavram geleneksel kamu yönetim süreçlerinde gizlilik ve kapalılık anlayışlarının yerine kullanılabilen ve yeni yönetim algısını da temsil etmektedir (Bugaric, 2004). Zaman zaman birbirlerinin yerine kullanılabilen bu iki kavram özünde farklı anlamlar içermektedir. Açıklık kavramı daha çok yönetim süreçlerinin dış denetime açık olunmasını, şeffaflık kavramı ise süreçlerin doğrudan eş zamanlı olarak izlenmesini tanımlamaktadır (Akpınar, 2011).

Açıklık ve şeffaflık kavramları kamunun hesap verme sorumluluğunu yerine getirmesini sağlayan yapı taşlarındandır. Kamusal kaynakların hangi amaçlara yönelik ve nasıl kullanıldığının vatandaşlara sunulması açıklık ve şeffaflık kavramları ile sağlanacak bir durumdur (Kalkan ve Alpaslan, 2009). Kamu yönetiminde açıklık ve şeffaflık seviyeleri

ülkelerin yönetim şekilleriyle de ilişkilendirilmektedir. Bu çerçevede konuyla ilgili çalışmalardan birinde demokratik yönetimlerin şeffaf ve açık oldukları ve söz konusu yönetimlerde yönetilenlerin isteklerine daha duyarlı oldukları vurgulanmaktadır (Koçak, 2010). Diğer taraftan aynı çalışmada anti-demokratik yönetimlerin ise kapalı ve katı kurallara bağlı olmaları nedeniyle yönetilenlerin taleplerini göz ardı ettikleri belirtilmektedir.

Literatürde açıklık ve şeffaflığın kamu yönetimi bağlamında değerlendirildiği görülmektedir. 1999 yılında OECD tarafından yayımlanan 27 numaralı SIGMA (Support for Improvement in Governance and Management in Central and Eastern European Countries) Raporu'nda yönetimlerde açıklık ve şeffaflığın amaçları;

- Kötü yönetim ve yolsuzluk riskinin azaltılması aracılığıyla kamu çıkarlarının korunması,
- İdari süreçlerde verilen kararların gerekçelerinin kamuya açıklanması, bu kararlardan zarar görenlerin haklarını aramalarına imkân tanınması olarak açıklanmıştır (OECD,1999).

Yönetim süreçleriyle ilgili gelişmelerin açıklanması ve açıklanan bilgilerin erişilebilir olması yönetim anlayışında açıklık ve şeffaflık ilkelerinin benimsendiğinin göstergesidir. Bu bağlamda yönetimlerin aldıkları kararlar ve yaptıkları işlemler hakkında yönetilenlerin bilgilendirilmesi; iş süreçleri, motivasyon ve verimlilik gibi konular açısından önemlidir. Bunun yanı sıra kamu yönetiminde açıklık aynı zamanda “erişebilme” (accessibility) özgürlüğünü de içermektedir (Aktan, 2002). Yönetimlerin sahip oldukları bilgilerin erişilebilir formatlarda kamuya açılması ile, bireylere bu bilgileri edinme hakkının da yasal zeminlere dayandırılarak tanınması gerekmektedir. Yönetimlerde açıklık süreçlerinde, kamu bilgi ve belgelerin erişilir olması, bilgi edinme hakkının kaynağı ve bilgi hukukunun da özüdür (Akıllıoğlu,1990). Yönetim süreçlerinin şeffaf ve açık bir şekilde nasıl sürdürüleceğinin, açık politikalar, mevzuatlar, kurallar, standartlar ve rehberler çerçevesinde belirtilmesi önemlidir (Boserup ve Christensen, 2005). Ayrıca yönetimlerin “bilgi verme görevi” yönetilenlerin de “bilgi edinme özgürlükleri” ile ilgili süreçler yasalarla düzenlenmelidir (Aktan, 2002).

Teknolojik ve toplumsal gelişmeler, artan eğitim ve kültür düzeyi ile birlikte yaşanan farkındalık süreçleri, bireylerde kendilerini etkileyen yönetim süreçlerinin ne şekilde ve nasıl yapıldığını bilme ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Söz konusu süreçler bireylerin bilgi edinme taleplerinin artmasına neden olmuştur (Adalı, 2004). Günümüz açık yönetim anlayışlarında kamu kaynakları ile üretilen kamu bilgileri ve kamu iş süreçleri halka açılmakta; bireylerin işleyişlere yönelik bilgi ve belgelere erişebilmeleri sağlanmaktadır. Kamunun idareye ilişkin süreçleri ve kararlarının vatandaş tarafından kontrol edilebilmesi, yönetimlerin açıklığı ve

şeffaflığı, buna bağlı olarak hesap verilebilirliği bilgi edinme hakkı çerçevesinde de ele alınmaktadır. Bilgi edinme hakkı bilgiye erişimi sağlayan temel bir hak olarak görülmektedir (Adalı, 2004). Bu çerçevede bilgi edinmenin düşünce özgürlüğü ile organik bir bağı olduğundan da söz etmek mümkündür. Demokratik ortamlardaki düşünce özgürlüğü kavramının ilk şartlarından birinin vatandaşların devlet tarafından üretilen bilgileri edinme hakkı olduğu yapılan çalışmalarda belirtilmektedir (Çelik ve Tonta, 1996). Bilgi edinme hakkı bireylerin bilgiye erişmelerini sağlayan, eksik bilgi ve yanlış anlaşımaların önüne geçecek temel bir yaklaşımdır. Bu çerçevede doğru ve eksiksiz bilgilere erişimin bir hak olarak kabul edilmesi yönetim açısından önemli bir adım olarak düşünülebilir. Bununla birlikte halkın devlet bilgilerine erişme hakkı olarak tanımlanan bilgi edinme hakkı kimi yasal düzenlemelerde bilgi edinme özgürlüğü kavramıyla eş anlamlı olarak kullanılmaktadır (Janssen, 2011).

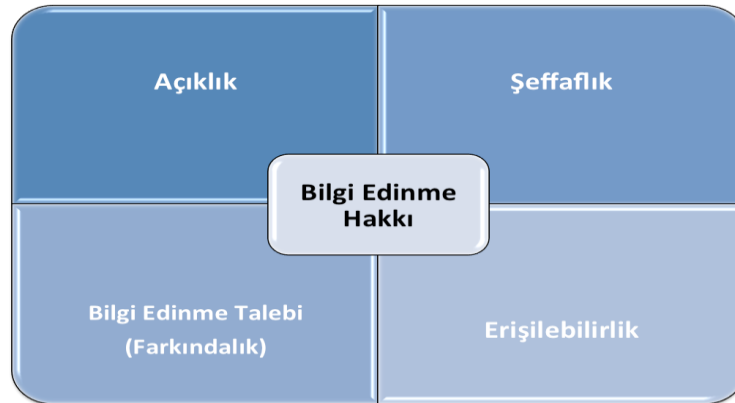
Bireylerin yönetimlerden ihtiyaç duydukları bilgileri öğrenebilmeleri esasına dayanan bilgi edinme hakkı; Eken (2005)' e göre yönetimin elinde olan her türlü bilgi, belge ve verilere ulaşabilmesidir. Kaya (2005) ise bilgi edinme hakkını, yönetimlerin tek taraflı iradeleri ile bireylerin kendilerine yönelik işlemlerin niteliği ve sonuçları hakkında bilgi ve belgelere hiçbir kısıtlama olmadan erişebilmeleri olarak tanımlamaktadır. Başka bir tanımda ise kavram; herkesin her türlü bilgi ve belgeden yararlanmak amacıyla serbestçe yetkili kurumlara başvurabilmesi ve yararlanabilmesi olarak ifade edilmektedir (Bayraktar, 2004, s.8). Bilgi edinme hakkı, yönetimde açıklığı sağlayan ve bireylerin haklarına yönelik taleplerini ortaya koyabilmelerine olanak tanıyan demokrasinin en önemli unsurlarından birisi olarak tanımlanmaktadır (Özay, 2002, s.3). Bilgi edinme hakkı, yönetim süreçlerine yönelik, vatandaşlara yönetimleri sorgulama kanallarını açık tutma suretiyle, yönetimlere katılma olanağı sağlamaktadır (Kaya, 2005). Bu durum karar alma süreçlerindeki meşruluk ve güvenilirliği artırmaktadır (Şengül, 2014).

Literatürde bilgi edinme kavramı dört kapsamda değerlendirilmektedir (Cihaner, 2001).

Bunlar:

- Bilgi ve belgelere erişim serbestliği
- Belgenin kopyasının verilebilmesini isteme serbestliği
- Bireysel bilgilere erişim serbestliği
- Bilgi ve açıklama isteyebilme serbestliği olarak belirtilmiştir (Cihaner, 2001).

Literatürde yapılan tanımlamalar çerçevesinde; yönetilenlerin yönetim süreçlerine yönelik işlemler ve sonuçları hakkında bilgilendirilmesi, söz konusu süreçlere yönelik bilgi, belge ve verilere herhangi bir engel olmadan erişilmesi şeklinde tanımlayabileceğimiz bilgi edinme hakkı yönetimlerde açıklık, şeffaflık ve erişilebilirlik kavramlarıyla ilişkilidir. Bu çerçevede Şekil 3'ten de anlaşılacağı gibi bilgi edinme hakkı açıklık, şeffaflık ve erişilebilirlik ve bilgi edinme talepleri yani farkındalık kapsamında gelişen bir haktır. Birbirleriyle ilişkili olan açıklık ve şeffaflık kavramlarına yönelik uygulamalar erişilebilirlik kavramıyla bütünleşik bir yapıdadır. Nitekim erişilebilirliği olmayan yapıların açıklığından söz etmek mümkün değildir. Erişilebilir olan bilgilerin ise bilgi edinme talepleri ve/veya farkındalık çerçevesinde değerlendirilmesi gerekir. Açıklık ve şeffaflık yönetim süreçlerinin ve uygulamaların halk tarafından izlenebilir duruma gelmesi anlamını taşımaktadır. Bu durumun oluşması için ilk aşamada bilgi edinme taleplerine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu aşamanın ardından açık ve şeffaf olan kamu süreçlerine yönelik bilgilerin talepler doğrultusunda gerekli platformlar üzerinden erişilebilir hale getirilmesi bilgi edinme hakkının kullanımına zemin oluşturmaktadır.

Şekil 3. Bilgi edinme hakkı bileşenleri

Yukarıda kavramsal temellerini tanımlamaya çalıştığımız bilgi edinme hakkının iki ana boyutu bulunmaktadır. Bunlardan ilki; halkın hükümet ve hükümet organları aracılığıyla üretilen bilgilere erişme hakkı; diğeri ise hükümetlerin kamu yararını ilgilendiren konulara yönelik halkı bilgilendirme zorunluluğudur (Janssen, 2011). Temel olarak bireylerin bilgilenme taleplerinin karşılanması amacıyla ortaya çıkan bilgi edinme kavramının yasalarca düzenlenmesi ve söz konusu yasaların kişilerce tanınması bilgi edinme kanunlarının temelini oluşturmaktadır (Eken, 2005). Bu bağlamda kamu bilgilerinin erişimine izin veren ve bilgi edinme hakkının yasayla güvence alınmasını sağlayan ilk girişim 1766' da İsveç'te yayınlanan "Basın Özgürlüğü Yasası"dır (Jasserand ve Hugenholtz, 2012; Björkstrand ve Mustonen, 2006). Söz konusu kanundan itibaren

neredeyse 200 yıl boyunca konuyla ilgili yeni düzenlemeye rastlanmazken; bilgi edinme hakkına yönelik gelişmelerin 1900'lü yıllarda hız kazandığını görmekteyiz. Bu bağlamda özellikle II. Dünya Savaşı sonrasında batı demokrasilerinde yaşanan gelişmeler, yeni yönetim anlayışlarıyla paralellik göstermektedir (İnan, 2004). 1951'de Finlandiya, 1966'da Amerika'da 1970'de Norveç'te olmak üzere zamanla birçok devlet yaşanan süreçlerde bilgi edinme yasalarını kabul etmişlerdir (Bennett,1997). Günümüzde 90'dan fazla ülkenin bilgi edinme hakkı ile ilgili yasalara sahip olduğu ve 50'ye yakın ülkenin de yasalaşmaya yönelik tekliflerinin olduğu anlaşılmaktadır. (Access to Information Laws, 2012; Hazel, Warty ve Glover, 2010). Ayrıca 30 ülkede anayasal bir hak olarak tanınan bilgi edinme hakkının insan hakları bağlamında da değerlendirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır (Paradissis, 2009; Peled ve Rabin, 2011). Türkiye'de de bilgi erişimin bir hak olarak tanımlandığı anayasal maddelerin yanı sıra 2003 yılında 4982 sayılı Bilgi Edinme Kanunu yürürlüğe girmiştir (Resmi Gazete, 24.10.2003, Sayı: 25269).

Yeni yönetim anlayışları ile devletler açıklık ve şeffaflık kavramları çerçevesinde, bilgiye erişimi kolaylaştırmak amacıyla yasalar geliştirmekte, girişim ve yatırımlarda bulunmakta ve bu süreçleri kamu sektörünün modernizasyonu ve etkin yönetişimi (governance) için temel bir gereklilik olarak görmektedir. Bu bağlamda bilgiye erişimle ilgili kanunlar söz konusu süreçte en önemli bileşeni oluşturmaktadır (Durrant, 2006). Buna rağmen literatürde yapılan karşılaştırmalı bir çalışmada bilgi edinme kanunuyla ilgili hükümetlerin yapmayı öngördükleri uygulamalarda başarısız olabildikleri belirtilmiştir. İlgili çalışma sonuçlarına göre halk tarafından talep edilen bilgilerin sıklıkla reddedildiği veya cevapsız bırakıldığı ifade edilmektedir. On dört ülkeyi içeren söz konusu çalışmada; bilgi taleplerinin üçte birinden fazlasının (%38) cevapsız bırakıldığı ve talep edilen bilgilerin yarısından çoğuna (%57) birbirleriyle tutarsız yanıtların verilmiş olması dikkat çekicidir (Open Society Justice Initiative, 2006).

Genel olarak değerlendirildiğinde yönetimde açıklık ve şeffaflık anlayışlarının öne çıkması ile birlikte yönetimler iş süreçlerini ve faaliyetlerini kamuya açık, hesap verilebilirlik anlayışları çerçevesinde ortaya koymaya başlamıştır. Bu süreçte yaşanan teknolojik ve toplumsal dönüşümlerin etkisi olmakla birlikte, bireyler de yönetim faaliyetlerine yönelik bilgileri talep etmişlerdir. Bilgi edinme hakkı olarak ortaya konulan bu talepler zamanla insan hakları bağlamında değerlendirilerek anayasal hak olarak da kabul edilmiştir. Bilgi edinme hakkı kanunlaşarak açık yönetim anlayışlarının temelini oluşturmuştur.

2.2. KAMU SEKTÖRÜ BİLGİSİ, KULLANIMI, YENİDEN KULLANIMI, KULLANIM ENGELLERİ VE EKONOMİK DEĞERİ

2.2.1. Kamu Sektörü Bilgisi, Kullanımı, Yeniden Kullanımı ve Kullanım Engelleri

Bilgi, teknolojik gelişmenin ana unsuru olarak görülürken; teknoloji de bilginin geniş kitlelere yayılmasına olanak sağlamaktadır. Bu çerçevede günümüz toplumları için ifade edilen büyük ölçüde elektronik ortamdaki ilerlemelere bağlı olarak gelişen bilgi toplumu, geleneksel ekonomik yapılardan farklı olarak bilgi ekonomisine dayanmaktadır. Üretim ve dağıtım süreçlerinde bilginin kullanıldığı ekonomi olarak tanımlanan (OECD, 1996) bilgi ekonomisi ile birlikte bilgi, toplumlarda ticari ve farklı açılardan önemini artıran bir kavram olmuştur. Bu çerçevede hemen hemen tüm kurumlar faaliyetlerini yürütmek ve ilerletmek için büyük miktarlarda bilgiye gereksinim duymakta ve bu süreçte önemli oranda ve çeşitlilikte bilgi üretmektedirler. Üretilen bu bilginin önemli bir kısmı doğrudan vatandaşların kullanımına sunulmaktadır.

Bilgi, sağlam bir demokrasinin ve üretken bir ekonominin can damarı olarak görülmektedir. Özellikle kamu sektörü için, bu sektörün vatandaşlarla olan etkileşimi göz önüne alındığında bilginin ayrı bir değeri vardır (Office of the Australian Government, 2013; Pollock, 2008). Kamu sektörü bilgisi; politikaları ve altyapıları ile birlikte değerlendirilmek durumundadır. Genel olarak sahipliği kamu sektörü kuruluşlarına ait olan ve bu kuruluşlar tarafından üretilen bilgiler (Pollock, 2008) olarak tanımlanan kamu sektörü bilgileri, kamu kurumları tarafından üretilen veya sağlanan kamu verilerinin anlaşılması ile ortaya çıkmaktadır. Kamu bilgilerinin arasında coğrafik bilgiler, meteorolojik bilgiler ve resmi istatistik bilgilerini saymak mümkündür. Jasserand ve Hugenholtz'a (2012) göre, kamu sektörünün, kamu görevlerini yerine getirirken düzenledikleri, ürettikleri, topladıkları bilgileri ifade eden kamu sektörü bilgisi; diğer bir çalışmada kamu kurum ve kuruluşlarının kanunlarla belirlenmiş temel fonksiyonlarını icra ederken, başlangıçtaki veya sondaki üretme, toplama, işleme, saklama, finanse etme yoluyla edinmiş olduğu bilgi veya bilgiye dayalı ürün/hizmetler (Civelek ve Aşık, 2011) olarak tanımlanmaktadır. Kamu sektörüne yönelik toplanan veriler nitelik ve amaçlar açısından çeşitliliğe sahiptirler. Bu bağlamda yapılan bir çalışmada kamu verilerinin işlenmesi ile sağlanan kamu sektörü bilgileri altı ana başlık altında toplanmıştır. Bunlar: ticaret bilgileri, coğrafik bilgiler, hukuki bilgiler, meteorolojik bilgiler, sosyal veriler ve ulaşım bilgileridir. Bu başlıklara yönelik alt bilgileri ise Tablo.1'de yansıtılmaktadır (Dekkers, Polman, Velde ve Vries, 2006).

Tablo 1. Kamu sektörü bilgisi sınıflaması (Dekkers, Polman, Velde ve Vries, 2006)

I. Ticari Bilgiler	3.3. Ulusal yasalar
1.1. Ticaret odası bilgileri	3.4. Antlaşmalar
1.2. Resmi ticaret sicilleri	IV. Meteorolojik Bilgiler
1.3. Patent ve tescil bilgileri	4.1. İklim bilgileri
1.4. Kamu ihale bilgileri	4.2. Hava tahminleri
II. Coğrafik Bilgiler	V. Sosyal Veriler
2.1. Adres bilgileri	5.1. Ekonomi istatistikleri
2.2. Uydu fotoğrafları ve bilgileri	5.2. İstihdam istatistikleri
2.3. Bina bilgileri	5.3. Sağlık istatistikleri
2.4. Kadastral bilgiler	5.4. Nüfus istatistikleri
2.5. Jeodezik ağlar	5.5. Kamu yönetimi istatistikleri
2.6. Jeoloji bilgileri	5.6. Sosyal istatistikler
2.7. Hidrografik bilgiler	VI. Ulaşım Bilgileri
2.8. Topografik bilgiler	6.1. Trafik yoğunluğu bilgileri
III. Hukuki Bilgiler	6.2. Yol çalışması bilgileri
3.1. Uluslararası mahkeme kararları bilgileri	6.3. Toplu taşıma bilgileri
3.2. Ulusal mahkeme kararları	6.4. Taahhüt tescil bilgileri

Kamu sektörü bilgisi (Public sector information) kavramının kullanımı, özellikle bilgi ekonomisi kavramının yaygınlaşmasıyla birlikte popülerlik kazanmıştır (Jasserand ve Hugenholtz, 2012). Yönetim süreçlerinde yaşanan şeffaflık eğilimleri çerçevesinde kamu sektörü bilgisinin kamuya açılması söz konusu olmuştur. Bu noktadan hareketle kamu bilgisine erişim hakkının sağlanması demokratik süreçlere katılım, yönetimlere güven, yolsuzlukların önlenmesi, hesap verilebilirlik ve karar verme süreçlerinin desteklenmesi bağlamında önem taşımaktadır (Bertot, Jaeger, Shuler, Simmons ve Grimes, 2009; Cullier ve Piotrowski, 2009; Mulgan, 2007). Bilgi ve iletişim teknolojilerinin getirdiği imkânlar ve değişen yönetim vaatleri çerçevesinde önem kazanan kamu sektörü bilgisinin kullanımı ve yeniden kullanımı yenilikçi katma değer hizmetler ve ürünler yaratmak açısından önemlidir. Bu çerçevede bilgi sahibi olmanın önemli bir güç ve rekabet avantajı olduğu günümüzde (Işık ve Keskin, 2013; Uçkan, 2006) en büyük bilgi üreticisi olan kamu sektörünün ürettiği kamu bilgilerinin ekonomik değerinin de büyük miktarlara erişmesi beklenmektedir (OECD, 2005).

Kamu sektörü günlük iş süreçlerinde mali istatistiklerden, hava durumu raporlarına kadar değişiklik gösteren bilgiler toplamakta, üretmekte ve yaymaktadır. Bu bağlamda katma değerli hizmetler ve ürünler yaratmak amacıyla kullanılacak temel kaynaklar olarak görülen kamu sektörü bilgisinin, kamu hizmetlerinde şeffaflığı artırmak, kamu yönetimlerinin fonksiyonlarını geliştirmek, ekonomik gelişmeye katkıda bulunmak ve

vatandaşlara sosyal değer kazandırmak amacıyla kullanıldığı bilinmektedir (Weiss, 2002). Günümüzde kamu sektörü bilgilerinin önemli bir kısmı elektronik ortamda doğmaktadır. Söz konusu bilgilere erişim talepleri de çevrimiçi platformda şekillenmektedir (Kubicek, 2008). Bununla birlikte literatürde kamu sektörü bilgisinin rolünü değiştiren iki ana teknolojik gelişmeden bahsedilmektedir. Bunlar:

- Kamu kaynaklarının dijitalleştirilmesine imkân veren teknolojiler,
- Kamusal verilerin büyük alanlara yayılmasını ve dağıtımını sağlayan geniş bant teknolojileridir (OECD, 2005).

Bilgi teknolojilerinin gelişmesi ve internetin ortaya çıkması kamu sektörü bilgisine erişim, bilgilerin toplanması ve paylaşılmasına olanak tanıyarak maliyetlerin düşmesine neden olmuştur. Yapılan çalışmalarda, gelişen depolama kapasiteleri ve kullanılan yeni yönetim teknolojileri bağlamında, özellikle e-devlet hareketlerinin, kamu sektörü bilgisinin açığa çıkmasını sağlamasının yanı sıra bu bilgilere erişimi de kolaylaştırdığı belirtilmektedir (Cullier ve Piotrowski, 2009; Roberts, 2006). Bir diğer çalışmada bilgi toplama amacıyla internet kullanımı ile kamu sektörü bilgisine erişim arasında pozitif bir korelasyon olduğu vurgulanırken, diğer bir çalışmada ise bireylerin kamu bilgilerini arama davranışlarının elektronik ortamlarda yoğunlaştığı belirtilmiştir (Cullier ve Piotrowski, 2009; Smith, 2010). Hizmetlerini sunarken interneti kullanan yeni yönetim anlayışlarının, hizmetlerini bireylerin bilgi arama davranışları kapsamında şekillendirmeleri gerekmektedir. Kamu sektörü bilgilerine yönelik kullanıcı taleplerinin ve arama davranışlarının değerlendirildiği bir çalışmada üniversite düzeyinde eğitilmiş bireylerin %77,4'ünün kamu sektörü bilgilerini ararken arama motorlarından yararlandığı ortaya konmuştur (Burroughs, 2009). İnternetin kamu hizmetlerinde bilginin paylaşılması ve yönetim süreçlerinin şeffaflığını artırmak amacıyla kullanılması, kamu bilgilerine çevrimiçi platformlardan erişim taleplerini de beraberinde getirmektedir. Örneğin Google'ın, arama motorlarında kamu sektörü bilgilerinin güvenilirliğini artırmak amacıyla, Google Akademik hizmeti kapsamında yasal dokümanlar, kanunlar, hukuk makaleleri vb. üzerine araştırma yapılabilmesi için özellik eklemesi önemli bir gelişme olarak görülmektedir (Burroughs, 2009; Fuchs,2006; Jaeger ve Bertot, 2010).

Avrupa Komisyonu'nun kamu sektörü bilgisi üzerine yaptığı analizler, devlet verilerinin kamuya ücretsiz veya makul maliyetlerde kullanıma açılmasının bireylere, hizmet geliştiricilere, özel sektör kurumlarına ve ekonomiye katma değer hizmetler yaratmaları açısından önemli fırsatlar sağladığını göstermiştir. Söz konusu katkılar çerçevesinde özel sektör aktivitelerinin ulusal ekonomileri desteklemesi beklenmektedir (European Commission, 2012). Kamu bilgilerinin ve bu bağlamda kamu verilerinin kullanımlarının yanı sıra, yeniden kullanımına yönelik girişimler de son yıllarda önem kazanan bir konudur.

Konuyla ilgili olarak yapılan düzenlemelere bakıldığında Avrupa Komisyonu'nun 2003/98/EC sayılı Komisyon Direktifi'nin (European Commission, 2003), ABD'de Bilgi Edinme Özgürlüğü Kanunu ve Evrak Çoğaltma Yasası (Paperwork Reproduction Act) dikkati çekerken, Avrupa Birliği'nin çeşitli yayınlarında da e-devlete yönelik temel amaçlardan birisinin kamu sektörü bilgisinin yeniden kullanımı olduğu görülmektedir (Gellman, 2004; Kalampokis, Tambouris ve Tarabanis, 2011).

Kamu sektörü bilgisinin kullanımı ve yeniden kullanımının teşviki kapsamında çalışmalar önemini artırırken diğer yandan söz konusu bilgilerin kullanımına yönelik engeller de tanımlanmaktadır. Engellerin öncelikle bilgilerin erişilebilirliği, fiyatlandırılması ve hukuki engeller (telif kısıtlamaları) kapsamında ortaya çıktığı belirtilmektedir (Civelek ve Aşık, 2011). Bir diğer çalışmada ise söz konusu engeller; yasal, ekonomik ve erişim engelleri olarak üç başlık altında toplanarak açıklanmıştır (Deloitte 2013). Buna göre;

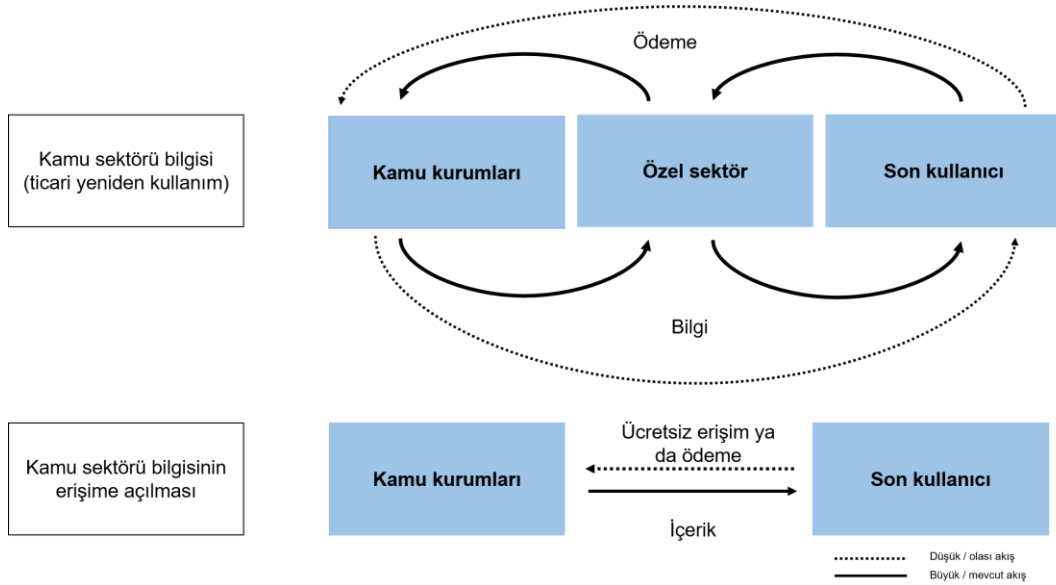
- Yasal engeller: Kullanıcıların kamu sektörü tarafından üretilen veri setlerine erişimleri ve kullanımlarını engelleyen veya kısıtlayan mevcut yasal düzenlemeler,
- Ekonomik engeller: Bilgilerin değerlerinin ölçülmesi kapsamında ortaya çıkan sorunlar ve fiyatlandırmalar,
- Erişim engelleri: Verilerin yayınlanmasına ve açılmasına yönelik isteksizlikler, kamu sektörü bilgilerinin kullanımında güvenilirlik bağlamında ortaya çıkan kullanım isteksizlikleri, verilerin kullanımına yönelik uygun teknolojik altyapıların sağlanamaması olarak tanımlanmıştır (Deloitte 2013).

Kamu sektörü bilgilerinin kullanımında yaşanan sorunlara yönelik değerlendirme yaptığımızda; söz konusu bilgilerin kullanımının ana dayanağının erişilebilirlik olduğunu söylemek mümkündür. Nitekim yasal ve teknik erişilebilirliği sağlanamayan bilgilerin kullanılması söz konusu değildir. Yeniden kullanım ve kullanıma yönelik yasal altyapıların ve düzenlemelerin açık ve net bir biçimde ortaya konması gerekmektedir. Bunun yanı sıra bilgi ve iletişim teknolojileri kapsamında uygun altyapılarla bilgilerin erişilebilirliğinin sağlanması bir diğer önemli noktadır. Erişilebilirlik kapsamında değerlendirebileceğimiz bir başka bileşen de bilgilerin erişilebilir ve yeniden kullanılabilir formatlarda sunumlarının sağlanmasıdır. Teknik altyapılarla uygun formatlarda erişilebilirliği sağlanan bilgilerin, doğru yapılandırılmış yeniden erişilebilir formatlarda uygun yasal çerçeveye kullanıma sunulması gerekmektedir.

2.2.2. Kamu Sektörü Bilgisinin Ekonomik Değeri

Bilgi ekonomisi olarak adlandırdığımız yapıda, bilgi varlıkları ile geliştirilen yenilikçi ve katma değerli hizmetler, kamu sektörü bilgisinin öneminin gittikçe artmasına neden olmuştur. Kamu

sektörü bilgisinin katkısıyla sağlanan yenilikçi ve katma değerli hizmetlerin ekonomiye katkısı önemlidir (Vickery, 2011). Geniş alanlara yayılımı söz konusu olan kamu sektörü bilgisi ekonomik açıdan değer yaratan, katma değerli hizmetlerin sunumunda önemli bir unsurdur. Kamu sektörü bilgisinin ekonomik değeri yeniden kullanım çerçevesinde şekillenmektedir (OECD, 2008). Kamu sektörü bilgisi birçok alanda ürün ve hizmet yaratmada önemli bir hammadDEDİR. Söz konusu bilgiler ekonomik açıdan değer taşımaktadır (Deloitte, 2013). Literatürde kamu sektörü bilgisinin ekonomik değerinin tanımlanmasına yönelik farklı çalışmalar yapılmıştır. Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD, Organisation for Economic Co-operation and Development) Bilgi Ekonomisi Çalışma Grubunun yapmış olduğu "Dijital Geniş Bant İçeriği: Kamu Sektörü Bilgisi ve İçeriği (Digital Broadband Content: Public Sector Information and Content) başlıklı çalışmada kamu sektörü bilgisinin ticari ve ticari olmayan amaçlarla yeniden kullanımına yönelik akışlar ortaya konulmuştur. Kamu sektörü bilgisinin yeniden kullanım akışına yönelik yapılan çalışma Şekil 4'te yansıtılmaktadır (OECD, 2005).

Şekil 4. Kamu sektörü bilgisi yeniden kullanım akışı (OECD, 2005)

Şekil 4'e göre kamu sektörü bilgisi yeni ürünler ve hizmetler geliştirmek üzere ham maddeye dönüşmektedir. Bilgilerin yaratıcısı, üreticisi ve sağlayıcısının kamu sektörü olsa da; bilgileri işlemede kamu kurumları ile son kullanıcılar arasında aracılık eden özel sektörün de önemli bir rolü olduğu görülmektedir. Kamu sektörü bilgilerine yönelik vurgulanan ticari yeniden kullanım sürecinde bilgilere biçilen ticari değer ödemesinin araçlar ya da son kullanıcılar tarafından gerçekleştirilebileceği gözlenmektedir. Diğer bir akışta ise kamu sektörü içeriklerinin doğrudan son kullanıcılara herhangi bir kısıtlama ya da ücret talep edilmeden

sunulduğu görülmektedir. Söz konusu akışta son kullanıcılar herhangi bir aracıya ihtiyaç duymadan uygun platformlarda kamu içeriklerine erişebilmektedir. Bilgi iletişim teknolojileri aracılığı ile bilgilerin doğrudan son kullanıcılara sunulabilmesi mümkün olsa da, kamu sektörü verilerinin ekonomik değeri kapsamında baktığımızda özel sektörün söz konusu verilere yönelik ödeme yapması ve katma değerli hizmetler sunması ekonomik açıdan anlamlı görülmektedir.

Kamu sektörü bilgilerinin ekonomik değerini tanımlayan OECD'nin Bilgi Ekonomisi Çalışma Grubunun yapmış olduğu "Dijital Geniş Bant İçeriği: Kamu Sektörü Bilgisi ve İçeriği" (Digital Broadband Content: Public Sector Information and Content) çalışmasının yanı sıra kamu sektörü bilgisi üzerine yapılan ve Avrupa kamu sektörü bilgisi kaynaklarını ölçen Avrupa Kamu Sektörü Bilgi Kaynakları Ölçümü (MEPSIR- Measuring European Public Sector Information Resources) adıyla bir çalışma bulunmaktadır. MEPSIR içeriğinde OECD (2005) çalışmasından yararlanarak, kamu sektörü bilgisinin değer zinciri olarak adlandırılan bir modele yer vermiştir. Tanımlanan çalışmada, kamu sektörü bilgisi adına, kamu sektörü ve sırasıyla özel sektör tarafından gerçekleştirilebilen üç sıralı eylemden bahsedilmektedir (Dekkers, Polman, Velde ve Vries, 2006). Kamu sektörü bilgisinin değer yaratma zincirine yönelik sıralı eylemler aşağıda yer almaktadır:

- Veri Üretimi (Generation of data): Kamu kurumları tarafından üretilen verileri içermektedir (örn: mahkeme kararları, yasama faaliyetleri, kadastro bilgileri, hava durumu verileri. gibi). Üretilen veriler gizli olabilmektedir.
- Veri İşleme (Toplama bir araya getirme ve birleştirme) (Collection, aggregation and combining of data): Kamu hizmetlerini sunarken kamu sektörü verilerini bir araya getirme, bu verilere kolayca erişilmesi ve bir araya getirilen verilerle çalışılabilmesini gerektirmektedir.
- Veri Dağıtım: (Distribution of data): Zincirin sonunda üretilen ve işlenen veriler yeniden kullanıcılara dağıtılmaktadır.

Söz konusu çalışmada kamu sektörü bilgisinin değer zinciri veri üretimi, veri işleme ve veri dağıtımını olarak üç başlık altında tanımlanır. Bu süreçlerle kamu sektörü bilgisinin ticari ve ticari olmayan yeniden kullanımına yönelik değer zinciri yansıtılmaktadır. Kamu sektörü bilgilerinin ticari olmayan yeniden kullanımında, kamu sektörü bilgisinin kamu istekleri çerçevesinde serbest olarak erişimi modellenmiştir. Bu kısımda, bütün kamu aktiviteleri kamu görevi olarak tanımlanmaktadır. Kamu sektörü bilgisinin serbest erişilebilirliğinin dolaylı yoldan (yaşam kalitesine sağlayacağı katkılar aracılığıyla) ekonomik etkilerinin olacağı vurgulanan yapıda, direkt ekonomik faydaların

sağlanmasının yok denecek kadar az olduğu belirtilmiştir. Kamu sektörü bilgilerinin ticari yeniden kullanımına yönelik ortaya konulan kısımda genel olarak kamu sektörü bilgisi üretme kamunun görevi olarak tanımlansa da söz konusu faaliyetin özel sektör tarafından da yapılabileceği ya da hep birlikte yapılabileceği belirtilmektedir. Kamu sektörü tarafından üretilen bilgiler özel girişimler tarafından fiyatlandırma karşılığında yeniden kullanılarak katma değer hizmetler yaratılarak ekonomiye doğrudan katkı sağlanmaktadır.

Modeller değerlendirildiğinde her iki modelde yer alan söz konusu bilgilerin ve hizmetlerin farklı çeşitlilikte ve farklı hizmet alanlarına hitap ettiklerini söylemek mümkündür. Ticari kullanım veya kamusal kullanım süreçlerinde her iki modelin de farklı koşullara uyarlanarak uygulanabileceği düşünülmektedir.

Deloitte (2013)'nin İngiltere Ticaret, İnovasyon ve Yetenekler Dairesi adına sunduğu Kamu Sektörü Bilgisinin Piyasa Değerlendirilmesi Raporunda, kamu sektörü bilgisinin açıklığının sağlanması bu bağlamda kullanım ve yeniden kullanımı ile ekonomik büyüme arasında bir bağlantı olduğu vurgulanmaktadır. Yeniden kullanılan kamu sektörü bilgilerinin:

- Yenilikleri teşvik ettiği, yeni ürün ve hizmetler gelişmesine katkı sağladığı,
- Yönetimlere demokratik katılımı teşvik ettiği, yönetimlerde daha fazla şeffaflık sağladığı ve karar mekanizmalarının daha iyi işlemesini sağladığı,
- Piyasaya girişlere yönelik engelleri azalttığı ve adaletsizlikleri ortadan kaldırdığı,
- İşletmeler ve tüketiciler arasında büyük ve gelişmiş iletişim ağları sağladığı vurgulanmaktadır (Deloitte, 2013).

Ekonomilerde kamu ve özel firmaların rollerinin değişmesi ile birlikte kamu sektörü bilgilerinin yeniden kullanımına yönelik pazar genişlemektedir. Bu noktadan hareketle kamu sektörü bilgilerinin ekonomik bağlamda birincil değerlerinin yeniden kullanım özelliğinden geldiği belirtilmektedir (Pollock, 2008). Kamu sektörü bilgileri değerlendirildiğinde söz konusu bilgilerin arasında coğrafik ve meteorolojik bilgilerin ekonomik anlamda en yüksek potansiyele sahip oldukları vurgulanmaktadır (Aydınöğlü ve Yomralıoğlu, 2006). Teknolojik yenilikler özellikle mobil ağların gelişmesi birçok alanda kamu sektörü bilgisi tabanlı hizmetlerin gelişmesini beraberinde getirmiştir. Farklı biçimlerdeki birçok kamu sektörü verisinin birleştirilerek kullanıldığı yenilikçi ürünlerin gelişimi (Örn: konum tabanlı hizmetler) bunlardan en yaygın kullanılanlardır (OECD, 2005). Avrupa Komisyonu Bilgi Toplumu Genel Müdürlüğü adına PIRA International

tarafından 2000 yılında yapılan “Avrupa’daki Kamu Bilgisinin Ticari Kullanım için Yaygınlaştırılması” çalışmasında Avrupa’ da bulunan kamu bilgisi değerinin yaklaşık 68 milyar Avro değerinde olduğu vurgulanmaktadır. Bu bilgilerin yarısından fazlasının coğrafi bilgiler oldukları belirtilirken, Avrupa Birliği genelinde devletin kamu bilgileri için yaptığı yatırım değerinin 9,5 milyar Avro olduğu tahmini yapılmaktadır (Aichholzer ve Burkert, 2004; Aydınöglü ve Yomralıoğlu, 2006; Civelek ve Aşık, 2011; PIRA International, 2000). 2011 yılında AB Komisyonu tarafından kamu sektörü bilgisinin ekonomik etkileri üzerine yapılan bir araştırmada, kamu sektörü verilerinin yeniden kullanımının genel, doğrudan ve dolaylı ekonomik kazanımlarının AB genelinde 140 milyar Avro olduğu ortaya konmaktadır (European Commission, 2011a).

Genel olarak değerlendirdiğimizde bilgi ekonomisinin de en büyük ham maddelerinden olan kamu sektörü verilerinin kullanımının ve yeniden kullanımının farklı boyutlarda ekonomik faydalar sağladığı anlaşılmaktadır. Erişime açılan veriler doğrudan ticari sunum ya da serbest erişim sağlanması vasıtasıyla kullanıma açılabilir. Her iki kullanımının da dolaylı ya da doğrudan, uzun ya da kısa vadede ekonomik büyümeye katkı sağladığı anlaşılmaktadır.

2.3. AÇIK ERİŞİM KAPSAMINDA KAMU SEKTÖRÜ BİLGİSİNE ERİŞİM VE BİLGİNİN TİCARİLEŞTİRİLMESİ

2.3.1. Açık Erişim Tanımı ve Açık Erişim Hareketleri

Kamu sektörü, gerek kişileri gerekse toplumu ilgilendiren farklı çeşitlilikteki bir çok bilgiyi toplayıp üretmektedir. Bilgi üretiminde en büyük paya sahip olan kamu sektörünün bilgi ekonomisinde yarattığı pay ve değer açıktır. Diğer yandan gelişen paylaşım olanakları ve değişen bilgi erişim talepleri çerçevesinde kamu sektörü bilgilerinin kullanıma açılması önemli bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Kamu sektörü bilgilerinin bilgi ve iletişim teknolojileri altyapılarıyla sunulan dijital formlarının, ikincil kullanıcılar tarafından yaygın kullanımları göz önüne alındığında, bu bilgiler yenilikçi katma değer hizmet ve ürün üretimi açısından değerli bir kaynak olmaktadır. Ticari ya da ticari olmayan amaçlarla, farklı kaynaklardan toplanan kamu bilgilerinin birleştirilmesi, işlenmesi, yeni uygulamalar ve hizmetler sunulması yoluyla söz konusu bilgilere katma değer sağlanması kamu sektörü bilgilerinin yeniden kullanımı olarak tanımlanabilir.

Yeniden kullanımın temel unsurlarından birisi erişilebilirliğin sağlanmasıdır. Erişilebilirliği sağlanan bilgilerin erişim sınırlarının belirlenmesine yönelik farklı yaklaşımlar söz konusudur.

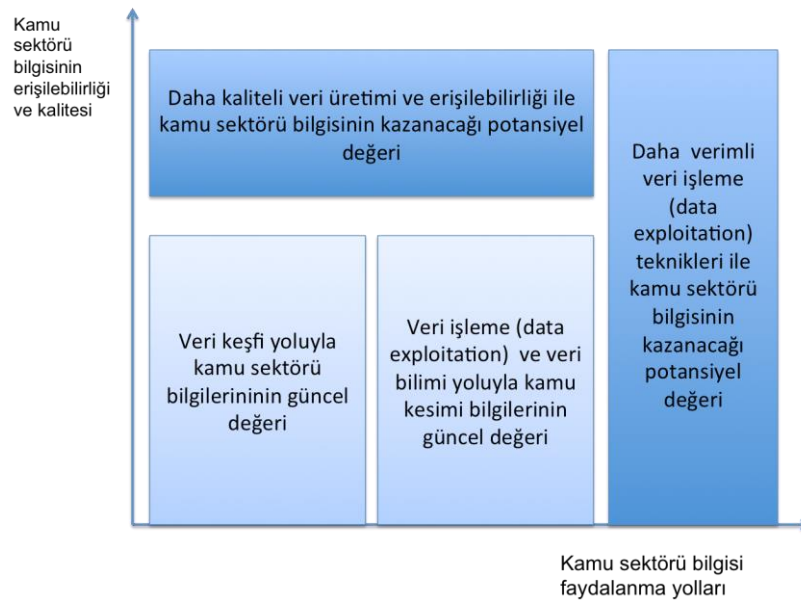
Bu yaklaşımlardan bir tanesi açık erişimdir. Açık erişim kavramının temelleri 1942 yılında Robert Merton'un çalışmasına dayanmaktadır (Jetzek, 2015). Merton çalışmasında bilimsel araştırma sonuçlarının serbest erişiminin öneminden bahsetmiştir (Merton, 1942). "Bilimsel bilginin internet aracılığıyla finansal, yasal ve teknik engeller olmaksızın, erişilebilir, okunabilir, kaydedilebilir, kopyalanabilir, yazdırılabilir, taranabilir, bağlanabilir, yeniden kullanılabilir ve her türlü yasal amaç için kullanılabilir biçimde kamuya ücretsiz açık olması" (ANKOS Açık Erişim... 2006; Budapest Open Access Initiative, 2002) olarak tanımlanan açık erişim kavramın önceleri bireysel girişimler ve kurumsal girişimlerle kısıtlıyken; özellikle 2000'li yıllardan itibaren ortak girişimler de tüm yönleriyle ele alınmaktadır (Polat, 2008). Kısaca bilimsel literatüre herhangi bir sınırlama olmaksızın erişilebilme ve kullanabilme olarak tanımlanabilen (Budapest Open Access Initiative, 2002) kavrama yönelik girişimler: Budapeşte Açık Erişim Girişimi, Bethesda Açık Erişim Yayıncılık Bildirgesi ve Berlin Açık Erişim Deklarasyonu olarak sıralanmaktadır. Ortak girişimlerin ilki olan Budapeşte Açık Erişim Girişimi çerçevesinde yayımlanan bildiriye açık erişimin tanımı yapılmış; kullanıcıların bilimsel literatüre uygun atıf yapıldığı sürece herhangi bir kısıtlama olmadan erişebilmelerine yönelik öneriler getirilmiştir (Bailey, 2006; Budapest Open Access Initiative, 2002). Açık erişim çalışmalarına yönelik yapılan bir diğer girişimde 2003 yılında Bethesda Bildirimi adı altında yayınlanan çalışmadır. Söz konusu yayın bilimsel makalelerin açık erişim arşivlerinde depolanması ve korunmasına yönelik önerilere yer vermiştir (Bethesda Statement on Open Access Publishing, 2003; Ertürk, 2008; Velterop, 2005). Açık erişim hareketlerine yönelik yapılan üçüncü girişim olan Berlin Açık Erişim Deklarasyonu ise bilimsel yayınların en az bir kurumsal açık arşivde arşivlenmesi önerilerek kurumsal açık arşivlerin işlevleri artırılması amaçlanmıştır. Bu çerçevede kısmen veya tamamen zorunlu açık arşiv politikaları geliştirilerek bu politikalara bildiriye yer verilmesi sağlanmıştır (Berlin Declaration on Open Access to Knowledge in the Sciences and Humanities, 2003; Unesco, 2015). Söz konusu girişimlere yönelik değerlendirme yapıldığında genel olarak girişimler ile;

- Bilimsel yazına herhangi bir kısıtlama olmadan internet üzerinden erişim sağlanabilmesi,
- Erişimi sağlanan içeriğin, doğru atıf yapmak koşulu ile bilimsel ürünü yeniden kullanma ve yayma olanağının sağlanması,
- Bilimsel yazınların uzun süreli depolanması ve korunmasına yönelik standart formatlarda açık arşiv koruma politikalarıyla desteklenmesinin teşvik edildiğini söylemek mümkündür.

Bilimsel bilgilerin herhangi bir kısıtlama olmadan erişilebilir ve kullanılabilir olması esasına dayanan açık erişim hareketleri zamanla kamu sektörü bilgilerini kapsamaya doğru evrilmiştir.

2.3.2. Kamu Sektörü Bilgisine Açık Erişim ve Bilginin Ticarileştirilmesi

Kamu sektörü bilgileri alanlara paylaşılabilir ve erişilebilir olması nedeniyle, nüfusun eğitime destek verme ve kültürel gelişim için ana kaynaklar sağlayabilmektedir. Kamu sektörü bilgisinin kullanımı ve yeniden kullanımı çerçevesinde erişim olanaklarının artırılmasının sağlayacağı faydalar yapılan çalışmalarda da vurgulanmaktadır (Jetzek, Avital, Bjorn-Andersan, 2012). Vickery (2011) bu yararların, kamu sektörü verileri kullanılarak üretilen yeni hizmet ve ürünlere dayandığını belirtmiştir (Vickery, 2011). Dahası söz konusu ürün ve hizmetlerin geliştirilmesi adına yeni yazılım ve hizmetler gibi tamamlayıcı ürünlerin geliştirilmesi; erişim ve bilgiyi kullanma işlem maliyetlerinin azaltılması ve farklı kapsamda ve çeşitlilikteki yeni ürün ve hizmetlerin ekonomiye ve topluma kazandırılması temel faydalar arasında sayılmaktadır (Jetzek, Avital, Bjorn-Andersan, 2012; Vickery, 2011). Kamu sektörü verilerinden dolayısıyla bilgilerinden elde edilebilecek değerlerin verilerin erişilebilirliğinin sağlanması ve veri işleme tekniklerinin gelişmesiyle doğru orantılı olacağı anlaşılmaktadır. Şekil 5'te ifade edilen kamu sektörü bilgisinden değer yaratma sürecine bakıldığında söz konusu bilgilerin erişiminin sağlanmasının, mevcut ve potansiyel değer yaratma sürecinde etkisinin olduğu görülmektedir (Deloitte, 2013).

Şekil 5. Kamu sektörü bilgisinden değer üretimi (Deloitte, 2013).

Şekil 5'e göre ne kadar çok kamu sektörü bilgisi kamuya açılırsa o kadar değer sağlanabileceği öngörülmektedir. Bunun yanı sıra yapılan çalışmada, açılacak verilerin nitelik açısından değer yaratımında, verilerin işleme süreçleri, veri bilimi tekniklerinin gelişmesi ve verilerinin analizinin önemli olduğu, söz konusu süreçlerin aynı düzlemde kamu sektörü verilerinin kalite ve erişilebilirliğini artırarak değerini artırdığı anlaşılmaktadır (Deloitte, 2013).

Açık erişimin araştırma topluluklarına yararlarının ötesinde ekonomi, yönetimler ve toplum açısından faydaları olduğu vurgulanmaktadır (Getz, 2005). Kamu sektörü bilgisine de açık erişim son yıllarda önem kazanan bir yaklaşım olmuştur. Açık erişimin genişleyerek kamu sektörüne yayılması özellikle 1980'ler de Amerika'da U.S Global Positioning Satellite (GPS) verilerinin sivil kullanıma açılmasına dayanmaktadır (Jetzek, 2015). Kamu sektörü bilgilerine erişim, kamu sektörü paydaşları arasındaki sınırların ortadan kalkmasına neden olmuş; kamu ve özel paydaşların sosyal sorunlarına yönelik ortak girişimler desteklenmiştir (Bakici, Almirall ve Wareham, 2013).

Kamu sektörü bilgilerine açık erişim sürecinde en önemli bileşenlerden birisi internetin ortaya çıkmasıdır. Bilgilerin zaman ve mekân kısıtlaması olmadan engelsiz bir biçimde paylaşılabilirdiği internet ortamı açık erişim, açık standartlar gibi konularda gelişmeler sağlanmasının en önemli etkeni olmuştur. İnternetin hem sosyal hem de teknik düzeyde bilgi paylaşımına ve bilgilerin erişiminde devrim yarattığı söylenebilir. Vatandaşlara ve kurumlara özgürce bilgi paylaşabildikleri bir altyapı sağlayan internet ile açıklık kavramı, sadece teorik bir kavram olarak değil aynı zamanda sosyal, teknik ve ekonomik anlamda stratejilere sahip bir düşünce boyutu kazanmıştır (Jetzek, 2015).

Açıklık kavramının süregelen evrimi doğrultusunda paylaşım, açık erişim gibi kavramların herkes için yaratacağı değerlere yönelik destek sağlamak ve daha iyi anlaşılması adına konuya yönelik farkındalık yaratmanın önemini vurgulamak gerekir. Nitekim arz ve talebi artan kamu sektörü bilgisinin potansiyel değerine yönelik, politika yapıcılara, açık bilgilerin kullanıcılarına ve özel sektöre, farkındalık yaratmanın konu bağlamında en önemli konulardan birisi olduğu yapılan çalışmalarda da vurgulanmaktadır (Jetzek, Avital, Bjorn-Andersen, 2012). Vatandaşın malı olarak görülen kamu sektörü bilgilerinin kamu yararına açılması ve kullanımlarının teşviki, sürdürülebilir değer yaratma konusunda faydalar sağlayacağı anlaşılmaktadır (Jetzek, Avital, Bjorn-Andersen, 2014).

Genel olarak vatandaşların ödedikleri vergiler ve kamu kaynakları ile finanse edilen kamu sektörü bilgilerine yeniden erişim için, vatandaşların tekrar ödeme yapmalarının gerekli

olmadığı ve vatandaş kullanımına açık olduğu, Amerika Birleşik Devletleri gibi ülkelerde sınırsız ve açık erişim politikalarında geçtiği görülmektedir (Demirbaş, 2004). Bu noktadan hareketle kamu malı olarak görülen kamu bilgilerinin ekonomik değerinin yanı sıra toplumsal kullanıma açık olmasının toplumların sosyal gelişimleri açısından da faydalar sağlayacağı söylenebilir.

Ekonomide ürünlerin değerine yönelik iki bakış açısı bulunmaktadır. Bunlardan birisi bir malın hizmetin ya da ürünün pazardaki maddi değerine yönelik olan ekonomik değer; diğeri de bireyler ya da toplumun yaşayışına dair iyileştirmeler sağlayan kaynaklara yönelik işlemler ve politikalarla sağlanan sosyal değerdir (Benkler, 2006). Bu kapsamda klasik ekonomilerde ürünlerin değerleri, mali ederleriyle ölçülürken, bilgi ekonomisi kapsamında düşünülen bilgilerin yeniden kullanılmasına yönelik değerlerin mali değerle ölçümü sosyal değerleri karşılamada yetersiz kalacaktır. Bu kapsamda yapılan bir çalışmada kamu sektörü bilgilerinin açık erişim değerlerine yönelik iki boyuttan bahsedilmiştir. İlk boyut bilgileri yeniden üretme ve ağ etkileri yoluyla paylaşımının bilgilere katma değerler sağlama açısından önemini belirtmektedir. Söz konusu durum piyasa dışı üretim olarak adlandırılır. Bu durum bilginin mevcut kullanımına yönelik değeri ifade etmektedir. İkinci boyut ise açık bilgilerin gelecek yeniliklerinde kullanılma ihtimalini ortaya koymaktadır. Açık erişimde sunulan kamu sektörü verilerinin gelecek kullanımlarının öngörülememesi nedeniyle verilerin değerleri hesaplanırken eksiklik olduğu düşünülmektedir. Kamu sektörü bilgilerinin piyasa faaliyetlerine yönelik yapılan mevcut ölçümlerde, söz konusu bilgilerin gelecekte hangi yenilikler ve katma değer hizmet yaratma sürecinde kullanılacağı hesaplanmadığından değer tam olarak yansıtılamamaktadır (Brynjolfsson ve Oh, 2012).

Bilgi edinme haklarının gelişimi ve kamu sektörü bilgilerinin yeniden kullanımı konusunda önemli bir araç olan açık erişim modellerinin sağladığı ekonomik faydalar ve sosyal değerler son yıllarda üzerinde çalışılan önemli bir konudur. Bu noktadan hareketle açık erişim modelleri ve söz konusu modellerin beklenen faydaları önem kazanırken, söz konusu açık erişim modellerinde bilgilere yönelik mahremiyet hukuku, telif hakları ve ulusal güvenlik konusunda tartışmalar henüz netlik kazanmamıştır (Civelek ve Aşık, 2011). Bu çerçevede Jasserand ve Hugenholtz (2012) kamu sektörü bilgilerinin telif haklarıyla korunmasına yönelik yaptıkları bir çalışmada, bazı yönetim anlayışlarında kamu sektörü verilerinin telif haklarından kısmen veya tamamen muaf tutulduğunu belirtirken, bazı yönetimlerde de kamu sektörü bilgilerinin tamamen telif haklarına tabi olduğunu bildirmişlerdir. Bu çerçevede ülke örneklerine bakıldığında örneğin, Amerika'da kamu sektörü bilgilerinin kullanımının teşvikinde telif hakkı uygulamaları yok denecek seviyede

iken; Birleşik Krallıkta açık içerik, açık erişim ve açık veri lisanslarının temeli ülkenin telif hakları yasalarına dayandırılmaktadır (Jasserand ve Hugenholtz, 2012). Bu noktadan hareketle kamu sektörü bilgilerinin açık erişimine yönelik ülkeler arası farklı politikalar vardır.

Kamu sektörü bilgisinin kamuya açık erişiminin sağlanması süreçlerinde söz konusu bilgilerin kullanımı ve yeniden kullanımına yönelik telif koşullarının yapılan uygulamalarda açık olarak vurgulanması ve belirtilmesi gerekmektedir. Literatürde kamu sektörü bilgilerinin açılmasına yönelik üç yaklaşımdan söz edilmiştir. Bunlar:

1. Tüm kamu bilgilerinin kamusal alana devredilmesi,
2. Farklı gerekçelerle kullanımı kısıtlanan (ulusal güvenlik, kişisel veri güvenliği, vb.) resmi bilgiler hariç diğer kamu sektörü bilgilerinin açık lisanslar koruması altında yeniden kullanıma açılması,
3. Telif haklarından feragat edenlerin yeniden kullanıma izin verilen bilgiler dışında tüm kamu sektörü bilgilerinin telif koruması altına alınmasıdır (Jasserand ve Hugenholtz, 2012).

Bu çerçevede ülke bazlı yapılan uygulamalarda seçilen yaklaşım doğrultusunda politikalar ve yasal altyapılar oluşturma gerekliliği önemlidir. Kamu sektörü verilerinin ticarileştirilmesi olanakları kapsamında kullanımları ve yeniden kullanımına yönelik uluslararası nitelikte düzenleme ve çalışmalar bulunmaktadır. Bu çerçevede çalışmalar genel olarak incelendiğinde ilk olarak Avrupa Birliği Kamu Sektörü Bilgisi çalışması ortaya çıkmaktadır.

2003/98/AT ve 2013/37/AT Sayılı AB Kamu Sektörü Bilgisi Direktifi

Kamu sektörü bilgisinin yeniden kullanımı üzerine hazırlanan Avrupa Kamu Sektörü Bilgisi Direktifi, kamu sektörü bilgilerinin yeniden adil, orantılı ve ayrımcılık olmadan kullanımını teşvik etmek amacıyla oluşan asgari düzeyde kurallardır. Direktif AB'nin Lizbon Stratejisi ile ortaya konmuş olan "2010 yılında dünyanın en rekabetçi ve dinamik bilgi tabanlı ekonomisi olma" hedefini gerçekleştirmek amacıyla ilk olarak 2003 yılında yayınlanmıştır (Civelek ve Aşık, 2011). 2013 yılında revize edilip, 2013/37/AT sayılı Direktif olarak yeniden yayınlanmıştır (European Commission, 2003; European Union, 2013). Direktif sadece kamu sektörü bilgisinin yeniden kullanımına yönelik zorunluluklar içermemekte, aynı zamanda bilgilerin yeniden kullanım koşullarının genişletilmesine yönelik üye ülkeleri yetkilendirmektedir (Papadopoulus ve Charalampos, 2015). Revizyonu sağlanan Direktifte kamu sektörü bilgilerinin tanımı, kamu müzeleri, kütüphaneler (üniversite kütüphaneleri dâhil) ve arşiv bilgilerinin de yeniden kullanımına izin verilmesini kapsayacak şekilde genişlemiştir. Kamu sektörü bilgilerinin, kamu kurumları tarafından üretilen ve yasal

dayanaklar çerçevesinde ticari ya da ticari olmayan amaçlarla kamu kullanımına açık verilerden oluştuğunu belirten Direktifte verilerin kullanımına yönelik, kişisel veri korumaları ve telif yasalarına bağlı olan veriler istisna olarak bildirilmiştir. Bu çerçevede kişisel verilerin korunması bağlamında kamuya açılacak bilgilerde kişisel nitelikte olanların bireylerin rızası dışında kullanılamayacağı belirtilmiştir. Direktif kamu kurumlarının ve üçüncü kişilerin haklarını telif hakları ve ilişkili haklar kapsamında değerlendirirken; söz konusu hakların yeniden kullanımı kolaylaştırarak biçimde kurgulanmasına yönelik görüş belirtmektedir.

Bu çerçevede bilginin yeniden kullanım fiyatlandırmasının, bilgilerin üretim ve dağıtımına yönelik marjinal maliyetinin aşılması koşullarına uygun olmasının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir (European Union, 2013). Bu noktadan hareketle bilgiyi üreten kurumlar zarar etmeden ve aynı zamanda kullanıcıların bilgiyi kullanma süreçlerinde fazla maliyetlere katlanmadan, ekonomiye katkı sağlayabilecektir (Civelek ve Aşık, 2011).

Direktif kamu sektörü bilgilerinin yeniden kullanım olanaklarının geliştirilmesi çerçevesinde elektronik ortamların kullanımını öngörmektedir. Bununla birlikte veri kataloglarının hazırlanması, verilerin sunumu için portallar oluşturulması önerilmektedir (European Commission, 2003; European Union, 2013). Diğer yandan direktifte standart elektronik lisansların geliştirilmesine yönelik yönlendirmelerin de bulunduğunu gözlemlemek mümkündür. Bahsi geçen standart elektronik lisanslama süreçlerinin Creative Commons modeli ile uyumlu olduğu görülmüştür (Dulong de Rosnay, 2010; Papadopoulus ve Charalampos, 2015).

UNESCO Yönergesi ve OECD Tavsiye Kararı [C(2008)36]

Kamu sektörü bilgilerinin erişimi ve kullanımı üzerine yapılan önemli çalışmalardan birisi de UNESCO tarafından hazırlanmıştır. UNESCO, 2004 yılında yapılan bir çalışmada kamu sektörü bilgilerinin erişimi, yayınlanması ve kullanımının geliştirilmesine yönelik politikalar oluşturulması amacıyla bir yönerge yayınlamıştır. Bu çerçevede söz konusu çalışmada kamu sektörü bilgilerinin kamu malı olarak kullanılmasına ve söz konusu bilgilerin kullanımının teşvikine yönelik yönlendirmelere yer verilmiştir (Jasserand ve Hugenholtz, 2012; Uhlir, 2004).

Daha sonra İktisadi İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD) 2008 yılında “Kamu Bilgilerinin Daha Etkin Kullanımı ve Genişletilmiş Erişimi Hakkında Tavsiye Kararı [C(2008)36]” adı altında bir çalışma yayınlamıştır. Söz konusu çalışmada kamu sektörü bilgilerinin yeniden kullanımının ekonomik ve sosyal etkilerinden bahsedilerek kamu sektörü bilgilerinin kullanımının genişletilmesi ve yeniden kullanımına yönelik yasal gereklilikler ve kısıtlamalara (örn. Entelektüel mülkiyet hakları) ilişkin tavsiyelere yer verilmiştir (OECD, 2008)

Konuyla ilgili bir diğerk çalışmada, kamu bilgilerinin ve içeriğinin etkin kullanılması ve yeniden kullanılarak yenilikçi hizmetler sunulması sürecinde ülkelere yönelik tavsiyelere yer verilmiştir. Bu bağlamda kamu sektörü bilgilerinin sunumunun ücretsiz olması; söz konusu durumun olamayacağı şartlar için ise bilgiler için belirlenen ücretin bilginin saklanması ve yayılmasına yönelik marjinal maliyetin açılmaması yönlendirilmektedir (Civelek ve Aşık, 2011).

2.4. AÇIK VERİ, KAPSAMI VE ÖZELLİKLERİ, AÇIK VERİ SÜREÇLERİ

Teknolojinin yoğun kullanımı ve bu çerçevede üretilen dijital veriler neredeyse hayatımızın tüm alanlarına etki etmektedir. Bu çerçevede Google aramalarından, anlık hava tahminlerine, konum bilgilerinden anlık piyasa bilgilerine birçok alanda günlük hayatımıza etki eden veri döngüsünden söz etmek mümkündür. Gelişen teknolojiler yeni içerik oluşturulması, bağlantı ve paylaşım olanaklarının gelişmesi, veri analiz altyapıları ve yazılımlarının gelişmesine sürekli katkı sağlamaktadır. Yaşanan süreçlerde kullanıcıların yanı sıra sektörler arasında da geleneksel roller değişerek karşılıklı iletişim ve etkileşim esasına dayanan bir değişim göstermiştir. Bu bağlamda sosyal ve ekonomik değerler yaratımına yönelik hareketler önem kazanmıştır (Hess ve Ostro, 2006). Ortaya çıkan bilimsel ve diğerk türdeki bilgilerin açık kaynak kodlu yazılımlarla serbest erişiminin sağlandığı açık erişim hareketlerinin ana bileşeni açık veri kavramıdır (Open Source, 2016b). İşlenmemiş bilgi olarak tanımlanabilen veri kavramı çerçevesinde şekillenen açık veri kavramı “herhangi bir kısıtlama ya da kontrol mekanizmasına tabi olmadan herkes tarafından ücretsiz ve serbestçe kullanılabilen/yeniden kullanılabilen veriler” olarak tanımlanmaktadır (The Open Knowledge Foundation, 2016).

Bireyler ve kurumlar günlük işleyişlerini sürdürürken farklı içeriklerde ve miktarlarda veri üretmektedir. Herhangi bir kurum ya da birey tarafından özel amaçlarla üretilen veriler, başka birey ya da kurumlar açısından farklı görev amaç ve sorumluluklarda da değer kazanabilmektedir. Bu bağlamda üretilen verilen paylaşımı önem kazanmaktadır. Paylaşılan verilerin kullanım ve yeniden kullanımına yönelik değerleri, verilerin orijinal amaçları kapsamındaki değerlerinden büyük olabilmektedir. Bu çerçevede söz konusu verilerin küresel değerlerinin yaklaşık yılda 3 trilyon olduğu yapılan çalışmalarda ortaya konmuştur (McKinsey Global Institute, 2013). Açık veri kavramı önceleri sadece doğa bilimlerine yönelik alanlarda kullanılmış ve sadece işlem görmemiş bilimsel verileri kapsamıştır. Açık verinin terim olarak kullanımı 1970’li yıllarda NASA’da yürütülen uluslararası bir işbirliği projesi kapsamında geçmektedir (Yu, 2012). Açık veri kavramı günümüzde ise bilimsel alanların ötesinde açık erişim ve açık devlet girişimlerinin temel

kaynağı olarak karşımıza çıkmaktadır. Açık veri sağlayıcılarına ilişkin tanımlamalar bu veri sağlayıcılarını beş grupta ele almıştır. Bunlar:

- Kamu yönetimleri
- Kamu yönetimi organları (örn: meteoroloji kurumları)
- Bilimsel kaynaklar
- Sivil toplum kuruluşları
- Özel sektör kurumlarıdır (Jellama, Meijninger, ve Addison, 2015).

Yapılan çalışmalarda verilerin açılmasının ve erişilebilirliğinin sağlanmasının getireceği alternatif değerlerin gelecekte kimin ne zaman hangi verilerden değer elde edebileceğinin tahmininin zor olması nedeniyle tam olarak yansıtılmadığı belirtilerek açık verinin katkı sağlaması beklenen alanlar şu şekilde belirtilmiştir (Open Data Handbook, 2016):

- Katılım ve kişisel gelişmenin sağlanması,
- Yeni ürün ve hizmetlerin gelişiminin sağlanması,
- Birleştirilmiş veri kaynaklarından yeni bilgiler üretilmesi,
- Kamu hizmetlerinin etkililiğinin ve verimliliğinin sağlanması,
- Kamu işlemlerinde şeffaflık ve demokratik kontrolün sağlanması.

Bu bilgiler çerçevesinde verilerin açılmasının toplumda değer yaratmada direkt olarak etkisinin olmadığını söylemek mümkündür. Nitekim verilerin açıklığının sağladığı değerlerin verilerin kullanarak anlamlandırılması veya başka verilerle birleştirilerek bilgiye dönüşme sürecinde ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda yapılan bir çalışmada açık veri değer piramidi oluşturularak tanımlanmıştır. Şekil 6'da ifade edilen piramit modeline göre yeterli miktarlardaki ve çeşitlilikte kaynaklardan elde edilen açık veriler çeşitli veri işleme ve anlamlandırma teknolojileri ile nitelenmek veya birleştirmek yoluyla veriden (data), bilgiğe (wisdom) dönüşmektedir. Piramitin en alt katmanı farklı sektörlerdeki bilgi üreticilerinin bilgilerini açması yoluyla veri havuzuna katkılarını simgelemektedir. Yine bu seviyede bağlı veriler, kalitesine göre katkı sağlamaktadır. Uygun teknik ve yasal altyapılarla açıklığı ve erişilebilirliği sağlanan veriler anlamlandırılmış web, anlamlandırma teknolojileri gibi veri bilimi yöntemleriyle işlenerek veya ayıklanarak veriden bilgiğe (wisdom) bir evrim sağlayarak karar destek mekanizmalarında toplumun çeşitli kesimlerine değer yaratmaktadır (Lokers ve Janssen, 2014).

Şekil 6. Açık veri değer piramidi (Lokers ve Janssen, 2014)

Verileri açık hale getirmeye yönelik süreçlerde 4 ana adımdan bahsedilmektedir. Ayrıntıları aşağıda verilen ana adımlar şunlardır:

1. Veri setlerinin seçilmesi: Açılması öngörülen veri setlerinin seçilmesi aşaması,
2. Açık lisans uygulanması: Seçilen ve açılacak olan veri setlerine yönelik uygulanacak entelektüel mülkiyet hakları politikalarının belirlenmesi ve buna bağlı olarak belirlenen hakları kapsayacak biçimde uygun bir açık lisansın seçilerek uygulanması,
3. Verilerin erişilebilirliğinin sağlanması: Açılan verilerin toplu bir şekilde ve uygun formatlarda erişilebilirliğinin sağlanması,
4. Verilerin keşfedilebilirliğinin sağlanması: Verilerin sistematik veri katalogları yardımıyla organizasyonunun sağlanarak webde yayınlanması (Open Data Manual, 2015).

Bu çerçevede yapılan başka bir çalışmada açık olarak sunulabilen verilerden yararlanılarak yeni ve sürdürülebilir uygulamalar yaratma sürecinde temel birkaç konunun ortaya çıktığı vurgulanmaktadır. Uygulamada göz önüne alınması gereken ana hususlar: keşfedilebilirliği ve erişilebilirliği sağlanan verilerin farklı kültür ve eğitim seviyelerinde kullanılabilme yeteneği ve verilerin erişilebilirliğinin gelecekte de sürdürülebilirliğidir (Gallagher, Orcutt, Pissierssens, Raymond ve Simpson. 2013).

Genel olarak değerlendirdiğimizde açık veri kavramına yönelik süren tutarlı gelişmeler çerçevesinde açık veri yaklaşımlarının yarattığı/yaratacağı değerlerin tahmin edilmesi durumu zordur. Bu noktada açık veri üzerine yapılan çalışmalar (Conradie ve Choenni,

2014; Janssen, Charalabidis ve Zuiderwijk, 2012; Martin, Foulonneau, Turki ve Ihadjadene, 2014; Zuiderwijk, Janssen, Choenni, Meijer ve Alibaks, 2012; Zuiderwijk ve Janssen, 2013) genellikle verilerin toplanması, erişilebilirliklerinin sağlanması ve yayınlanmasına yöneliktir. Diğer yandan açık veri kavramından değer yaratılarak farklı hizmetlerde kullanımına yönelik çalışmalara da rastlamak mümkündür. Dahası aracı hizmet geliştirme, farklı iş modelleri ve açık veri ekosisteminde paydaşlara yönelik çalışmalar da dikkat çekmektedir (Foulonneau, Turki, Vidou ve Martin, 2014; Heimstädt, Saunderson ve Heath, 2014; Hjalmarsson, Johansson ve Rudmark, 2015; Kuk ve Davies, 2011; Lindman, Kinnari ve Rossi, 2014). Zamanla açık veri ekosisteminde yer alan paydaşların ve beklenen değer yaratma süreçlerinin gelişme göstereceğini ve açık verinin kullanımın farklı boyutlarda genişleyeceğini söyleyebiliriz.

Açık veri çalışmaları küresel anlamda üzerinde durulan ve güncelliğini korumaya devam eden çalışmalardır. Bu çerçevede açık veri kapsamında değerlendirilen kamu sektörü verilerinin açılması ve yeniden kullanıma teşvik edilmesinin getirdiği ve getireceği olanaklar açık devlet kavramı kapsamında ele alınmaktadır.

2.5. AÇIK DEVLET KAVRAMININ GELİŞİMİ VE AÇIK DEVLET UYGULAMA MODELLERİ

2.5.1. Açık Devlet Kavramının Gelişimi

Toplumların ve ülkelerin en büyük ve farklı çeşitlilikte veri üretme kapasitesine sahip sektörü olarak değerlendirebileceğimiz kamu sektörü, farklı yelpazedeki verileri üretip hizmete sunmaktadır. Bu verilerin önem kazanmasında değişen kamu anlayışları, bilgiye erişim süreçlerinin gelişimi, bilgi edinme haklarının ortaya çıkması, bilgi toplumu ve bilgi ekonomisi, açık erişim, açık veri kavramları etkili olmaktadır. Makinaca okunabilir ve bağlantılı olarak çevrimiçi ortamda yayınlanan devlet verileri sosyal, ekonomik ve politik anlamda değer yaratmayı hedefleyen kamu sektörü adına kritik öneme sahip kaynaklardır. Diğer yandan devlet verilerinin kamu sektörü kuruluşları, özel işletmeler, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşları da dâhil olmak üzere verilerden yararlanan birçok oluşum için büyük potansiyele sahip stratejik bir kaynak olduğunu söylemek mümkündür. Yönetimlerin açıklığı ve şeffaflığı ilkeleri çerçevesinde şekillenen modern kamu yönetimleri, iş süreçleri ve faaliyetlerinin çıktıları olan verilerini açık olarak kamuya sunmaktadırlar. Genel olarak açık devlet hareketleri olarak görülen bu süreçler temelde bilgi edinme hakları ve kamu kurumlarının bilgi verme ödevleri kapsamında yasal altyapılarla desteklenmektedir (Nam, 2015). Literatürde açıklanmış bir yaklaşıma göre kamu sektörü tarafından tutulan veri setleri,

dokümanlar ve bilginin açıklığını teşvik etmeye yönelik iki temel sivil toplum hareketi bulunmaktadır. Bu hareketlerden ilki halkın bilgiye erişim hakkını insan hakları çerçevesinde değerlendiren Bilgi Edinme Hakkı; ikincisi ise ağırlıklı olarak sosyal ve ekonomik gerekçelerle kamu verilerinin açılmasını teşvik eden Açık Devlet Hareketidir (Ubaldi, 2013).

Genel olarak değerlendirdiğimizde her iki harekette de önemli örtüşmeler bulunduğunu görmekteyiz. Her iki hareket de kamu fonları ile oluşturulan ve toplanan sosyal ve ekonomik bir değer olarak görülen kamu bilgilerini toplumun tüm üyelerinin erişimine açarak kamunun şeffaflığını artırmayı amaçlamaktadır. Yaklaşımlar temel olarak aynı amaca hizmet etmekle birlikte, stratejiler açısından farklılıkları bulunduğunu söylemek gerekir. Günümüzde politik bir vaat olarak kullanılan Açık Devlet kavramı, terim olarak ilk defa American Society of Newspaper Editors (ASNE)'nin 1953'te yayınladığı "*Bireylerin Bilme Hakkı: Kamu Belgelerine ve Bildirilerine Yasal Erişim (The People's Right to Know: Legal Access to Public Records and Proceedings)*" başlıklı raporunda geçmektedir (Yu ve Robinson, 2012, s. 178). İlk olarak bilgi edinme hakkı çerçevesinde yayınlanan bir raporda adı geçen açık devlet kavramının, bilgi edinme hakkı yaklaşımıyla arasındaki ana farklılıklardan birisi kapsamıyla ilgilidir. Bu çerçevede bilgiye erişim hakkı genellikle doküman formlarında depolanan bilgilere nicel erişime yer verirken, açık devlet hareketinde hükümet veri tabanlarında tutulan veriler ve erişimleri, verilerin kullanımı ve yeniden kullanımına yönelik tüm teknik ve yasal konularla ilgilenilmektedir (Ubaldi, 2013).

Doğru kullanılan veriler kurumlara güçlü karar verme, maliyet avantajları ve kullanıcılarını daha iyi tanıma konusunda fırsatlar sağlayabilmektedir. Bu noktada açık veri kavramının ve açık erişim yaklaşımlarının kamu yönetimi uygulamalarına yansması ve kamu sektörü verilerinin açık platformlardan kullanıcıların hizmetine sunulmasıyla birlikte açık devlet kavramı ortaya çıkmıştır. Temel olarak kamu hizmetlerinin şeffaflığı ilkesine dayanan açık devlet hareketleri bireylere ve özel sektör ortaklarına sunduğu açık veri setleri ve bu veri setlerinin yeniden kullanımı sayesinde ekonomide de büyük rol oynamaktadır. Açık platformlardan, açık standartlar ve lisanslarla yayınlanan açık devlet verilerinin, kullanım ağlarının genişlemesi verilerin gizli potansiyellerini ortaya çıkarmaktadır.

Temel anlayış olarak eski zamanlara kadar dayandırabileceğimiz açık devlet (şeffaf devlet, şeffaf yönetim) kavramının modern anlamda ortaya çıkışının 17. yüzyılda Avrupa' da görülen ayaklanmalar ve bu ayaklanmaların sonucu talep edilen özgürlük, açıklık, şeffaflık, daha iyi yönetim, eşitlik gibi talepler sonucunda, ilk bilgi edinme yasalarının oluşturulmasına dayandığını söyleyebiliriz. Diğer yandan değişen yönetim teknolojileri, daha şeffaf ve arandığına bilgiye ulaşma taleplerine yönelik yönetilenlere ve yönetimlere daha uygun ve aktif bir altyapı sağlamıştır. Bu çerçevede teknolojik altyapılar bilgi paylaşımını kolaylaştırırken

yönetim süreçlerine yönelik de gelişim ve değişimlere neden olmuştur. Söz konusu süreçlerde teknoloji yaygın bir şekilde kullanılırken kamu yönetimlerine yönelik politikalar ve uygulamalar da bu çerçevede şekillenmiştir. Açık devletin iki ana tetikleyicisinin politik vaatler ve teknolojik gelişim olduğu vurgulanmaktadır (Ubaldi, 2013). Şeffaf, hesap verilebilir ve katılımcı bir yönetim modeli olarak tanımlanan ve literatürde “Açık Devlet” olarak belirtilen kavram yönetilenlerin yönetim süreçlerine katılmaları, şeffaf bir yönetim, işbirliği süreçlerinin gelişmesi, demokratik gelişim gibi temel konuları barındırmaktadır (Transperancy and Open Government, 2009). Temelinde bilgi erişim özgürlüğü kavramına dayandırılan açık devlet girişimlerinin 2000’li yılların ortasında geliştiğini söylemek mümkündür.

Kamu sektöründe yararlanılan bilgi teknolojileriyle ortaya çıkan e-devlet modeli ile yönetimler, hizmetlerini daha hızlı, şeffaf ve zaman mekân engelinden bağımsız vermeye başlamıştır. e-Devlet süreçlerinin de bir uzantısı olarak düşünebileceğimiz modern anlamda açık devlet yaklaşımına yönelik ilk hareketin 1995’de Amerika’da yayınlanan THOMAS web sayfası olduğu belirtilmektedir. THOMAS günün şartlarında Amerikan Kongresine yönelik, yararlı yasal belgeler, kongre üyeleri ile ilgili bilgiler, yasal düzenlemelerle ilgili halkın erişimine açık bilgi vermektedir (Yu, 2012). Konuyla ilgili diğer bir önemli gelişme de 1998 yılında kullanılmaya başlanan ve hükümetin hesap verilebilirliğini ve şeffaflığını teşvik etmek amacıyla makinece okunabilir formatta halkın devlet bilgilerine erişimine izin veren OpenSecrets.org projesidir. Projede seçim kampanyalarına yönelik finansal bütçeler açıklanırken aynı zamanda kullanıcıların arama yapma ve kullanma özellikleri de yer almaktaydı (Tauberer, 2012). Açık devlet dönüşüm süreçlerinde önemli olan uygulamalardan biri de 2004 yılında Joshua Tauberer tarafından kurulan GovTrack.us web sayfasıdır. Söz konusu sayfa temel olarak THOMAS ile aynı içeriğe odaklansa da kişilere arama yapma, düzenleme ve görüntüleme olanakları verilerek fonksiyonları geliştirilmiştir (GovTrack.us, 2016). Yaşanan teknolojik gelişmelerle hükümetler de, etkinliklerini artırmak ve sorumluluklarını daha verimli sunmak, daha şeffaf, hesap verebilir ve katılımcı bir yönetim sunmak amacıyla yaratıcı çözümler üretmeye başlamıştır. Bu çerçevede günümüzde çalışmaları süren açık devlet kavramının 21. yüzyılın ilk yarısında Vancouver/Kanada ve Portland/Amerika’da 2009 yılında ilk açık standart yasalarının ortaya çıkmasıyla şekillendiği bildirilmektedir (Tauberer, 2014).

Açık erişim kavramının bilimsel çevrelerden sonra kamu yönetimi süreçlerine de uyarlanması, açık erişim standartlarının ortaya çıkması ile kamu sektörü bilgileri de giderek önem kazanan bir konu olmuştur. Kamu malı olarak görülen kamu sektörü bilgileri yenilik yaratma süreçlerinde önemli bir itici güç olmakla beraber, benzersiz bir kaynak olarak da görülmektedir. Literatürde yapılan çalışmalarda önemli bir bilgi üreticisi olan kamu

sektörünün açık devlet verilerini destekleyerek yeniliklere öncülük edebilecekleri vurgulanmıştır. Dahası açık devletin omurgasını oluşturan açık devlet verisinin kamu malı olduğu ve sivil sermayenin bir türü olarak düşünülmesi gerektiği ifade edilmektedir (Tauberer, 2014). Bu çerçevede açık devlete yönelik tetikleyici adımlar sıralandıktan sonra, açık devlet hareketinin kilometre taşının 2009 yılında ABD Başkanı Barack Obama'nın politik vaatleri çerçevesinde şekillendiği söylenebilir. Barack Obama'nın devlette açıklığa yönelik bildirimlerde ve vaatlerde bulunması ve açık devlet adı altında girişimlerini başlatması sonrasında 2009 yılında yayımlanan "Açık Devlet Direktifi" de konuya yönelik temel teşkil etmiştir (Owen, 2011, s. 94). Açık devlete yönelik literatür çalışmalarının çoğunlukla söz konusu direktiften türediği yapılan çalışmalarda vurgulanmaktadır (Linders ve Wilson, 2011). Açık Devlet Direktifi ile "açık devlet" kavramı ilk defa ayrıntılı bir şekilde tanımlanarak dünya çapında açık devlet girişimlerine öncülük edilmiştir. Bununla birlikte ilk olarak Amerika Birleşik Devletlerinde, açık devlet tanımında yer alan şeffaflık, katılım ve işbirliği süreçlerinin bir gereği olarak, Beyaz Saray tarafından yapılan ve açık devlet verilerinin halka sunulmasını sağlayan bir platform olan Data.gov projesi başlatılmıştır (Peled, 2011; Tauberer, 2014; The White House, 2016).

2.5.2. Açık Devletin Tanımı Kapsamı, Faydaları ve Uygulama Engelleri

Açık devlet kavramı 2009 yılında ABD de yayımlanan açık devlet direktifi ile birlikte güncel olarak kullanılmaya başlanmıştır. Kavram devlet verisi ve açık veri kavramlarının birleşiminden meydana gelmektedir. Bu çerçevede devlet organları tarafından üretilen veriler olarak tanımlanabilen "devlet verisi" kavramı ve herhangi bir kısıtlama olmadan herkes tarafından özgürce kullanılabilen ve dağıtabilen verileri (Open Data Handbook, 2016) ifade eden "açık veri" kavramının teorik olarak birleşmesinin "açık devlet" kavramını oluşturduğunu söylemek mümkündür. Açık devlet verisi açık devlet modelini oluşturmak için gereken temel yapı taşıdır. Son yıllarda dünya çapında birçok hükümet tek parça halinde ellerindeki verileri web üzerinden erişebilir hale getirmeye başlamıştır. Devletlerin verilerini açık olarak sunması ile birlikte bu verilere herkes tarafından herhangi bir kısıtlama olmadan erişilmesi açık veri felsefesinin bir parçası olarak gündeme gelmiştir. Bu çerçevede ortaya çıkan açık devlet hareketi, açık devlet verilerinin açık formatta yayınlanması, bu verilerin herkes tarafından erişilebilmesi ve yeniden kullanımına dayanmaktadır (Ayers, 2007). Farklı türdeki birçok bilgiye eklenebilen açık kavramının teknolojik ve felsefik düzeyde anlamlar barındırdığı bilinmektedir. Bu çerçevede açık veri kavramı sivil kullanıma geçmeden önce bilim dünyası için ham, işlenmemiş açık formattaki verileri ifade etmektedir (Yu ve Robinson, 2012). Ham ya da işlenmemiş tüm verilere uygulanabilen ve kabul gören açık veri tanımlarında verinin

ne olduğundan daha çok verilerin açıklığı ya da yeniden kullanılabilirliğine odaklanılmaktadır (Ubaldi, 2013). Bu nedenle kamuya ait veri setlerinin tanımlamaları hâlâ tartışmalı olarak görülebilir. Literatürde açık devlete yönelik yapılan tanımlar incelendiğinde kavramın ilk defa tanımlandığı Açık Devlet Direktifi'nde kavramın şeffaflık, işbirliği ve yönetimlere katılımı desteklemesi açısından önemine değinilirken; başka bir çalışmada açık devletin yönetim süreçlerinin nasıl olacağına dair yenilik stratejisi olduğu vurgulanarak sonuçta daha verimli kurumlar ve gelişmiş bir demokrasi sağlanacağı belirtilmiştir (Beth, 2011). Yapılan bir diğer çalışmada ise açık devletin açıklık ve hesap verilebilirliği geniş kapsamda içeren bir kavram olduğu ve ekonomik olanaklar yaratacağı vurgulanmıştır (Government of Canada, 2016). Davies ve Lithwick (2010) ise açık devleti vatandaşların sadece kamu bilgi, belge, veri ve hizmetlerine elektronik ortamlarda erişmeleri değil aynı zamanda onlarla etkileşim halinde olabildikleri, katılım sağlayıp geri bildirim verebildikleri yaklaşımlar olarak değerlendirmiştir. Bu çerçevede açık devletin getireceği etkileşimli yapıya vurgu yapılmıştır.

Bir diğer tanımda ise açık devlet kamu yönetimlerinin, kâr amacı gütmeyen kuruluşların, bireylerin ve özel sektörün işbirliği ile ortaya çıkan, yönetimlerde şeffaflık, halk katılımı, işbirliğine yönelik kullanılan araçlar, yöntemler ve sistemler olarak ifade edilmektedir (Transparency and Open Government, 2009) Ayrıca açık devlet uygulamalarıyla hükümet ve vatandaşlar arasında kurulacak iyi ilişkilerin hizmet sunumlarını da geliştireceği belirtilmektedir. Bu çerçevede yönetimlerde şeffaflık ve vatandaş katılımını artırması açısından önemli bir yapı olduğu yapılan başka bir çalışmada vurgulanmaktadır (Ubaldi, 2013). Açık Devlet Ortaklığı'nın (Open Government Partnership) tanıma göre: Açık devletin hükümet faaliyetleri hakkında bilgi erişilebilirliğinin artırılması, sivil katılımın desteklenmesi, bütünlüğün ve güvenirliliğin sağlanması adına standartlara bağlı olarak yürütülmesi, açıklık ve şeffaflığı artırabilmek adına yeni teknolojilerden yararlanılması, bilgi paylaşımının üst seviyede sağlanması öğelerini içermesi gerektiği belirtilmiştir (Open Government Partnership, 2011). Devlet işlemlerinin şeffaflığı, devlet hizmetlerinin, bilgilerinin erişilebilirliği ve devletin yeni fikirler, talepler ve ihtiyaçlara yönelik sorumlulukları olarak da tanımlanan kavram (OECD, 2005) üzerine yapılan başka bir çalışmada ise açık devletin süreçleri ve kurallarından ziyade etkileri ve uygulamaları açısından odaklanılmıştır. Bu çerçevede açık devletin toplum, devlet ve kamu işbirliği ile açık devlet verilerinden toplumsal değer yaratılması olduğu vurgulanarak, açık devlet süreçlerinin sağlanması gereken üç prensipten bahsedilmiştir (OECD, 2010). Bunlar:

- Kamu süreçlerinin, eylemlerinin ve verilerinin tam açıklığının sağlanması,
- Vatandaşların kamu süreç ve eylemlerine katılımlarının sağlanması,

- Devlet verilerinin ve hizmetlerinin kamusal işbirliği ve katma değer yaratma süreçlerinde kullanımının sağlanmasıdır (OECD, 2010).

Başka bir çalışmada açık devlet kavramının tek bir kavramdan öte farklı boyutlarda ele alınabilecek (açık veri, açık kaynak kodu, açık toplum, açık erişim, açık standartlar vb.) kavramları barındıran fikirler bütünü olarak görülmesi gerektiği belirtilmektedir (Geiger ve Lucke, 2012). Bu noktadan hareketle teknolojik değişimler çerçevesinde şekillenen yeni yönetim anlayışlarında siyasi bir amaç ve taahhüt aracı haline dönen açık devlet verisi devletin şeffaflığını ve hesap verilebilirliğini artırmanın yanı sıra ekonomik büyüme ve kamu hizmetlerinin geliştirilmesi bağlamında da politik olarak değerli bir hedef halini almıştır (OECD, 2012). Açık devletin önemli çalışmalarından olan Açık Devlet Direktifi'nde açıklık, şeffaflık, katılım ve işbirliği prensipleri çerçevesinde açık devlet hareketlerine yönelik odaklanılan noktalar şu şekilde belirtilmiştir (Orzsag, 2009):

- Kamu bilgilerinin çevrimiçi ortamlarda yayınlanması: Hesap verilebilirliği artırmak, yönetimlere katılımı teşvik etmek, bilgilerin yeniden kullanımı vasıtasıyla ekonomik olanaklar yaratmak adına devlet verilerinin çevrimiçi ortamlardan açık bir şekilde yayınlanması.
- Yayınlanan kamu bilgilerinin kalitesinin geliştirilmesi: Sağlanan ve yayınlanan bilgilerin uygun sistemler ve işlemlere tabi tutularak kalite süreçlerinin sağlanması.
- Kurumlarda açık devlet kültürünün yaratılması: Açık devlet uygulamaları ve çözümlerine yönelik profesyonel disiplinler aracılığıyla kurumlarda açık devlet kültürünün yaratılması.
- Açık devlete yönelik yasal bir politika çerçevesi oluşturulması: Açık devlet teknolojileri ve bu bağlamda ortaya çıkan yeni teknoloji ve açık paylaşımaya yönelik yasal zeminin sağlanması.

Konuya yönelik başka bir çalışmada açık devletin temel ilkelerinden birisinin devletlerin kamuya veri sağlaması olarak belirterek, bu verilerle özel sektörün veya bireylerin katma değer ürünler ve hizmetler üretmelerine imkân tanınması olduğu vurgulanmıştır (Robinson, Zeller ve Feltern, 2009).

Yapılan çalışmalar ve tanımlardan hareketle açık devlet kavramını açıklık, şeffaflık ve hesap verilebilirlik ilkeleri çerçevesinde kamu kurumlarının iş süreçlerinde kamu kaynakları ile ürettikleri verilerin, katma değer ürünler ve hizmetler yaratmak, daha demokratik bir yönetim ve yönetimlere katılımı artırmak amacıyla, bireyler ve üçüncü parti ortakların kullanımına ve yeniden kullanımına, herhangi bir kısıtlama olmadan, açık formatlarda sunulmasına yönelik yöntemler ve sistemler olarak tanımlayabiliriz. Bu çerçevede açık

devlet modelinin katkısı üzerine genel bir değerlendirme yapıldığında kamusal alana devlet verilerinin açılmasının daha kapsayıcı hizmet sunumları ve daha katılımcı bir demokrasi aracılığıyla topluma faydalar sağlayacağını söylemek mümkündür.

Ubaldi (2013)'e göre açık devlet verisi konusu yeterince keşfedilmemiş bir konudur. Bu çerçevede devlet verilerinin açık devlet verilerine dönüştürülmesinin öneminden bahsetmekte, açıklıkla sağlanan bu dönüşümün açık verilerin potansiyellerinin ortaya çıkarılmasına neden olacağını vurgulamaktadır. Söz konusu durumun ancak yasal, ekonomik ve teknolojik sınırları net çizilmiş koşullarla (örn: gizliliğin korunması, verilerin erişim ve yeniden kullanımının belirli kısıtlama ve yetkilendirme dahilinde sağlanması) sağlanabileceği belirtilmektedir (Ubaldi, 2013). Yapılan başka bir çalışmada aynı şekilde açık devlet modellerinde açılan verilerin tam olarak getireceği faydaların hesaplanmasının güçlüğünden bahsedilerek, elde edilecek potansiyel faydaların zamanla ortaya çıkabileceğine vurgu yapılmaktadır (Janssen, 2011, s. 454).

Açık devlet modelinden sağlanması beklenen faydalar kapsamında farklı kaynaklara erişmek mümkündür. Bu çerçevede yapılan çalışmalarda açık devlet modelinin getireceği faydalar incelenerek ortaya çıkan sonuçlar ayrıntılı olarak beş başlıkta belirtilmiştir. Bu başlıklar; hükümetlerin hesap verilebilirliğin, şeffaflıklarının ve demokratik kontrolün sağlanması; yönetimlere katılım ve işbirliklerinin güçlendirilmesi; yeni nesil kamu görevlilerinin yaratılması; kamu hizmetlerinde yenilik, etkililik ve verimliliğin geliştirilmesi; gelişmiş ekonomiler için değer yaratılması olarak sunulmaktadır:

- **Hükümetlerin hesap verilebilirliğinin ve şeffaflıklarının geliştirilmesi, demokratik kontrolün sağlanması:** Açık devlet modelinin temel olarak şeffaflık ve hesap verilebilirliği desteklediği bilinmektedir. Örneğin genel bir varsayıma göre kamu verilerinin kamusal alana açılmaması kamu görevlilerinin dokunulmazlığını artırarak yolsuzluk yapmalarına sebep olmaktadır. Bu çerçevede açık devlet verileri ile mevcut verilerin analizi sağlanarak, kamu hizmetlerinin denetiminin yapılmasına olanak sağlanmaktadır. Bu durum kamunun güven düzeyini artırarak hükümet eylemlerine yönelik algılanan duyarlılığı artırmaktadır. Bunun yanı sıra artan şeffaflık ve hesap verilebilirlik anlayışları demokratik bir ortam sağlamaktadır (Capgemini Consulting, 2013; Fung ve Weil, 2010; Harrison ve diğerleri, 2012; Miller, 2010)
- **Yönetimlere katılım ve işbirliklerinin güçlendirilmesi:** Vatandaşların yaşamlarında kamuya yönelik karar verme süreçlerinin iyileştirilmesi ve yönetimlere katılım süreçlerinin desteklenmesi, açık devlet girişimlerinden beklenen faydalardan biridir. Açık devlet girişimlerinin önceki aşaması olarak görülen e-devlet hizmetleri vatandaşların yönetimlere katılımlarının artırılması yönünde gelişmelere yol açmıştır.

Açık devlet girişimlerinde de bilgi ve iletişim teknolojilerinin yaygın kullanımı, Web 2.0 teknolojileri ve sosyal medya uygulamalarının kullanımı vatandaşların yönetimlere katılımlarını artırmaktadır. Dahası vatandaşlara yalnızca pasif kullanıcı oldukları konumdan ziyade içeriğe ve hizmetlere katkı sağlayan bir konum sağlamaktadır. Bu noktadan hareketle vatandaşların yönetim süreçlerine pasif katılımlarının ötesinde aktif katılım süreçleri desteklenerek dijital bölünmenin olumsuz etkilerinden de korunacakları öngörülmüştür (Jaeger ve Bertot, 2010; Jaeger ve Thomsen, 2003; Lemma, 2012).

- **Yeni nesil kamu görevlilerinin yaratılması:** Açık devlet süreçlerinde vatandaşlarının karar verme ve katılım süreçlerinin desteklenmesinin yanı sıra kamuda çalışan iş gücünün de geliştirilmesi önemli görülmektedir. Kamu çalışanlarının kullanıcı ihtiyaçlarına uygun hizmetler üretmeleri profesyonel kabiliyetlerini geliştirmeleri öngörülmektedir. Bu çerçevede çalışanların bilgi ve iletişim teknolojileri kullanımına yatkınlıkları kullanım beceri ve yeteneklerine sahip olmaları gerekli görülmektedir (Capgemini Consulting, 2013).
- **Kamu hizmetlerinde yenilik, etkililik ve verimliliğin geliştirilmesi:** Açık Devlet yeni teknolojileri kullanmak ve anlamaktan öte kamu yönetimleri ve sivil toplum arasındaki engelleri azaltan yeni bir kültür ve anlayıştır (Eaves, 2010). Açık devlet verileri potansiyel olarak kamu hizmet sunumlarındaki verimliliği, etkililiği ve yenilikleri artırmaktadır. Dahası söz konusu hizmet sunumları bireysel ihtiyaç ve davranışlara cevap vermesi nedeniyle yenilikçi girişimleri desteklemektedir. Kamu verilerinin açılması ve yeniden kullanılabilir formatlarda kullanıcılara sunulması birçok yeni girişim ve uygulamayı desteklerken kamu hizmetlerinde de yenilik etkililik ve verimliliğin gelişmesine neden olmaktadır (Eaves, 2010; Harrison ve diğerleri, 2012; Parycek ve Sachs, 2010).
- **Gelişmiş ekonomiler için değer yaratılması:** Açık devlet hareketlerinin temel değerlerinden bir tanesi de ekonominin geliştirilerek değer yaratılmasıdır. Söz konusu değerlerin kamusal verilerin ticarileştirilerek ekonomiye kazandırılması üzerine yoğunlaştığını görmekteyiz. Nitekim kamu verilerinin ticarileştirilerek üçüncü parti ortakları tarafından kullanılmaları ekonomik değerler sağlamaktadır. Dahası yapılan bir çalışmada yeni sektörlerin açılmasına olanak veren söz konusu verilerin ekonomik gelirleri artırdığı ve “bilgi aracılığı (infomediary)” (büyük veri yığınlarından bir malın veya hizmetin üreticileri ve potansiyel müşterileri hakkında özel bilgi sağlayan web siteleri) gibi iş kollarının ortaya çıkmasına sebep olduğu belirtilmektedir (Capgemini Consulting, 2013; Høgenhaven, 2013).

Konuya yönelik yapılan bir diğer çalışmada açık devlet girişimlerinin geliştirilmesinin düşük ve orta gelir seviyesindeki ülkeler açısından geleceğe yönelik gelişim süreçlerinde çok önemli etkiye sahip olacağı ifade edilmektedir. Bu çerçevede çalışmada açık devletten beklenen getiriler (Open Government Data, 2013):

- Yönetimlerde şeffaflık ve denetlenebilirliği artırması
- Yönetimlerde verimlilik ve etkinliği artırması
- Yönetimlere katılımı artırması
- Vatandaşa yönelik hizmetleri artırması
- Yeni iş ve sektör olanakları yaratması
- Devletler, kamu yönetimi ve sivil toplum kuruluşları arasında yeni sinerjiler oluşturması
- İnovasyon ve gelişmeye katkı sağlaması
- Demokratik sistemi desteklemesi (Open Government Data, 2013) olarak sıralanmıştır.

Açık Devlet modelinin getirdiği faydalar gruplar bazında değerlendirildiğinde yönetimler, vatandaşlar, sivil toplum kuruluşları ve özel sektör kuruluşları gibi birçok gruba değişik faydalar sağlaması beklenmektedir. Bu çerçevede söz konusu faydaları dört başlık altında özetlemek mümkündür (Ubaldi, 2013):

- **Yönetimler açısından faydalar:** Açık devlet modeli ile yönetimler devlet yönetimine yönelik yeni yönetim yolları sağlar. Bu kapsamda açık devletin yönetimlerde karar alma, kaynak tahsisleri, hükümet faaliyetlerinde genel verimliliğin artırılması adına katkılar sağlayacağı belirtilmiştir. Açık devletin hükümet ve kullanıcılar arasında etkileşimi artırırken daha etkin verimli, akılcı, yenilikçi ve kişiselleştirilmiş kamu hizmetleri sunması beklenmektedir. Bunun yanı sıra verilerin şeffaflığının artırılmasıyla hesap verilebilir bir yönetim anlayışına katkı sunacağı belirtilmiştir.
- **Vatandaşlar açısından faydalar:** Açık Devlet verisi ile vatandaşların yönetimlere sosyal katılımlarının artması beklenmektedir. Farklı kaynaklardan edinilen bilgilerle ortak geliştirilen ve ortak yapım olan uygulamalar sayesinde işbirliğine yönelik faydalar sağlanması beklenmektedir. Kamu sektörü verilerinin (Örn: suç oranları, hava kirliliği değerleri, trafik bilgileri, eğitimsel istatistikler vb.) açılmasının vatandaşların daha bilinçli kişisel seçimler yapabilmelerine olanak sağlaması beklenmektedir. Bu kapsamda açık devlet verisinin vatandaşların yaşam kalitelerini arttıracaklarını söylemek mümkündür.

- **Sivil toplum açısından sağlayacağı faydalar:** Günümüzde birçok ülkede açık devlet oluşumlarına katkıda bulunan sivil toplum girişimleri bulunmaktadır. Söz konusu girişimler hükümetler ve vatandaşlar arasında açık devlet modelinin geliştirilmesine ve beklenen faydalardan verim alınmasına yönelik çalışmalarda bulunmaktadırlar. Toplumun değişik kademeleriyle olan ilişkileri sebebiyle sivil toplum kuruluşları açılacak verilerde yüksek değer yaratacak anahtar veri setlerinin belirlenmesinde önemli rol oynaması beklenmektedir.
- **Özel sektör açısından sağlayacağı yararlar:** Açık devlet verisinin kamu sektörü hizmetleri açısından daha rekabetçi bir pazar ortamını tetikleyeceği düşünülmektedir. Kamu sektörü tarafından üretilen modüler uygulamalar yerine kamu dışından yenilikçilerin (Innovator) geliştirdiği uygulamalar için sağlanan fırsatlar sayesinde daha aktif ve kullanıcı ihtiyaçlarına göre belirlenmiş hizmetler sunulması beklenmektedir. Devlet verilerinin açılmasının sektördeki firmalar ve start-up oluşumlarının yenilikçi katma değer hizmetler sunmalarına destek sağlaması beklenmektedir (Ubaldi, 2013).

Verilen bilgiler ışığında genel bir değerlendirme yapacak olursak açık devlet verilerinin; kamusal ve yönetsel şeffaflığı artırdığı, hükümet programlarına ve eylemlerine yönelik halkın farkındalığını oluşturmanın yanı sıra kamunun kendi iş süreçlerinde de verimliliği artırdığını söylemek mümkündür. Kamusal alana açık verilerin sunulması daha kapsayıcı hizmet sunumları ve daha katılımcı bir demokrasi aracılığıyla topluma faydalar sağlayacaktır. Açık devlet verileri yönetimlerde şeffaflığı artırırken, yine yönetimlere vatandaş katılımını ve işbirliğini artırmaktadır. Bu çerçevede işbirliği süreçlerinde yenilikçi ve katma değer hizmetler yaratılmasına öncülük edecektir. Ayrıca veri açıklığında bütün kamu organları ve bireylerde karar verme yetilerini geliştirmesi söz konusudur. Açık devlet verisinin ekonomik gelişmeye katkıda bulunacağı sosyal inovasyon ve yeni ortaklıklara katkı sağlaması beklenmektedir. Son olarak açık devlet süreçlerinde özellikle vatandaşların yaşam kalitelerini arttırmada oluşturulan katma değer hizmet ve uygulamaların etkisinin olacağını söylemek mümkündür.

Açık devlet girişimlerinde halkın devlet verilerinden etkin bir şekilde yararlanmaları bağlamında verilerin ilgili, herkes tarafından kolay erişilebilir, kullanılabilir ve yeniden kullanılabilir olması önemli konulardandır. Verilerin gelişmiş tekniklerle erişilebilirliklerinin sağlanması hükümetler, vatandaşlar ve özel sektör, sivil toplum kuruluşları arasında işbirliğini güçlendirmektedir. Söz konusu işlemler kamu sektörü kurumsal kültüründe yalnızca açıklık, şeffaflık ve hesap verebilirlik açısından değil aynı zamanda paylaşım, işbirliği ve güçlü bir halk katılımı açısından da önemli değişimlere yol açmaktadır (Ubaldi,

2013). Bu çerçevede açık devlet modelinin beklenen faydalarının yanı sıra verilerin kullanıma sunulması ve dolayısıyla açık devlet girişimlerine yönelik zorluklar ve engeller de söz konusu olabilmektedir. Bu noktadan hareketle yapılan çalışmalar incelendiğinde açık devlet girişimlerine yönelik uygulamalarda yaşanacak zorluk ve engelleri beş başlık altında incelememiz mümkündür. Bu çerçevede politik ve yasal, teknik, ekonomik, organizasyonel ve kültürel engeller/zorluklar olarak sıralayabileceğimiz başlıkları aşağıdaki şekilde ayrıntılandırabiliriz (Lee ve Kwak, 2011; Ubaldi, 2013):

- **Politik ve Yasal Zorluklar:** Açık devlet uygulamalarında farklı boyutlarda yaşanan politik zorluklar, genel olarak açık devlet girişimlerinin gelişimine yönelik önemli engeller çıkarabilmektedir. Bu çerçevede hükümetlerin verilerinin açılması üzerine belirledikleri politikalar ya da kısıtlayıcı telif politikaları zaman zaman verilerin şeffaflığı ve açıklığını engelleyebilmektedir. Belirlenen kısıtlayıcı politikalar vatandaşların devlet verilerini kullanma haklarını zorlaştırabilmektedir. Bu noktadan hareketle, oluşturulacak olan politikaların, mevcut prosedürlerin ve standartların eksikliğinden kaynaklanan engelleri ortadan kaldıracak şekilde etkin bir şekilde yapılandırılması önemli görülmektedir (Lee ve Kwak, 2011; Ubaldi, 2013). Ulusal politika ve kanunların açık devlet gereklilikleri çerçevesinde yeniden değerlendirilmesi gerekmektedir. Hükümetlerin kamu verilerinin erişilebilirliğini ve yeniden kullanımını kolaylaştırmak, bunun yanı sıra güvenli bilgi alışverişinin sağlanması adına tutarlı bir yasal çerçeveye sahip olmaları önemlidir. Farklı boyutlarda parçalı olarak düzenlenen yasalar zaman zaman son kullanıcılar adına karışıklıklar yaratmakta, bir yandan da verilerin açılması süreçlerini hükümetler adına zorlaştırabilmektedir. Bu noktadan hareketle bilgi edinme kanunları, kamu sektörü verilerinin kullanımına yönelik kanunlar ve söz konusu verilerin lisanslanmasına yönelik rehberler, politikalar açık devlet hareketlerinin temel kilometre taşları olarak görülmektedir. Bu nedenle teknik, yasal ve ekonomik bağlamlarda oluşturulacak olan açık devlet rehberlerinin hazırlanması önemlidir. Diğer önemli bir konu ise bilgiye erişim hakkı çerçevesinde düzenlenen bilgi edinme kanunlarının kapsamıdır. Birçok ülkede bilgi edinme kanunu var olması rağmen söz konusu kanunlar elektronik formattaki bilgilere erişimi kapsamadığından açık devlet hareketlerine yönelik kısıtlılıklar yaratabilmektedir. Söz konusu bilgi erişim yasalarında bilginin tanımının veri tabanlarını da içeren herhangi bir formatta kaydedilmiş tüm bilgileri kapsamaması gerekmektedir (Ubaldi, 2013). Kamu kurumları tarafından açılan verilerin tamamının kullanıcıların kullanımına açılmamasına neden olan birçok

durum vardır. Ulusal güvenlik bu nedenlerin başında gelmektedir. Ulusal güvenlik gerekçesiyle kullanıcı talebi olsa dahi birçok bilgi açılmamaktadır. Yasal çerçeveden bakıldığında diğer bir önemli konu da telif hakları ve diğer bağlantılı haklardır. Bu çerçevede devlet verilerinin sahipliği konusu gündeme gelmektedir. Birçok bilgiye erişim kanununda gizliliği olan devlet verileri hariç devlet verilerinin genel olarak kamuya ait olduğu vurgulanmaktadır (OECD, 2015; Tran ve Sholtes, 2015, Ubaldi, 2013).

- **Teknik Zorluklar:** Açık devlet süreçlerinde yaşanan teknik sorunlar incelendiğinde ilk olarak söz konusu süreçlere yönelik teknik altyapıların sağlanamamasının etkilerinden bahsedilmektedir. Bu bağlamda farklı teknik altyapılara sahip birçok kurumun, ortak platformlarda veri yayınlayabilmelerine yönelik zorlukları bulunmaktadır (Duplan, 2015). Diğer yandan farklı kamu kurumlarının kendilerine özel format ve standartlarda kendi veri setlerine sahip olabildikleri görülmektedir. Kullanıcı açısından düşünüldüğünde söz konusu verilerin hangilerinin güvenilir ve geçerli olduğu konusu sorun teşkil edebilmektedir (Lee ve Kwak, 2011). Kullanıma açılan devlet verilerinin uygun ve standart formatlarda erişimlerinin sağlanamaması ya da verilerin yeniden kullanılamaması açık devlet oluşumları çerçevesinde sağlanması beklenen değerleri sınırlandırmaktadır (Gigler, Custer ve Rahmetulla, 2011). Teknik açıdan yaşanabilecek zorluklara yönelik bir diğer önemli nokta da elektronik ortamlarda verilerin gizlilik ve güvenliği açısından gerekli uygulama ve araçların yapılandırılmasıdır. Bu bağlamda uygun teknolojik altyapıların oluşturularak desteklenmesi önemlidir (Ubaldi, 2013). Son olarak e-devlet süreçlerinin önemli bir bileşeni olan birlikte çalışabilirlik konusu, açık devlet girişimlerinin gelişiminde de önemlidir. Bu çerçevede bir diğer sorunun da açık devlet uygulama ve araçlarının entegrasyonu noktasında yaşandığı belirtilmektedir (Lee ve Kwak, 2011). Açık devlet oluşumlarının genelinde açık standartlardaki dosya formatlarının sunumunun, bilgi sistemlerinin birlikte çalışabilirliğin sağlanması vasıtasıyla kolaylaşacağı yapılan çalışmalarda belirtilmektedir (Gigler, Custer ve Rahmetulla, 2011; Lee ve Kwak, 2011; Ubaldi, 2013).
- **Ekonomik ve Finansal Zorluklar:** Açık devlet girişimlerine yönelik ortaya konan ekonomik ve finansal zorluklar genel olarak erişim kuralları çerçevesinde toplanan ve dönüştürülen devlet verilerinin, erişiminin ücretli ya da ücretsiz olması veya veri yayın maliyetleri ekseninde ele alınmaktadır. Ubaldi (2013) açık devlet oluşumlarında; verilerin toplanması ve sağlanması, büyük formatlardaki verilerin yeniden kullanılabilir formlara dönüştürülmesi, açık devlet portallarında

açık kaynak formatlarındaki tam veri setlerinin gönderilmesi alanlarına yönelik finansal ihtiyaçların ortaya çıkacağını belirtmektedir. Verilerin açılmasına yönelik hizmetleri sağlarken oluşacak maliyetlere yönelik kaygılar oluşmaktadır. Yapılan çalışmalarda yaygın varsayımın verileri açmanın zaten kamu kurumlarının rutin işleyişlerinden doğan veriler doğrultusunda olması nedeniyle yük getirmeyeceği olmasına rağmen verilerin üretim ve sunumlarında bazı potansiyel maliyetlerin olduğu belirtilmektedir (European Commission, 2012). Diğer yandan personelin eğitilmesi, yeni teknolojilerin satın alınması, mevcut ağ altyapılarının yenilenmesi gibi maliyetler de ek olarak sıralanabilmektedir (Ubaldi, 2013). Genel olarak yapılan çalışmalar değerlendirildiğinde söz konusu ekonomik ve finansal zorluklara yönelik maliyet ve faydaların önceden analiz edilmesinin önemi vurgulanmaktadır. Önceden net bir şekilde belirlenmiş açık devlet verisi stratejilerinin oluşturulması gerekliliği anlaşılmaktadır (Davies ve Fumega, 2014; Susa, 2015; Ubaldi, 2013).

- **Organizasyonel ve Kültürel Zorluklar:** Açık devlet girişimlerine yönelik organizasyonel ve kültürel zorluklar değerlendirildiğinde ulusal bütçe döngüsü ve yetersiz kaynaklar, değişen kurum kültürüne adaptasyon, kamu etkileşimini artırma, hesap verilebilirliğin sağlanması üzerine kaygılardan bahsedildiği görülmektedir (Lee ve Kwak, 2011). Söz konusu durumlara yönelik çözüm önerileri incelendiğinde açık devlet modelinin karmaşık yapısı sebebiyle hükümetlerin uygun kurumsal yapılanmalarının önemi vurgulanmaktadır. Bu kapsamda genellikle devletlerin merkezinde bulunan sorumlu bir üst yapılanmanın önderliğinde bütçeler, işleyişler, satın almalar ve harcamalar gibi süreç bilgilerinin talepleri ve yayımlanması üzerine bağımsız denetim organlarının kurulması gerektiği belirtilmektedir (Ubaldi, 2013). Açık devlet süreçlerinde yararlanılan bilgi teknolojileri platformları, söz konusu uygulamalara yönelik mevzuatlar gibi kavramlar, toplum kültürü ve kamu kültürü ile eşleştirilerek uyum içinde çalışmalıdırlar. Ayrıca kamunun söz konusu süreçlere ve kamu verilerine erişim ve verilerin yeniden kullanımlarına yönelik haklarının farkındalığı ve ilgilerinin artırılması ve bu süreçlere hazırlanmaları önemlidir. Son olarak işbirliklerinin ve katılımların artırılmasına yönelik çalışmaların kamu sektörü verilerinin kullanımı ve sağlanan açık devlet hizmetlerinde değer sağlanmasına imkân tanıyan kitle kaynak (crowd sourcing) kavramı açısından önemli olduğunu söyleyebiliriz (Declaration of Open Government, 2010; Gigler, Custer ve Rahemtulla, 2011; Ubaldi, 2013).

Ayrıca açık devlet girişimleri; açık verilerin güvenliği ve gizliliğinin, veri ve içeriklerin kötüye kullanımı, propaganda verilerin tahribatı tehlikesinin, açılacak büyük miktarlarda verilerin yaratacağı bilgi bombardımanının, mevcut kullanıcı kapasiteleriyle veri analizi yapabilmenin yetersizliği gibi konular da göz önünde bulundurularak yapılandırılmalıdır. Bunun yanı sıra yapılan çalışmalarda, özellikle açılan verilerin okunabilirliğine yönelik “dijital elit” (digital elite) bir kesimin oluşabileceği vurgulanmaktadır. Veri okuryazarlığı bulunan bireylerle, bulunmayan bireyler arasında oluşabilecek boşluğu ifade eden kavramın yeni bir dijital bölünme algısı yaratacağı düşünülmektedir (Ubaldi, 2013).

Konuya yönelik genel bir değerlendirme yaptığımızda; açık devlet modelinin büyük ölçüde yarar sağlaması beklenirken; modele yönelik tehdit, kısıtlama ve zorlukların da söz konusu olduğu ve bu bağlamda değerlendirilmesi gerektiğini söylememiz mümkündür. Açık devlet girişimlerinin omurgasını oluşturan açık devlet verilerinin açılma sürecinde verilerin kim tarafından ve kimler için sağlanacağına kontrolü önemli bir bileşen olarak karşımıza çıkmaktadır. Açık devlet verilerinin gizliliği ve güvenliğine yönelik teknik ve hukuksal altyapıların önemi yadsınamaz. Bu bağlamda verilere yönelik kalite standartlarının belirlenmesi ve sürdürülebilir olması (zamanı geçmiş, eskimiş veya eksik verilerin ortaya çıkması) önemlidir. Ek olarak açık devlet uygulamalarına yönelik hükümetlerin halktan geri bildirim almaları, verilerin kullanılabilirliği, ilgililiği ve erişilebilirliğini geliştirmek ve sürekli iyileştirme hizmetleri açısından gereklidir.

2.5.3. Açık Devlet İlkeleri ve Uygulama Modelleri

Açık devlet girişimlerinde kamu kurumlarına yol göstermek, oluşturacakları açık devlet girişimlerini şekillendirmek ve gelişimine katkı sağlamak amacıyla birçok sivil toplum kuruluşu konuya yönelik çalışmalar yaparak açık devlet prensipleri yayınlamıştır. 2007 yılında Public.Resource.Org tarafından düzenlenen ve Sunlight Foundation, Google ve Yahoo oluşumlarının katkılarıyla Kaliforniya, Sebastapol’da yapılan Açık Devlet Çalışma Grubu (Open Government Working Group) toplantısında 8 Açık Devlet Verisi İlkesi yayınlanmıştır (Open Government Data Principles, 2007). Devletlerin internette verileri nasıl paylaşmaları gerektiğine yönelik uygulama örnekleri betimlenerek, ilkeleri benimseyen devletlerde daha verimli, şeffaf ve katılımcı yönetimlerin söz konusu olacağı vurgulanmıştır (Open Government Data Principles, 2007; United Nations, 2013, s.14). İlkelerde geçen açık devlet verilerinin özellikleri şunlardır:

- **Tam (Complete):** Açık devlet verisi güvenlik, kişiye özellik veya gizlilik sınırlaması olmadan açılan verilerdir. Bütün devlet verileri erişilebilir yapılmalıdır.

Elektronik olmayan fiziksel kaynaklar Açık Devlet Prensipleri açısından değerlendirilmemesine rağmen bu tarz kaynakların elektronik ortama aktarılarak erişilebilir olmaları teşvik edilmiştir.

- **Birincil (Primary):** Veriler mümkün olduğunca birincil kaynaklardan toplanmalıdır. Birleştirilmiş veya değiştirilmiş olmamalarına dikkat edilmelidir. İşletmelerin son kullanıcılar için oluşturdukları portallarda verileri birleştirilmiş ya da kod dönüştürmüş olsalar dahi verilerin asıl hallerinin saklanması kendi web portalını oluşturacaklar ve gelecek kuşaklar için önemi vurgulanmıştır.
- **Güncel (Timely):** Veriler, değerlerini sürdürmek amacıyla olabildiğince hızlı erişilebilir olmalıdır.
- **Erişilebilir (Accessible):** Veriler, en geniş aralıktaki amaçlar ve kullanıcı kitlesince erişilebilir olmalıdır. Erişime sunulan verilerin hazırlanması yayınlanmasında kullanıcıların değişen yazılım ve donanım imkânlarının göze alınması ve bu doğrultuda verilerin şartlara uygun geçerli standart ve protokollerde yayınlanmalıdır.
- **Makinaca işlenebilir (Machine processable):** Veriler elektronik işlemlere imkân sağlayacak şekilde tasarlanmalıdır. Açık devlet verilerinin temel değeri kullanıcıların, kamunun yayınladıkları analizlere bağlı kalması yerine sunulan ham veriler üzerinden kendi analizlerini yapabilmelerine olanak sağlamasından gelmektedir. Verilerin yaygın olarak kullanılabilmesi yeteneği doğru kodlanmış verilerle elde edilebilir. Kamu kurumları tarafından yayınlanan veriler kullanıcıların analiz ve yeniden kullanımına uygun formatlarda olmalıdır.
- **Adil (Non-discriminatory):** Veriler herkes tarafından herhangi bir kayıt gerektirmeden erişilebilir olmalıdır. Devlet verilerine anonim olarak erişim imkânı sağlanmalıdır. Veriler kamunun “gizli duvarları” arkasında saklanmamalıdır.
- **Tescilsiz (Non-proprietary):** Veriler, belirli kimselerin kontrolü olmayacağı bir formatta erişilebilir olmalıdır. Tescilli formattaki verilerin, kimin hangi şartlarda ve hangi zaman dilimlerinde verileri kullanabileceğine yönelik kısıtlamaları bulunmaktadır. Bu çerçevede yayınlanan verilerin gelecekteki kullanımları düşünülerek bu kısıtlamaların ortadan kaldırılması gerekmektedir.
- **Lisanssız (License-free):** Veriler hiçbir telif hakkı, patent, ticaret markası veya ticaret sırrı düzenlemesine bağlı olmamalıdır. Makul gizlilik, kişisel güvenlik ve ayrıcalık kısıtlamalarına izin verilebilir ilkeleri çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiği vurgulanmıştır (Open Government Data Principles, 2007).

Yukarıda belirlenen ilkelerin yayınlanmasından sonra söz konusu oluşum 2010 yılında bu ilkeleri güncelleyerek hükümetlerin hangi verilerini halka açabileceklerine yönelik değerlendirme yapabilmelerini sağlayan on ilkeyi yayınlamıştır. Bu ilkeler tamlik (completeness), birincilik (primacy), güncellik (timeliness), fiziksel ve elektronik erişim kolaylığı (ease of physical and electronic access), makinece okunabilirlik (machine readability), ayırım yapmama (non-discrimination), yaygın standartların kullanımı (use of commonly owned standards), lisanslama (licensing), kalıcılık (permanence) ve kullanım maliyetleri (usage costs) olarak belirlenmiştir (Sunlight Foundation, 2010).

Günümüzde birçok devlet verilerin açılması üzerine kendi ilkelerini benimseyerek çevrimiçi platformlarda verilerini açmıştır. Bu çerçevede yapılan çalışmalardan bir diğeri de “Birleşik Krallık Kamu Sektörü Şeffaflık Kurulu” tarafından 2012 yılında yayınlanan “Devlet Verisi İlkeleri”dir. Söz konusu ilkeler kamu sektöründe verilerin yayınlanması sürecinde rehberlik amacı taşımaktadır. İlkeler’e göre devlet verileri yayınlanırken (Public Data Principles, 2012):

- Kamu kurumları ve işletmeler tarafından kamu veri talepleri ve kullanımları hangi verilerin hangi zamanda ve hangi formatta açılacağı konuları üzerine politika ve uygulamaları net bir şekilde belirlenmelidir.
- Kamu verileri yeniden kullanılabilir ve makinece okunabilir formatlarda yayınlanmalıdır.
- Kamu verileri serbest yeniden kullanım ve ticari yeniden kullanıma izin veren açık lisanslar kullanılarak yayınlanmalıdır.
- Kamu verileri erişimi ortak kullanılabilir, kolay kullanımlı tek bir erişim noktasından sağlanmalıdır.
- Kamu verileri açık standartlar kullanılarak ve World Wide Web Konsorsiyumunun ilgili önerileri çerçevesinde yayınlanmalıdır.
- Farklı departmanlar tarafından aynı konularda yayınlanacak olan veriler aynı standart formatlarda aynı tanımlamalarla yayınlanmalıdır.
- Kamu verilerinin yayınlanmasının temeli kamu kurumlarının kendi web sitelerinde bulunan kamusal verilerin yeniden kullanılabilir bir formatta yayınlanmasına dayanmaktadır.
- Yayınlanacak kamu verilerinin güncel ve ayrıntılı tanımlanmış olması önemlidir.
- Mümkün olduğunca çabuk yayınlanması gereken verilerin bağlantılı veri formlarını içeren açık standartlara dayanması önemlidir.
- Kamu verileri yasal açıdan da serbestçe erişilebilir bir formatta olmalıdır.

- Kamu verileri herhangi bir uygulama, kayıt ya da kullanıcı bilgilerinin istendiği bir formatta erişime açılmamalıdır.
- Kamu kurumları sahip oldukları kamu verilerinin yeniden kullanımı için kullanıcıları cesaretlendirmelidir.
- Kamu organları mevcut veri varlıklarının envanterlerini yayınlamalıdır.
- Kamu kurumları sahip oldukları veri setlerine yönelik üstveri (metadata) tanımlamalarını ortak ve tek bir çevrimiçi erişim noktasından yayınlamalıdır.
- Kamu kurumları verilerin anlamlarının ve formatlarının kökenlerini tanımlayan destekleyici tanımlamalar yayınlamalıdır süreçlerinin göz önünde bulundurulması gerekliliği vurgulanmıştır (Public Data Principles, 2012).

Açık devlet girişimleri birçok bileşen desteği ve koordinasyonu ile oluşturulması gereken girişimlerdir. Bu çerçevede bilgi teknolojileri profesyonelleri, ülkede yer alan tüm küçük ve büyük ölçekli kurumlar, girişimciler, sivil toplum kuruluşları, akademisyenler, bireysel vatandaşlar eşgüdümü olarak çalışarak söz konusu girişimlere destek sağlamalıdır. Açık devlet girişimlerine yönelik birçok ülkede çalışmalar bulunmasına rağmen söz konusu girişimlerde koordinasyon sorunlarının yaşandığı görülmektedir.

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanılarak politik anlamda hesap verilebilirliğin artırılması adına veri kullanımının teşvik edilmesi, kamu hizmetlerinin hesap verilebilirliği ve şeffaflığı noktasında güçlü kaynaklardır (Yu ve Robinson, 2012). Bu çerçevede kamu sektörü verilerinin makinaca okunabilir formatlarda kullanıma sunulması, kamu hizmetlerinin sunumunu geliştirecek, vatandaşların yaşam kaliteleri noktasında faydalar sağlayacaktır (Open Government Partnership, 2011; Ubaldi, 2013). 2011 yılında yapılan bir çalışmada devlet verilerinin şeffaflığının yönetimlere yönelik katkıları vurgulanarak devlet kurumlarında verilerin açılması süreçlerinin daha sağlıklı işlemesi adına ilkeler ortaya konmuştur. Kundra tarafından önerilen 10 ilke açık devlet süreçlerinde devlet verilerini açarken aşağıdaki hususlar çerçevesinde hareket edilmesi öngörülmektedir (Executive Office of the President Office of Management and Budget, 2011):

- Verimliliği artırmak, veri bütünlüğünü korumak ve hızlı veri aktarımını sağlamak için sistemler arasında veri aktarımının otomatikleştirilmesi. Şeffaflığı artırmak için değişen teknolojilere yatırım yapılması.
- Yeniden kullanım ve paylaşım platformlarının mimarisinin sistem ve süreçleri düzenlemek, maliyetleri azaltmak, hataları azaltmak ve işbirliğini artırmak amacıyla doğru bir şekilde yapılandırılması.

- Veri kalitesini artırmak, süreçlerin kısaltılması ve veri bütünlüğünün korunması amacıyla verilerin yetkili kaynaklardan doğrudan çekilmesi.
- Kamunun verileri kolayca analiz edebilmeleri, görselleştirebilmeleri ve devlet verilerini kullanabilmeleri amacıyla verilerin makinaca okunabilir formatlarda olması.
- Veri akışının sağlanması ve sistem karmaşıklıklarının azaltılması amacıyla tek tip tanımlayıcıların ve standartların kullanılması.
- Verilerin toplanırken veya sisteme giriş aşamasında sisteme hatalı verilerin girişinin engellenmesi amacıyla ön doğrulamalarının yapılması.
- Verilerin ilgililiğinin ve kullanılabilirliğinin artırılması amacıyla mümkün olduğunca kısa sürede yayınlanması.
- Maliyet yüklerinin azaltılması diğer yandan verimlilik ve istikrarın artırılması amacıyla mevcut veri setlerinden verilerin çekilmesi.
- Bilgilerin serbestliği sırasında kamu güveninin ve katılımın artırılması, gizliliğin ve ulusal güvenliğin korunmasına yönelik teminatların sağlanması.
- İşbirliğinin geliştirilmesi amacıyla tüm paydaşlara ortak veri görünümünün sağlanması. Hizmetlerin kalitesinin artırılması, gelecekteki iş süreçlerinin geliştirilmesi ve planlanması amacıyla kullanıcı geri bildirimlerine önem verilmesi gerekmektedir (Schuman, 2011).

Devlet bilgileri, kamu belgeleri, kişisel bilgiler, telifli çalışmalar ve diğer açık olmayan verilerden oluşmaktadır. Açık devlet süreçlerinde hangi verilerin erişilebilir olacağı, hangi verilerin hangi lisanslarla korunacağı, kullandırma koşulları ve yasal kısıtlamalarının açık olması gerekmektedir. Kamu malı olarak herhangi bir kısıtlama olmadan açılacak açık devlet verilerinin sınıflandırılmaları ve fikri mülkiyet tanımlamalarının yapılması önemlidir (Open Government Data Principles, 2007; The Annotated 8 Principles, 2015).

Bu bilgiler kapsamında açık devlet süreçlerinde açıklığı gerekli teknik ve hukuksal altyapılarla sağlanmış ve desteklenmiş olan açık devlet verisinin kullanımına yönelik literatürde beş farklı süreç tanımlanmaktadır (Davies, 2010). Bu süreçler şöyle özetlenebilir:

- **Veriden-süreçlere:** Kişiler yeni açılan veri setlerinde belirli bir alana yönelik bilgi ihtiyacını karşılamak amacıyla arama yapabilirler. Bu çerçevede erişilen bilgiler kişilerin sivil ya da bürokratik süreçlere katılımlarını veya iş planlamalarını destekleyebilir. Bu bilgiler web üzerinden erişilebileceği gibi ofis programları ile de sunulabilir.

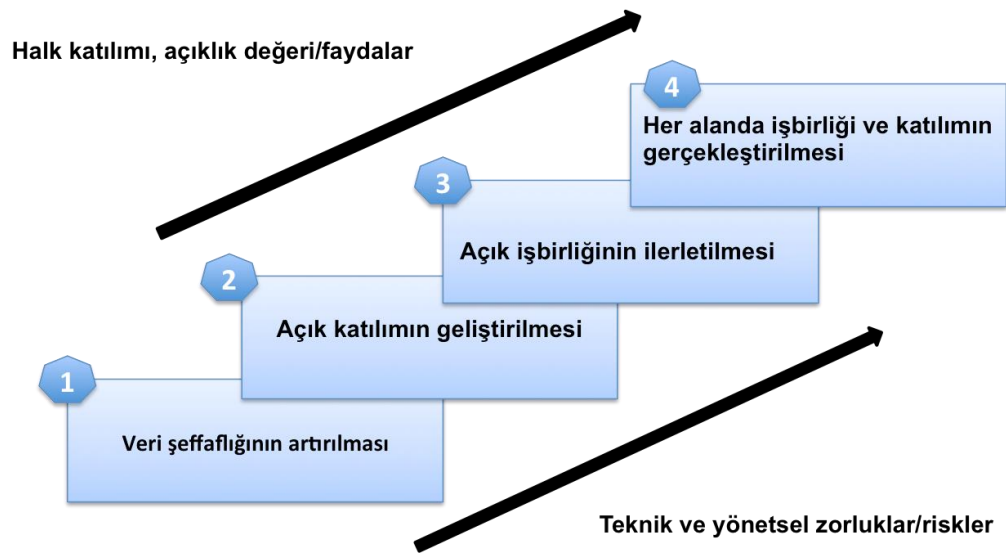
- **Veriden-bilgiye:** Farklı veri kaynaklarından elde edilen veri setleri yorumlanarak istatistiki sunumlar, görselleştirmeler, blog gönderileri, info-grafikler veya raporlar aracılığıyla yayınlanabilir.
- **Veriden-arayüze:** Bir veya birden fazla veri setinin kullanıcılar tarafından yer ve zamandan bağımsız olarak erişilmesi için aranabilir, tarama yapılabilir haritalanabilir, mash-up ve benzeri uygulamalar araçlar geliştirilmesi süreçlerini ifade etmektedir.
- **Veriden-veriye:** Veri setlerinden türetilen verilerin ya da güncellemelerin (basit veri setlerinden yeni formatlara dönüştürülmesi, birleştirilmesi veya manipüle edilmesi gibi) API'ler aracılığı ile paylaşılması ve kullanıma sunulmasını ifade eder.
- **Veriden-hizmete:** Açık devlet verilerine yönelik çalışmalar sonucunda tasarlanan hizmetleri ifade etmektedir (Davies, 2010).

Açık devlet verilerinin kullanım süreçleri değerlendirildiğinde kamu sektörü açık devlet girişimleri açısından önemli bir role sahiptir. Ancak açık devlet hizmetlerinde tamamlayıcı faktör son kullanıcı hizmetlerindeki gelişmişlik düzeyidir. Bu çerçevede kamu kurumlarının açık devlet verilerinin kullanımı ve yeniden kullanımını teşvik etmeleri önemlidir. Açık devlet verileri yeniden kullanılma süreçlerinde değeri azalmayan varlık olarak betimlenmektedir (Gattiglia, 2015). Yenilikçi ürünler geliştirildikçe açık verilerin yeniden kullanılma ve işleme süreçleri önem kazanmaktadır. Bu çerçevede kamu kurumlarının verileri açma süreçlerinde son kullanıcılara yönelik;

- Güvenilir, basit ve herkesçe erişilebilir altyapılar oluşturmaları
- İlgili veri setlerinin bir araya toplanması
- Yeniden kullanıma izin veren ve yeniden kullanımı geliştiren formatlarda verilerin ortaya koymaları (Gattiglia, 2015) gerekli görülmektedir.

Açık devlet girişimlerinin uygulanmasına yönelik literatürde örnek çalışmalar ve bu kapsamda hazırlanmış olgunluk modelleri bulunmaktadır. Uygulanma aşamalarına yönelik çalışmalar söz konusu süreçlerin yapılandırılmasında örnek teşkil etmektedir. Lee ve Kwak (2011) tarafından sunulan bir modelde açık devlet girişiminin kademeli olarak her aşaması belirlenmiştir. Modelde devlet verilerinin tamamen açılmadan önce uygulanması gereken dört aşama açıklanmıştır. Her aşama çok önemli olduğundan yapılacak girişimlerinin kademeli olarak ilerlemesi gerektiği belirtilmiştir. Şekil 7'ye göre model genel olarak değerlendirildiğinde açık devlet uygulamalarında zorunlu ve temel öge veri şeffaflığının sağlanması olarak belirlenmiştir. Diğer aşamaların sırasıyla

gerçekleşmesi erişilebilir formatlarda bulunan verilere bağlı olarak belirtilmektedir. İkinci aşamada yönetimlere katılımların geliştirilmesi adına açık devlet verilerinin açık platformlardan sunulması gelmektedir. Üçüncü aşamada sunulan verilerin kullanımı ve yeniden kullanımı ile devlet ve veri kullanıcıları arasında işbirliği olanaklarının genişletilmesi gelmektedir. Halkın katılımı ve verilerin açıklığı arttıkça açık devlet modelinden beklenen faydalar da elde edilmektedir. Her bir aşamada yönetsel ve teknik zorluklar artmaktadır. Modelde başarılı bir açık devlet girişimi uygulamasının ancak söz konusu gereklilik ve uygulamaları uygun bir şekilde yerine getirilerek elde edilebileceği vurgulanmıştır (Lee ve Kwak, 2011).

Şekil 7. Açık devlet uygulama modeli (Lee ve Kwak, 2012)

Lee ve Kwak (2012)'in sundukları uygulama modeli aynı yıl Krabina, Prorok ve Lutz tarafından revize edilmiştir (Krabina, Prorok ve Lutz, 2012). İlk modelde verilerin şeffaflığının sağlanması ve artırılması ile başlayan süreçten önce devlet verilerinin değerlendirilmesi çalışmalarının yapılması gerektiği belirtilmiştir. Bu çerçevede güncellenen modele göre açık devlet uygulamaları öncelikle devlet verilerinin değerlendirilmesi, verilerin sınıflama ve tanımlamalarının yapılması ile başlamaktadır. Güncellenen model başlıkları:

- Aşama 0: Mevcut hükümet verilerinin değerlendirilmesi
- Aşama 1: Veri şeffaflığının artırılması
- Aşama 2: Açık katılımın geliştirilmesi
- Aşama 3: Açık işbirliğinin ilerletilmesi
- Aşama 4: Her alanda işbirliği ve katılımın gerçekleştirilmesi olarak belirtilmektedir (Krabina, Prorok ve Lutz, 2012).

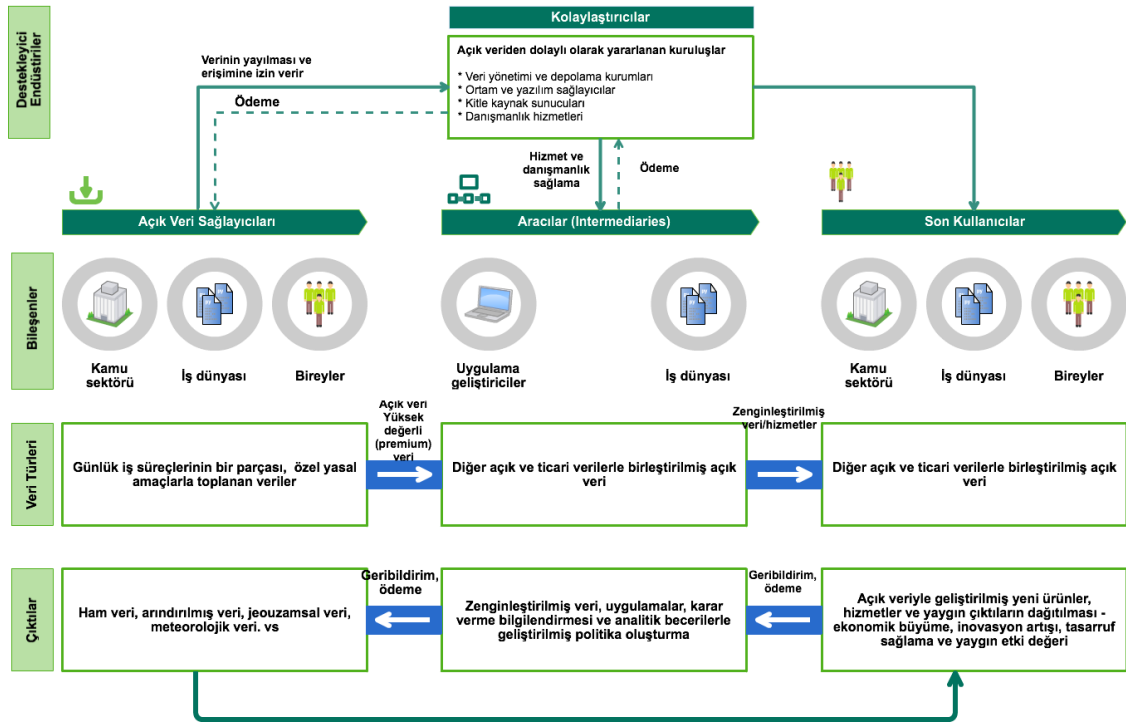
Konuya yönelik bir başka çalışmada, açık devlet uygulamalarının üç aşamada yürütülmesi gerektiği tanımlanmıştır. Öncelikle vatandaşların doğru bir biçimde devlet verilerine erişebilmeleri için hangi yasal düzenleme araçlarının kullanılabileceği belirlenmelidir. Bu noktadan hareketle ifade özgürlüğü, bilgi edinme ile ilgili yasal düzenlemeler ve bilgiye erişime dönük anayasal haklar ile mahremiyetle ilgili düzenlemeler, telif yasaları ve lisanslamalara yönelik düzenlemelerin birlikte çalışabilir bir sistem çerçevesinde değerlendirilmesi gerekmektedir. Hangi verilerin açılacağı, açık ve kapalı kavramının net bir şekilde çizilmesi, verilerin hangi koşullarda kullanılacağı, yeniden kullanılabileceği gibi temel konular yasalarla açık bir şekilde çizilmelidir. İkinci olarak söz konusu düzenlemelerin kamu kurumlarında desteklenmesi ve ilave uygulamaların ortaya konulması gerekmektedir. Üçüncü aşama da ise açık devlet verilerinin sunumu tanımlanmaktadır (Heusser, 2012).

Konuya yönelik OECD tarafından yapılan bir diğer çalışma Açık Devlet Verisi 2.0'a (Open Government Data 2.0) göre ise açık devlet uygulaması dört bileşenden oluşmaktadır. Bunlar:

1. Açık devlet verisi politikaları ve yönetim çerçevesi
2. Açık devlet uygulamaları
3. Açık devlet etkileri
4. Değer yaratmada karşılaşılan temel zorluklardır (OECD, 2014).

Genel olarak uygulama modelleri değerlendirildiğinde; politik düzenlemelerin ve yasal yapıların öneminin vurgulandığını görmekteyiz. Bunun yanı sıra devlet verilerinin tanımlanması, verilerin sınıflanması, açık/erişilebilir hale getirilmesi ve kullanıma sunulması aşamaları söz konusudur. Modellerde açık devlet uygulamalarına yönelik zorluklar tanımlanırken aynı zamanda uygulamaların başarılarına yönelik iyileştirmelerin yapılması gerekliliği üzerinde durulmaktadır.

21.yüzyılın hammaddesi olarak tanımlanan veri diğer tüm hammaddeler gibi değerinin ortaya çıkarılması adına çeşitli işleme süreçlerine ihtiyaç duymaktadır. Bu noktadan hareketle açık verilerin işlenmesi, ekonominin farklı sektörlerinde açık verilerine oluşabilecek talepler ve arzlar üzerine Deloitte (2012) tarafından bir iş modeli ortaya konmuştur (Şekil 8).

Şekil 8. Açık veri piyasası (The open data marketplace) (Deloitte, 2012, s.2)

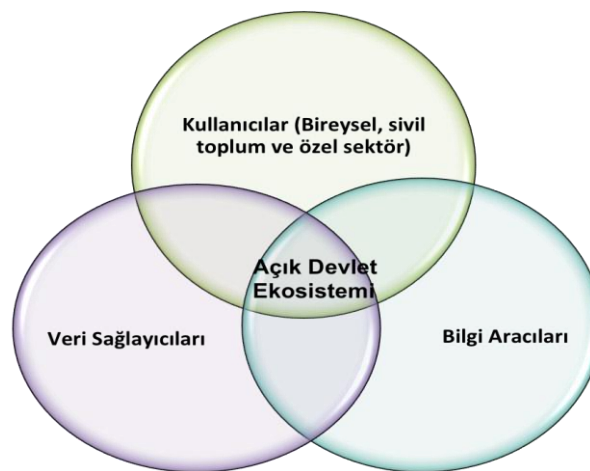
Şekil 8'de betimlenen iş modelinde (The open data marketplace) açık veri piyasası açık verileri üreten, bu verilere talepleri olan, tüketen ve bu veriler aracılığıyla ortaya çıkan hizmetlerden yararlanan birbirine bağlı organizasyonlardan oluşmaktadır. Model çerçevesinde en büyük veri üretici olarak kamu kurumları ele alınmaktadır. Bu çerçevede açık devlet verisi üzerinden değerlendirdiğimizde modelde bir yandan açık veri üreten kurumlar ve talep edenler arasındaki bağların kısa olduğu belirtilirken (verilere direk erişim söz konusu), diğer taraftan veriler aracılar vasıtası ile de kullanılabilirliğine değinilmektedir. Genel olarak modelde tasvir edilen her bir varlığın birbiriyle ilişkileri, bu ilişkideki girdiler ve çıktılar betimlenmektedir. Bu çerçevede bu ilişkilerin karmaşıklığı ve basitliğinin yeni iş modellerini ortaya koyduğu savunulmaktadır (Deloitte, 2012, s.3).

Söz konusu modelleme çerçevesinde açık devlet verilerinin kullanımına yönelik beş grup bağlamında iş modeli üretilmiştir. Bu kapsamda iş modeline yönelik veri kullanım grupları aşağıda ayrıntılandırılmaktadır (Deloitte, 2012, s.3).

- **Üreticiler (Suppliers):** Açık bir arayüz aracılığı ile verilerini diğerlerinin kullanımına veya yeniden kullanımına açan organizasyonları ifade etmektedir. Söz konusu organizasyonlar açılan verilerden direkt olarak gelir etmemekle birlikte yüksek düzeylerde sağlanan şeffaflık uzun vadede kullanıcı memnuniyeti, işbirliği ve güvenilirlik bağlamında gelişmelere neden olmaktadır.

- **Toplayıcılar (Aggregators):** Açık devlet verilerini toplayan, aralarındaki ilişkileri çözen genellikle sektörel veri toplayan organizasyonları ifade etmektedir. Söz konusu organizasyonların topladıkları ve analiz ettikleri veriler çoğu zaman iş dünyası, bireyler ve dahi kamunun kendisi için katma değer hizmetler sağlayan oluşumlar olarak geri dönebilmektedir.
- **Geliştiriciler (Developers):** Kurumlar veya yazılım girişimcileri bireylerin kullanımına yönelik, web tabanlı, tablet veya akıllı telefon uygulamaları tasarlamaktadırlar. Bu uygulamalar genellikle açık devlet verilerinin daha dinamik kullanımı ile geliştirilmektedirler. Özellikle gerçek zamanlı elde edilebilen veriler bu uygulamaların temelini oluşturmaktadır.
- **Zenginleştiriciler (Enrichers):** Açık devlet verisi kullanarak ürünlerini ve hizmetlerini daha iyi öngörülerle geliştiren organizasyonları ifade etmektedir. Bu ürünler ve hizmetler açık devlet verilerinden türememiştir ama hizmetlerin ve ürünlerin geliştirilmesi amacıyla açık devlet verileri kullanılabilir. Sigorta firmaları ve perakende firmaları müşterilerin risk profillerini ve demografik verilerini açık devlet verileri ile öngörebilmektedirler.
- **Kolaylaştırıcılar (Enablers):** Açık devlet verilerinin sağlanması ve kullanımı kolaylaştıran organizasyonlar olarak tanımlanmaktadır. Açık devlet verilerinin kullanımını ve yeniden kullanımını web sayfaları aracılığıyla herhangi bir gelir elde etmeksizin sağlayan organizasyonları ifade etmektedir.

Açık devlet verisi ve söz konusu verilerden değer yaratma üzerine yapılan çalışmalarda özel taleplere yanıt veren bir ekosistem oluşturmanın önemine değinilmiştir. Bu bağlamda literatürde “Açık Devlet Ekosistemi” olarak tanımlanan bir yapının oluşturulması gerekliliği vurgulanmıştır (Harrison, Pardo ve Cook, 2012; Ubaldi, 2013).

Şekil 9. Açık devlet ekosistemi (Harrison, Pardo ve Cook, 2012)

Şekil 9 çerçevesinde betimlenen söz konusu ekosistem veri sağlayıcıları aracılığıyla sağlanan açık devlet verileri ile kullanıcılar (bireysel, özel sektör, sivil toplum) ve yenilikçi hizmetleri yaratan bilgi aracıları arasında organizasyonel ve teknolojik ilişkilere dayalı üç bileşende tanımlanabilecek bir sistemi yansıtmaktadır (Harrison, Pardo ve Cook, 2012).

Bu bileşenler şunlardır:

- **Veri Sağlayıcılar:** Kamu verileri kamu sektörü, akademisyenler, basın gibi farklı düzeydeki birçok unsur tarafından üretilebilmektedir. Kullanıcı etkileşimli içerik oluşturma ve bağlantılı veriler, veri üreticileri arasındaki ilişkileri güçlendirmektedir.
- **Bilgi Aracıları (Infomediaries):** Basın, uygulama geliştiriciler, sivil toplum kuruluşları gibi verilerin ara tüketicileri olarak tanımlanan unsurlar ham verilerin kullanıma sunulmasında önemli roller üstlenmektedir. Bu çerçevede ham veriler üzerinden basın, hikâye anlatım yoluyla, geliştiriciler bu verileri kullanarak geliştirdikleri uygulamalar aracılığıyla, sivil toplum kuruluşları ise nüfusun belirli kesimlerini ilgilendiren ilgili ham veriler üzerinden yaptıkları değerlendirmeler çerçevesinde verilere yönelik kullanım değerlerini artırabilmektedir.
- **Kullanıcılar:** Açık devlet ekosisteminde kullanıcı ekosistemi açık devlet veri sağlayıcıları tarafından ya da bilgi aracıları tarafından sağlanan verileri kullanan grupları temsil etmektedir. Bu bağlamda kullanıcılar özel sektör kullanıcıları, bireysel kullanıcılar ve sivil toplum kuruluşları olarak üç grupta toplanabilmektedir. Söz konusu ekosistemde veri erişim maliyetlerinin azaltılması ve veri madenciliği ile bağlantılı olarak kütüphaneler önemli rol oynamaktadır. Zaman ve mekân kısıtlaması olmadan istenilen bilgilere istenilen formatta erişim imkânı sağlayabilen kütüphaneler kullanıcıların verilere erişimleri bağlamında önemli görülmektedir. Bu çerçevede söz konusu işlevin veri madenciliği ile bağlantılı olarak ve ekonomik açıdan etkinliği artırmaya yönelik etkileri olmaktadır.

2.5.4. Açık Devlet Hareketleri, Açık Devlet Portalları (ABD, AB ve Diğer Ülkeler)

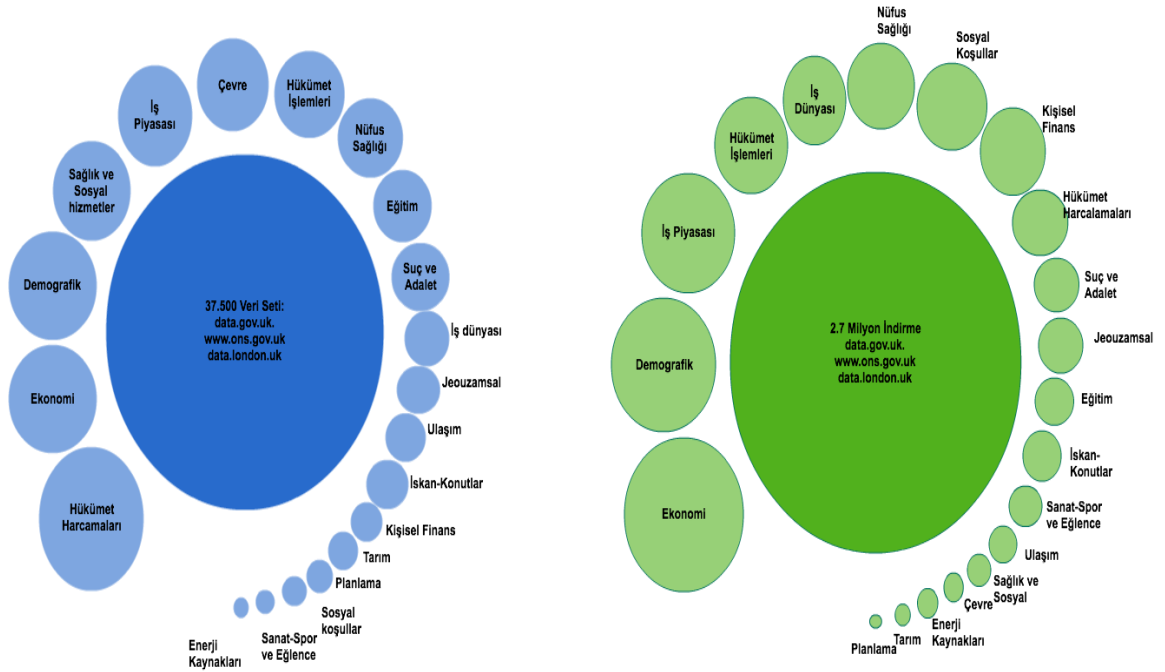
90'lı yılların ortasından itibaren ortaya çıkan birçok hareket, teknolojik gelişmeler ve reformlar kamu yönetimlerinde bir dönüşüme sebep olmuştur. Söz konusu değişimlerle birlikte şeffaflık yönetimlerin temel amacı olmaya başlamıştır. Bu çerçevede birçok ülke bilgi edinme kanunlarını yürürlüğe koymuşlardır. Bilgi edinme kanunları ile birlikte vatandaşlar kamu bilgilerine erişme hakkına sahip olmuştur. Bu çerçevede devletler de bilgilerini vatandaşlara açma görevini edinmiştir. Bu noktadan hareketle şeffaflık artık sadece bir tanım olmaktan ya da bir vaat olmaktan öteye geçerek, pratikte de uygulanabilen bir kavram olmuştur (Hood, 2006). Teknoloji, toplum ve yönetim

süreçlerinde yaşanan değişimler, kamu kurumları ve vatandaşları arasındaki ilişkilerde de farklı anlayışların oluşmasına neden olmuştur. Bu bağlamda yönetim kültürü, bilgi odaklı olmaktan çok iletişim odaklı olmaya başlamış ve vatandaşların yönetimlere katılım eğilimleri artmıştır (Geiger ve Lucke, 2012).

Yeni yönetim bakış açıları ile birlikte şeffaflık kavramı kapsamında kamu kaynakları ile oluşturulan verilerin kamuya açıklığı gündeme gelmiştir. Bu noktadan hareketle yönetimlerde şeffaflık, hesap verilebilirlik, ekonomik değer sağlama, halk katılımını artırma ve daha iyi bir demokrasi adına yeni bir hareket başlamıştır. Literatürde “açık devlet” olarak tanımlanan hareket vatandaşların yönetim ve karar verme süreçlerine katılımları, yönetimlerin şeffaflığı, işbirliği süreçlerinin gelişmesi, demokratik süreçlerin gelişmesi gibi temel bileşenler çerçevesinde, kamu kaynaklarıyla üretilen kamu verilerinin, ekonomik gelişme, yönetimlerde şeffaflık, hesap verilebilirlik ve daha gelişmiş bir demokrasi amacıyla kamuya açık platformlardan açılarak kullanımının ve yeniden kullanımının sağlanması olarak tanımlanabilmektedir. Ortaya konan açık devlet kavramının aynı zamanda bir hak, hareket, politik bir vaat ve yeni bir piyasa olarak görülmesi gereklidir. Bu çerçevede bilgi edinme düzenlemeleri korumasında kamusal bilgi ve belgelerin kamuya açılması prensibine dayanan açık devlet günümüzde, kanun yapıcılar, akademisyenler, sivil toplum kuruluşları, bilgisayar bilimciler, teknoloji şirketleri, start-up şirketleri, bilgi bilimciler açısından üzerinde önemle durulan bir konudur (Heusser, 2012). İlk uygulamaları 1766 İsveç Bilgi Edinme Kanununa dayandırılan, modern anlamda ilk kez 2007 yılında webin kurucusu Tim Berners Lee tarafından kullanılan ve 2009 yılında ABD Başkanı Barack Obama tarafından bir seçim vaadi olarak uygulanmaya konulan açık devlet hareketleri zamanla tüm dünyaya yayılmıştır. Günümüzde seksenden fazla ülke açık devlet hareketleri kapsamında politikalarını oluşturarak, açık portallarda verilerini erişime sunmaktadır (Heusser, 2012; Joshi, 2011; Kuriyan, Bailur, Gigler ve Park, 2011).

Açık devlet hareketlerinde bilgi ve iletişim teknolojilerinin önemi yadsınamaz. Bilgi ve iletişim teknolojileri aracılığı ile açık devlet verisi depolanıp yayınlanabilmektedir. Açık devlet girişimlerinin öncelik yapılarından biri açık devlet portalleridir. Söz konusu portallarda verilerin standartlar aracılığı ile değişik formatlarda ücretsiz olarak kullanılabilmesi sağlanmaktadır. Nitekim birçok devlet kamu verilerini açmak bağlamında teknik ve hukuksal alt yapılarını geliştirilmesinden önce açık devlet portallarını kurmaktadır. Bu çerçevede etkili açık devlet girişimleri oluşturmanın temelinde web portalları kurmak esastır (Owen, 2011). Bununla birlikte bir web portalı aracılığı ile yeniden kullanılabilir verilerin sunulması ve verilere erişim sağlanması söz konusu girişimlerin bir diğer önemli adımını oluşturmaktadır.

Günümüzde 80'den fazla ülkenin politikalarını belirleyerek açık devlet portallarını oluşturdukları bilinmektedir. Açık devlet portalları oluşturmaya yönelik literatürde de dönemsel olarak çeşitli değerlendirmelere yer verildiği görülmüştür (Lourenço, 2015). Konuya yönelik yapılan bir çalışmada toplamda 24 açık devlet girişi kapsamında açık devlet portalları incelenmiştir. Söz konusu portallar vasıtasıyla yönetimlerde şeffaflığın artırıldığı, ekonomik gelişmeye fırsat sunulduğu, vatandaşların günlük hayatına yönelik gelişimlere katkı sağlandığı ve kamu yönetimi işlevlerinin desteklendiği belirtilmektedir. Örneğin şeffaflığın açılan veri setleri ile (kamusal harcamalar, finansal istatistikler gibi) desteklendiği çalışmalarda ortaya konulmaktadır. Ayrıca ekonomik büyümenin de jeo-uzamsal ve nüfus istatistikleri verilerini içeren veri setleri ile başarılacağı vurgulanmaktadır. Vatandaşlar için sosyal değer sağlayabilecek veri setlerinin ise okul, otobüs durağı, hastane vb. konumlarını bildiren veriler, suç işleme oranlarının bölgelere göre dağılımı, evsizler için yemek sağlayan konumlar gibi verilerle sağlanabileceği belirtilmektedir. Son olarak kamu yönetimi işlevlerinin ise yasalar ve organizasyonel yapılara yönelik veri setleri ile sağlanabileceği vurgulandığı dikkat çekmektedir (Kalampokis, Tambouris ve Tarabanis, 2011). Açık devlet portallarına yönelik Deloitte (2012) tarafından yapılan bir diğer çalışmada Birleşik Krallıkta hizmet veren üç açık veri portalında yer alan 37.500 veri seti değerlendirilerek (<https://data.gov.uk>, <http://www.ons.gov.uk>, <http://data.london.gov.uk>) hangi verilerin bu platformlarda sağlandığı analiz edilmiştir. Bu çerçevede söz konusu platformlarda sırayla en çok devlet harcamaları, ekonomi, demografik veriler, sağlık ve sosyal bakım, iş piyasası, çevre, hükümet operasyonları, nüfus sağlığı, eğitim, suç ve adalet, iş, jeo-uzamsal, ulaşım, barınma, maliye, tarım, planlama, sosyal şartlar, sanat ve spor ve enerji kaynakları alanlarına yönelik veriler sağlandığı görülmüştür (Deloitte, 2012, s.4). Diğer yandan araştırmada söz konusu verilere yönelik 2.7 milyon indirme sayısı incelenerek hangi alanlardaki verilerin ne kadar talep gördüğü ortaya konmuştur (Deloitte, 2012, s.6). Bu değerler incelendiğinde kullanıcıların ilk üç sırada ekonomi, demografik ve iş piyasasına yönelik konularda sağlanan veri setlerine eriştikleri görülmüştür. Sağlanan verilerin yoğun kısmını oluşturan hükümet harcamalarına yönelik verilerin daha ileriki sıralarda talep gördüğü izlenmektedir. Açık devlet hareketlerinin temel misyonu olan yönetimlerde şeffaflığın sağlanması için önemli verilerden olan hükümet harcamaları yerine daha çok uygulama geliştirmeye yönelik veriler sağlayan ekonomik ve demografik verilerin talep görmesi, açık devlet hareketlerinde genellikle ekonomik gelişme sağlamaya yönelik amaçların baskınlık kazandığını yansıtmaktadır (Şekil 10).

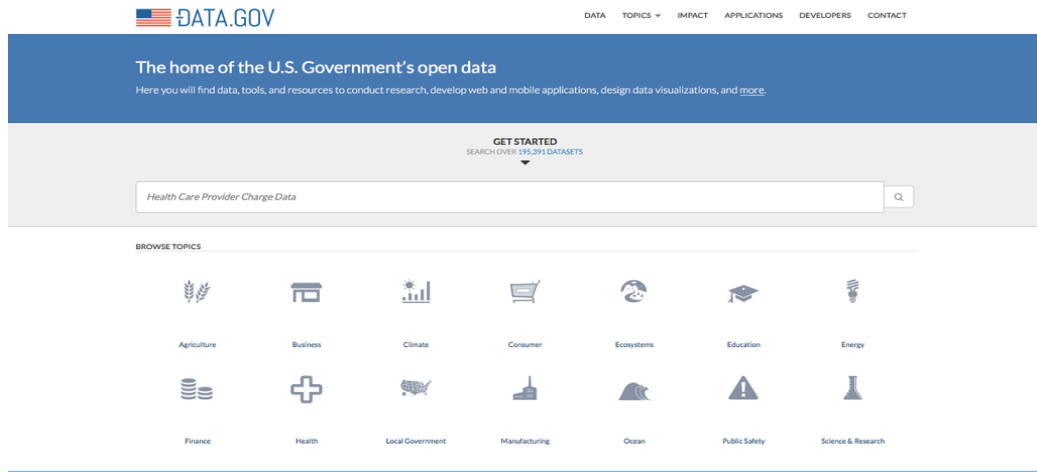

Şekil 10. Portallarda açılan veri setleri ve konularına göre indirilen veri setleri karşılaştırması

Açık devlet hareketlerine yönelik yapılan ülkesel bazdaki girişimlerin yanı sıra uluslararası platformlarda da faaliyet gösteren oluşumlar bulunmaktadır. Oluşumların ilki Açık Devlet Ortaklığı (Open Government Partnership)'dır. Yönetimlerde şeffaflığı, vatandaşları yönetimlere katılımlarını, yeni teknolojileri teşvik etmeyi, vatandaş ve devlet arasındaki işbirliklerinin gelişimlerine katkıda bulunmayı amaçlayan oluşum 2011 yılında kurulmuştur. İlk olarak Brezilya, Endonezya, Meksika, Norveç, Kuzey Afrika, Filipinler Amerika ve İngiltere gibi ülkelerin liderliğinde kurulan Açık Devlet Ortaklığına 2017 yılı itibariyle 75 ülkenin üye olduğu belirtilmektedir (Open Government Partnership, 2017). Konuya yönelik bir diğer girişim olarak bilinen Global Open Data Initiative (Küresel Açık Veri Girişimi) ise sivil toplum bakış açısıyla açık devlet ve açık veri üzerine farkındalık yaratmak amacıyla kurulmuştur (Global Open Data Initiative, 2017).

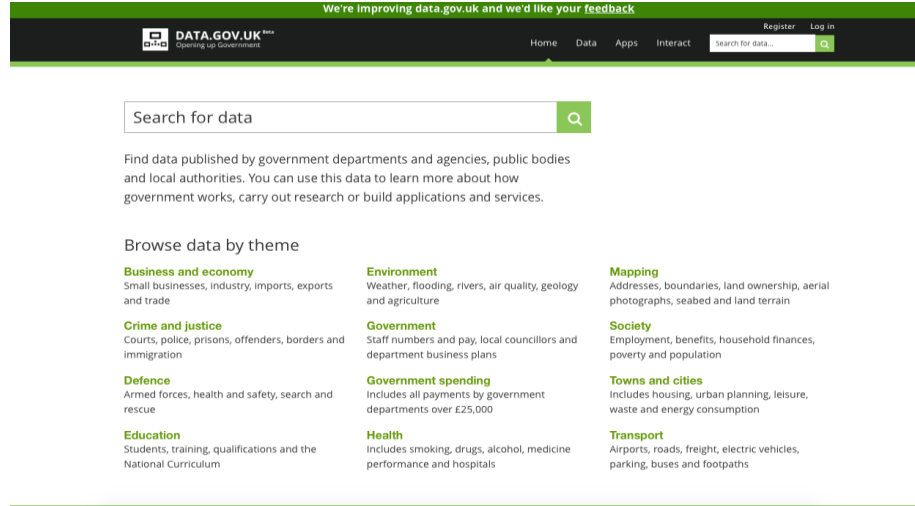
Açık devlet portalları açık devlet hareketinin temel amaçları olan; şeffaflığın teşviki ve hesap verilebilirliğin sağlanması ve açık devlet verilerinin yeniden kullanımına olanak sağlayarak ekonomik değer sağlamaktadır (Linders ve Wilson, 2011). Bu bağlamda ortaya çıkan açık devlet hareketlerinin uygulamaları olan portallardan ilkinin ABD açık devlet portalı olan data.gov projesi olduğu bilinmektedir. Amerika'da devlet verilerinin vatandaşlar, araştırmacılar, iş dünyası veya diğer amaçlarla kullanımlarını sağlayan bir platform olan data.gov 2009 yılında ABD başkanı Obama'nın "Açık Devlet Girişimi" projesinin bir uzantısı olarak kurulmuştur. Söz konusu siteden kullanıcılar devlet veri setlerine erişerek

indirebilmektedirler. ABD' de federal, eyalet ve yerel kurumlardan alınan veriler bu portal üzerinden kullanıma açılmıştır.

Şekil 11. ABD Açık devlet portalı data.gov

Şekil 11'de ekran görüntüsü yansıtılan data.gov aracılığıyla yaklaşık 195.391 veri setinin kullanıma sunulduğu görülmektedir. Portalda sunulan veriler, tarım, ticaret, iklim, tüketici, ekosistemler, eğitim, enerji, finans, sağlık, yerel yönetimler, üretim, okyanuslar, kamu güvenliği, araştırma ve bilim kategorilerinde sunulmaktadır. Portal Amerika Birleşik Devletleri Kamu Hizmetleri ve Yenilikçi Teknolojiler Ofisi tarafından yönetilmektedir. Data.gov, CKAN ve WordPress gibi açık kaynak projesi tabanında oluşturulmuştur. Portalda açık veri kataloğu CKAN tarafından sunulmakta iken, içerik WordPress ile görselleştirilmektedir. Federal devlet, şehirler, bölgeler, eyaletler ve üniversiteler gibi 178 organizasyona ait 192.322 veri setini kullanıcılara sunmakta olan portalda üçüncü şahıslar veya geliştiriciler tarafından veri setleri kullanılarak, vatandaşların gündelik yaşamlarına kolaylık sağlamak için geliştirilen uygulamaların sunulduğu da bir bölüm de bulunmaktadır. Portal Project Open Data Schema' da (başlık, tanımlama, etiketler, son güncellemeler, yayıncı, iletişim bilgileri vb.) alanlarına yönelik yönlendirilen standartları kullanmaktadır (Data.gov, 2017).

Şekil 12. Birleşik Krallık Açık devlet portalı data.gov.uk

Avrupa’ da ilk devlet portalı olan Data.gov.uk Birleşik Krallığın açık devlet verilerini sunduğu platformdur. 2009 yılında kurulan portal 2010 yılında halkın erişimine açılmıştır. Yaklaşık 29.557 veri seti sunulan platformda veriler CKAN metadata altyapısı tarafından yayınlanmaktadır (Şekil 12). Birleşik Krallık Kabine Ofisi tarafından yönetilen portalda İş dünyası ve ekonomi, suç ve adalet, savunma, eğitim, çevre, hükümet, hükümet harcamaları, sağlık, haritalar, toplum, şehirler ve ulaşım başlıkları altında trafik istatistiklerinden, suç istatistiklerine değişen çeşitlilikte birçok devlet verisi kullanıma sunulmaktadır. Portalda sunulan veriler “Açık Devlet Lisansı (Open Government License)” kuralları çerçevesinde lisanslanmıştır. Açık Devlet Lisansı “Crown Copyright” çalışmaları için Birleşik Krallık Milli Arşivi tarafından yayınlanmış bir telif lisansıdır. Lisans Creative Commons Attribution (CC-BY) ile uyumlu çalışmaktadır (Data.gov.uk, 2017).

Şekil 13. Singapur Açık devlet portalı data.gov.sg

Bir diğer açık devlet portalı rneği olan Singapur Açık Devlet portalı, data.gov.sg Singapur'da hükümet ve kamu kurumları tarafından üretilen verilerin sunulduğu bir platformdur. 2011 yılında kurulan portalda 70 devlet kurumundan elde edilen yaklaşık 11.965 veri seti kullanıma sunulmaktadır. Portalda veri setleri ekonomi, eğitim, evre, finans, sağlık, altyapılar, toplum, teknoloji ve ulaşım başlıkları altında sunulmaktadır. Portalda aynı zamanda devlet verileri kullanılarak geliştirilen uygulama ve hizmetlere de yer verildiği görülmektedir. Portal Ekonomi Bakanlığı ve Kalkınma İdaresi tarafından yürütülen proje kapsamında ortaya konulmuştur (Data.gov.sg, 2017).

3. BÖLÜM

BELGE YÖNETİMİ KAPSAMINDA AÇIK DEVLET UYGULAMALARI

Çalışmanın bu bölümünde açık devlet ve belge yönetimi ilişkisi kurularak kamu yönetiminde belge yönetimi ve elektronik belge yönetimi uygulamaları temelinde açık devlet verilerinin yönetimine yönelik süreçler açıklanmaktadır. Bu kapsamda açık devlet belge yönetimi ilişkisinin oluşum aşamaları ortaya konmaktadır. Açık devlet uygulamalarının öncesi aşaması olarak ortaya koyabileceğimiz e-devlet süreçlerinde belge yönetiminin önemi ve yerine yönelik çalışmalar incelenerek konu bağlantıları vurgulanmaktadır. Bölümde açık devlet ve belge yönetimi irdelenerek, açık devlet girişimlerinin en önemli bileşenleri olan açık devlet verilerinin portala hazırlanması, verilerin tanımlanması, lisanslaması ve bağlanması konuları kapsamında kullanılabilir açık standartlar ve lisanslar ele alınmaktadır.

3.1. KAMU YÖNETİMİ SÜREÇLERİNDE BELGE YÖNETİMİ VE ELEKTRONİK BELGE YÖNETİMİ SİSTEMLERİ

Belgeler temel iletişim ve doğrulama aracı olarak kurumların en değerli bilgi varlıklarını oluşturmaktadır. Bu bağlamda söz konusu belgelerin yönetimlerine dair süreçler, belgelerin korunup gelecek nesillere aktarılmasını sağlamanın yanı sıra, kurumların organizasyonel gelişimlerinde de önemli rol oynamaktadır. Belge yönetimi, kurumların hayati fonksiyonlarından birisidir. Kurumlarda yönetimlerin güçlendirilmesi ve başarılı yönetim uygulamalarının teşviki açısından, kurumsal süreçlerde üretilen uygulamalara yönelik kanıtların paylaşımı önemlidir. Bu doğrultuda doğru bir şekilde yönetilmiş belgelerin kurumlarda iyi bir yönetimin göstergesi olduğunu söylememiz mümkündür. İyi bir belge yönetimi sistemi kurumsal verimlilik ve başarının sağlanmasında önemli rol oynamaktadır. Bu bağlamda devlet politikaları, kararları ve uygulamalarına yönelik gerekli belgelerin oluşturulması, sınıflanması, dosyalanması, dağıtılması, kullanımı, depolanması, erişimi ve korunmasına dönük sistematik yaklaşımların geliştirilmesi gerekmektedir. Kurumsal iş süreçlerinde planlama, yönetim, organizasyon, kontrol ve diğer yönetsel uygulamaların yerine getirilmesine destek sağlayan temel yapılar olarak belge yönetimi verimli kurumsal işleyiş ve bürokratik süreçleri de tanımlamaktadır. Kurumlar açısından belge yönetimi sistemlerinin önceden çerçevesi çizilmiş kanunlar, düzenlemeler, rehberler kapsamında yürütülmesi önemlidir.

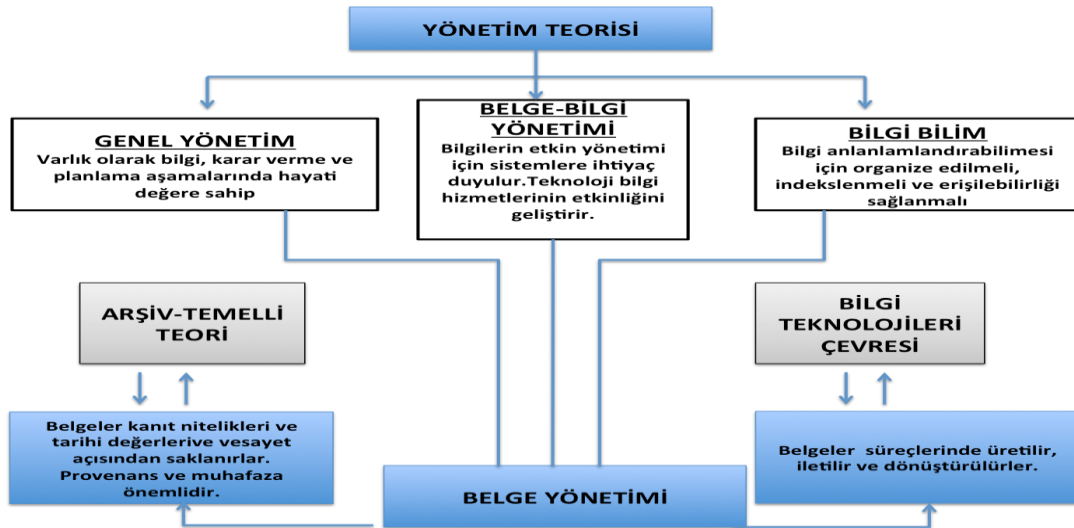
Diğer yandan belge yönetiminin kurumlarda önemi aşağıdaki başlıklarda tanımlanmaktadır:

- Kanıta dayalı karar verme
- Operasyonel, yasal veya düzenleyici gereklilikleri tanımlama
- Açık ve hesap verilebilir olma
- Yönetimsel verimliliği artırma
- Sürdürülebilirliği sağlama ve kolektif kurumsal hafızayı koruma (Government Records Service, 2011).

Konuya yönelik yapılan başka bir çalışmada, belge yönetiminin kurumların yasal ve idari sorumluluklarını karşıladığı belirtilmektedir. Hangi belgelerin saklanacağı hangilerinin imha edileceğine yönelik karar süreçlerinin belirlenmesinde, kurumların işleyişleri, fonksiyonları, politikaları, kararları, düzenlemeleri ve prosedürlerinin göz önünde bulundurulması gerektiği vurgulanmaktadır. Yine belgelerin arşivsel değeri, iş süreçlerinde verimlilik ve maliyete katkıları, son olarak bilgi edinme hakkı çerçevesinde kullanıcılara doğru zamanda doğru bilgi sunumuna katkıları üzerinde durulmaktadır (Managing Government Records a Cooperative Undertaking, 2012). Yönetim süreçlerinde belge yönetimi, kurumların varlığına temel oluşturan belgelerin yaşam döngüleri çerçevesinde yönetilmesi esasına dayanmaktadır. Bu kapsamda kurumların sorunlarının ortaya çıkarılması ve bu sorunların etkin bir şekilde çözümlenmesinin ön koşulu doğru yönetilen belge yönetimi sistemlerine dayanmaktadır. Belge yönetimi kurumlarda yönetim süreçlerinin etki olarak yürütülmesine olanak sağlar. Kurumların varlıklarını devam ettirmesi ve bu bağlamda geleceğe yönelik kararların alınması, bunların duyurulması, kararların uygulama sonuçlarına yönelik değerlendirmelerin yapılması, izlenmesi etkin belge yönetim sistemleri ile sağlanmaktadır (Özdemirci, 1996).

Belge yönetimi kurumların varlığına temel oluşturan ve yol haritalarını belirleyen yönetim fonksiyonlarının yürütme aracıdır. Bu çerçevede yönetim teorileri ile kurumların hayati fonksiyonu sayılan belge yönetimi etkileşim içerisindedir. Konuya yönelik yapılan bir çalışmada belge yönetiminin yönetim teorileri ile etkileşimlerini irdelenmiştir. Şekil 14'e göre kurumsal süreçlerde belge yönetimi ve yönetim teorilerinin etkileşimleri üç başlıkta değerlendirilmektedir. Bu başlıklar sırasıyla belge yönetimi genel yönetim teorileri, belge ve bilgi yönetimi (Records and Information Management (RIM)) ve bilgi bilim kapsamında ele alınmaktadır. Genel yönetim uygulamaları kapsamında belgeler kurumsal bilgilerin bir parçası olarak ele alınmaktadır. Kurumsal bilgiler karar verme ve planlama aşamalarında hayati öneme sahip varlıklar olarak tanımlanmaktadır. Belge ve bilgi yönetimi (Records and information management - RIM) kapsamında belgeler iş süreçlerinde kayıt altına

alınabilecek her türlü açık ve örtük bilgiyi içermektedir. Kurumların iş süreçlerinde üretilen her türlü kaydın (basılı belgeler, elektronik belgeler, raporlar, anlık mesajlaşmalar, elektronik postalar vb.) yaşam döngüleri içinde teknolojik sistemler aracılığıyla etkin bir şekilde yönetilmesi gerekmektedir. Kurumsal içerik yönetimi sistemleri belge yönetimi kapsamında değerlendirilebilir. Bilgi bilim kapsamında ise genel bilgi bilim ilkeleri çerçevesinde bilginin organizasyonu ve bilgi erişimi ele alınmaktadır. Yönetim teorileri ve belge yönetimi söz konusu üç başlıkta etkileşim halindedir. Belge yönetimi ise temel olarak yaşam döngüsü kuramı ve bilgi teknolojileri çevresinde ele alınmaktadır. Arşiv çalışmaları kapsamında, kurumlarda üretilen veya toplanan belgelerin kanıt niteliği, tarihsel değeri ve vesayet özellikleri nedeniyle muhafazasının ve erişiminin sağlanması çerçevesinde ele alınması gerekli görülmektedir. Diğer yandan belge yönetiminin modern anlamda yorumlanması olan bilgi teknolojileri çerçevesinde belge yönetimi, kurumlarda iş ve iletişim süreçlerinde üretilen belgelerin teknolojik uygulamalar ile bütünleştirilmesi ve kayıt altına alınmasını ifade etmektedir (Zawiyah ve Chell, 2002).

Şekil 14. Belge yönetimi ve yönetim teorileri etkileşimleri (Zawiyah ve Chell, 2002. s.58)

Günümüzde bilgi ve belge yönetimi alanına yönelik ortaya çıkan yenilikçi yaklaşımlar, alanda bilgi ve iletişim teknolojilerinin yaygın olarak kullanımı, bilgi ve belge yönetimine yönelik süreçlerin elektronik ortamlarda sunulmasına neden olmuştur. Teknolojik gelişmelerin getirisi olarak kamu yönetimlerinde meydana gelen değişimler ve ortaya çıkan e-devlet modeli ile birlikte, yeni yönetim yaklaşımlarında kamu belgelerinin yönetilmesinde elektronik belge yönetimi yaygınlaşmıştır.

Günümüzde kurumlar günlük iş süreçlerini sürdürürken çok miktarlarda elektronik belge üretmektedirler. Bu belgelerin yönetiminde elektronik belge yönetim sistemlerinin önemi artmaktadır. Kamu kurumları tarafından üretilen veya elde edilen, herhangi bir formatta

kaydedilen ve kamu kurumları veya kamu görevlilerinin yürüttükleri iş süreçlerini kayıt altına alan belgeler olarak tanımlanan kamu belgeleri (Managing Government Records A Cooperative Undertaking, 2012), kurumlar tarafından hukuksal, finansal, yönetim iş süreçlerinde belirli zaman dilimleri çerçevesinde saklanıp imha edilebilmektedir (Afshar ve Ahmad, 2015). Kurumların günlük iş süreçlerini yürütmek, kurumsal hafızalarını güçlendirmek, karar destek mekanizmalarına destek olmak ve kurumların paydaşlarıyla, vatandaşlarla olan işlemlerde hakların korunmasında söz konusu elektronik belgelerin yaşam döngüleri çerçevesinde verimli bir şekilde yönetilmeleri önemli bir gereklilik olarak ortaya konmaktadır (Managing Government Records A Cooperative Undertaking, 2012).

Elektronik ortamlarda yürütülen hizmetler kamu kurumlarının günlük işleyişlerinde önemli bir role sahiptir. Kamu kurumlarının söz konusu ortamlarda yürüttükleri iş süreçlerinde ortaya çıkan kamu bilgilerinin belge yönetimi kuralları çerçevesinde erişilebilirliği ve saklanması önemli bir konudur (Külcü, 2012). Yönetim süreçlerinde elektronik belge yönetiminin önemine dair yapılan bir çalışmada iyi yönetilmiş belgeler ile yönetimlerin uyguladığı programların etkilerinin ölçülmesinin yapılabileceği, bütçe tasarrufu yapılabileceği, iş süreçlerine yönelik bürokratik çabaların azaltılabileceği ve kurumlararası bilgi paylaşımının daha sağlıklı yollarla yapılabileceği vurgulanmış; iyi bir yönetimin temelini iyi işleyen belge yönetimi yapısına dayandığı belirtilmiştir (The White House, 2011).

Kurumsal yapının hafıza kaynağı kurumsal belgelerdir. Bu çerçevede günümüzde basılı ortamlardan elektronik ortamlara kayan belgeler bilgilerin daha etkin paylaşımı ve erişimini kolaylaştırmıştır. Elektronik belgeler, kamu yönetimlerinde geçmiş süreçlerin incelenmesine olanak tanıyarak kanıta dayalı politika oluşturma sürecinde de önem kazanmaktadır. Bu noktadan hareketle belgelerin bütünlükleri ve özgünlüklerinin muhafaza edilecek bir şekilde yönetilmesi önemlidir (Public Record Office, 2001).

Elektronik belge yönetimi kavramı e-devlet uygulamalarına yönelik ortaya konan kurumsal bilgi sistemlerinde de temel bileşen olarak görülmektedir (Kandur, 2011). Yasal kurallar çerçevesinde kurumların iş süreçlerinde üretilen her türlü bilgi ve belgelerin orijinal özelliklerinin ve içeriklerinin korunarak delil sayılabilecek ve hesap vermeye temel olabilecek biçimde, elektronik ortamda yönetilmesinin sağlanması süreçlerinin bütünü olarak tanımlanan elektronik belge yönetiminin (Özdemirci, Torunlar ve Saraç, 2009) kurumların yönetim süreçlerinde kullanılan hayati sistemler olduğunu söylemek mümkündür. Elektronik belge yönetimi kurumlarda doğrudan yönetim ve iş süreçleri ile eş zamanlı ilerlemektedir. Kurumsal yönetim ve iş süreçleri çerçevesinde üretilen ve kullanılan belgeler kurumların yönetim süreçlerinde geçmiş, bugün ve geleceğe yönelik

kanıtlardır. Bu çerçevede yönetilip muhafaza edilmesi ve erişimlerinin sağlanması önemlidir. Kamu yönetimlerinde elektronik belgelerin yönetiminin önemine dair yapılan bir çalışmada (Thurston, 2015) kurumlarda elektronik belge yönetimi süreçlerine yönelik teknik altyapılarla sağlanan sistemlerin önemine vurgu yapılırken iyi bir elektronik belge yönetimi sisteminin;

- Halkın kamu yönetimlerinde yaşanan iş süreçlerinde üretilen bilgilerin güvenilirliği, özgünlüğü ve bütünlüğüne dair güven sağlayacağı,
- Kamu kurumlarının yönetim süreçlerinde ortaya koyacakları programlar, stratejiler ve eylem planlarına yönelik karar destek mekanizmalarını destekleyeceği,
- Süregelen politikalar, programlar, kararların izlerinin sürülmesi, ilişkilendirilmesi ve karşılaştırabilmesi imkânı sunabileceği,
- Belgeler üzerinde yapılabilecek tahribatlara karşı iz sürme ve denetim mekanizmaları aracılığıyla yönetimlerde hesap verilebilirlik ve şeffaflığın garanti altına alacağı,
- Bilgiye erişim haklarına yönelik taleplerin verimli bir şekilde sağlanmasına olanak sağlayacağı,
- Belgelerin istenilen formatlarda ve yazılımlarda saklanıp taşınabilmesine yönelik imkân sağlayacağı,
- Standart birlikte çalışabilirlik kuralları çerçevesinde kurumların işleyişleri ve kurumsal bilgilerin yeniden kullanımına yönelik oluşturulmuş bilgi sistemlerine temel oluşturabileceği,
- Belgelerin sistematik ve güvenli bir biçimde uzun süreli korumaya yönelik sistemlere taşınabilmesine verebileceği,
- Bilgi kayıplarının en aza indirilmesinde önemli olduğu (Thurston, 2015) ifade edilmiştir.

İçinde bulunduğumuz bilgi çağında kurumlar etkin elektronik belge yönetimi uygulamaları ile desteklenmektedir. Bu çerçevede ortaya çıkan ürünler olan elektronik belgeler kamu yönetimlerinde yeni hizmet sunumlarının geliştirilmesine temel oluşturmaktadır. Bu bağlamda kurumsal hafızanın ana kayıtları olan elektronik belgelerin etkin yönetiminin kamu kurumlarında aşağıda sayılan unsurları desteklediği belirtilmektedir (Public Record Office, 2001):

- Etkin ortak çalışma, bilgi paylaşımı ve birlikte çalışabilirlik
- Güvenilir ve doğrulanabilir kanıtlar aracılığı ile kanıta dayalı yönetim uygulamaları

- İyi yönetilmiş belgeler aracılığı ile veri koruma prensiplerinin yönetilmesi, özgürlüklerinin ve diğer politik düzenlemelerin uygulanması
- Farklı kurumlardaki bilgi yönetimi süreçlerinde güvenilir bilgilerin ortaya çıkarılması ve paylaşımı
- Kayıtların doğruluğunun ve bütünlüğünün sağlanarak farklı düzeylerdeki yasal düzenlemelerin yönetimi.

Kurumsal bilgi ve belgelerin yönetimlerine yönelik kurumsal içerik yönetimi kapsamında sistemler kullanılmaktadır. Bu çerçevede kurumsal içeriklerin yönetilmesi adına kurumların ürettikleri belgelere yönelik tasarlanmış sistemler olan elektronik belge yönetimi sistemleri ise kurumsal içerik yönetimi sistemlerinin ana unsurlarından birisini oluşturmaktadır. Bu bağlamda kamu kurumlarında da yaygın bir şekilde kullanılan söz konusu sistemler e-devlet uygulamalarında bilgi ve belge paylaşımının güvenli, özgün ve yasal olarak yapılmasına olanak sağlayan önemli bir yönetim aracı (Eroğlu, 2013) olarak tanımlanmıştır. Bu noktadan hareketle ortaya konan sistemlerin elektronik ortamda üretilen belgelerin yaşam döngüleri çerçevesinde yönetilebilmelerine dair politika ve ilkelerle desteklemesi önemlidir.

Kurumsal işleyişin hukuksal kanıtları olan ve kurumsal hafızanın temeli oluşturan elektronik belgelerin basılı belgelerde olduğu gibi yaşam döngüsü süreçlerinde idari saklama süreleri sonunda arşivlenmesi gerekmektedir. Bu bağlamda elektronik arşiv çözümlerinde uygun formatlara aktarılan elektronik belgeler genel olarak beş ayrı grupta değerlendirilmektedir. Bunlar:

- Elektronik belgeler: Kurumsal iş süreçlerinde üretilen veya elde edilen kurumsal kimlik doğrulama sistemleri, elektronik veya mobil imza sistemleri ile imzalanmış her türlü kayıtlı belge
- Sayısallaştırılmış belgeler: Kurumsal iş süreçlerinde fiziksel ortamlarda üretilmiş, ya da elde edilmiş daha sonra sayısallaştırılmış ve elektronik ortama aktarılmış kayıtlı belgeler
- Sayısallaştırılmış dokümantasyon: Gelecek nesilleri aktarılması yararlı görülen sayısallaştırılmış kurumsal dokümanlar
- Dijital ses ve görüntü kayıtları: Dijital ortamlarda üretilmiş her türlü sesli ve görüntülü kayıtlar
- Sayısallaştırılmış ses ve görüntü kayıtları: Analog ortamlarda üretilmiş sonradan sayısallaştırılmış sesli ve görüntülü kayıtlar olarak ifade edilmektedir (Kandur, 2016).

Kurumsal iş süreçlerini yerine getirilirken kullanılan sistemler olan elektronik belge yönetim sistemleri, yalnızca belgelerin yaşam döngülerinde yönetildikleri sistemler değil aynı zamanda teknolojik altyapı, iş süreçleri, kullanıcılar ve stratejik yönetim bağlamında da düşünülmesi gereken bütünleşik sistemler olarak görülmektedir (Arıcı ve Kandur, 2016; Özdemirci, 2016). Bu bağlamda söz konusu sistemlerin kurumlara sağladığı avantajların bireysel kullanıcılar, kurumlar ve toplum açısından yararları irdelenerek üç başlık altında belirtilmiştir:

- Bireysel kullanıcılar: Elektronik belge yönetim sistemleri ile kullanıcılar istedikleri zamanda bilgiye erişebilmektedirler. İş süreçlerinde hantal bürokratik süreçlere takılmadan zaman ve mekândan bağımsız işlem yapabilme olanağı sağlamaktadır.
- Kurumlar: Elektronik belge yönetim sistemleri ile kurumlarda iş süreçleri standartlar çerçevesinde elektronik ortamda yürütülmektedir. Bu bağlamda iş süreçlerinde hız kazanılması, daha az çaba ile işlerin yürütülmesi, iş süreçlerinde ve çıktılarında kalitenin geliştirilmesi elektronik belge yönetim sistemleri ile mümkün olabilmektedir.
- Toplum: Kamu süreçlerinin açık bir şekilde yürütülmesi toplum açısından hakların aranması ve bilgi edinme süreçlerini geliştirerek gelişmiş demokrasilere katkı ve yaşam kalitesinde gelişme sağlamaktadır (Johnston ve Bowen, 2005).

Elektronik belge yönetimine yönelik yapılan çalışmalarda etkin bir elektronik belge yönetimi uygulamasının birbirlerini tamamlayan üç aşamada desteklenmesi gerektiği ifade edilmiştir. Bu çerçevede söz konusu aşamalar organizasyonel aşama, belge yönetimi aşaması ve bilgi teknolojileri aşamaları olarak belirtilmiştir. Organizasyonel aşama kurumsal kültür çerçevesinde elektronik belge yönetimi sistemine yönelik tüm politika ve stratejilerin belirlendiği aşamadır. Belge yönetimi aşaması ise elektronik belge yönetimine yönelik prosedürlerin tanımlandığı ve belge yaşam döngüleri çerçevesinde şekil aldığı aşamadır. Son olarak bilgi teknolojileri aşaması ise belge yönetimi kuralları ve belirlenmiş organizasyonel düzenleme ve kurallar çerçevesinde tasarlanan sistemleri ifade etmektedir (Public Record Office, 2001).

Konu kapsamında bir diğer çalışmada ise elektronik belge yönetim sisteminin aşağıda sıralanan özelliklerde karakterize olması beklendiği ifade edilmiştir.

- Güvenilirlik: Belirlenen standartlar, düzenlemeler ve rehberler doğrultusunda sürekli ve düzenli işleyişe sahip olmalıdır.

- Bütünlük: Sistemde uygulanan erişim ve güvenlik önlemleri belgelere yetkisiz erişim, tahribat, değiştirme, imha gibi işlemlere engel olmalıdır.
- Uyumluluk: Kurum gereksinimleri doğrultusunda kullanılan sistemlerle yasal ve düzenleyici uygulamalar çerçevesinde ve tektik çerçevede uyumlu olmalıdır.
- Kapsamlılık: Kurumlarda farklı iş süreçleri ve aktiviteler sonucunda ortaya konan farklı formattaki belgelerin yönetimi sağlanabilmelidir.
- Sistematik: Sistem sistemik bir biçimde belgelerin elde edilmesi, sürdürülebilmesi ve yönetilmesini gerçekleştirebilmelidir (Government Records Service, 2011).

Genel olarak değerlendirdiğimizde uygun teknik altyapılar, stratejiler, hukuksal ve yasal altyapılarla kurgulanmış belge yönetimi sistemlerinin kurumların yönetim süreçlerinin ana ögesi olduğu söylenebilir. Bu çerçevede söz konusu sistemler kurumsal iş süreçlerinde performans ve kaliteyi artırmakta, kullanıcıların memnuniyetinin ve maliyet tasarrufu sağlamaktadır. Bu bağlamda geleneksel belge yönetimi uygulamalarından temel alınarak kurgulanmış elektronik belge yönetimi sistemlerinin kurumlar açısından önemli araçlar olduğu ve günümüz modern yönetim yaklaşımları olan e-devlet ve açık devlet uygulamalarının söz konusu sistemlerin etkinliği çerçevesinde şekillendiği ifade edilebilir.

3.2. E-DEVLET UYGULAMALARI VE E-DEVLET SÜREÇLERİNDE BELGE YÖNETİMİ

Bilgi toplumu olarak adlandırdığımız günümüz toplumlarında, bilgi ve iletişim teknolojilerinin getirdiği yenilikler vatandaşların iletişim alışkanlıklarını da değiştirmiştir. Değişen bilgi arama davranışları ile şekillenen söz konusu süreçler hem sosyal hem kültürel anlamda değişimleri beraberinde getirirken, yönetim süreçlerinde de dönüşümlere neden olmuştur. Özellikle farklı formatlarda bilgi erişimlerine imkân veren, etkileşim olanakları sunan, bilgi yaratma ve paylaşma platformu olan internetin ortaya çıkışı dijital bir dönüşüme neden olmuştur. Bu süreçte bireyler ve organizasyonlar arasında coğrafik sınırlardan ve zamandan bağımsız bir etkileşim söz konusu olmuştur. Değişen koşullar diğer tüm sektörlerde etkisini gösterirken kamu yönetimleri de bu değişimden etkilenmiştir. Bilgi erişim ve paylaşım olanaklarının artmasıyla, karmaşık iş süreçlerinin yönetimini kolaylaştırarak kamu hizmet sunumlarına da farklı bir bakış açısı getirmiştir (Chen, Gibson ve Geiselhart, 2006). Bu bağlamda teknolojik altyapıların yönetim süreçlerinde kullanılması olarak tanımlayabileceğimiz e-devlet modeli yaygınlık kazanmıştır. Konuya yönelik yapılan bir çalışmada e-devlet'in yaygınlığının ve öneminin artmasında internet kullanımının yüksek miktarlardaki etkisi vurgulanırken,

internetin aynı zamanda kamu sektörünün paydaşlarına yönelik iş süreçleri ve işbirliği süreçlerinde de en ideal teknoloji olduğu belirtilmiştir (Wirtz ve Daiser, 2015).

Ortaya konan bilgiler ışığında e-devlet çözümlerinin kamu yönetimlerini geleneksel yapıdan modern bir yapıya taşıdığı söylenebilir. Nitekim internetin öneminin artması ile birlikte devletler ve kamu yönetimleri değişen kullanıcı beklentileri çerçevesinde yönetim ve iş süreçlerini söz konusu platformlara adapte etmiştir. Günümüzde kamu kamu yönetimleri, verimliliklerini artırmak ve vatandaş taleplerini karşılamayı çevrimiçi platformlarda sürdürülen hizmetlerle vaat etmektedir. Bu noktadan hareketle ortaya çıkan ve literatürde e-devlet olarak tanımlanan kavram üzerine birçok tanım ve çalışma bulunmaktadır.

Bilgi teknolojilerinin vatandaşlara, özel sektöre ve kurumlara sunulan kamu hizmetlerindeki verimliliği artırmak amacıyla kullanılması olarak tanımlanan e-devlet (Carter ve Bélanger, 2005, s.5) başka bir çalışmada geniş anlamda bilgi teknolojilerinin kamu sektöründe kullanılması olarak tanımlanırken yönetsel ve teknik ve politik boyutlarının olduğu vurgulanmıştır (Heeks, 2005, s.1). Konuya yönelik bir diğer tanımlamada e-devletin kamu dönüşümünde bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanılması olduğu ve bu bağlamda kamunun erişilebilirliği, verimliliğinin gelişmesi amaçlandığı belirtilmektedir. Bu noktadan hareketle e-devletin vatandaş katılımını artırarak demokrasi mekanizmasında vatandaşlara aktif roller sağladığı ifade edilmiştir (Spirakis, Spiraki ve Nikolopoulos, 2010, s. 75). Bir başka çalışmada ise e-devlet vatandaşlar ve yönetimler arasında bilgisayarlar ve web tabanlı yapılar aracılığıyla iletişim kurulması olarak tanımlanmış ve e-devletin yönetimlerde performans, hız ve verimlilik artışı yoluyla maliyet kazancı sağlayan bir yönetim modeli olduğu vurgulanmıştır (Evans ve Yen, 2006, s. 209). e-Devlet kamu yönetimlerinde bilişim teknolojilerinin stratejik kullanımları sonucu, değişen vatandaş taleplerine cevap verebilecek, vatandaşlar ve kurumlar arasında elektronik ortamlarda bağlantı kurularak yönetimlerde verimliliği, şeffaflığı sağlayan bir yeniden yapılanma modelidir (Kuran, 2005, s.11). Bu çerçevede e-devlet sadece bürokratik süreçlerde bir dijitalleşme süreci olarak görülmemelidir. Aynı zamanda kamu sektörünün yönetim modellerinde e-işletme süreçleri bağlamında dönüşümünü ifade etmektedir. Söz konusu yeni iş modeli web portalları aracılığıyla 7/24 etkileşimli iletişime olanak sağlayarak kesintisiz hizmet sağlamaktadır (Liu, Chen ve Wang, 2010). e-Devlet modelinde vatandaşlara farklı kurumlardan farklı zamanlarda erişebilecekleri bilgilere zaman ve mekândan bağımsız tek bir platformdan erişim imkanı sağlanarak kamu yönetimlerinde zamandan tasarruf sağlanmaktadır (Milakovich, 2012). Devlet ile vatandaş, devlet ile çalışanlar arasında bilgi ve iş akışının teknolojik platform ve altyapılar kullanılarak daha hızlı, kesintisiz ve güvenilir bir şekilde yürütülmesi için oluşturulan model olarak tanımlanan e-devlet (Eroğlu, 2013), uluslararası

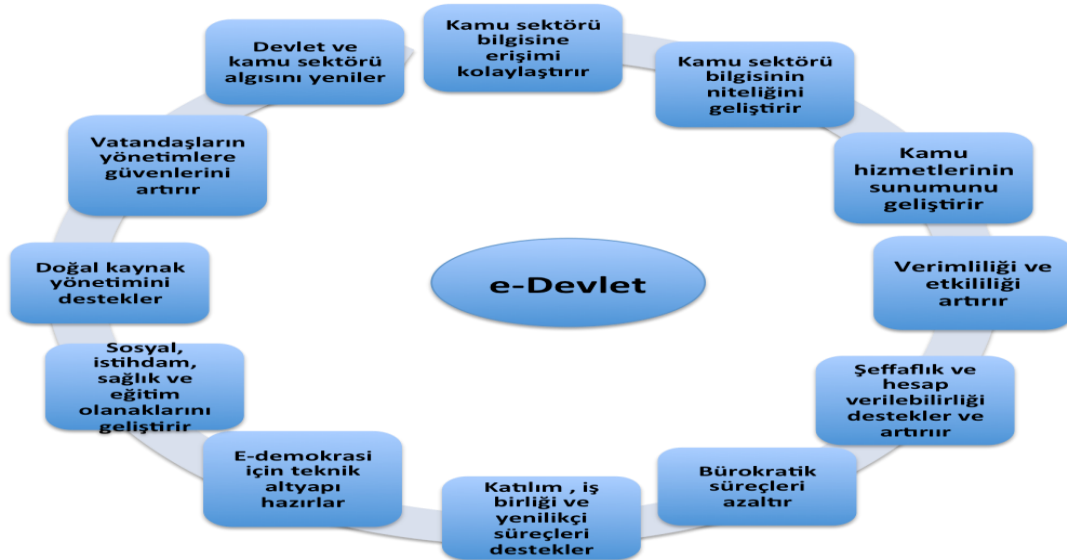
boyutta da sağlanan çevrimiçi platformlar aracılığı ile sınırların kalktığı ve bu bağlamda büyük miktarlardaki verilerin, piyasaların, kurumların ve kişilerin birbirleri ile etkileşime girdiği ortamlara olanak tanımıştır. e-Devlet kamu sektörünün değişen yönetim koşulları ve kullanıcı talepleri doğrultusunda daha dinamik bir yapı kurmak adına yönetim stratejilerini ve kamu işlemlerini gözden geçirerek yenileme gereksinimleri sonucu ortaya çıkmıştır (Milakovich, 2012).

Literatürde e-devletin amaçlarına ve e-devlet modelinden beklenen faydalara yönelik çeşitli çalışmalar yapıldığını görmek mümkündür. Bu çerçevede yapılan bir çalışmada çevrimiçi platformlar aracılığı ile sunulan devlet hizmetlerinin kamunun kendi ilişkilerinde, diğer kurumlar ve vatandaşlarla olan ilişkilerinde ve kamu hizmet sunumlarında avantajlar sağladığı belirtilmektedir (Welch, Hinnant ve Moon, 2005). Bunun yanı sıra yapılan diğer bir çalışmada e-devlet uygulamalarının kamu sektörü bilgisinin paylaşımına ve erişimine imkân sağlayan bir yapı olduğu vurgulanmaktadır (Kaya Benschir, 2011) Söz konusu uygulamalarda e-demokrasi süreçlerine yönelik araçların ortaya konmasının işbirliği, yönetimlere katılım ve yenilik süreçlerine destek sağladığı ifade edilmektedir (Ahn ve Bretschneider, 2011). e-Devlet'in kamu yönetimlerinin etkileşimlerini artırması ve modern bir yönetim modeli ortaya koymasının yanı sıra sosyal refah, istihdam, sağlık ve eğitim konularında da gelişmelere yol açması beklenmektedir (United Nations, 2014). Literatürde e-devlet kapsamında beklenen yararlar değerlendirildiğinde, vatandaşların daha esnek ve şeffaf yönetim talepleri ve söz konusu yönetimlere çevrimiçi platformlar aracılığıyla erişme isteklerinin ekonomik açıdan da değerlendirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Bu bağlamda sürdürülebilir ve sürekli hizmetlerin sunulmasının ekonomilerde önemli bir rekabet avantajı sunduğu belirtilmiştir (Wirtz, Mory, Piehler ve Daiser, 2014). Diğer yandan yönetimlerde sağlanan tasarruflar (zaman, kâğıt, süreç, vb) aracılığı ile maliyet kazançlarının artırılması yönetimlerde verimliliği arttırmaktadır. Bunun yanı sıra e-devlet modeli kamu yönetimlerine vatandaşların güvenini artırmada önemli rol oynamaktadır (Im, Cho, Porumbescu ve Park, 2014).

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin aracılığı ile değişen yönetim süreçlerinde ortaya çıkan vatandaş talepleri kamunun şeffaflığından yana olmaktadır. Bu noktadan hareketle devlet iş süreçlerinin hesap verilebilir uygulamalar çerçevesinde gelişmesi beklenmektedir. e-Devlet hizmetleri kapsamında kamu hizmetlerinin şeffaflaşması yönetimlerde hesap verilebilirliği destekleyerek daha demokratik bir yapı sunmaktadır (Milakovich, 2012). Diğer yandan dijital yerliler olarak adlandırılan kullanıcı grubunun kişiselleştirilmiş ve uyarlanmış hizmet talepleri ve bu doğrultuda kolay erişim ve etkileşim olanakları sunan kamu hizmetleri beklentileri bulunmaktadır. Söz konusu gruba geleneksel bürokratik hizmetlerin dışında kullanıcı odaklı

hizmetler sunulması önemlidir. Bu süreçlerde kamu sektörü kültürünü ve iş alışkanlıklarını kökten değiştiren ve hızlı bir dijital etkileşim sağlayan e-devlet modeli değer kazanmaktadır (Brown, Thompson ve Fishenden, 2014).

Literatürde yapılan çalışmalar çerçevesinde değerlendirdiğimizde e-devlet uygulamaları ile çeşitli amaçların hedeflendiği ve bu amaçlar doğrultusunda faydalar sağlanmasının beklendiği görülmektedir. Bu çerçevede e-devlet modelinden beklenen temel noktanın bilgi ve iletişim teknolojilerinin yönetim süreçlerinde kullanılarak modern ve etkileşimli bir yönetim anlayışının elde edilmesi olduğunu söyleyebiliriz. Dahası bilgi ve iletişim teknolojilerinin yönetim süreçlerinde uygulanmasının kamu yönetimlerinin verimliliğini artırdığı ve bu bağlamda paydaşlarının taleplerini karşılama imkânının sunulduğu da görülmektedir. Kamu süreçlerinin açık bir şekilde çevrimiçi platformlardan yürütülmesi yönetimlerde şeffaflığı artırmaktadır; bu noktadan hareketle yönetim süreçlerinde katılım, işbirliği ve yenilik süreçlerinin desteklenerek demokratik bir çerçeve sunulduğu ifade edilebilir. Bununla birlikte ortaya konan demokratik model vatandaşlara fırsat eşitliği sunmuş ve bu bağlamda zaman ve mekândan bağımsız sunulan devlet hizmetleri dijital uçurumun etkilerini ortadan kaldırmada etkili olmuştur. Dahası e-devlet uygulamaları ile süregelen hantal devlet yapısının yanı sıra bürokrasilerde yaşanan esnek olmayan ve uzun iş süreçleri değişerek daha dinamik bir yönetim modeli ve iş süreçleri ortaya konulması beklenmektedir. Bu çerçevede konuya yönelik yapılan bir çalışmada e-devletten beklenen potansiyel faydalar betimlenerek Şekil 15'te sunulmuştur (Wirtz ve Daiser, 2015).

Şekil 15. e- Devletten beklenen potansiyel faydalar (Wirtz ve Daiser, 2015)

e-Devlet modelinde ortaya konulan ve beklenen faydaların yanı sıra söz konusu süreçlere yönelik engeller ve zorluklar da bulunmaktadır. Bu çerçevede yapılan çalışmalar

değerlendirildiğinde e-devlet uygulamalarına yönelik engelleri teknik, organizasyonel, sosyal ve finansal zorluklar olarak dört başlık altında toplandığını görmekteyiz. Bu bağlamda teknik zorluklar e-devlet süreçlerine yönelik altyapı eksikliği, uygulamalara yönelik standartların eksikliği olarak belirtilirken kullanılan sistemlerin gizlilik ve güvenliğine yönelik endişeler de teknik zorluklar arasında sayılmaktadır (Alshehri ve Drew, 2010). Organizasyonel zorluklar değerlendirildiğinde ise e-devlet uygulamalarına yönelik işlemlerin elektronik ortamlarda yapılması süreçlerinde dirençler, işbirliği eksiklikleri, kalifiye personel eksiklikleri ve konuya yönelik eğitimlerin eksiklikleri anlaşılmaktadır (Angelopoulos, Kitsios ve Papadopoulos, 2010). Sosyal zorlukların ise genel olarak e-devlet uygulamalarının geniş çevrelerce kullanılabilirliği üzerine yoğunlaştığını görmekteyiz. Söz konusu uygulamaların her kesimden kullanıcıya ulaşması hedef olarak görülmektedir. Bu çerçevede dijital uçurum, kültür, eğitim ve gelir faktörlerine yönelik engeller söz konusu olabilmektedir. Konuya yönelik yapılan çalışmalar da bu bağlamda dijital uçurumun etkilerinin azaltılmasına yönelik çalışmaların öneminden bahsetmektedir (European Commission, 2007). Konu kapsamında finansal zorluklar değerlendirildiğinde e-devlet uygulamalarında finansal desteklerin önemi anlaşılmaktadır. Bu çerçevede söz konusu hizmetlere ve uygulamalara yönelik bütçe eksikliklerinin, iyi yapılandırılmamış bütçe politikalarının e-devletten beklenen getirilere engel olacağı savunulmuştur (Ashaye ve İrani, 2014; United Nations, 2014).

Genel olarak çerçevesi çizilen e-devlet uygulamalarının günlük ve profesyonel süreçlerde etkisinin büyük olması nedeniyle önemi artmaktadır. Nitekim yapılan çalışmalarda e-devlet uygulamalarının vatandaş-devlet etkileşimlerinde kullanılan en önemli arayüz olduğu da belirtilmektedir (Wirtz, Piehler ve Daiser, 2015). e-Devlet modeli değerlendirildiğinde söz konusu modelin kamu bilgilerinin üretimi, yönetilmesi ve erişimini kolaylaştıran bir yapı olduğunu söylememiz mümkündür.

Geleneksel anlamda kâğıt tabanlı bir yönetim süreci olan kamu yönetimlerinde, e-devlet modeli ile birlikte süreçler elektronik ortamlarda yürütülmeye başlamıştır. Bu süreçlerde gerek kâğıt ortamında gerekse elektronik ortamda üretilen kamu belgeleri e-devlet uygulamaları ile kurumsal belge yönetimi sistemlerinde yönetilmeye başlamıştır. Bu bağlamda e-Devlet kurumsal sistemlerinin işlerliği, belge yönetimi uygulamalarına dayanmaktadır. Kamu iş süreçlerinin kontrolü, görüntülenmesi rapor edilmesi e-devlet uygulamalarında önemli bileşenlerdendir. Bu çerçevede kamu bilgilerinin ana kaynakları olan kamu belgelerinin iş akış süreçlerinde üretimi, işlenmesi ve arşivlenmesi e-devlet modeli açısından önemlidir (Public Records Office, 2004). e-Devlet uygulamalarının bileşenlerinden olan elektronik belge yönetimi sistemleri iyi bir yönetim ve iş verimliliğine yönelik getiriler sağlayan sistemlerdir (An, 2009). Bu bağlamda belgeleri oluşturulması, işlenmesi, kullanımı,

korunması ve dağıtım süreçlerinde sistematik kontrol sağlayan belge yönetimi sistemleri, e-devlet uygulamalarının da ana eksenini oluşturmaktadır. Nitekim literatürde e-Devlet uygulamalarının temelini elektronik bilgi ve belge sistemleri oluşturduğu vurgulanmaktadır. Bu çerçevede elektronik belge yönetimi sistemleri, kamu verisinin paylaşımı için hayati değer taşımaktadır (Özdemirci, 2016). Kurumlarda e-Devlet süreçlerinin yürütülmesi, karar mekanizmalarının desteklenmesi ve hizmetlerin devamlılığının sağlanması, belgelerin uzun süre korunmasını gerektirmektedir. Bu çerçevede söz konusu belgelerin bütünlük ve özgünlük ilkeleri çerçevesinde elektronik belge yönetimi sistemleri kapsamında yönetilmeleri önemlidir (Yalçınkaya, 2014, s.8).

e-Devlet ve belge yönetimi kamu yönetiminde şeffaflık, hesap verilebilirlik ve etkili yönetimin gerçekleşebilmesi için birbirlerini tamamlayan yapılardır (Moloi ve Mutula, 2007). Bu çerçevede kamu iş süreçlerinde bilgi ve iletişim teknolojileri kullanılarak daha verimli ve etkileşimli bir hizmet modeli sunmayı amaçlayan e-devlet ile belge yönetiminin birbirleriyle yakın ilişkili olduğunu ifade edebiliriz. Belgeler organizasyonlarda kurumsal iletişimi sağlayan ve kurumsal bilgiyi barındıran kaynaklardır. Kurumlarda belgeler temel denetim ve doğrulama aracı olarak e-devlet uygulamalarında önemli rol oynamaktadırlar. Bu bağlamda söz konusu sistemlerde doğru kurgulanmayan elektronik belge yönetimi yapıları kurumlarda önemli sorunlara neden olabilecektir. Kurumlar açısından hayati öneme sahip elektronik belgelerin yönetimi e-devlet kapsamında amaçlanan süreçleri desteklemektedir (Public Record Office, 2001). Bu çerçevede e-devlet uygulamalarında yapılandırılmış etkili bir elektronik belge yönetimi sistemleri aşağıdaki faydaları sağlayacaktır:

- Kurumsal süreçlerin etkili yönetimi, hızlı ve etkin iletişim, bilgi alışverişi ve kurumsal hafızanın korunması,
- Çalışma grupları ve kurum genelinde işbirliği süreçlerinin desteklenmesi,
- Daha hızlı karar verme,
- Gelişmiş kamu hizmeti ve hizmet kalitesi, sivil hizmet ve idare verimliliğinin sağlanması,
- Bilginin tekrar üretilebilir yapıda bir varlık olarak yönetiminin sağlanması,
- İş süreçlerinde maliyetin düşürülmesi,
- Ekolojik sistemlerin korunması (An, Sun ve Zhang, 2011; Public Record Office, 2001).

Genel olarak kurumların hukuksal varlıklarına delil teşkil eden belgelerin yönetimi teknolojik gelişmeler çerçevesinde sürekli gözen geçirilmesi gereken bir konudur. e-Devlet uygulamaları kapsamında kurumların tüm faaliyetlerinin kayıt altına alınmasında ve iş süreçlerinin yürütülmesinde elektronik belge yönetim sistemleri önemlidir.

Elektronik belge yönetimi; iş süreçlerinde sürekliliği sağlaması, güvenlik ve risk yönetimine katkısı, yasal kanıt niteliği, kanıta dayalı karar süreçlerini ve şeffaf yönetim desteklemesi, kamu yönetiminde kapasite ve performans verilerinin elde edilmesi nitelikleriyle e-devlet hizmetlerini desteklemektedir. Dahası e-devlet süreçlerinde kurumsal bilgi sistemleri çerçevesinde yapılandırılan elektronik belge yönetim sistemleri kurumlarda iş ve işlemlerin yürütülmesine yönelik modern çözümler sunmaktadır. Bu doğrultuda söz konusu sistemler maliyet avantajı sağlamanın yanı sıra kurumlarda verimliliği de arttırmaktadır. Kurumlarda farklı sistemlerin birbirleriyle entegre olarak çalışması ve elektronik belge yönetim sistemlerinin de bu doğrultuda bir bileşen olarak e-devlet süreçlerinde iyi bir yönetim adına yapılandırılması önemlidir.

e-Devlet süreçlerinin yaygınlaşması ve bu bağlamda kamu bilgilerine erişim olanaklarının artması ile birlikte e-devletin bir uzantısı olarak açık devlet uygulamaları ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda genel olarak e-devlet ve açık devlet arasındaki ilişkiyi açıklamak gerekir. Teknolojik yöntemlerin yönetim süreçlerine adaptasyonu ile sağlanan e-devlet modellerinde, müşteri odaklı ve hizmet odaklı yönetimi için bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımı söz konusudur (Weerakkody ve Reddick, 2013). E-devlet hizmetlerinde söz konusu süreçlerde yönetim maliyetlerinin azaltılmasından, modern, hızlı, vatandaş odaklı hizmetler sunulmasına, iş akış süreçlerinin kolaylaştırılmasına, bürokratik yapıların hantallığının üstesinden gelinmesine kadar birçok hedef söz konusudur. Bu süreçlerde kamu kurumları eskiden olduğundan daha fazla erişilebilir olmuştur (Dunleavy ve Margetts, 2010). Bu çerçevede e-devlet 'in bir uzantısı olarak temelinde kamu sektörünün şeffaflığına, açıklığına ve hesap verilebilirliğine dayanan kamu işbirliklerini desteklenmesi ve bu bağlamda katılımcı demokrasinin sağlanması açık devlet uygulamalarına zemin oluşturmuştur.

3.3. AÇIK DEVLET MODELİNDE BELGE YÖNETİMİ, VERİ YÖNETİMİ, VERİ KATALOGLARININ HAZIRLANMASI, AÇIK DEVLET STANDARTLARI, LİSANSLARI VE BAĞLI AÇIK DEVLET VERİLERİ

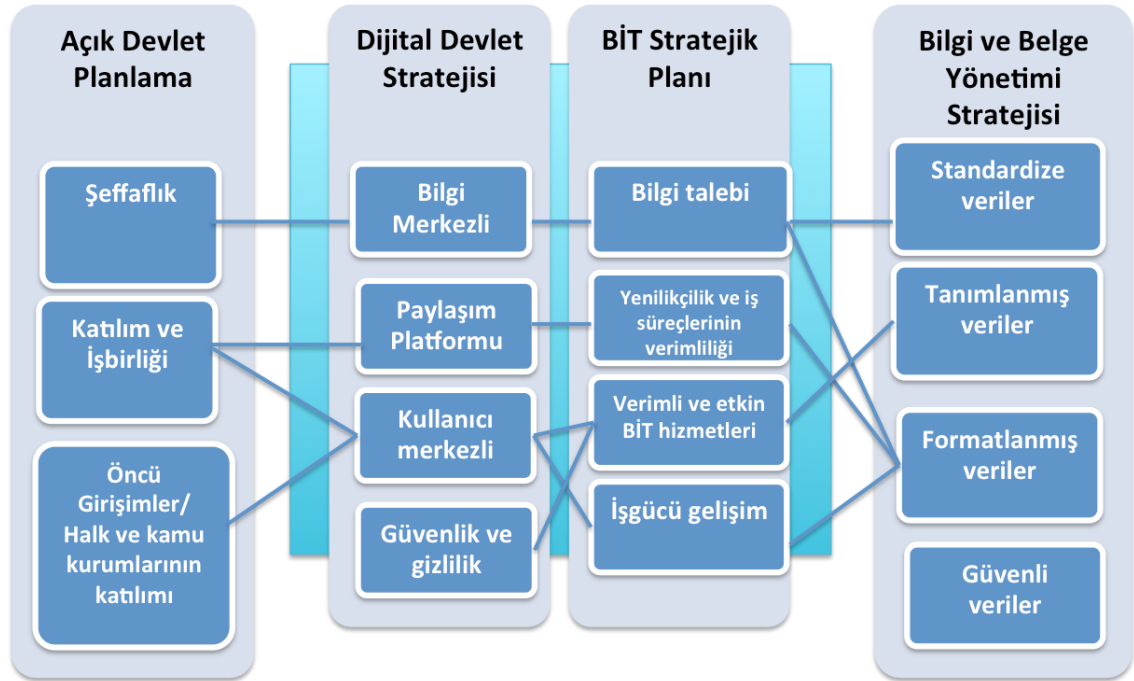
3.3.1. Açık Devlet Modelinde Belge Yönetimi

Yönetimler faaliyetlerini, politikalarını, işlemlerini belgeler aracılığı ile kayıt altına alırken aynı zamanda kanıta dayalı karar destek süreçlerinde ve hesap verilebilirlik süreçlerinde de belgeleri güvenilir ve birincil bilgi kaynakları olarak görmektedirler (International Records Management Trust, 2009). Değişen ve gelişen teknolojik imkânlar çerçevesinde değerlendirildiğinde, belge yönetimi süreçleri yoğunlukla teknoloji tabanlı yürütülmektedir.

Bu çerçevede geleneksel olarak, kâğıt belgelere dayanan yönetim süreçleri de teknolojik gelişmeler kapsamında yerini elektronik yönetimlere bırakmıştır. Bu bağlamda hükümet işlemlerinin çevrimiçi platformlarda sunulması ile birlikte elektronik formattaki belgeler, kamusal iş süreçlerinde, kamuya hizmet verilirken, kamunun kendi haklarını ya da ilişkili hakları korurken kullandıkları temel kaynaklar olmuştur. Yönetimler için vatandaşlar ve özel sektör arasında güvenilir, erişilebilir, birlikte çalışabilir ve güncel bilgiler sağlamak önemlidir. Bu çerçevede doğru yönetilmiş belgeler iyi bir yönetim kapsamında ele alınması gereken temel unsurdur.

Bu noktadan hareketle, elektronik ortamlarda yürütülen kamu süreçlerine yönelik temel oluşturan kamu belgelerinin başarısız yönetilmelerinin açık devlet modelinde de amaçlanan kamu hizmetlerinin şeffaflığı ve hesap verilebilirliği ilkelerinin sağlanmasına yönelik negatif etkilerinin olacağı, 2015 Dünya Gelişim Raporu'nda da belirtilmektedir (The World Bank, 2016). Masaüstü bilgisayarlar, kişisel bilgisayarlar, veri tabanları, mobil cihazlar, sosyal medya platformlarında vatandaşlar veya kamu kurumları tarafından yaratılan dijital belgelerin, belge yönetimi süreçleri, açık devletin en önemli parçasını oluşturmaktadır (Lemieux ve Thurston, 2016). Bu çerçevede konunun belgelerin oluşturulması süreci itibari ile ele alınması gerekmektedir.

Açık devlet süreçlerinde kamu belgelerinin ve bilgilerinin yanı sıra konu özellikle devlet verileri kapsamında ele alınmaktadır. Bu kapsamda açık devlet hareketlerinin omurgası olan açık devlet verileri, bilgi ve belge yönetimi yaklaşımları çerçevesinde ele alınmalıdır. Dijital formatlarda üretilen ve/veya basılıdan dijitale dönüştürülen kamu sektörü verilerinin kullanımı ve yeniden kullanılması süreçlerinde belge yönetimi yaklaşımları önemlidir. Bu çerçevede, literatürde konu kapsamında yapılan bir çalışmada açık devlet stratejilerine yönelik değerlendirmeler yapıldığında, söz konusu süreçlerde zayıflık olarak tanımlanan noktaların, uzun vadede kamu sektörü bilgilerinin ve verilerinin belge yönetimi kapsamında yapılandırılmamasından kaynaklandığı vurgulanmaktadır (Lauriault, 2014). Açık devlet süreçlerinde bilgi ve belgelerin yönetiminin yerine dair yapılan bir diğer çalışmada, açık devlet ile bilgi ve belge yönetimi arasındaki etkileşim ve ilişki adımları Şekil 16'daki gibi betimlenmiştir. Açık devlet süreçlerinde elde edilmesi beklenen şeffaflık, katılım, işbirliği çıktıları ve öncü kurumların girişimlerinin doğrudan bilgi ve belge yönetimi stratejilerine dayandığı görülmektedir. Bu süreçlerde dolaylı olarak katkıda bulunan ve bilgi yönetimi stratejisine destek sağlayan etkileşimlerin dijital devlet stratejisi ve bilgi teknolojileri stratejik planlarının uygulanması olduğu anlaşılmaktadır (USAID Open Government Plan, 2014).

Şekil 16. Açık Devlet- Bilgi ve belge yönetimi ilişkisi (USAID Open Government Plan, 2014)

Doğruluğundan şüphe edilmeyen verilerin etkili yönetimi, güvenli iş süreçleri için de önemlidir. Bu bağlamda uygun şekilde yönetilen belgeler bürokrasilerin verimli işleyişinde olumlu katkı sağlarlar (Katuu, 2015). Teknolojik imkânlar kapsamında ortaya çıkan dijital belgeler ile çoklu erişim, anlık iletim, çoklu arama kriterleri kullanılarak aranılan bilgilere gelişmiş erişim sağlanabilmektedir. Bu çerçevede yönetim süreçlerinde söz konusu belgelerin yasal ve idari yapıyla uyumlu olarak ve güncel teknolojiler kullanılarak yönetilmesi gereklidir (Katuu ve Ngoepe, 2015).

Açık devlet modelinde kamunun kullanımına sunulan açık devlet verilerinin sistematik kurallar çerçevesinde yönetilmesi, söz konusu verilerin kullanımı ve yeniden kullanımına yönelik süreçleri güçlendirmektedir. Bu çerçevede açık devlet modelinde amaçlanan devlet verilerinin erişilebilirliği ve yeniden kullanımının doğru yapılandırılmış belge yönetimi kurulları çerçevesinde daha sağlıklı işleyebileceğini belirtebiliriz. Dahası açık devlet süreçlerinde belge yönetimi yalnızca modern teknolojiler çerçevesinde yenilik yaratma, teknolojiye uyum ya da ekonomik değer elde etme açısından düşünülmemelidir. Belge yönetimi aynı zamanda kamu sektörü bilgilerine yönelik yasal gerekliliktir. Açık devlet kapsamında belge yönetimi süreçlerini değerlendiren bir çalışmada, kamu kurumlarının hafızası olan belgelerin, hesap verilebilirlik ve şeffaflık ilkeleri çerçevesinde yönetim kararları ve eylemlerini kayıt altına alması özelliğiyle kamu yönetimlerinin önemli bir

parçası olduğu, bu bağlamda söz konusu belgelerin yönetiminin açık devlet süreçlerinde başarının kaynağı olduğu vurgulanmıştır (Thurston, 2013). İyi yönetilmiş belgeler iş süreçlerinin denetlenmesinde, uygulamaya konan planların değerlendirilmesinde kullanılabilirdiği gibi aynı zamanda yönetim süreçlerinde zaman ve maliyetten kazançlar sağlamaya katkıda bulunurlar. Günümüzde elektronik ortamda yürütülmeye başlanan kamu yönetim süreçleri ve bu bağlamda ortaya çıkan e-devlet modelleri çok miktarlarda ve çeşitlilikte bilgilerin yönetilmesi gerekliliğini ortaya koymuştur. Bu çerçevede doğru teknolojilerin kullanıldığı ve doğru bilgi ve belge yönetimi yaklaşımları çerçevesinde yönetilen bilgilerin kullanımının ve paylaşımının kolaylığı ve açık devlete yönelik sağlayacağı katkılar da yapılan çalışmalarda açıkça belirtilmektedir (The Open Government Partnership, 2013).

2011 yılında açık devlet uygulamaları kapsamında yayınlanan Kamu Belgelerinin Yönetimi Memorandumu'nda (Memorandum on Managing Government Records) elektronik iletişim ve sistemlere gittikçe artan güven sonucunda kullanıcıların elektronik bilgi ve belgelere taleplerinin arttığı ifade edilmiştir. Bu doğrultuda artan çeşitlilikte ve miktarda üretilen söz konusu bilgi ve belgelerin kurumlarda yönetimi zorunluluğu ortaya çıktığı ifade edilerek, bu kapsamda belgelerin yönetimine yönelik politikalar ve uygulamaların dijital çağa uygun bir şekilde yapılması gerektiği vurgulanmıştır. Ek olarak teknolojik altyapıları desteklemeyen ve standartlarda uygun olmayan belge yönetimi sistemlerine sahip kurumların büyük miktarlarda mali kayıplara ve bilgi kayıplarına uğrayabileceği ifade edilmektedir (The White House, 2011).

Kamu yönetim programlarının ve hizmetlerinin geliştirilmesinde, kamu hizmetlerine yönelik amaçların, e-devlet açık devlet stratejilerinin gerçekleştirilmesinde yeni teknolojilerin katkıları yadsınamaz. Bu çerçevede kamu iş süreçlerinde de kullanılan bilgi sistemleri elektronik kayıtların sisteme alınmaları, uzun süre korunmaları ve erişilebilirliklerine yönelik imkânlar sağlamaktadır. Kamu sektörü tarafından kullanılan elektronik bilgi sistemlerine dair önemli bir konu da güvenlidir. Bu çerçevede kurumların, söz konusu sistemlerde üretilen ve korunan verilere yönelik güvenilirliği, bütünlüğü ve kullanılabilirliği gerekli teknik ve yasal altyapılarla sağlaması gerekmektedir. Bu bağlamda sistemlerin belge yönetimi çözümleriyle entegre bir biçimde planlanması gerekmektedir (International Records Management Trust, 2009).

Açık devlet girişimleri kapsamında hedeflenen açıklığın teşviki, güvenilirlik, yönetimlere katılım ve hesap verilebilirliğin sağlanması açısından bilgi edinmenin önemi büyüktür. Bilgi politikaları ve bilgi edinme özgürlüklerinin vatandaşların kamu otoritelerine karşı güvenilirliklerini karşılama etkisi yadsınamaz. Bu noktadan hareketle açık devlet

süreçlerinin temel bileşenlerinden olan bilgi edinme süreçlerinin literatürde iyi belge yönetimi uygulamalarına dayandırıldığı görülmektedir (Shephard, Stevenson ve Flinn, 2010; Özdemirci, 2004). Bilgi edinme hakkı kamuya, devlet belgeleri ya da bilgilerine erişim hakkı sağlamaktadır. Bu bağlamda söz konusu bilgi ve belgelere erişim süreçlerinde iyi bir belge yönetimi yaklaşımı ile kurgulanmış sistemlerin varlığı önemlidir. İyi bir belge yönetimi uygulamasının sadece kurumsal değil ulusal düzeyde belleğin oluşturulmasına katkı sağlayacağı dile getirilmektedir (Finnegan, 2012). Konuya yönelik yapılan bir çalışmada ise belge yönetimi ile açık devlet arasındaki ilişkilere değinilerek; iyi belge yönetimi uygulamalarının kamu kurumlarının iş süreçleri, kararlar ve uygulamalarının dokümente edilmesi aracılığı ile açıklık ve hesap verilebilirlik performanslarını geliştirdiği ve artırdığı belirtilmektedir (The White House, 2011). Bununla birlikte modern teknolojilerle üretilmiş ve saklanmış bilgi ve belgeler gelecek nesillere yol açacak ve kamu kurumlarında daha az maliyetle daha verimli iş süreçlerinin yönetilmesine olanak sağlayacaktır (The White House, 2011). Bu çerçevede bilgi edinme yasaları ile belge yönetimi arasında sağlanacak iyi ilişkiler ve bağlantılar, verilerin anlaşılması ve erişilebilirliğine sağlayacağı katkıların yanı sıra, verilerin doğruluğu ve özgünlüğüne yönelik konularda da kamu yönetimlerine destek verecektir (Flinn ve Shephard, 2015). Verilen bilgiler ışığında açık devlet çerçevesinde ortaya konulan ilkelerin verimli bir şekilde sunulabilmesi için iyi bir belge yönetimi uygulamasıyla desteklenmesi gerektiğini söylememiz mümkündür.

Bilgi ve iletişim teknolojileri farklı çeşitlilikte değişen devlet verilerine erişim imkânı sağlamaktadır. Bu bağlamda devlet verileri günlük hayatın ve modern ekonominin önemli bir parçası olmaya başlamış ve değerli bilgi varlığı olarak tanımlanmışlardır (Yiu, 2012). Diğer yandan açık devlet verileri vatandaşların kamu yönetimlerine katılımlarını da desteklemektedir (Flinn ve Shepherd, 2015). Açık devlet kapsamında ele alınan demokratik katılım, işbirliği, şeffaflık, hesap verilebilirlik ve bilgi tabanlı ekonomiye katkı gibi idealler düşünüldüğünde, açık devlet verisi kavramı bu ideallerin doğal bir uzantısıdır (Lauriault, 2014). Bu çerçevede kamuya açılan açık devlet verilerinin doğru, güvenilir ve erişilebilir formatlarda yayınlaması önemlidir. Açık devlet modeli çerçevesinde ele alınan bir unsurda kamu sektörü bilgileri ve açık devlet verilerinin yeniden kullanılabilirliğidir. Açık devlet söz konusu verilerin yeniden kullanılabilirliği, uygun formatlarda sunulması, kullanım koşullarının belirlenmesi gibi uygulamalarla daha verimli olacaktır. Bu noktadan hareketle açık devlet kapsamında açılan devlet verilerinin eksiksiz, doğru tanımlanmış ve güvenilir olmaları, kişisel ve ulusal veri gizliliği kapsamındaki gereksinimlere uyması önemlidir (Flinn ve Shepherd, 2015). Veri yönetimi süreçlerinde verilerin tanımlanmaları,

sınıflanmaları, kullanım koşullarının belirlenmesi kapsamında belge yönetimi uygulamalarından destek alınmaktadır.

Kamu sektörü verileri tıpkı kamu belgeleri gibi kamu yönetimlerinin ve kamu kurumlarının, kendi içlerinde, kurumlar arası ilişkilerinde ve vatandaşlarla olan ilişkilerinde ne yaptıkları ve nasıl yaptıklarına yönelik kaynaklardır. Devlet verileri de resmi belgeler gibi arşivlenip korunması gereken unsurlardır. Bu bağlamda tıpkı belgeler gibi yönetilmeleri, analiz edilmeleri ve erişime sunulmaları gerekmektedir. Kamu sektöründe üretilen verilerin kamunun araştırma, planlama, görüntüleme ve kullanıma sunulmasının yanı sıra kamu yönetimlerinde politika geliştirme ve hizmet sunumlarında da farkındalık artmaktadır. Bu çerçevede de verilerin yönetimi ve kullanımına dair sistemlerin önemlidir (Thurston, 2015). Nitekim kamu sektörü verilerinin, kamu belgeleri gibi yönetilmesi, analiz edilmesi ve kamunun sorumlu olduğu resmi web sayfalarında yayınlanmasının gerekliliği literatürde de vurgulanmaktadır (Lauriault, 2014).

Verilen bilgiler çerçevesinde konuya yönelik genel bir değerlendirme yapıldığında belge yönetiminin açık devlet süreçlerinin önemli bir ayağı olduğunu söylememiz mümkündür. Belgeler kurumların hafıza ve hesap verilebilirlik sistemlerinin en önemli parçalarıdır. Günümüzde elektronik ortamlarda üretilen belgeler ve kamu sektörü tarafından üretilen veriler, açık devlet oluşumlarında ortaya sunulan ana varlıklardır. Bu çerçevede açık devletin temel bileşenlerinden olan açık veri kavramı da, kamuda bilgi ve belge yönetimi uygulamalarının bir bileşeni olarak ele alınması gerekmektedir. Açık devlet süreçlerinde önemli bir yönetim stratejisi olarak ortaya konan açık veri yönetiminin belge yönetimi ilkeleri çerçevesinde ele alınması sürdürülebilirlik, verilerin dağıtımı ve paylaşımına yönelik avantajlar sağlayacaktır. Diğer yandan açık devlet modelinin dayandığı temel hak olan bilgi edinme hakkı çerçevesinde değerlendirildiğinde bilgi edinme hakkına yönelik taleplerin gerçekleştirilmesinde, sunulan bilgilerin doğruluğu ve güvenilirliğinin verilerin güvenliği, özgünlüğü ve bütünlüklerinin doğru uygulanmış belge yönetimi uygulamaları kapsamında gerçekleştirilebileceği ifade edilebilir.

Şekil 17. Açık devlet süreçlerinde belge yönetimi gerekliliği

Bu çerçevede açık devlet modelinde bilgi erişim hakkı çerçevesinde belge yönetimi uygulamalarını bileşenleri ve etki unsurları Şekil 17'de yer almaktadır. Açık devlet uygulamalarında belge yönetimini tetikleyen ve diğer unsurlarla etkileşimde olan ana unsur bilgi edinme hakkıdır. Kamu belgeleri ve verileri yalnızca kurumlarda iyi yönetim uygulamaları, karar destek süreçlerinin gerçekleştirilmesi ve hizmet sunumlarının gerçekleştirilmesi bağlamında değil aynı zamanda faaliyetlerin kayıt altına alınması bağlamında yasal gereklilik olarak hukuksal değeri olan varlıklardır. Bu bağlamda verilerin uzun süre korunması ve erişilebilirliğin sağlanması evrensel belge yönetimi ilkeleri çerçevesinde sağlanabilmektedir. Erişilebilirliği sağlanan veriler doğru yapılandırılmış ve standardize edilmiş sistemler aracılığıyla kullanım ve yeniden kullanım koşullarını sağlamaktadır. Açık devlet kapsamında da kullanıma sunulan belge ve verilerin güvenilir, bütünlüğü bozulmamış olması önemlidir. Bu çerçevede iyi bir belge yönetimi uygulaması çerçevesinde ortaya konan bilgi ve verilerinin açık devlet süreçlerinin ana hedeflerinden olan açıklık, şeffaflık, hesap verilebilirlik, demokratik katılım ve işbirliği ve ekonomik değer yaratmaya katkısının olacağı ifade edilebilir.

3.3.2. Açık Devlet Uygulamaları ve Belge Yönetimi Kapsamında Devlet Verilerinin Yönetimi, Açık Devlet Veri Katalogları Hazırlanması, Bağlı Açık Devlet Verileri (Linked Open Government Data)

Teknolojik gelişmeler veri toplama, dağıtma ve analiz tekniklerinde de değişikliklere neden olmuştur. Bu çerçevede kurumlar, sivil toplum örgütleri ve bireyler tarafından toplanan veriler çoğunlukla dijital ortamlarda tutulmaktadır. Değişen ve gelişen teknolojilerin yarattığı paylaşım ve depolama olanakları ile toplanan ve üretilen verilerin miktarlarında ve

çeşitliliğinde artış olmuştur. Bu çerçevede yapılan bir çalışmada farklı çeşitlilikte araştırma amaçları için kullanılan veriler altı kategoride tanımlanmıştır. Bunlar:

- Kamu yönetimleri işleyişlerinden türeyen veriler
- Resmi kayıt veya lisans gerekliliklerini tanımlayan veriler
- Bireyler ve kuruluşlar tarafından yapılan ticari işlemler sonu ortaya konan veriler
- Sosyal ağ işlemleri veya aramalarından ortaya çıkan internet verileri
- Bireyler veya kurumlar tarafından fiziksel nesnelere veya olayların hareketlerini ortaya sunan izleme verileri
- Uydu veya hava görüntülerini içeren görsel veriler (OECD, 2013) olarak ifade edilmiştir.

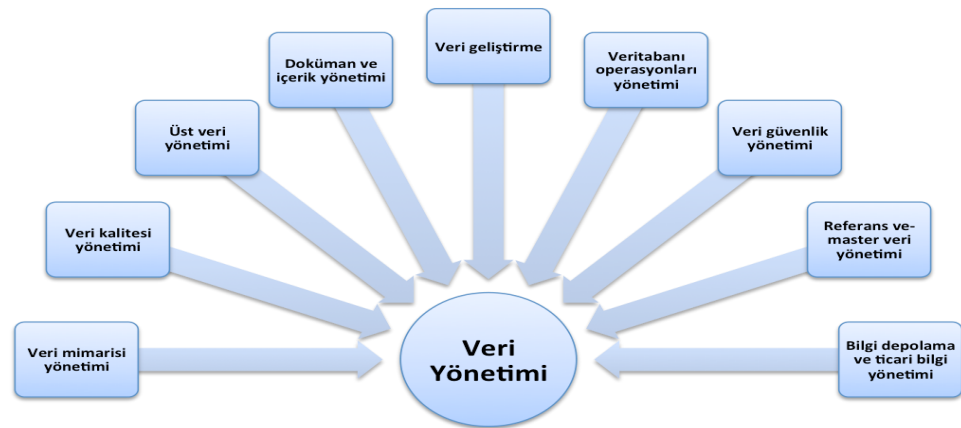
Farklı çeşitlilikte araştırmalar ve uygulamalar için kullanılan devlet verileri açık devletin en önemli unsurlarıdır. İyi yapılandırılmamış, tutarsız ya da yetersiz veriler açık devlet uygulamalarında önemli risklere sebep olabilmektedir. Bu çerçevede verilerin yönetimi açık devlet uygulamaları kapsamında önemli bir bileşendir. Veri yönetimi sürdürülebilir ve eşit şekilde verilerin dağıtımını sağlamanın yanı sıra, verilerin kalitesini ve kullanılabilirliğini sağlamak, bu çerçevede paylaşım verimliliklerini artırmak adına ihtiyaç duyulan politika ve eylemlerin oluşturduğu yapı olarak tanımlanmaktadır (Jetzek, 2015). Verilerin ilgililikleri ve kaliteleri kurumlar tarafından oluşturulacak veri stratejileri ile desteklenmektedir (Lee ve Kwak, 2011). Kurumların verileri toplama amaçları ve verilerin yaratılma sebepleri açıkça stratejilerde ve politikalarda belirtilmelidir (Dawes, 2012). Bu çerçevede açık devlet portallarında yer alacak verilerin toplanma amaçları ve yaratılma süreçlerine yönelik daha ayrıntılı bilgilerin olması, verilerin metadata tanımlama süreçlerinde destek sağlamaktadır (Zuiderwijk ve Janssen, 2013).

Belge yönetimi yapıları açık devlet verilerinin yönetiminde önemli unsurlardır. Bu çerçevede yapılan bir çalışmada açık devlet süreçlerinde açık devlet verilerine yönelik belge yönetimi ekseninde yapılabilecek başlıklar şu şekilde sıralanmaktadır:

- Verilerin kullanımına yönelik yeni protokoller ve standartların ortaya konması
- Risk yönetimi ve verilerin güvenliği
- Kişisel verilerin korunması
- Bilgi varlıklarının kayıt yönetimi
- Verilerin yayınlanmadan önce ayıklanması
- Verilerin uzun vadede özgünlüğü ve entegrasyonunun sağlanması
- Verilerin erişilebilirliğinin sağlanması

- Açık devlet verilerinin metadata standartlarının belirlenmesi (Flinn ve Shephard, 2015).

Açık devlet süreçlerinde veri yönetimi önemli bir bileşendir. Bu kapsamda veri yönetimi süreçleri veri mimarisi, verilerin tanımlanması, güvenlik koşullarının sağlanması, formatlarının belirlenmesi, verilerin saklanması kadar birçok aşamadan oluşmaktadır. Literatürde konuya yönelik yapılan bir çalışmada veri yönetimi kapsamında ortaya konan başlıklar Şekil 18’de gösterilmektedir (Mosley, 2008).

Şekil 18. Açık devlet süreçlerinde veri yönetimi (Mosley, 2008)

Açık devlet verisinin yönetimi, kamu bilgi yönetimi stratejilerinin önemli bir ayağıdır. Bu çerçevede daha iyi kalitede veri sağlanabilmesi ve verilerin etkin kullanımlarının sağlanabilmesi, belgelere uygulanan yönetim prensipleri verilere de uygulanarak elde edilebilecektir. Bilginin bu iki formu arasındaki ilişkinin doğru anlaşılması gerekmektedir (Thurston, 2015). Belge yönetimi açık devlet süreçlerinde veri yönetimi bağlamında önemli role sahiptir. Literatürde yapılan bir çalışmada; 2009 yılından bu yana açık devlet kapsamında yapılan çalışmalar değerlendirilmiştir, açık devlet girişimlerinin tek yönlü programlar olmadıkları kamusal bilgi yönetimi, belge yönetimi, kamu yönetimi ve bilgi teknolojilerine yönelik alanların ortak çalışmalarının ürünleri olduğu vurgulanmıştır (Lauriault, 2014). Bu doğrultuda açık devlet girişimlerinde belge yönetimi öğretilerinin önemi ve diğer disiplinlerle işbirliği öne çıkmaktadır. Belge yönetimi uzmanlıkları açısından değerlendirildiğinde; geleneksel kâğıt dosya yönetimi anlayışlarına ek olarak dijital uzmanlıklar da gerekli olmaktadır. Bu süreçlerde verilerin özgünlüğü, bütünlüğü ve korunmasına yönelik iş süreçleri diğer disiplinlerle işbirliği gerçekleştirilerek yapılmalıdır.

Belge yönetiminde olduğu gibi, veri yönetiminde de veri tabanlarını anlama, kullanma ve koruma yetenekleri, veri kaynaklarının belirlenmesi ve verilerin doğru erişimlerinin sağlanması

ile mümkün olabilecektir. Bu kapsamda açık devlet verilerine yönelik metadata standartlarının kullanımı önemlidir. Bu bağlamda standartlar çerçevesinde tanımlanacak olan veri modelleri, işleyiş kuralları ve yapıları çerçevesinde verilerin tanımlanması, dönüştürülmesi, lisanslamalarının yapılması gibi işlemler standart yapılar çerçevesinde yürütülebilecektir (Thurston, 2015). Açık devlet süreçlerinde veri iş süreçlerine yönelik rehberler, veri katalogları ve standartların oluşturulması önemlidir. Bu kapsamda açık devlet verilerine yönelik süreçlerde oluşturulacak rehberler, veri katalogları ve standartların bilgi ve belge erişim metodları çerçevesinde yapılandırılması gereklidir (Flinn ve Shephard, 2015).

Kurumlar bilgi varlıklarının kullanılabilirliklerini sürdürmek adına söz konusu varlıkları dikkatli yönetmelidir. Bu çerçevede kurumsal faaliyetlerin etkin, verimli, yasal ve hesap verebilir nitelikte olmaları sağlanabilmektedir. Dijital bilgiler yaratılmalarından itibaren yaşam döngüleri sürecince sürekliliklerini kaybetmemeleri adına sürekli müdahale edilebilen bilgilerdir. Bu çerçevede iyi bir dijital bilgi yönetiminin dijital sürekliliğin kaybolması riskini azalttığı belirtilmektedir (The National Archives, 2011). Bu çerçevede kamu kurumlarında açık devlet verilerinin yönetimine yönelik yapılan bir çalışmada; veri yönetiminin üç bakış açısı altında yapılandırılması gerekliliği ifade edilmiştir (Solar, Concha ve Meijueiro, 2012). Bu kapsamda Tablo 2 Kapsamında uygulamaları betimlenen bakış açıları şunlardan oluşmaktadır:

- Düzenleme ve politikalar: Bu aşama açık devlet verilerinin oluşumu, kullanımı, yeniden kullanımı konularına yönelik yasal düzenlemelerin, uygulama stratejilerinin öneminden bahsetmektedir.
- Teknolojiler: Açık devlet verilerine erişim, verilerin kalitesi, kullanılabilirlikleri, güvenliklerinin sağlanmasına yönelik uygulamalar ve altyapıları içermektedir.
- Kullanıcı ve geliştiriciler: Verilerin yeniden kullanım ortakları olan kullanıcılar ve geliştiricilerle yapılacak uygulama ve işbirliği çalışmalarını içermektedir (Solar, Concha ve Meijueiro, 2012).

Tablo 2. Açık devlet verisi yönetim yapılandırması uygulamaları
(Solar, Concha ve Meijueiro, 2012)

Düzenleme ve Politika	Strateji ve Liderlik	Strateji ve Liderlik
	Yasalar ve Düzenlemeler	İç düzenlemeler, dış düzenlemeler, lisanslar
	Yönetim	Eğitim, proje yönetimi, performans değerlendirme
Teknolojiler	Güvenlik ve Kullanılabilirlik	Güvenli sistemler, veri kullanılabilirliği, veri güncellemeleri
	Erişim	Otomatik veri okuma, metadata, kategorizasyon ve erişim metodları, semantik teknoloji kullanımı
	Veri Kalitesi	Veri formatı, standart kullanımı, birincil ve tam veriler
Kullanıcı ve Geliştiriciler	Veri Yeniden Kullanım	Açık veri geliştirme girişimleri, tek erişim portalı, veri değerlendirme ölçümleri
	Geliştiriciler	API kullanımı
	Katılım ve İşbirliği	Etkileşimli ortamlar yaratımı

Açık devlet verilerinin yönetimine yönelik önemli konulardan birisi de kişisel verilerdir. Bu çerçevede açık devlet modellerinde veri setlerinin kişisel verilerden arındırılmış olması gerekmektedir (Jetzek, 2015). Kişisel verilerin korunması temel insan haklarındandır. Bu çerçevede açık devlet uygulamalarında da söz konusu verilerin korunmasına yönelik vatandaş güveninin sağlanması önemlidir. Konuya yönelik yasal yapıların oluşturulmasının önemi yapılan çalışmalar da vurgulanmaktadır (Beardsley, Enriquez, Grijpink, Sandoval, Spittaels ve Strandell-Jansson, 2014). Diğer yandan politika ve kanun yapıcıların bireylerin kişisel gizliliklerini korumakla açık veriler aracılığıyla sağlanabilecek hizmet sunumları, yenilikler ve ürün geliştirme arasında doğru denge yakalamaları önemlidir (Pepper ve Garrity, 2014).

Açık devlet uygulamalarının ana unsuru olan açık devlet verilerinin sağlıklı ve verimli bir şekilde kullanılabilmesi doğru veri yönetimi uygulamaları ile gerçekleşmektedir. Bu çerçevede söz konusu verilerin kullanımını engelleyen unsurlar da olabilmektedir. Konuya yönelik yapılan bir çalışmada devlet verilerinin yayınlanması ve kullanımına yönelik engeller yedi başlık altında sıralanarak belirtilmiştir. Bunlar:

1. Erişim sorunları: Verilerin yalnızca özel gruplar tarafından erişilebilmesi veya erişim sorunlarının yaşanması erişimi engelleyebilmektedir.
2. Ekonomik sorunlar: Yüksek fiyatlandırmaların kullanımı kısıtlaması erişimi engellemektedir.

3. Yasal sorunlar: Standart olmayan lisanslar, erişilemeyen lisanslar veya kısıtlayıcı yasalar, verilerin potansiyel kullanımını engellemektedir.
4. Kullanılabilirlik sorunları: Açık standartlar veya makinece okunabilir formatlarda yayınlanamayan verilerin kalite eksikliği verilerin kullanılabilirliğini engellemektedir.
5. Keşfedilebilirlik sorunları: Verilerin keşfini kolaylaştıracak metadata kullanımının olmaması, verilerin diğer verilerle bağlanamaması, verilerin merkezi bir portal veya kaynağa bağlı olmaması verilerin keşfedilebilirliğini azaltmaktadır.
6. Erişilebilirlik sorunları: İndirme olanaklarının eksikliği, toplu indirme imkânının olmaması veya açık API'lerin kullanılmaması, güvenli olmayan erişim standardize edilmemiş veya sürdürülebilir erişim olanaklarının olmaması erişilebilirliği olumsuz etkilemektedir.
7. Birlikte çalışabilirlik sorunları: Verilerin veri ambarlarında gömülü kalması, uygun tanımlayıcılarla yayınlanmamış olması, söz dizi ve semantik tanımlamalarının yapılmamış olması veya açık şekilde yayınlanmamış veri modellerinin olması birlikte çalışabilirliği engellemektedir (Jetzek, 2015).

Açık devlet süreçlerinin önemli aşaması olan veri yönetimi açık devlet verilerinin sağlıklı bir şekilde sunulması adına önemlidir. Bu çerçevede veri yönetimi kapsamında değerlendirildiğinde açık devlet süreçlerinde öncelikli olarak veri setlerinin hazırlanması ve veri katalogları oluşturmak söz konusu girişimlerin ilk adımlarından görülmektedir (Krabina, Prorok ve Lutz, 2012). Açık devlet modelinde veri kataloğu hazırlama üzerine yapılan bir çalışmada, öncelikle açık devlet uygulamalarından sorumlu olan birimin açık devlet portalına açılacak verileri değerlendirmesi gerektiği belirtilmiştir. Bu çerçevede öncelik kurumlara gönderilecek standart bir değerlendirme formuyla kurumların verilerini tanımlamaları sağlanabilir. Toplanan formlar uzman ve yetkili birim tarafından değerlendirmeye alınmalıdır. Verilere yönelik bilgiler çerçevesinde ortaya çıkan veri envanterleri aracılığıyla, veriler değerlendirilerek veri setlerinin sınıflandırılması, formatlarına göre ayrılması, entelektüel kullanım koşullarının değerlendirilmesi, veri değerleri gibi süreçler çerçevesinde veri katalogları hazırlanmalıdır (Krabina, Prorok ve Lutz, 2012).

Kurumlarda dijital ortamlarda gerçekleşen veri yönetimine yönelik kurumsal ekseninde verilerin değerlendirilmesi yapılacak genel çalışmalar açısından önemlidir. Bu kapsamda kurumların ürettikleri verilere yönelik ön değerlendirme yapmaları verilerini yapı, format ve konularına göre sınıflamaları gereklidir. Kurumlar veri ve bilgi varlıklarını ortaya koyduktan sonra bu veri varlıklarının yeniden erişimleri adına doğru indeksleme ve

metadata uygulamaları önemlidir. Bu noktada bilgi yönetimi kuralları çerçevesinde yönetilmiş verilerin güvenilir veriler olacağını söylememiz mümkündür. Kurumlar ortaya koydukları veri varlıklarının erişim politikalarını da önceden belirlemelidir. Kurumlar açık erişime sunacakları ya da sunamayacakları verileri önceden sınıflayarak açılacak verileri açık formatta yeniden kullanıma sunulmalıdır (The National Archives, 2011). Bu çerçevede açık devlet girişimlerinde açık devlet katalogları veya veri setleri hazırlayacak üst birimlere belirtilen bilgilerin kurumsal bazda açık bir şekilde gönderilmesi hazırlanacak olan veri kataloglarının sistematik bir şekilde hazırlanmasına fayda sağlayacaktır.

Açık veri girişimlerinde erişime sunulan veri setlerinin listesi olarak tanımlanan veri kataloğunun arama yapmaya izin vermesi, metadata kullanımı, açık lisans bilgilerini ve koşullarını içermesi hayati fonksiyonları olarak tanımlanırken; kolay erişilebilir, verileri indirilebilir ve yeniden kullanılabilir formatlarda sunması, standart kullanımını desteklemesi (veri formatları (örn: CSV, XML, JSON) ve metadata (örn: Dublin Core), uygulama programlama ara yüzüne sahip olması (API), güvenlik altyapılarının olması da önemli fonksiyonları olarak belirtilmektedir (Open Data Toolkit, 2017). Yaygın olarak açık devlet girişimlerinde kullanılan platformlar değerlendirildiğinde; Open Knowledge Foundation'un desteklediği CKAN açık kaynak kodlu veri kataloğunun sıklıkla kullanıldığı anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra CKAN özellik uyumlu geliştirilen DKAN, bulut tabanlı açık platform olan Junar, Socrata, Swirrl ve OpenDataSoft'un da kullanıldığı belirtilmektedir (Open Data Toolkit, 2017).

Veri katalogları temel olarak sınıflandırılmış veri setlerine dayanmaktadır. Bu kapsamda veri kataloğu oluşturulurken kullanılacak açık verilerin sınıflandırılmasına yönelik yaklaşım örnekleri bulunmaktadır. Open Knowledge Foundation' a (2016) göre açık veriler sekiz başlık altında kategorilenebilmektedir. Bunlar:

- Jeoveri: Haritalar oluşturmak için kullanılan veriler.
- Kültür: kültürel çalışmalar ve eserler hakkındaki veriler.
- Bilim: Bilimsel araştırmalar kapsamında değerlendirilen veriler.
- Finansal: Kamu kurumları hesaplamaları ve finansal pazara yönelik veriler.
- İstatistikler: İstatistik kurumları tarafından tutulan veriler.
- Hava: Hava ve iklim tahminleri yapmada kullanılan veriler.
- Çevre: Doğal çevre bileşenleri (Hava kirliliği, nehirler, okyanuslar vs.) çerçevesinde tutulan veriler.
- Ulaşım: Ulaşım rotaları, saat istatistikleri, programları gibi veriler.

Dünya Bankası Veri Kataloğu (The World Bank Data Catalog) incelendiğinde ise açık verileri aşağıdaki başlıklar çerçevesinde sınıflandırılarak kullanıma sunulduğu görülmektedir (The World Bank, 2016).

- *Tarım ve kırsal gelişim*: Tarım girdileri çıktıları ve üretimlerine yönelik tarım ve gıda organizasyonlarının sundukları veriler.
- *Yardım etkinlikleri*: İnsan refahı ölçüm değerleri olan yoksulluğu azaltmak, eğitim, sağlık gibi alanları geliştirmek adına yapılan iş ve işlemlere yönelik veriler.
- *İklim değişikliği*: İklim sistemleri, iklim etkenleri, gaz emisyonları ve enerji kullanımlarına yönelik veriler.
- *Ekonomi ve büyüme*: Gayri safi milli hâsıla, gayrisafi milli gelir, milli bütçe, iş gücü, yatırımlar, tüketim oranları, hükümet harcamaları, ihracat ve ithalat verileri gibi veriler.
- *Eğitim*: Eğitim girdileri, katılım ve çıktıları gibi veriler.
- *Enerji ve madencilik*: Enerji üretimi, kullanımı, verimliliği gibi veriler.
- *Çevre*: Ormanlar, bioçeşitlilik, emisyonlar, kirlilik gibi veriler.
- *Dış borç*: Dış borç ve gelişen piyasa verileri.
- *Finans sektörü*: Borsa büyüklükleri, likiditesi gibi göstergeleri içeren veriler.
- *Cinsiyet*: Demografik veriler çerçevesinde ülkede yaşayan cinsiyetlerin, eğitim, iş gücü, politik katılım gibi verileri.
- *Sağlık*: Sağlık sistemleri kullanımı, harcamaları, üretimleri, beslenme, hastalıklar gibi veriler.
- *Altyapı*: Su, enerji, iskân, ulaşım, bilgi ve iletişim teknolojileri gibi başlıklara yönelik altyapı verileri.
- *Yoksulluk*: yoksulluk göstergeleri ve ölçümlenmeleri verileri.
- *Özel sektör*. Özel sektör ve iş dünyasına yönelik kurumsal araştırma verileri.
- *Bilim ve teknoloji*: Araştırma ve gelişim, bilimsel ve teknik makaleler, lisans ücretleri, patentler, markalar gibi veriler.
- *Sosyal gelişim*: Çocuk işgücü, cinsiyet konuları, mülteciler gibi veriler.
- *Sosyal koruma ve istihdam*: İş bulma iş arama verileri, sosyal koruma çerçevesinde iş gücü ve istihdam verileri.
- *Ticaret*: Ülkelerin piyasa ve ticaret verileri.
- *Kentsel gelişim ve şehircilik*: Şehirleşme, trafik, hava kirliliği, yoğunluk gibi gösterge verileri.

Kurumların açık devlet verilerini sınıflandırmada kullanacakları bir diğer yaklaşıma göre ise açık veriler altı başlık altında sınıflandırılmaktadır. Bunlar:

- Yapısal veri/ Coğrafi veriler (Örn: belirli konumlara yönelik ayrıntılı bilgiler (Açılış-kapanış saatleri)
- Mali/Bütçe verileri (Örn: tahminler/ yıllık mali tablolar, destek fonları verileri)
- Form verileri/Giriş verileri (Örn: kayıtlardan elde edilen veriler)
- Performans verileri/ Çıkış verileri (Örn: kayıt sayıları, idari karar sayıları)
- Ölçme ve anket verileri (Örn: kullanıcı ya da çalışan anket verileri)
- İçerik verileri/ İstatistiksel veri (Örn: yaş, cinsiyet, ikamet yeri, dil bilgileri) (Krabina, Prorok ve Lutz, 2012) olarak belirtilmiştir.

Verilen örnekler çerçevesinde açık verilere yönelik konu sınıflandırmalarının yapılan çalışmalar ve veri içerikleri kapsamında değişiklik gösterdiği görülmektedir. Bu çerçevede elde edilen açık veriler genel kapsamlı başlıklarda sınıflanabildiği gibi verilerin yoğunluğu çerçevesinde ayrıntılandırılarak daha geniş kapsamlı bir sınıflama yapılabilmektedir. Açık devlet verileri kapsamında bir değerlendirme yapıldığında öncü açık devlet portalları olan açık devlet kataloglarında ülkesel ihtiyaçlar ve kapasiteler kapsamında bir konu sınıflandırılmasına gidildiği ve bu bağlamda benzer başlıklar bulunmasına rağmen farklılıklarında söz konusu olduğu görülmektedir. Genel olarak veri kataloglarının konu başlıkları (ülke bazında özel konular yer alabiliyor: örn: Amerika: Okyanuslar), lisans türleri, veri formatları, veri yayıncıları, veri seti türleri, organizasyon türleri (merkezi hükümet, üniversiteler, yerel yönetimler vb) başlıklarında ayrıntılandırılarak hazırlandığı görülmektedir (data.gov, 2017; data.gov.uk, 2017; data.gov.sg, 2017).

Açık devlet verilerinin ve kataloglarının hazırlanması sürecinde bir diğer önemli kriter ise verilerin formatlarıdır. Bu kapsamda açık devlet portallarında sunulabilecek ve sunulan veriler yapılan bir çalışmada incelenerek ortaya konmuştur. Açık devlet verileri için kullanılacak uygun açık formatlar Tablo 3'te belirtilmektedir. (Krabina, Prorok ve Lutz, 2012).

Tablo 3. Açık devlet verileri için kullanılabilecek uygun açık formatlar (Krabina, Prorok ve Lutz, 2012)

Metin ve Tablo Formatları	Uzanti
Classic text file	Txt
Comma Separated Value	Csv
Hypertext Markup Language for Unstructured Text	Html
Extensible Markup Language	Xml
Resource Description Framework	Rdf
Open Document Formats	odt, ods,...
Newsfeed/Webfeed Syndication	rss, atom
JSON (JavaScript Object Notation)	json
Görüntü Formatları	Uzanti
Portable Network Graphics	png
JPEG	jpg, jpeg, jp2
Scalable Vector Graphics	svg
Coğrafik Veri Formatları	Uzanti
Geography Markup Language	gml
GPS Exchange Format	gpx
Keyhole Markup Language	kml
ESRI Shapefile	shp, shx, dbf, prj
GeoRSS	rss, atom
Arayüz Formatları	Uzanti
Web Map Service (WMS)	Wms
Web Feature Service (WFS)	Wfs
Web Map Tile Service (WMTS)	wmts
Web Catalogue Service (WCAS) or Catalog Service for the Web (CSW)	wcas csw

Devlet verilerinin yayınlaması adına veri kataloglarının hazırlanması önemli çabalar gerektiren çalışmalardır. Söz konusu katalogların hazırlanması, bu bağlamda erişime sunulan verilerin sürekliliğinin sağlanmasında aşağıdaki önerilere yer verilmektedir (Erickson, Viswanathan, Shinavier, Shi ve Hendler, 2013):

- Veri setlerinin kapsamlarına veya içeriklerine bakılmaksızın kataloglama ve keşfedilmelerinde metadata kullanımı önemlidir. Veri kataloglarının yayınlanmasında geniş metadata standartları kullanılarak hazırlanmış ve adapte edilmiş veriler önemlidir.

- Açık verilerin web ortamında geniş ölçekli olarak keşfinde metadata yetersiz kalabilmektedir. Bu çerçevede arama motorlarının daha iyi keşfi adına mikro veriler içerisindeki html. kodlara erişerek geniş indeksleme sağlayan schema.org gibi arama motorları tarafından desteklenen yapılandırılmış veri işaretleme şeması oluşturan yapılar kullanılması erişimin güçlendirilmesi adına önemlidir.
- Veri katalog içeriklerinin makinaca okunabilir formatlarda oluşturulması önemlidir (Erickson, Viswanathan, Shinavier, Shi ve Hendler, 2013) diye belirtilmektedir.

Açık devlet katalogları ile açık portallardan verilerin kullanıma sunulmasında önemli aşamalardan bir tanesi de verilerin bağlanarak erişim olanaklarının artırılmasıdır. The World Wide Web Consortium (W3C) e-Government Interest Group, kamu yönetimlerine, verilerini açma ve paylaşmalarında üç aşama önermiştir. (W3C, 2009). Bu çerçevede verilerin ham veri (CSV ve XML gibi ticari olmayan ve yaygın kullanımı olan formatlarda dosyalar) şeklinde yayınlanması; Ham verilerin çevrimiçi kataloglarının oluşturulması ve verilerin makinece okunabilir hale dönüştürülmesi aşamaları kapsamında portallardan açılmasını önerilmektedir. Diğer yandan 2010 yılında Tim Berners- Lee tarafından temelinde hükümetlerin verilerini bağlantılı veri prensiplerine göre yayınlamasına dayanan 5 yıldız olgunluk modeli yayınlanmıştır (five-star maturity model) (Berners-Lee, 2010). Bu çerçevede açık devlet verisi yayınlanma süreçleri için hazırlanan bu sınıflama şemasına göre:

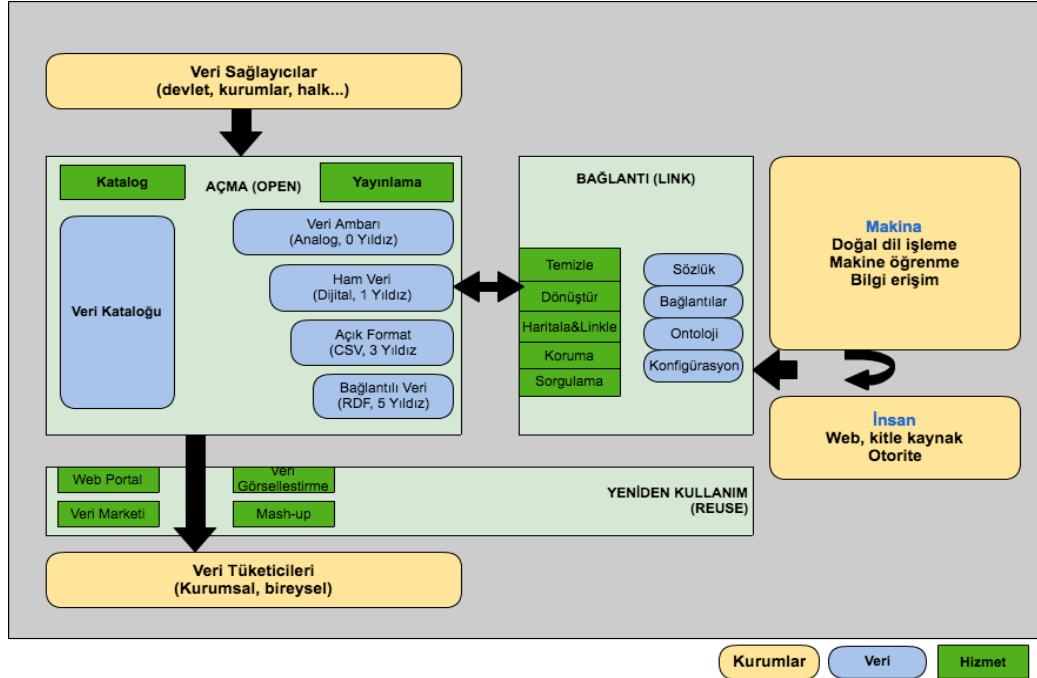
- 1.yıldız: Verilerin şahsi (proprietary) ve masaüstü formatlarda olsa bile webde yayınlanması
- 2.yıldız: Verilerin makinece okunabilir formatlarda yayınlanması (örn: spreadsheets dokümanları)
- 3.yıldız: Verilerin açık standartlar kullanılarak makinaca okunabilir ve patentsiz (non-proprietary) formatlarda yayınlanması (örn: CSV)
- 4.yıldız: Verilerin bağlantılı veri prensipleri (linked data principles)kullanılarak yayınlanması
- 5.yıldız: Mevcut verilerin bağlanması öngörülmektedir.

Açık formatlarda verilerin yayınlamasının bir sonraki aşamasını oluşturan bağlantılı verilerin oluşturulması son dönemlerde açık devlet girişimlerinde önemli bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bağlantılı veri teknolojileri, farklı veri setlerinde bulunan verilerin bağlanmasını sağlamak ve tek bir erişim sağlamak amacıyla ortaya çıkmıştır (Kalampokis, Tambouris ve Tarabanis, 2011). Gelecekte açık devlet girişimlerinin önemli bir ayağını oluşturacak olan, anlamsal (semantic) web felsefesi ve teknolojilerine dayanan bağlı veri (linked data) kavramı: açıkça tanımlanmış ve webde makinece okunabilir formatlarda yayınlanmış verilerin diğer dış

veri setlerine bağlanabilmesi ve bağlantılı olduğu dış veri setlerine dönüşebilmesini ifade etmektedir. Bu veri setlerinin birbirleriyle bağlanması akıllı veri tabanlarının temelini oluşturmaktadır (Bizer, Heath ve Berners-Lee, 2009). Verilerin webde bağlantılı veri teknolojileri kullanılarak yayınlanması verilerin webde entegre olmalarını sağlamaktadır. Bu durum webde farklı parçalar halinde yayınlanmış verilerin birbirleriyle bağlanması ve özel bir bilgi parçasına direkt bağlanabilme yeteneğini açıklamaktadır. Bağlanmış veriler heterojen olarak dağılmış verilerin eşleştirilmesi zorluklarının azaltmaktadır (Hausenblas, 2009). Açık devlet modelinde ise bağlanmış açık devlet verileri:

- Esnek veri entegrasyonu sağlamaktadır.
- Veri kalitesinin artmasına yol açmaktadır
- Yeni hizmet alanları oluşturmaktadır
- Veri entegrasyon maliyetlerini azaltmaktadır (European Commission, 2013).

İlk olarak data.gov ve data.gov.uk öncülüğünde kullanılan bağlı açık devlet verileri (linked open government data), bağlı verilerin (linked data) açık devlet verilerinin de açılması, bağlanması ve yeniden kullanımı amacıyla ortaya çıkmıştır. Bu kapsamda yapılan bir çalışmada veri sahipleri/üreticileri, hizmet sağlayıcılar ve veri tüketicileri arasında organik bağ oluşturan bağlantılı açık devlet verisi yol haritası modellemesi yapılarak süreçler ortaya konmuştur.

Şekil 19. Bağlı Açık Devlet Verisi Yol Haritası (Ding, Peristeras ve Hausenblas, 2012)

Bu kapsamda bağlantılı açık veri oluşturma üç veri işleme sürecinden oluşmaktadır. Şekil 19 kapsamında betimlenen çalışmaya göre bu süreçler; açma (open), bağlama (link) ve

yeniden kullanım (reuse) olmak üzere başlıklandırılmıştır. Açma aşamasında kamu kurumları, açık devlet verilerinin çevrimiçi ve yeniden kullanılabilir formatlarda, tek bir portaldan yayınlanmasında ve bu verilerin erişilebilirliğinde ve ilgililiklerinin sağlanmasında önemli rol oynamaktadır. Bu süreçte Tim Berners Lee'nin sunduğu beş yıldız modeli çerçevesinde veri sunumları aşama gerçekleştirilmektedir. İkinci aşama olan bağlama (link) aşamasında açılan verilerin kalitelerinin geliştirilmesi adına yapılan işlemler söz konusu olmaktadır. Bu çerçevede makina ve insan gücünden yararlanılarak verilerin bağlanması sağlanmaktadır. Bu katma değerli hizmet üretmek adına aşamada standart sözlükler, kavram haritaları, ontolojiler ve ilişkilendirmelerden yararlanılmaktadır. Üçüncü aşamada yeniden kullanım (reuse) ise geliştiriciler ve kullanıcılar yüksek değerli uygulamalar oluşturmak için bağlı açık devlet verilerini çekmektedir (Ding, Peristeras ve Hausenblas, 2012).

3.3.3. Açık Devlet Standartları ve Açık Devlet Lisansları

Açık devlet verileri yalnızca açık devlet uygulamalarını destekleyen unsurlar değil aynı zamanda yeni ürünler ve hizmetler yaratımı süreçlerinde önemli olan ve bu bağlamda ekonomik gelişmeye katkıda bulunan unsurlar olarak tanımlanmaktadır (Vickery, 2011). Devlet verilerine erişimin güçlendirilmesi adına veri setleri kataloglarının oluşturulması ve konuya yönelik veri standartlarının kullanımı önemlidir (A Consultation on Data Policy for a Public Data Corporation, 2011). Açık devlet verilerinin yayınlanmasında standart kullanımının eksikliği (Janssen ve Zuiderwijk, 2012), net olmayan veya kısıtlayıcı kullanım koşullarının olması (Janssen, Charalabidis ve Zuiderwijk, 2012), ücretlendirilmelerin sistematik kontrollerinin yapılamaması (Ubaldi, 2013) veya yayınlanan veri setlerinin düzenli bir şekilde güncellenememesi, açık devlet verilerinin yayınlaması üzerine güncel problemlerdir. Bu bağlamda, uygulamalara yönelik standartların ve açık devlet verisi lisanslarının kullanımı önemlidir.

3.3.3.1. Açık Devlet Standartları

Dijital belgeler ve veriler uygun politika ve kanunlar, doğru uygulamalar, standartlar veya beceriler kapsamında ele alınamazsa kanıt değerlerini yitirebilirler (Thurston, 2016). Bu çerçevede elektronik sistemlere uygun ve sistematik bir biçimde sağlanamayan, üstverileri doğru bir biçimde tanımlanamayan verilerin erişilebilmesi, paylaşılması veya yeniden kullanılmaları kısıtlanacaktır. Sistematik kurallar çerçevesinde yönetilemeyen veriler, tıpkı belgeler gibi, kanıt değerlerini yitirecekler, kaybolma riskleri artacak, erişimleri ve paylaşımları zorlaşacaktır (Lemieux ve Thurston, 2016). Bu çerçevede açık devlet uygulamalarında devlet verilerinin yönetimine yönelik risklerin azaltılması adına

standartların kullanılması önemlidir. Yüksek kalitede verilerin oluşturabilmesi/sağlanması, sistemlere kaydedilmesi, güvenliklerinin sağlanması, metadata girişlerinin yapılması, dönüştürme işlemlerinin yapılabilmesi adına, açık devlet uygulamalarında standartların kullanılmaları gerekmektedir. Kamu yönetimi süreçlerinde doğru yapılandırılmış, standart metadata kuralları çerçevesinde yönetilen ve üretilen kamu verilerinin kullanım ve yeniden erişiminde başarı sağlanmaktadır (Luyombya, 2011). Bu bağlamda açık devlet süreçlerinde veri yönetimi ve belge yönetimi kapsamında kullanılabilecek standartlar aşağıda açıklanmaktadır.

3.3.3.1.1. Belge Yönetimine Yönelik Standartlar

ISO 15489: 2001 Uluslararası Belge Yönetim Standardı

ISO 15489 Uluslararası Belge Yönetim Standardı (Information and Documentation-Records Management) bütün belge türlerinin üretim, kayıt altına alınma ve yönetim faaliyetlerini kapsayan bir standarttır. Belge yönetimine yönelik geliştirilen ilk standart olan ISO 15489, ISO ve çeşitli belge yönetimi oluşumlarının ortaklıkları sonucu oluşmuştur. ISO 15489 belge yönetim standardı olarak tüm kurumlara yönelik genel içerik tanımlamalara yer vermektedir ISO 15489 genel olarak, kurumsal belge sistemlerinin tasarımı ve uygulanması, belge yönetimi çalışmalarının gerçekleştirilmesi üzere politikaların ve sorumlulukların tanımlandığı düzenlemelerden oluşmaktadır (Külcü, 2007; TS ISO 15489, 2007; Stephens, 2001, s.70)

ISO 16175-1:2010 Elektronik Ofis Ortamlarında Belgeler İçin İşlevsel Gereklilikler ve Prensipler

ISO 16175 Elektronik Ofis Ortamlarında Belgeler İçin İşlevsel Gereklilikler ve Prensipler (Information and documentation -- Principles and Functional Requirements for Records in Electronic Office Environments of Principles) elektronik ofis ortamlarında küresel uyum ilkeleri, dijital kayıtları oluşturmak ve yönetmek için kullanılan yazılımlar için fonksiyonel gereksinimlere yönelik geliştirilmiş bir standarttır. Standart üç bölümden oluşmaktadır. Birinci ve ikinci bölümlerde elektronik belge yönetimi sistemleri için gereklilik ve prensipler belirtilmiş, kurumlarda elektronik belge uygulamalarına yönelik uygulama örnekleri, risk yönetimi listeleri gibi bileşenlere yer verilmiştir. Üçüncü bölümde ise iş sistemlerinde kullanılan belgelerin yönetiminde genel rehberlik ve fonksiyonel gereksinimler belirtilmiştir. (ISO 16175-1:2010, 2010; ISO 16175-3:2010, 2010).

ISO 23081 Bilgi ve Dokümantasyon- Belge Yönetimi Süreçleri- Belgeler İçin Metadata

ISO 23081, Bölüm 1: Prensipler ve Bölüm 2. Teori ve Uygulama Konuları ve Bölüm 3: Özdeğerlendirme Yöntemleri olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır. Standartta birinci bölüm; belge yönetiminde metadata kullanımı, yaratılması ve yönetimine yönelik çerçeve ortaya koyarak süreçlerin yönetim prensiplerini belirtmektedir. ISO 15489 çerçevesinde metadata kullanımı, uygulanması ve anlaşılmasına yönelik rehberlik etmektedir. İkinci bölümde; yönetilen belgelerin metadata unsurlarının tanımlanmasına yönelik çerçeve çizilmektedir. Üçüncü bölüm ise kurumların mevcut uygulamalarına yönelik öz değerlendirme yapabilecekleri değerlendirme araçlarını içermektedir (ISO 23081, 2011)

ISO 26122 Bilgi ve Dokümantasyon- Belgeler için İş Süreçleri Analizi

Bu standart belgelerin yaratılması, sağlanması ve kontrolü perspektifinde iş süreçlerinin analizine yönelik rehberlik sunmaktadır. Standartta fonksiyonel analiz ve sıralı analiz olmak üzere iki analiz sunulmaktadır. Standart ISO 15489 kapsamında teori olarak belirtilen süreçlerin uygulamalarını tanımlamaktadır (ISO 26122, 2008).

ISO/IEC 27001:2013 Bilgi Teknolojileri- Güvenlik Teknikleri- Bilgi Güvenliği Yönetim Sistemleri- Gereklilikler

Bu standart kurum kapsamında bir bilgi güvenliği yönetim sistemi kurmak, uygulamak ve sistemin sürekliliğini sağlamak adına gereklilikleri tanımlamaktadır. Standart ayrıca kurumsal ihtiyaçlar çerçevesinde bilgi güvenliğine yönelik risk değerlendirme ve düzeltme adına rehberlik sunmaktadır. Standart ayrıca bilgi güvenliği sistemlerine yönelik politika planlamaları, risk değerlendirme gibi konularda yüksek destek sağlamaktadır (ISO/IEC 27001, 2013).

ISO 30300:2011 Bilgi ve Dokümantasyon- Belgeler için Yönetim Sistemler- Temel İlkeler ve Sözlükler

Standart kurumlarda belge yönetimi sistemlerinin kurulumu, uygulanması ve sürdürülebilirliğine yönelik gereklilik ve tanımlamaları içermektedir. Tüm kurumlar için genel kullanılabilir bir çerçeve çizmektedir (ISO 30300, 2011).

ISO 16363-1:2012 Uzay Verisi ve Bilgi Transfer Sistemleri- Güvenilir Dijital Kaynakların Denetim ve Belgelendirilmesi

Bu standart güvenilir dijital kaynaklar için denetleme ve belgelendirme sağlamada temel bir kaynak oluşturmaktadır. Hangi dijital kaynakların denetleneceğine yönelik özel kriterler sunmaktadır. Standartta dijital kaynaklardan sorumlu birimler için kaynaklarının

güvenilirliklerini sağlamak adına rehberlik yapılmaktadır. Kurumların dijital kaynaklarını tasarlarken veya yeniden tasarlarken kullanabilecekleri değerlendirme araçları sunulmaktadır (ISO 16363, 2012).

3.3.3.1.2. Veri Yönetimine Yönelik Standartlar

The Dublin Core Metadata Initiative (DCMI)

Açık devlet süreçlerinde veri yönetimi kapsamında üstveri (metadata) standartlarının kullanımı özellikle önemlidir. Belirli bir kaynak verinin etkili bir şekilde kullanımını sağlayan üstveriler genellikle verinin kaynağı, yapısı, temel metodolojisi, konusu, coğrafi kaynağı, lisansı, son güncellenme tarihi gibi bilgileri tanımlamaktadır. Bu kapsamda The Dublin Core Metadata Initiative (DCMI) metadata tasarımı ve iyi uygulamalarını destekleyen açık bir organizasyondur. DCMI birçok elektronik kaynağa uygulanabilen, metadata terimlerine çekirdek bir sözlük ve çerçeve yapısı sağlamaktadır. Açık devlet uygulamalarında Dublin Core çoğunlukla, web tabanlı veri kataloglarının birlikte çalışabilirliğini sağlayan DCAT standardı ile kullanılmaktadır. Devletler kendi metadata standartlarını bu çerçevede uyarlayabilmektedir.

Data Quality Assessment Framework (DQAF)

DQAF uluslararası kabul görecektir. Ülkelerin veri kalitelerini değerlendirmelerine yönelik bir yapı sunmaktadır. İstatistiksel ürünlerin karakteristiklerini, istatistiksel süreçleri ve kurumsal çevreleri kapsamaktadır. Veri kalitesini, güvenilirlik, doğruluk metodolojik sağlamlık, erişilebilirlik ve bütünlük ilkeleri çerçevesinde organize etmektedir. Yönetimsel istatistiksel sistemler, istatistiksel süreçler ve istatistiksel ürünlerin kalite özelliklerini tanımlamaktadır (DQAF, 2003).

Data Documentation Initiative (DDI)

DDI uluslararası standardı sosyal, davranışsal ve ekonomi bilimlerinden elde edilen verilerin tanımlanmasına yönelik kalite değerlendirme çerçevesidir. DDI, XML ile yapılandırılmış metadata sağlamaktadır. 1995'te başlayan proje günümüzde araştırma verileri yaşam döngüsü ve dokümantasyonunun metadata özelleştirmelerini desteklemektedir. DDI, metadata kurumsal ihtiyaçlar çerçevesinde veri kavramsallaştırması, toplanması, işlenmesi, dağıtımı, keşfi, analizi ve arşivlemesine izin vermektedir (DDI,2017).

ISO 19115 -1: 2014. Geographic Information Metadata

Coğrafi veriler ve hizmetler için adapta edilmiş uluslararası bir şemadır. Dijital coğrafi verilerin tanımlanması, kapsamı, kalitesi, zamansal ve uzamsal şemaları, uzamsal referansları ve dijital coğrafi verilerin dağıtımına yönelik bilgiler sağlamaktadır. ISO tarafından desteklenen standardın ilk baskısı 2003 yılında yayınlanmıştır (ISO 19115-1:2014, 2014).

DIF-Directory Interchange Format

Yer bilimleri topluluklarının bilimsel veri setlerinin tanımlanması için tasarlanmış bir girişimdir. Verilerin yakalanması, verilerin zamansal ve mekânsal özelliklerinin tanımlanması ve hangi veri setleriyle ilişkili olduklarının tanımlanmasına yönelik araçlar geliştirmeye odaklanmıştır. W3C XML şeması olarak tanımlanmaktadır (DIF, 2010).

3.3.3.2. Açık Devlet Lisansları

Temel olarak açık veri kavramı ile şekillenen açık devlet kavramı herhangi bir kısıtlama olmadan herkesin serbest bir şekilde açık formattaki devlet verilerine ulaşması ve yeniden kullanabilmesi anlamına gelmektedir (Ayers, 2007; W3C Interest Group Note, 2009). Bilgi edinme hakları ve değişen yönetim anlayışlarıyla şekillenen süreçlerde vatandaşların devletlerden verilerin açık formatlarda ve internet aracılığı ile yayınlanması beklentileri artmıştır (Yu, 2012, s.2). Kayıtlar, patent ve tescil bilgileri ve kamu ihale verileri, coğrafik veriler (adres bilgileri, hava fotoğrafları, bina bilgileri, kadastro bilgileri, jeodezik (yersel) bilgileri, jeoloji, hidrografi ve topografik bilgiler), yasal bilgiler (mahkeme kararları, ulusal anlaşma mevzuat veya kararlar), meteorolojik bilgiler (iklim verileri, modelleri, hava tahminleri), sosyal veriler (ekonomi, sağlık, nüfus, kamu yönetimi, istihdam gibi çeşitli alanlardan istatistiki veriler), ticari veriler (örn: Ticaret odalarının bilgileri, resmi ticaret) ve ulaşım verileri (trafik sıklıkları, yol çalışmaları, toplu taşıma araç güzergâhları, araç tescilleri bilgileri) (Ubaldi, 2013) olarak gruplandırabileceğimiz açılabilir devlet verilerinin uygun teknolojik ve hukuksal altyapılarla desteklenerek kullanıma sunulması önemlidir. Bu çerçevede ortaya konan yasal düzenlemeler ve standartlar konuyla ilgili önemli bir bileşeni oluşturmaktadır (Yu ve Robinson, 2012). Açık erişilebilir formatlarda sunulan açık devlet verilerine yönelik açık lisansların kullanılması verilerin yeniden kullanılabilirliği ve güvenliği kapsamında önemli bir unsurdur. Bu çerçevede açık lisansların yaratıcı süreçlerde verilerin paylaşılabilirliği ve yeniden kullanılabilirliğini desteklediğini söylemek mümkündür. Devlet verilerinin açılmasına yönelik iki yaklaşımdan bahsedilmektedir. Kamu kurumları verilerini telif tabi tutup

yeniden kullanım koşullarına belirleyebilirler veya açık lisanslar aracılığıyla yeniden kullanımı mümkün kılabilirler (NZGOAL, 2014). Bu çerçevede açık devlet girişimlerinde açık devlet verilerinin kullanımı ve yeniden kullanımına yönelik açık lisanslar kullanılmaktadır. Kullanılan lisanslar değerlendirildiğinde en yaygın kullanılan lisansın Creative Commons olduğu anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra Open Data Public Domain Dedication and Licence (PDDL), Open Commons Attribution Licence (ODC-BY) gibi genel lisanslar kullanılabilirken ülkeler kendi yerel lisanslarını da oluşturup kullanabilmektedir (ENGAGED Project, 2013). Konuya yönelik bir çalışmada açık devlet verilerinin lisanslanması bağlamında, açık devlet çalışmalarında yeterli yönlendirme ve çalışmaların olmadığı vurgulanmaktadır. Bu bağlamda küresel anlamda kullanılacak, birlikte çalışabilir lisanslar oluşturmanın öneminden bahsedilmektedir (Mockus, 2014).

Ülkeler bazında açık devlet portallarında kullanılan açık devlet lisanslarının değerlendirildiği bir çalışmada farklı çeşitlilikte lisanslar ortaya konmuştur. Kullanılmakta lisanslar aşağıda listelenmektedir (ENGAGED Project, 2013):

- İtalya, Hollanda ve Uruguay'da kamu kurumlarında Creative Commons (CC0) lisansları kullanılmaktadır.
- Creative Commons Yalnızca Atıf (CC-BY) lisansı, Avusturalya (CC BY 3.0 AU) Avusturya (CC BY 3.0 AT), Şili (CC BY 3.0 CL), Almanya, İtalya, Portekiz (CC BY 3.0 PT), Yeni Zelanda (CC BY 3.0 NZ) ve Arjantin'de (CC BY 2.5 AR) kamu kurumlarında kullanılmaktadır.
- Creative Commons Atıf+Benzeri Paylaşım (CC-BY-SA) lisansı Brezilya (CC BY-SA 3.0) ve Yunanistan' da (CC BY-SA 3.0 GR) kamu kurumlarında kullanılmaktadır.
- Creative Commons Atıf+Ticari Olmayan Paylaşım (CC-BY-NC) lisansı İtalya ve Almanya'da (CC BY-NC 2.0) kullanılmaktadır.
- Open Data Commons (ODBL) lisansları Arjantin, Brezilya ve Şili' de kullanılmaktadır.
- Public Domain Dedication and License (PDDL) Arjantin'de bir belediyede kullanılmaktadır.

Son olarak yapılan çalışmada, yerel olan lisanslarında kullanıldığı ortaya konmuştur. Bu çerçevede Belçika ve Kanada'da (Open Government Licence), Fransa' da (Open Licence), İtalya'da (IODL v1.0, IODL v2.0), Almanya ve Norveç'de (NLOD), Moldova, İspanya ve Birleşik Krallık 'ta (OGL), Uruguay'da (Uruguay Open Data Licence kullanıldığı ortaya konmuştur (ENGAGED Project, 2013). 2015 yılında yapılan bir diğer

çalışmada da mevcut açık devlet portalları incelenerek kullandıkları lisanslama yöntemleri ortaya konmuştur. Çalışma sonuçlarında son dönemlerde açık devlet portallarında yerel lisanslamaların daha yoğun kullanıldığı anlaşılmaktadır. Diğer yandan verilerin yeniden kullanımına yönelik en az kısıtlamada bulunan lisans olan Creative Commons Yalnızca Atıf (CC-BY) lisansı gittikçe önem kazanmaktadır (Mockus ve Palmirani, 2015). Bunun yanı sıra birçok ülkede açık devlet portallarında sunulan veriler (Hollanda, Amerika, İtalya, Kosta Rika, Brezilya, Belçika, Yeni Zelanda, Fransa, Almanya, Yunanistan ve İspanya) kamu hesabına (public domain) aktarılarak erişim kısıtlamaları en aza indirilmiştir (Mockus ve Palmirani, 2015).

Genel olarak değerlendirdiğimizde verilerin farklı kullanımına yönelik farklı lisansların kullanıldığını söylememiz mümkündür. Bu çerçevede verilere yönelik ülkelerin kendi korumaları ya da lisansları olabilirken ortak anlamda en çok kullanılan lisansın Creative Commons Lisansı olduğu görülmektedir.

4. BÖLÜM

AÇIK DEVLET UYGULAMALARININ YASAL ÇERÇEVESİ, TÜRKİYE'DE MEVCUT DURUM, YASAL DAYANAKLAR VE MEVZUAT KOŞULLARI

Açık devlet uygulamalarının teknik boyutunun yanı sıra söz konusu uygulamaların yasal bir çerçeveye oturtulması önem arz etmektedir. Çalışmanın bu bölümünde devlet verilerinin kullanımı, yeniden kullanımı ve kamu bilgilerine erişimin yasal çerçevesi incelenmektedir. Bu bağlamda verilerin kullanım koşullarının değerlendirilmesine yönelik bilgi/veri güvenliği, bilgi güvenliği sorunları, kişisel bilgi, kişisel veri güvenliği, hassas bilgi, ulusal sır kavramları irdelenmektedir. Türkiye'de açık devlet uygulamalarına temel teşkil eden, dayanak noktaları olarak alınabilecek yasa, mevzuat ve düzenlemeler genel olarak bölümde ele alınarak, Türkiye'deki açık devlet koşullarına yönelik bir betimleme yapılmaktadır.

4.1. KAMU VERİLERİNİN KULLANIMINA TEMEL OLUŞTURAN KAVRAMLAR VE YAKLAŞIMLAR

4.1.1. Bilgi Erişim Düzenlemeleri

Kamu kurumları kamu işlevleri ve kamu iş süreçlerini yerine getirirken veri, bilgi ve dokümanlar üretmektedir. Kamu iş süreç ve işlevlerinin kanıtsal niteliği olan söz konusu birçok materyalin kanunlar çerçevesinde saklanması ve korunması gerekmektedir. Diğer yandan karar destek süreçlerinin desteklenmesi, kurumsal hafızanın kayıt altına alınması gibi birçok sebeple de söz konusu veriler, bilgiler ve belgeler saklanmaktadır. Yönetim süreçlerinin elektronik platformlarda yürütülmesiyle birlikte materyal kayıt ortamları ve bu materyallerin paylaşım ve kullanım koşulları da, düzenlendikleri yasal koşullar da değişime uğramıştır. Dünya üzerindeki hükümetler açıklık ve şeffaflığa doğru ilerledikçe, bilgiye erişimin kolaylaştırılması için mevzuatın geliştirilmesi, kamu sektörünün modernizasyonu ve etkin yönetim için vazgeçilmez bir gereklilik olarak karşımıza çıkmaktadır. Açıklık ve şeffaflık iyi yönetimin temel ilkeleri olarak sayılmaktadır. Yönetimlerde açıklığın sağlanması yönetim süreçlerinin, yönetim fonksiyonlarının görülebilirliği ile doğru orantılı iken bu görülebilirlik kamu bilgilerine erişim hakkı ile sağlanmaktadır. Küresel olarak açıklık hareketleri evrensel ve adil bilgiye erişimi temel insan hakkı gören düzenlemelerle gerçekleştirilmektedir (Durrant, 2006). Söz konusu düzenlemeler bilgi erişim talepleri

çerçevesinde ortaya konmuştur. Bu yasalar ve düzenlemeler çoğunlukla devlet kurumlarının ellerindeki belge doküman ve diğer materyalleri talep edilme yeteneklerini sağlama, yolsuzlukların azaltılması, şeffaflığın artırılması gibi amaçlarla ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda kamu kurumlarının bilgi, veri ve belgelerinin kendi iç işleyişleri için değil, kamu malı olarak kamu yararına saklanması ve korunması fikir olarak öne çıkmaktadır. Kamu malı olarak saklanan bilgilerin kamu erişimine sunulmasında bilgi erişim düzenlemeleri değer kazanmaktadır. Kamusal yaşamda bütünlüğün sağlanması ve modern yönetim süreçlerinin desteklenmesi adına da bilgiye erişim düzenlemeleri oldukça önemli görülmektedir (Durrant, 2006). Farklı adlarda yayınlanan bu düzenlemeler genel olarak bilgi edinme hakkının çerçevesini çizerken kapsamı değişebilmektedir. Bu çerçevede temelleri benzer olsa da ayrı içerikte ve kapsamda olabilen bilgiye erişim düzenlemeleri farklı uygulamalarda, devlet belgelerinin erişimi ve yönetimi, kamu belgeleri kanunu, bilgi edinme kanunu, açık kamu belgeleri kanunu, kamu belgeleri erişimi düzenlemesi gibi adlarla anılabilmektedir (Durrant, 2006; Mendel, 2008; Winkler, 2011). Bilgiye erişim, bilgi edinme özgürlüğü, bilgi edinme hakkı, bilme hakkı gibi kavramlar genel olarak söz konusu yasalarla düzenlenmektedir. Bu bağlamda birçok farklı terim kullanılmasına rağmen, yapılan çalışmalarda konunun genel olarak “bilgiye erişim düzenlemeleri” olarak ele alınabileceği söylenmektedir (Durrant, 2006; Winkler, 2011).

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin 1990’lı yıllarda kitlesel olarak yayılmaları pragmatik olarak bilgi edinme hakkının değişimine ve gelişimine yol açmıştır. Dahası söz konusu teknolojilerin yaygın kullanımı, kamu iş süreçlerinin elektronik platformlarda herhangi bir engel olmadan sunulabilmesi sıradan vatandaşların bile yoksulluğu kontrol etme, bütçelerin görüntülenmesi, karar verme süreçlerine katılım becerilerini artırmıştır (Kaya, 2005; Mendel, 2008; Şengül, 2014). Doğal olarak bu süreçler vatandaşların bilgi edinme taleplerini de artırmıştır. Bilgi edinme taleplerinin uygulanması ve kapsamlarına yönelik yasalar 90’lı yıllarla birlikte yaygınlık kazanmaya başlamasına rağmen devlet bilgilerinin yayınlanması ve erişime yönelik çeşitli mevzuatlar da bulunmaktadır. Çoğu ülkede ise kamu belgelerine ve bilgilerine erişim hakkı anayasal hakla garanti altına alınmıştır (Winkler, 2011). Daha geniş bağlamda ise demokrasinin önemli bir dayanağı olan bilgi erişim/edinme hakkı bir insan hakkı olarak kabul edilmektedir (McDonagh, 2013; Mendel, 2008). İnsan haklarını geliştirmek ve korumakla yükümlü birçok uluslararası kurum (Birleşmiş Milletler, Bölgesel İnsan Hakları Organları, Avrupa Birliği, Afrika Birliği, Avrupa Konseyi vb.) kamu kurumlarının ellerinde bulundurdukları bilgilere erişimin, temel bir insan hakkı olduğunun kabulünün yanı sıra bu hakka saygıyı ve bu hakkın uygulanmasını güvence altına alacak etkin mevzuatlara ihtiyaç duyulduğunu belirtmektedir (Mendel,

2008). Kamu belge ve bilgilerine erişim ve kullanıma yönelik birçok bilgiye erişim düzenlemesinin incelenmiş ve bu kapsamda söz konusu düzenlemelerin içeriklerinin:

- Belgeleri kimlerin talep edebileceklerini (ülke vatandaşları olmaları vb.),
- Hangi kamu bilgi belge ve verilerinin yasal koruma altında olduğunu,
- Bilgilerin erişim ve kullanımı ücretlendirilmişse ücretlendirme koşullarını,
- Telif haklarına yönelik koşulları,
- Bilgilerin erişim ve kullanımındaki uygulama ve yaptırımları,
- Elektronik veriler ve belgeler ve bilgilere yönelik erişim ve kullanım koşullarını,
- Erişim ve kullanım kısıtlılıkları ve muafiyetlerini belirledikleri ortaya konmuştur (Mendel, 2008).

Bilgiye erişim düzenlemeleri açık devlet uygulamalarının da temel dayanağını oluşturmaktadır. Açık devlet ve bilgi edinme hakkı arasındaki yakın ilişki yapılan çalışmalarda da vurgulanmıştır (Bates, 2011; Darbshire 2010; Janssen, 2011; Yu ve Robinson, 2012). Her ikisi de kamu sektörü bilgisinin geniş ulaşılabilirliği ve erişilebilirliğini artırmayı, şeffaflık ve açıklığın teşvikini, hesap verilebilirliğin artırılmasını amaçlamaktadır. Bu noktada açık devlet hareketleri yenilikçi hizmetler üretme, ekonomik gelişme sağlama ve kamu sektörünün verimliliğinin artırılması amaçlarıyla öne çıkmaktadır (Janssen, 2011; Yu ve Robinson, 2012). Açık devlet hareketlerinde kamu sektörü bilgilerinin, kamu talebi olmadan proaktif bir şekilde yayınlanması gereklidir (Darbshire, 2010).

Açık Devlet Ortaklığı'nın desteğiyle oluşturulan Açık Devlet Rehberi incelendiğinde söz konusu rehberdeki ana başlıklardan birisinin bilgi edinme hakkı olduğu görülmektedir. Yapılan çalışmada açık devlet uygulama süreçlerinde sürdürülebilir bilgi edinme hakkı adımları üç aşamada ele alınmıştır (Open Government Guide, 2017). Bu aşamalar ve içerikleri şunlardır:

- Başlangıç seviyesi:
 1. Uluslararası standartlara uygun, bilgi edinme hakkını tanıyan bir yasayı kabul etmek.
 2. Hükümetle ilgili temel aktivitelerin talep olmaksızın aktif olarak yayınlanması.
 3. Bilgi edinme hakkının uygulanmasından sorumlu kurumların oluşturulması.
 4. Yetkililere bilgi edinme hakkı ve belge yönetimi konularında eğitimler sağlanması.
- Orta seviye:
 1. Kamu kurumlarının temel bilgi edinme uygulamalarına dâhil olmasının sağlanması.

2. Bilgi edinme hakkına yönelik halkın farkındalığının artırılması.
 3. Hükümetle ilgili temel aktivitelerin talep olmaksızın proaktif olarak yayınlanması içeriklerinin genişletilmesi.
- İleri Seviye:
 1. Bilgi edinme yasasının uluslararası standartlara uygunluğunun sağlanması.
 2. Gizlilik yasalarının gözden geçirilmesi, yenilenmesi.
 3. Bilgi edinme yasalarının uygulanması süreçlerinin gözlenmesi ve değerlendirilmesine yönelik sistemlerin kurulması.
 - Yenilikçi seviye:
 1. Bilgiye erişimin artırılması için bilgi teknolojilerinin kullanılması olarak belirtilmiştir.

Açık devlet uygulamaları kapsamında bilgiye erişim düzenlemeleri genişleyerek verilerin açık platformdan yayınlanmasının önünü açacak biçimde şekillenmektedir. Bu bağlamda birçok açık devlet hazırlığı göstergelerinde bilgiye erişim düzenlemelerine yönelik kanunların (Örn. Bilgi Edinme Kanunu, Veri Koruma Kanunu) varlığı bir hazırlık göstergesi sayılırken aynı zamanda mevcut düzenlemelerin veri açıklığını sağlaması ve desteklemesine yönelik güncellemelerin yapılması önerildiği görülmektedir (Open Data Barometer, 2017; The World Bank, 2013). Bir diğer çalışmada ise bilgi erişim düzenlemeleri hazırlanırken uygulanması gereken prensipler ortaya konmuştur. Genel olarak bilgi erişim düzenlemelerinin (Mendel, 2008):

- Maksimum açıklık/açıklayıcılıkta olması: Bilgiye erişim düzenlemesine ilişkin başlıklarda elektronik ortam da göz önünde bulundurularak içeriği ve kapsamı ayrıntılı olmalıdır.
- Bilgileri yayınlama zorunluluğu getirmesi: Bilgi edinme hakkının sadece bilgi talebi olduğunda değil yönetimlerin bilgilendirme boyutuyla da işleyebilmesi için önemli kamu bilgilerinin belirli periyotlarda ve kategorilerde aktif olarak yayınlanması
- Açık devlet tanıtımının yapılması: Bilgi erişim düzenlemelerinin açık devlet uygulamalarını destekleyecek nitelikte olması. Bu çerçevede yönetimlerde açıklık, şeffaflık ve hesap verilebilirliğin desteklenmesi adına devlet verilerinin açık formatlarda yayınlanmasına yönelik düzenlemeler içermesi.
- Sınırlılıkların net bir şekilde tanımlanması: Olası başlıklar ulusal güvenlik, savunma ve uluslararası ilişkiler, kamu güvenliği, mahremiyet, suç faaliyetlerinin önlenmesi araştırılması ve soruşturulması, ticari ve diğer ekonomik çıkarların korunması (kişisel veya kurumsal olabilir), devletin ekonomik, parasal ve döviz

kuru politikaları, uluslararası, ulusal müzakerelerin gizliliği, kişisel verilerin güvenliğidir.

- Erişim süreçlerinin netleştirilmesi: Bilgi taleplerinin hızlı ve adil bir şekilde işlenmesi ve sonuçlandırılması için söz konusu süreçlerin net şekilde nasıl olacağını açıklanması.
- Fiyatlandırmalar: Kamu bilgilerinin erişimi süreçlerinde söz konusu bilgilere yönelik fiyatlandırma koşulları belirtilmelidir diye bildirilmektedir.

Bilgi erişim düzenlemelerinde bilginin kullanımı, erişimi, bilgi edinme hakkı, ifade özgürlüğü gibi durumlar garanti altına alınırken aynı zamanda farklı kısıtlama, muafiyet ve sınırlılıklarda söz konusu düzenlemelerle belirtilmektedir. Genel olarak yapılan çalışmalarda söz konusu sınırlılıkların, başkalarının hakkının korunması, ulusal sınırların korunması, kamu refahı ve ahlakı, kişisel veriler, hassas veriler bağlamında olduğu görülmektedir (Civelek ve Aşık, 2011; Jasserand ve Hugenholtz, 2012; Ubaldi, 2013). Bilgi erişim düzenlemelerinde yapılan kısıtlamalar da yasalarla düzenlenmelidir. Yasal dayanağı olmayan kısıtlamaların örneğin idari takdiri basitçe uygulamanın bir sonucu olarak ortaya çıkan uygulamaların meşru olmayacağı vurgulanmaktadır (Mendel, 2008). Muafiyet, sınırlılıklar ve kısıtlamalara yönelik düzenleme içeriklerinin de maksimum açıklayıcı ve açıklıkta olması önemlidir. Bilgiye erişim düzenlemelerinde muafiyet, sınırlılıklar ve kısıtlamalar genel olarak, kamusal yarar ve kamu güvenliği, ulusal sınırlar gibi konularda olabildiği, bazı yasa ve düzenlemeler kişilerin kamu bilgi ve belgelerini belirli amaçlarla kullanımını kısıtlamakta veya yasaklayabilmektedir. Ek olarak düzenlemelerde ulusal çıkarlar, kişisel verilerin korunmasına yönelik de kısıtlamalar bulunmaktadır. Bu bağlamda bilgi erişim düzenlemelerinin önemli parçaları ulusal çıkarlar ve kişisel verilerin korunması bağlamında güvenlik ve gizlilik konuları olmaktadır.

4.1.2. Kamu Verilerine Erişim Kapsamında Güvenlik ve Gizlilik, Kişisel Veriler

Açık devlet süreçlerinde verilerin açılması kapsamında zaman zaman iki sosyal değer olan şeffaflık ve gizlilik çakışabilmektedir. Verilerin açılması şeffaflığı sağlarken bir yandan da açıklıkla gizliliğin ihlal edildiği endişesini beraberinde getirmektedir. Gizliliğe ilişkin endişeler, kişisel veriler, gizli veriler, ulusal sınırlar olarak tanımlanan veri gruplarının kötüye kullanımları ve uygun olmayan şekillerde paylaşılmaları üzerine yoğunlaşmaktadır. Bu çerçevede hazırlanan mevcut gizlilik yasaları zaman zaman açık devlet uygulamalarının önünde engel olabilmektedir (Kulk ve Loenan, 2012). Açık devlet verisi uygulamaları bu anlamda söz konusu yasaların yeniden gözden geçirilmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır. Gizliliğin korunmasına yönelik zorlukların ise daha fazla şeffaflık yaratmak adına kullanılabileceği

söylenbilir. Açık veri politika ve düzenleme mimarilerinde gizliliği korumaya yönelik oluşturulabilecek doğru düzenlenmiş politika ve uygulamalar açık veriye yönelik kamu güvenini artıracaktır (Verhulst, Noveck, Caplan, Brown ve Paz, 2014). Bu bağlamda genel olarak açık devlet uygulamaları kapsamında veri erişim düzenlemelerinde verilerin güvenlik ve gizlilik sınırlarının net olarak ortaya konması önemlidir. Diğer yandan düzenlemelerle belirlenen sınırlar çerçevesinde mevcut kamu verilerinin sınıflandırılması ve bu çerçevede doğru tanımlanmış veri yönetim politikaları çerçevesinde yürütülmesi gerekir.

Açık devlet uygulamaları diğer açık erişim, açık veri veya bilgi erişim hakları uygulamalarından farklı olarak daha fazla proaktif yayımlanmış veriyi içermektedir. Açık devlet verisi kişisel olmayan ve devlet sırrı olmayan verilerin herhangi bir sınırlama olmadan açık lisanslar kapsamında, yeniden kullanılabilir formatlarda yayınlanmalarını öngörmektedir (Ubaldi, 2013). Bu bağlamda veri portallarında yayınlanan veriler, kişisel verilerden ve gizli devlet verilerinden arındırılmıştır. Teknolojik imkânlar birçok verinin paylaşım olanaklarını artırmış ve verilerin rahatça paylaşılabilir olması, gizlilik sorunlarını da ortaya çıkarmıştır. 20. Yüzyılın son çeyreğinde ortaya konan veri gizlilik kanunları, bilgi ve iletişim teknolojilerinin gücünün kabulü olarak yorumlanmaktadır (Bennett ve Raab, 2006, s. 18). Gizlilik ve güvenliği korumaya yönelik ortaya konan yasal çerçeve farklı bağlamlarda farklı kişilerin, istedikleri gizlilik koruması derecesi hakkında farklı tercihler yapabilmesine imkân sağlamaktadır. Bu durumda, veri koruma düzenlemeleri, bireylerin kişisel bilgilerinin toplanıp kullanılamayacağını ve ne ölçüde toplanacağını, kullanılacağını veya ifşa edileceğini belirlemede bazı açılardan izin veren "kontrol" modellerine dayanmaktadır (Bennett ve Raab, 2006). Düzenlemeler açık bir şekilde kullanım koşullarını içermelidir. Gizliliği korunmasında bireylerin rollerini güçlendirmek için veri toplama politikaları, kullanıcıların herhangi bir zamanda onaylarını iptal etmelerine olanak tanıyan, daha esnek bir devre dışı bırakma maddesi entegre edebilir (Ketler, 2001). Diğer yandan kamu yararına açılan verilerin veri formlarının anonimleştirilmesi ve kişisel bilgilerden arındırılması çabaları gizlilik ve güvenlik kaygılarını gidermeye yönelik yapılan uygulamaların önemli bir parçasını oluşturmaktadır.

Kamu verilerine erişim güvenliği ve gizliliği kapsamında ele alınabilecek önemli unsurlar ulusal çıkarların korunması ve kişisel verilerin korunması olarak karşımıza çıkmaktadır. Açık devlet ve diğer yönetim faaliyetleri kapsamında veriler yayınlanırken, veri sağlayıcıların özel, kişisel ya da hassas veriler yayınlamamaları önemlidir. Verilerin yayınlanma aşamasından önce gerekli işlemlerin yapılması ve tedbirlerin alınması gerekmektedir (Geiger ve Lucke, 2102). Verilerin üretimi sisteme alınması veya toplanmasıyla verilerin bu bağlamda sınıflanmaları gerekmektedir

Açık devlet verileri kapsamında oluşturulacak yasal zeminler genel olarak bilgi erişim düzenlemelerine dayanmaktadır. Söz konusu düzenlemeler açık devlet verilerine erişimi dengelemek, fikri mülkiyet hakları korumak, erişilebilirliğin desteklenmesi, içerisinde hassas veriler (örn: ulusal sırlar ve kişisel veriler) içeren devlet verilerinin ayıklanması süreçlerini dengeleyecek bir mekanizma olarak görev yapmaktadır. Düzenleler açık devlet verilerinin kullanılabilirliğini düzenleyen lisanslamalar olduğu gibi, aynı zamanda devlet verilerine/bilgilerine erişimi düzenleyen kanun, mevzuat ve yönetmelikler de olabilmektedir (Bureau of Communications Research, 2016). Düzenlemeler tek başına devlet ve bölümlerinin veri koşullarını belirlemezler. Yasal yapılar açık veri uygulamaları süreçlerinde sınırlarını ve eylemlerini düzenlemektedir. Hükümet politikaları ve yasal düzenlemelerin bir arada işlerliğinin sağlanması önemlidir (Van Schalkwyk, Willmers ve Schonwetter, 2015).

Açık devlet süreçlerinde verilerin açılmasına yönelik önemli endişelerden birisi kişisel verilerdir. Kişisel verilerin korunmasına yönelik ilk bağlayıcı uluslararası belge olarak bilinen 28 Ocak 1981 tarih 108 sayılı “Kişisel Verilerin Otomatik Olarak İşlenmesi Sırasında Gerçek Kişilerin Korunmasına İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi”nde kişisel veri kimliği belirli veya ilgili verilerle kimliği belirlenebilir bir gerçek kişiyle ilgili tüm verileri ifade etmektedir (Council of Europe, 1981). Bireylerin kimlik tespitini yapan kişisel veriler kişilerin adı, soyadı, adres bilgileri, mesleği, kredi kartı bilgileri, mail adresi, sağlık bilgileri, sosyal güvenlik bilgileri gibi bilgilerden oluşmaktadır (Civelek, 2011). Kişisel verilerin daha fazla korunması gereken bir bölümü olan hassas veriler ise temel hakları veya özel yaşamın gizliliğini ihlal edebilecek yapıda olan veriler olarak tanımlanmaktadır (Carey, 2009; Directive 95/46/EC, 1995). Irksal ve etnik köken, siyasi görüş, dini ve felsefi inanç, sendika üyeliği, sağlık bilgileri, cinsel yaşama ilişkin veriler hassas veriler olarak tanımlanmaktadır (Directive 95/46/EC, 1995). Son zamanlarda ise bahsi geçen verilerin dışında sağlık verilerinden bağımsız olarak biometrik bilgiler ve genetik bilgiler de hassas veriler olarak tanımlanmıştır (Kaya, 2011). Kişisel veriler işlenebilirken hassas veriler kural olarak işlenememektedir (Kaya, 2011).

Kamu sektörü yapısı itibariyle farklı çeşitlilikte veriler üretip toplamaktadır. Ortaya çıkan açık devlet uygulamalarıyla birlikte söz konusu verilerin açık formatta kullanıma sunulması, aynı zamanda bu veriler arasında bulunabilecek kişisel ve hassas verilerin korunmasına yönelik önlemlerin alınması gerekliliğini ortaya koymuştur. Bilgi ve iletişim teknolojilerinin yaygınlaşması ve paylaşım olanaklarının da artması ile birlikte bireylerin kimliklerinin belirlenmesine imkân tanıyan kişisel veriler tehdit altında kalmıştır. Kişisel verilere karşı ortaya çıkan tehditlere karşı bir savunma mekanizmasının geliştirilmesi gerekliliği ortaya

çıkıştır. Kişisel verilerin korunmasına yönelik düzenlemeler hem hukuksal hem teknik boyutta ortaya konmuştur. Açık devlet süreçlerin de kişisel verilerin işleme süreçlerinde hem yasal dayanak olan kişisel verilerin korunmasına yönelik kanunlardan hem de teknik düzeyde veriler işlenirken ortaya konan prensipler bağlamında yararlanılmaktadır. Toplanan verilerin kişisel veri olabilmesi ve belirli bir kişiyi temsil etmesi verinin işleme süreciyle ortaya çıkmaktadır. Kişisel verilerin işlenmesi verilerin elde edilmesi ile başlayan verilerin kaydedilmesi, düzenlenmesi, uyarlanması, dönüştürülmesi, kullanımı, açıklanması, birleştirilmesi, silinmesi ile açıklanabilecek süreçleri içermektedir (Kaya, 2011). Diğer bir tanımda ise verilerin otomatik araçlarla gerçekleştirilmesi tanımlanmıştır. Bu bağlamda verilerin işlenmesi; verileri saklama, veriler üzerinde mantık/aritmetik işlemlerinin yapılması, verilerin silinmesi, verilerin saklama yerlerinden geri alınması veya verilerin kurtararak yayınlanması ve yeniden kullanılması işlemlerini içermektedir (Council of Europe, 1981). Veri işleme otomatik veya otomatik olmayan yöntemlerle verilere yönelik gerçekleştirilen her türlü faaliyet olarak tanımlanabilir. 1980 yılında yayınlanmış ve 2013 yılında güncellenmiş olan OECD Rehber İlkeleri; kişisel verilerin korunması ve bağlamda kişisel verilerin işleme sürecinde dikkate alınması gereken prensipleri ortaya koymuştur. Bunlar:

- Sınırlılık: Kişisel verilerin toplanmasında hukuka uygun sebepler ve araçlarla toplanmalıdır, veri sahiplerinin toplama konusunda bilgilendirilmeleri ve bilinçli rızalarının alınması gerekmektedir.
- Kalite: Toplanan veriler kullanılan amaç doğrultusunda mümkün olduğunca tam, güncel ve doğru olmalıdır.
- Amaca Özgünlük: Kişisel verilerin toplanma amacı belirlenmelidir. Veriler sadece belirlenen amaç için kullanılmalıdır.
- Kullanım Sınırlaması: Toplanan veriler belirtilen amaçlar dışında yayılamaz, bulundurulamaz veya başka amaçlarla kullanılamaz. Veri sahibinin bilinçli rızası ve kanuna dayalı yetkiler bu maddenin sınırlaması olabilir.
- Güvenlik: Toplanan verilere yönelik oluşabilecek tehlikelere karşı (kayıp, yetkisiz erişim, zarar verme, değiştirme, açıklama) uygun güvenlik tedbirleri ile korunmalıdır.
- Açıklık: Kişisel verilerle ilgili gelişmeler, uygulama ve politikalar hakkında genel bir açıklık ilkesi bulunmalıdır. Bireyler kendileri ile ilgili veri barındıran kurumların politikalarına kolayca ulaşabilmelidirler.
- Bireyin Rızası: Veri sahibinin rızası olmaksızın veriler erişilebilir hale getirilmemeli ve açıklanmamalıdır.
- Hesap Verebilirlik: Veri sahipleri veri toplayıcı ve yayınlayıcılarına karşı sayılan diğer ilkeler çerçevesinde hesap sorma hakkına sahip olabilmelidirler (OECD, 2013).

Kamu sektörü verilerinin toplanması, analizi, saklanması, sunumu ve yeniden kullanımı süreçlerinde kişilerin verilerinin gizliliğinin ve güvenliğinin garanti edilmesi açıklık ve şeffaflığın uygulanmasına değer katacağı belirtilmektedir (Gracnickas, 2015). Kişisel verilerin gizliliği kapsamında verilerin kişilerin tanımlanması veya kimliğini belirleyebilir olmasını engelleyecek işlemler bütünü olarak tanımlanan anonimleştirilmesi kullanılmaktadır (Yüksel ve Civelek, 2011).

Kamu sektörü bilgilerinin erişiminde kaygı duyulan ve birçok açık devlet verisi uygulamasında sınırlılıkların önemli bir parçası da ulusal sırlar, devlet sırrı, kurum sırrı olarak adlandırabileceğimiz veri gruplarına yöneliktir. Bu bağlamda kamu sektörünü bilgilerinin tutulduğu ortamdan, bilgilerin değeri, bilgilerin kullanım amaçları, kapsamı, erişim yetkileri dikkate alınarak gizlilik derecelerine göre sınıflandırılmaları önemli bir gereksinim olmuştur (Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı, 2016). Kamu sektörü verileri toplanırken veya üretilirken verilerin sınıflama süreçleri oldukça önemli olmaktadır. Söz konusu süreçlerde kamu hizmeti görülürken kamu sektörü bilgilerine yetkisiz erişimi engellemek kişi veya kurumlara verilebilecek zararları önlemek amacıyla kamu sektörü bilgilerine yönelik gizlilik derecesi sınıflaması yapılmaktadır (Diri ve Gülçiçek, 2012). Birçok ülke düzenlemelerinde ve ülkemizde kamu sektörü bilgilerinin yetkisiz erişim ve kullanımlarını önlemek amacıyla söz konusu gizlilik derecelerinden yararlanılmaktadır. Gizlilik dereceleri Çok gizli, gizli, özel, hizmete özel, tasnif dışı, ticari gizli, ticari özel, kişiye gizli ve kişiye özel gibi başlıklarda açıklanabilmektedir (Diri ve Gülçiçek, 2012; Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı, 2016).

4.2. TÜRKİYE'DE MEVCUT DURUM, YASAL DAYANAKLAR VE MEVZUAT KOŞULLARI

Açık devlet uygulamaları ve açık devlet verilerinin yayınlanma süreçlerinde verilerin teknik anlamda işlemlerinin gerçekleştirilmesi, verilerin kullanıma açılması gibi süreçlerinin dışında söz konusu uygulamaların yasal ve politik zeminlerde desteklenmesi de önem arz etmektedir. Bu bağlamda verilerin gizliliği ve güvenliği, verilerin açılma ve bilgi edinme süreçlerine yönelik veri politika ve düzenleme mimarilerinin oluşturulması önemlidir. Bu kapsamda Türkiye' de açık devlet süreçlerine yönelik politika anlamında bir girişim olmasa da atılmış adımlar, açık devlet süreçlerine altyapı teşkil edebilecek kanun, düzenleme, politika belgeleri bulunmaktadır. Söz konusu içerikleri açık devlet uygulamalarının yasal ve politik altyapısı olarak değerlendirmemiz mümkündür. Genel olarak dünyada son yıllarda güncelliğini koruyarak ilerlediği bilinen açık devlet girişimlerine yönelik Türkiye koşulları değerlendirildiğinde, açık devlet ve bu bağlamda

devlet verilerinin yeniden kullanımının yasal altyapılar ve güncel örnekler kapsamında yapılandırılmadığı belirtilmektedir (Kalkınma Bakanlığı, 2013). Devlet verisinin paylaşılmasına ve tekrar kullanımına bu çerçevede, devlet verilerinin sınıflandırılmasına ve tanımlanmasını içeren genel bir yasal düzenleme bulunmamaktadır (Türkiye Bilişim Derneği, 2016). Mevcut mevzuatta bulunan bazı hükümler bu konuda tanımlamalarda bulunmak için kullanılabilir. Bu hükümlerin farklı kurumlar tarafından farklı yorumlanabilmektedir (Türkiye Bilişim Derneği, 2016). Bu kapsamda açık devlet uygulamalarına yönelik genel politika düzenlemelerine ihtiyaç duyulduğu anlaşılmaktadır.

Açık devlet girişimlerinin temel altyapısını oluşturan Bilgi Edinme Kanunu Türkiye’de 2003 yılında yürürlüğe girmiştir. Bir diğer ana düzenleme sayılan Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ise 2016 yılında yürürlüğe girmiştir. Açık devlet süreçlerinin temel kanunu sayılan Bilgi Edinme Kanunu’nun yanı sıra konuyla ilgili yapılan temel uygulamalar incelendiğinde 2006 yılında başlayan Başbakanlık İletişim Merkezi Projesi (BİMER)’in önemli olduğunu söylemek mümkündür. Proje kapsamında vatandaşlar tarafından yapılan yazılı veya sözlü bilgi başvuruların hızlı bir şekilde sonuçlandırılması ve bütün işlemlerin ortak bir platformda yürütülmesi, istatistiksel olarak değerlendirmelerin yapılabilmesi ve tek bir merkezden denetlenebilmesi amaçlanmaktadır (BİMER, 2017). Bu çerçevede söz konusu projenin açık devlet ilkeleri kapsamında kamu yönetimlerinin şeffaflığını yönelik önemli bir adım olarak düşünülebilir. Türkiye’de açık devlet girişimlerinin temelini oluşturabilecek bir diğer adımın da e-Devlet Kapısı olarak adlandırılan ve kamu hizmetlerinin tek bir teknolojik platformdan sunulmasını sağlayan projedir. e-Devlet Kapısı, 18 Aralık 2008 tarihinde hizmete sunulmuştur (Turksat, 2016). Genel olarak e-devlet yapısının bir uzantısı olarak düşünebileceğimiz açık devlete yönelik adımlar, e-devlet süreçleri uygulamalarıyla da sunulmuştur. Bu kapsamda Bilgi Edinme Kanunu’nun çıkarılması, vatandaşların bilgi edinme taleplerini tek bir platformdan sağlayabildikleri BİMER’in oluşturulması, açık devlet süreçlerinin temel gereksinimi olan bilgi edinme hakkının sağlanmasına yönelik altyapı oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra e-devlet hizmetlerine ve kamu bilgilerine belirli ortamlar dâhilinde erişilme imkânı sağlayan e-devlet yapısının da kurulması yine konuya yönelik önemli bir altyapı oluşturmaktadır.

4.2.1. Türkiye’de Açık Devlet Uygulamalarına Yönelik Kanun, Mevzuat, Yönetmelik ve Genelgeler

Türkiye’de açık devlete yönelik altyapı düzenlemeleri incelendiğinde; öncelikle açık devlet uygulamalarının temel yasaları olarak sayılan Bilgi Edinme Kanunu, Kişisel Verilerin Korunması Kanunu gibi kanunların varlığı bilinirken, bunun yanı sıra konuya yönelik yorumlanabilecek, kullanılabilir yönetmelik ve mevzuatlar, strateji belgeleri de bulunmaktadır. Bu kapsamda açık devlet yapısının ana gerekliliği olan bilgi edinme hakkına yönelik hükümler, öncelikle Türkiye Cumhuriyeti Anayasası kapsamında ele alınmış, daha sonra ilgili kanunlara yer verilmiştir.

4.2.1.1. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası

Açık devlet süreçlerinde sağlanması beklenen açıklık ve şeffaflık kavramları temel olarak bilgi edinme hakkı/ bilgiye erişim hakkına dayanmaktadır. Diğer yandan kişisel verilerin korunması da temel olarak kişisel özgürlüklerin korunması bağlamında değerlendirilmektedir. Dünyadaki gelişmeler doğrultusunda Türkiye’de de bilgi edinme süreçlerine yönelik altyapı incelendiğinde ilk olarak 1982 Anayasası’nda “düşünceyi yayma ve açıklama hürriyeti” başlıklı 26. maddede “herkesin resmi makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğine sahip olduğu” hükmünü görmemize rağmen, söz konusu maddenin bir sonraki fıkrasında söz konusu serbestliğin “kapsamı belirsiz olan devlet sırrı, meslek sırrı ve özel hayatın gizliliği” çerçevesinde sınırlandırıldığı görülmektedir. Bilgi edinmeye yönelik altyapı oluşturan diğer bir madde ise anayasanın dilekçe hakkını düzenleyen 74. maddesinde belirtilmektedir. Bu çerçevede vatandaşlara kendileriyle veya kamu ile ilgili dilek ve şikâyetlerini yetkili makamlara ve TBMM’ne yazı ile iletme hakkı tanınmaktadır (Çımat, 1997; T.C. Anayasası, 1982). 2010 yılında yapılan referandum sonucunda da bilgi edinme hakkı anayasal bir hak olarak Türkiye Cumhuriyeti Anayasasına eklenmiştir (Bilgi Edinme Kanunu, 2003; Koçak, 2010; T.C. Anayasası, 1982).

Kişisel verilere yönelik dayanaklara bakıldığında ise; Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nın 20 inci maddesi hükmünde; “Herkes, kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahiptir. Bu hak; kişinin kendisiyle ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilme, bu verilere erişme, bunların düzeltilmesini veya silinmesini talep etme ve amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenmeyi de kapsar. Kişisel veriler, ancak kanunda öngörülen hallerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebilir. Kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usuller kanunla düzenlenir” ibaresi görülmektedir (T.C. Anayasası, 1982). Genel olarak Türkiye Cumhuriyeti Anayasa’nda bilgi edinmenin bir hak olarak tanındığı, vatandaşların kamu

kurumlarından bilgi talebinde bulunmalarına imkân sağlandığı ve kişisel hakların korunmasına yönelik dayanaklar olduğu anlaşılmaktadır.

4.2.1.2. 4982 sayılı Bilgi Edinme Kanunu

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında garantiye alınan kişisel haklar ve bilgi edinme haklarının yanı sıra, yeni yönetim anlayışları çerçevesinde yönetimde açıklık bağlamında yapılan en önemli çalışma, 4982 sayılı Bilgi Edinme Kanunudur. Türkiye’de bilgi edinme hakkının pratiğe geçmesi Avrupa Birliği’ne uyum süreci çerçevesinde yapılması gereken reformlar sürecinde gerçekleşmiştir (Canöz, 2008). 2003 yılında 4982 sayılı Bilgi Edinme Kanunu çıkarılmıştır (Bilgi Edinme Kanunu, 2003).

Bilgi Edinme Hakkı Kanunu’nun 5 inci maddesine göre kurum ve kuruluşlar, Kanunda yer alan istisnalar dışındaki her türlü bilgi veya belgeyi başvuranların yararlanmasına sunmakla yükümlüdürler. Bu bağlamda Kanun’da bilgi edinme hakkı kapsamı dışında olan durumlar belirtilmektedir. Kanununun 29 uncu maddesinde Kanunla erişilen bilgi ve belgelerin ticari amaçla çoğaltılıp kullanılmayacağı hükmü yer almıştır. Kurum ve kuruluşların başvurulara olumsuz cevap verebilecekleri koşullar düzenlenmiştir. Bilgi Edinme Kanunu ile gizli ve paylaşılmayan bilgi ve belgeler belirtilmektedir. Bu bağlamda kurumlardan talep edilemeyecek bilgiler:

- “Açıklanması hâlinde Devletin emniyetine, dış ilişkilerine, millî savunmasına ve millî güvenliğine açıkça zarar verecek ve niteliği itibarıyla Devlet sırrı olan gizlilik dereceli bilgi veya belgeler” (16. madde)
- “Açıklanması ya da zamanından önce açıklanması halinde, ülkenin ekonomik çıkarlarına zarar verecek, haksız rekabet ve kazanca sebep olacak bilgi veya belgeler” (17. madde)
- “Sivil ve askerî istihbarat birimlerinin görev ve faaliyetlerine ilişkin bilgi veya belgeler” (18. madde)
- “Kurum ve kuruluşların yetkili birimlerince yürütülen idari soruşturmalarla ilgili, açıklanması veya zamanından önce açıklanması halinde; kişilerin özel hayatına açıkça haksız müdahale sonucunu doğuracak, kişilerin veya soruşturmayı yürüten görevlilerin hayatını ya da güvenliğini tehlikeye sokacak, soruşturmanın güvenliğini tehlikeye düşürecek, gizli kalması gereken bilgi kaynağının açığa çıkmasına neden olacak veya soruşturma ile ilgili benzeri bilgi ve bilgi kaynaklarının temin edilmesini güçleştirecek bilgi veya belgeler” (19. madde)
- “ Adil soruşturma ve kovuşturmalarla ilgili, açıklanması veya zamanından önce açıklanması hâlinde; suç islenmesine yol açacak, suçların önlenmesi ve

soruşturulması ya da suçluların kanunî yollarla yakalanıp kovuşturulmasını tehlikeye düşürecek, yargılama görevinin gereğince yerine getirilmesini engelleyecek, hakkında dava açılmış, bir kişinin adil yargılanma hakkını ihlâl edecek nitelikteki bilgi veya belgeler“(20. madde)

- “Kişinin izin verdiği hâller saklı kalmak üzere, özel hayatın gizliliği kapsamında, açıklanması hâlinde kişinin sağlık bilgileri ile özel ve aile hayatına, şeref ve haysiyetine, meslekî ve ekonomik değerlerine haksız müdahale oluşturacak bilgi veya belgeler (Kamu yararının gerektirdiği hâllerde, kişisel bilgi veya belgeler, kurum ve kuruluşlar tarafından, ilgili kişiye en az yedi gün önceden haber verilerek yazılı rızası alınmak koşuluyla açıklanabilir)”(21. madde)
- “Haberleşmenin gizliliği esasını ihlal edecek bilgi veya belgeler” (22. madde)
- “Kanunlarda ticari sır olarak nitelenen bilgi veya belgeler ile kurum ve kuruluşlar tarafından gerçek veya tüzel kişilerden gizli kalması kaydıyla sağlanan ticari ve mali bilgiler” (23. madde)
- “Fikir ve sanat eserlerine ilişkin olarak yapılacak bilgi edinme başvuruları hakkında ilgili kanun hükümleri uygulanır”(24. madde)
- “Kurum ve kuruluşların, kamuoyunu ilgilendirmeyen ve sadece kendi personeli ile kurum içi uygulamalarına ilişkin düzenlemeler hakkındaki bilgi veya belgeler” (Ancak, söz konusu düzenlemeden etkilenen kurum çalışanlarının bilgi edinme hakları saklıdır) (25. madde)
- “Kurum ve kuruluşların faaliyetlerini yürütmek üzere, elde ettikleri görüş, bilgi notu, teklif ve tavsiye niteliğindeki bilgi veya belgeler”
- “Tavsiye ve mütalaa talepleri” (27. madde)
- “Belli bir tarihte açıklanacağı, duyurulacağı önceden belirtilmiş olup, zamanından önce açıklanması halinde kamu yararını zedeleyecek veya kişisel menfaat temin etmek için kullanılacak bilgi veya belgeler” (Bilgi Edinme Kanunu, 2003) olarak belirlenmiştir.

Bilgi Edinme Kanunu’na yönelik açık devlet kapsamında genel bir değerlendirme yapıldığında, genel olarak Kanun’da vatandaşların bilgi edinme hakkı ve kurumların bilgi verme yükümlülükleri tanımlanmaktadır. Kanun’da bilgi edinme başvurularının nasıl yapılacağı, koşulları açıklanmaktadır. Söz konusu başvuruların içeriğinin kamu bilgi ve belgelerine yönelik olduğu Kanun’da belirtilmektedir. Bu bağlamda Kanun’un elektronik veriler ve açık devlet verilerine yönelik hükümleri bulunmamaktadır. Kanunda açıklanmayacak veya verilemeyecek bilgilerin koşulları genel tanımlamalarla

yapılmaktadır. Bu kapsamda devlet sırrı, ulusal sırlar, askeri sırlar, kişisel hayat gizliliği gibi kısıtlamalar bulunurken, kurumsal işlemlere yönelik kısıtlamaların genel olarak kurumsal inisiyatlara açık olduğu görülmektedir. Bu kapsamda kurumsal işlemlere yönelik bilgi ve belgelerin erişiminin “bilimsel, kültürel, istatistik, teknik, tıbbî, malî, hukukî ve benzeri uzmanlık alanlarında yasal olarak görüş verme yükümlülüğü bulunan kişi, birim ya da kurumların görüşleri, kurum ve kuruluşların alacakları kararlara esas teşkil etmesi kaydıyla (madde 26)” koşuluna bağlandığı görülmektedir.

4.2.1.3. 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu

Ülkelerde kişisel verilerin korunmasına yönelik kanunların olması, kişisel verilerinin korunmasının temel insan hakkı olarak sayılması bağlamında önemli bir gerekliliktir (Korkmaz, 2016). Bu bağlamda Türkiye’de kişisel verilerin korunmasına yönelik çalışmalar 1989 yılında kurulan bir komisyonla başlamıştır (Aydın, 2014). 2000 yılında ikinci bir komisyonun kurulması akabinde, 2003 yılında kişisel verilerin korunmasına yönelik bir tasarı oluşturulmuştur (Başalp, 2004). Bahsi geçen tasarı 2008 yılında Adalet Bakanlığı tarafından güncellenerek Türkiye Büyük Millet Meclisi’ne sunulmuştur. Sunulan tasarı kanunlaşmamıştır. Daha sonra Adalet Bakanlığı tarafından 2014 ve 2016 yıllarında tekrar güncellenerek TBMM’ye sunulmuştur. 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu 24 Mart 2016 tarihinde TBMM’nde kabul edilerek kanunlaşmıştır (Korkmaz, 2016). Kişisel Verilerin Korunması Kanunu’nun amacı, “*kişisel verilerin işlenmesinde başta özel hayatın gizliliği olmak üzere kişilerin temel hak ve özgürlüklerini korumak ve kişisel verileri işleyen gerçek ve tüzel kişilerin yükümlülükleri ile uyacakları usul ve esasları düzenlemektir.*” (Kişisel Verilerin Korunması Kanunu, 2016) olarak belirlenmiştir. Kanunda kişisel veri, kişisel verilerin işlenmesi, açık rıza, verileri anonim hale getirme, veri kayıt sistemi, veri kayıt sorumlusu ve veri işleyen gibi tanımlara yer verilerek kişisel verilerin işlenmesine yönelik ilkeler belirlenmiştir. Kanun’a göre kişisel veri: kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgi olarak tanımlanmıştır. Bu çerçevede kişilerin kesin olarak belirlenmesini sağlayan doğum yeri, adı, soyadı, doğum tarihi, kişilerin fiziki, sosyal ve ekonomik bilgileri kişisel veriler olarak sayılmıştır. Kanunda “*Kişilerin ırkı, etnik kökeni, siyasi düşüncesi, felsefi inancı, dini, mezhebi veya diğer inançları, kılık ve kıyafeti, dernek, vakıf ya da sendika üyeliği, sağlığı, cinsel hayatı, ceza mahkûmiyeti ve güvenlik tedbirleriyle ilgili verileri ile biyometrik ve genetik verileri özel nitelikli kişisel veri*” olarak tanımlanmıştır. Kanunda kişisel verilerin işlenmesinin ancak kişisel verilerin Korunması Kanunu’na ve diğer kanunlarda öngörülen usul ve esaslar çerçevesinde olabileceği vurgulanarak; kişisel verilerin işlenmesinde uyulması zorunlu olan ilkeler belirtilmiştir. Buna göre ilkeler:

- Hukuka uygunluk ve dürüstlük kurallarına uygun olma.
- Doğru ve güncel olma.
- Belirli, açık ve meşru amaçlar için işlenme.
- İşlendikleri amaçla bağlantılı, sınırlı ve ölçülü olmalı.
- İlgili mevzuatta öngörülen veya işlendikleri amaç için gerekli olan süre kadar muhafaza edilme olarak belirtilmiştir (Kişisel Verilerin Korunması Kanunu, 2016).

Kanunda ayrıca, kişisel verilerin işlenme şartları, özel nitelikli kişisel verilerin işlenme şartları, kişisel verilerin işlenme istisnaları da belirtilmektedir. Bu bağlamda kişilerin açık rızası olmadan kişisel verilerin işlenme koşulları belirtilmektedir. Kişisel verilerin işlenmesine ilişkin ilkelere uyulması veya yeterli önlem alınması şartıyla özel nitelikteki kişisel verilerin işlenmesine ilişkin şartlara uyulması halinde, kişisel verilerin ilgili kişinin açık rızası aranmaksızın aktarılabilmesi belirtilmektedir. Kanunda aynı zamanda kişisel verilerin silinmesi, yok edilmesi veya anonim hâle getirilmesi, kişisel verilerin aktarılması, kişisel verilerin yurt dışına aktarılması, haklar ve yükümlülükler (aydınlatma yükümlülüğü, veri güvenliğine ilişkin yükümlülükler), suçlar ve kabahatlere yönelik başlıklar ve Kişisel Verileri Koruma Kurumu ve Teşkilatı'nın düzenlenmesine yönelik maddeler almaktadır (Kişisel Verilerin Korunması Kanunu, 2016). Kanun'da yer alan düzenlemeler açık devlet süreçlerinde kişisel verilere yönelik, işlenme, saklanma, anonimleştirilme gibi koşulların genel yapılarına dayanak oluştururken, kurumlarda elde edilen kişisel veri yapılarının işlenme süreçlerine yönelik ayrıntı hükümler içermemektedir.

4.2.1.4. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu

Açık devlet süreçleriyle amaç edinilen şeffaflık, açıklık ve hesap verebilirlik kapsamında ele alınabilecek önemli konulardan bir tanesi de mali saydamlıktır. Bu bağlamda mevzuatta "mali saydamlık, hesap verebilirlik" ifadelerinin ilk defa kullanımının 2003 yılında 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile ele alındığını görmekteyiz. Kanunun ana amacı kapsamında "mali saydamlık, hesap verebilirlik" ifadelerinin yer aldığı görülmektedir. Kanunla "kalkınma planları ve programlarda yer alan politika ve hedefler doğrultusunda kamu kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde elde edilmesi ve kullanılmasını, hesap verebilirliği ve mali saydamlığı sağlamak üzere, kamu mali yönetiminin yapısını ve işleyişini, kamu bütçelerinin hazırlanmasını, uygulanmasını, tüm mali işlemlerin muhasebeleştirilmesini, raporlanmasını ve mali kontrolü düzenlemek" amaçlanmıştır (Kamu Mali Yönetimi..., 2003).

Kanun'un 7. maddesine göre her türlü kamu kaynağının elde edilmesinde ve kullanılmasında, denetimin sağlanması amacıyla kamuoyunun zamanında bilgilendirilmesi öngörülmektedir. Bu amaçla:

- Görev, yetki ve sorumlulukların açık olarak tanımlanması,
- Hükümet politikaları, kalkınma planları, yıllık programlar, stratejik planlar ile bütçelerin hazırlanması, yetkili organlarda görüşülmesi, uygulanması ve uygulama sonuçları ile raporların kamuoyuna açık ve ulaşılabilir olması,
- Genel yönetim kapsamındaki kamu idareleri tarafından sağlanan teşvik ve desteklemelerin bir yılı geçmemek üzere belirli dönemler itibarıyla kamuoyuna açıklanması,
- Kamu hesaplarının standart bir muhasebe sistemi ve genel kabul görmüş muhasebe prensiplerine uygun bir muhasebe düzenine göre oluşturulması, zorunlu olarak belirlenmiştir.

Kanun kapsamında 8. maddede "hesap verme sorumluluğu" ele alınarak kamu kaynaklarının kullanılmasına yönelik sorumluluklar ve hesap verme sorumluluğuna vurgu yapılmaktadır. 9. ve 41. maddeler çerçevesinde kamu idarelerinin geleceğe ilişkin misyon ve vizyonlarını oluşturmak, stratejik amaçlar ve ölçülebilir hedefler saptamak, performanslarının ölçülmesi ve bu sürecin izleme ve değerlendirmesini yapmak amacıyla katılımcı yöntemlerle stratejik plan hazırlamaları ve hesap verme sorumluluğu çerçevesinde, her yıl faaliyet raporu hazırlanmalarına yönelik hükümler yer almıştır. Bu bağlamda malî istatistiklerin anlaşılabilir ve kullanıcılar için kolayca ulaşılabilir olması esası belirtilmiştir (Kamu Mali Yönetimi..., 2003).

4.2.1.5. 6085 sayılı Sayıştay Kanunu

Açık devlet sürecinde hesap verilebilirlik ilkesi çerçevesinde değerlendirebileceğimiz Sayıştay Kanunu 19.12.2010 tarihinde kabul edilmiştir. Kanunla "kamuda hesap verme sorumluluğu ve mali saydamlık esasları çerçevesinde, kamu idarelerinin etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak çalışması ve kamu kaynaklarının öngörülen amaç, hedef, kanunlar ve diğer hukuki düzenlemelere uygun olarak elde edilmesi, muhafaza edilmesi ve kullanılması için Türkiye Büyük Millet Meclisi adına yapılacak denetimleri, sorumluların hesap ve işlemlerinin kesin hükme bağlanmasını ve kanunlarla verilen inceleme, denetleme ve hükme bağlama işlerini yapmak üzere Sayıştay'ın kuruluşunu, işleyişini, denetim ve hesap yargılaması usullerini, mensuplarının niteliklerini ve atanmalarını, ödev ve yetkilerini, haklarını ve yükümlülüklerini ve diğer özlük işlerini, Başkan ve üyelerinin seçim ve teminatını düzenlemek" amaçlanmıştır (Sayıştay Kanunu, 2010).

4.2.1.6. 5176 sayılı Kamu Görevlileri Etik Kurulu Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun:

Açık devlet süreçlerinde ele alınan önemli bileşenlerden olan şeffaflık kavramının kamu görevlilerinin görevlerini yürütürken sahip olması gereken etik kurallar çerçevesinde ele alındığı Kanunla “kamu görevlilerinin uymaları gereken saydamlık, tarafsızlık, dürüstlük, hesap verebilirlik, kamu yararını gözetme gibi etik davranış ilkeleri belirlemek ve uygulamayı gözetmek üzere Kamu Görevlileri Etik Kurulunun kuruluş görev ve çalışma usul ve esaslarının belirlenmesi” amaçlanmıştır (Kamu Görevlileri Etik..., 2004). Bu bağlamda açık devlet süreçlerinde elde edilmesi beklenen açıklık, şeffaflık ve hesap verilebilirliğin kamu görevlilerinin etik davranışları çerçevesinde ortaya çıkabileceğini söylememek mümkündür.

4.2.1.7. 3473 sayılı Muhafazasına Lüzum Kalmayan Malzemenin Yok Edilmesi Hakkındaki KHK'nin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun

Açık devlet süreçlerinin temeli iyi belge yönetimi prensiplerine dayanmaktadır. Bu bağlamda kurumlarda doğru ve kurallara uygun yapılandırılmış ve sınıflanmış kamu kaynaklarının yasal dayanağı da söz konusu Kanunla sağlanmaktadır. Kamu yönetimlerinde arşiv ve belge yönetimi uygulamaları çerçevesinde ele alınabilecek söz konusu Kanun 1988 yılında yürürlüğe girmiştir. Kanunla “genel ve katma bütçeli dairelerle (saklama, ayıklama ve imha işlemleri kendi mevzuatına tabi olmak kaydıyla Cumhurbaşkanlığı, Türkiye Büyük Millet Meclisi, Genelkurmay Başkanlığı, Milli Savunma Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı ve Milli İstihbarat Teşkilatı hariç) mahalli idareler, üniversiteler ve bunlara bağlı sabit ve döner sermayeli kuruluşlar, kamu iktisadi teşebbüsleri, özel kanunlarla kurulan kamu bankaları ve teşekkülleri elinde bulunan ve arşivlerinde arşiv malzemesi ve arşivlik malzeme niteliği taşımayan, muhafazasına lüzum görülmeyen, yok edilecek evrak ve her türlü malzemenin, ayıklama ve imha işlemlerine dair usul ve esaslar” düzenlenmektedir. Kanun kapsamında arşiv malzemesi, arşivlik malzeme, ayıklama, imha mükellefiyetlere yönelik hükümler belirlenmektedir (Muhafazasına Lüzum Kalmayan..., 1988).

4.2.1.8. 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu

Açık devlet süreçlerinin yürütülmesi kapsamında önemli bir bileşen olan teknik süreçlerin yasal altyapılarla desteklenmesi önemlidir. Açık devlet uygulamalarını mümkün kılan dijital imkânlar; kaynakların özgünlüğünü, açık veriyi, yeniden kullanılabilir ve paylaşılabılır altyapıları, standartları ve teknik standartları içine almaktadır. Bu bağlamda açık devlet süreçlerinde yenilikçi uygulamalarda uzaktan doğrulamayı mümkün kılan e-imza uygulamaları da önem kazanmaktadır. Dahası açık devlet çıktıları olan yönetimlere katılımın artırılması, demokratik beklentiler, hizmet kalitesinin artırılması, kullanıcı deneyimlerinin

geliştirilmesi, yüksek sosyal değerler kazanımı, ekonomik büyüme süreçlerinde de e-imza önem arz etmektedir (European Commission, 2017). Bu bağlamda konuya yönelik yasal dayanak olarak kabul edebileceğimiz 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununu 2004 yılında yürürlüğe girmiştir. Kanunun amacı, “elektronik imzanın hukukî ve teknik yönleri ile kullanımına ilişkin esasları düzenlemektir” (Elektronik İmza Kanunu, 2004) olarak belirtilmiştir.

Kanun kapsamında 4.madde çerçevesinde güvenli elektronik imzada bulunması gereken özellikler belirtilmiştir. Bunlar;

- Münhasıran imza sahibine bağlı olması,
- Sadece imza sahibinin tasarrufunda bulunan güvenli elektronik imza oluşturma aracı ile oluşturulması,
- Nitelikli elektronik sertifikaya dayanarak imza sahibinin kimliğinin tespitini sağlaması,
- İmzalanmış elektronik veride sonradan herhangi bir değişiklik yapıp yapılmadığının tespitini sağlaması olarak belirtilmiştir (Elektronik İmza Kanunu, 2004). Bu çerçevede söz konusu kriterlere uyan belgelerin nitelikli elektronik delil olarak sayılabileceği belirtilmiştir.

4.2.1.9. 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun

Modern yönetim anlayışlarının temeli elektronik platformların gelişmesine dayanmaktadır. Bu çerçevede ortaya çıkan internet ortamı ile birlikte paylaşım olanaklarının ve erişim imkânlarının artırması ile birlikte internet ortamdaki içeriğin çeşitliliği ve kullanım amaçları da farklı yönlerde evrilmiştir. Bu bağlamda internet ortamındaki içeriklerin düzenlenmesi bu içeriklerin suça yönelik kullanımlarının engellenebilmesi amacıyla çeşitli yasal düzenlemeler yapılmaya başlanmıştır. İnternet ortamında yaşanan suçlara ilişkin sorumlulukları belirleyen ilk yasa 04.05.2007 tarihinde Kabul edilen 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanundur. Kanun ile sağlayıcı, yer sağlayıcı, erişim sağlayıcı ve toplu kullanım sağlayıcıların yükümlülük ve sorumlulukları ile internet ortamında işlenen belirli suçlarla içerik, yer ve erişim sağlayıcıları üzerinden mücadeleye ilişkin esas ve usulleri düzenlemek amaçlanmaktadır. Kanun vasıtasıyla işlenen ve işlenecek olan bilişim suçlarının sınırları, sorumlulukları ve sorumluları gibi konuların tespiti amaçlanmaktadır (İnternet Ortamında..., 2007). Kanunda belirlenen amaç doğrultusunda “içerik sağlayıcı”, “toplu kullanım sağlayıcı”, “yer sağlayıcı”, “erişim sağlayıcı” gibi kavramların tanımlarına yer verilerek bu kavramlara ilişkin olarak ceza sorumlulukları ve yükümlülüklerin belirlenmesi sağlanmıştır (İnternet Ortamında..., 2007).

4.2.1.10. 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu

Fikri mülkiyet kavramı bireylerin ve organizasyonların yaratıcı ve zihinsel çabalarının maddi olmayan ürünlerini kapsamaktadır. Bu bağlamda kamu telif hakları da kamu sektörü bilgileri, bilgisayar programları, veri tabanları, film ve ses kayıtları olmak üzere kamunun farklı formlarda ürettiği bilgileri kapsamaktadır. Kamu kurumları ürettikleri, geliştirdikleri, sahip oldukları ve kullandıkları fikri mülkiyet varlıklarının etkin şekilde yönetiminden sorumlu tutulmaktadır (The State of Queensland, 2013). Bilgi Edinme Kanunlarının kamu bilgisine erişim bağlamında ele alınabilecek diğer düzenlemelerle (telif hakkı, arşiv kanunları gibi) ele alınması gerekmektedir. Fikri mülkiyet hakları devletin fikri hakları ve üçüncü şahısların fikri haklarının yönetimi üzerine yapılan düzenlemelerdir. Fikri hak düzenlemeleri devletin fikri haklarını kamu değeri olarak görür ve kamu yararını artırmayı hedefler. Kamu kurumlarının ürettikleri raporlar, tutanaklar, toplantı notları gibi materyaller bağlamında kamu kurumlarının da fikri haklara sahip oldukları açıktır. Söz konusu materyaller çoğu zaman yıllık raporlar halinde kamu kurumlarının web sayfalarında yayınlanmalarına rağmen; telif hakları halkın bu materyalleri okumaları dışında başka işlemler yapmalarına engel olacak şekilde düzenlenmiştir (Vinciullo, 2014).

Açık devlet sürecinin temel düzenlemesi olarak görülen, kamu bilgilerine erişim sağlayan Bilgi Edinme Kanunu'nun yanı sıra bu bilgilerin fikri sahipliğini koruma altına alan ve diğer kişilerce kullanımlarının düzenlenmesini sağlayan Fikri Mülkiyet Kanunları da önem kazanmaktadır. Bu bağlamda konuya yönelik Türkiye'de 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu 1 Ocak 1952 yılında yürürlüğe girmiştir (Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu, 1951). Kanunun amacı kısaca yasada belirtilen gerçek ve tüzel kişilerin eserlerine yönelik mali ve manevi haklarının belirlenmesi, korunması ve söz konusu fikir ürünlerinde yararlanma şartlarının düzenlenmesi ve fikir ürünlerinin kullanımında ortaya çıkacak ihlallere dönük yaptırımların ortaya konmasıdır (Turan, 2014). Kanun'da eser tanımlamaları, eser sahiplerinin maddi ve manevi hakları tanımlanmaktadır.

Eser sahibinin mali hakları; işleme hakkı, çoğaltma hakkı, yayma hakkı, temsil hakkı, umuma iletim hakkı ve güzel sanat eserlerinin satışından pay verilmesi hakkı olarak tanımlanırken; manevi haklar umuma arz, adın belirlenmesi, eserde değişiklik yapılmasını men etmek şeklinde sıralanmaktadır (Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu, 1951). Teknoloji koşulları ve ortaya çıkan ihtiyaçlar doğrultusunda Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nda da zaman zaman fikri hakların kapsamına ve uygulamalarına yönelik değişiklikler ortaya konmuştur. Bu bağlamda Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu ilk kez 1983 yılında olmak üzere, 1995, 2001, 2004, 2005, 2007, 2008 ve 2012 yıllarında değişikliklere uğrayarak son halini almıştır (Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu, 1951).

4.2.1.11. Kamu Verilerinin Paylaşılmasına Dayanak Oluşturabilecek Diğer Kanun, Yönetmelik, Mevzuat ve Genelgeler.

Devlet kurumları iş süreçlerinde farklı çeşitlilikte veri üretmektedir. Farklı alanlarda üretilen söz konusu verilerin kullanımı, üretimi ve paylaşımına yönelik zaman zaman farklı uzmanlıklardaki ve farklı çeşitlilikte kurumlara özel kanunlar ve düzenlemeler etkili olabilmektedir. Bu bağlamda açık devlet süreçlerinde kamu verilerinin üretimi, kullanımı ve paylaşılmasına yönelik düzenlemeler farklı düzenlemeler de bulunmaktadır.

Adalet verilerinin paylaşımı kapsamında 5352 sayılı Adli Sicil Kanunu'nun da adli sicil bilgilerinin kullanım ve paylaşım koşulları, belirlenmiştir. Adli sicil bilgilerinin gerçek ve tüzel kişiler tarafından sorgulanmasına yönelik koşullar ilgili kanunla düzenlenmiştir. Kanunla ayrıca yargı teşkilatındaki tüm adli istatistik bilgilerin; resmi istatistik programı çerçevesinde belirlenmesi, toplanması, sınıflandırılması, değerlendirilmesi görevinin Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü sorumluluğunda yapılacağı belirtilmektedir (Adli Sicil Kanunu, 2005).

5502 sayılı Sosyal Güvenlik Kanunu çerçevesinde Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından işlenen kişisel veriler ve ticari sır niteliğinde olan verilerin kullanımına yönelik koşullar ve istisnalar belirlenmektedir. Kanun kapsamında anonimleştirilmiş kişisel verilerin araştırma, planlama ve istatistiki amaçlarla verilerin bilimsel araştırma yapan kamu personeli, bilimsel dernekler, meslek kuruluşları veya üniversitelerle paylaşılacağı belirtilmektedir (Sosyal Güvenlik Kanunu, 2006).

6238 sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanununa göre, kurumun ortaya koyduğu yıllık raporların Resmi Gazetede yayınlanmak suretiyle kamuya duyurulması belirlenmiştir (Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu, 2012).

Resmi İstatistiklerde Veri Gizliliği ve Gizli Veri Güvenliğine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik kapsamında gizli veri tanımı yapılmıştır. Bu bağlamda yönetmeliğin 7. maddesi kapsamında yürütülen resmi istatistik çalışmalarının gizli verilerin açıklanmasına imkân vermeyecek şekilde yapılması, bu verilerin istatistiki amaçlar dışında kullanılmaması adına önlemler alınması, yetkisiz erişimlerin engellenmesi adına güvenlik sistemlerinin kullanılmasına yönelik hususlar düzenlenmektedir (Resmi İstatistiklerde Veri Gizliliği...,2006).

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı İstatistik Sistemi Veri Yönetmeliği'ne göre kurum bünyesinde tutulan verilerin gizliliğine yönelik hükümler bulunurken; Bakanlığın gerekli gördüğü durumlarda ticari sır durumunda olmayan verileri üçüncü kişilerle paylaşabileceği belirtilmektedir (Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı...,2014).

Kamu İdarelerinde Stratejik Planlamaya İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğe göre bakanlıklar ile bakanlıkların bağlı ve ilgili kuruluşlarının stratejik planlarını, Maliye Bakanlığına, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına, Türkiye Büyük Millet Meclisine ve Sayıştay'a göndermeleri düzenlenmektedir. Düzenleme kapsamında Mahallî idarelerin ise stratejik planlarını İçişleri Bakanlığına ve Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına göndermeleri gerektiği belirtilirken stratejik planların kamu idarelerinin internet sayfalarından kamuoyuna duyurmaları düzenlenmiştir (Kamu idarelerinde Stratejik...,2006).

2015 yılında yürürlüğe giren Ulusal Coğrafi Bilgi Sisteminin Kurulması ve Yönetilmesi Hakkında Yönetmelik kapsamında Ulusal Coğrafi Bilgi Sisteminin kurulması ve yönetilmesi; coğrafi verilerin veri tanımlamasının yapılması ve sorumlu kurumlarca bu tanımlara uygun olarak üretilmesi, coğrafi verilerin, coğrafi veri setlerinin, coğrafi veri servislerinin ve bunlara ait üstverilerin paylaşılması, coğrafi verilerle ilgili iş ve işlemler için kurumlar arası koordinasyonun gerçekleştirilmesine ve diğer hususlara ilişkin usul ve esaslar düzenlenmektedir (Ulusal Coğrafi Bilgi..., 2015).

Açık Devlet süreçleri kapsamında önemli bileşenlerden birisi olan belge yönetimi ne yönelik düzenlemeler bulunmaktadır. Bu bağlamda Devlet Arşiv Hizmetleri Hakkında Yönetmelik; kamu kurumlarında ve şahıslarda bulunan arşivlik malzemenin tespit edilmesini, gerekli şartlar altında korunmasına, muhafazasına lüzum görülmeyen malzemenin ayıklama ve imhasına dair usul ve esasları belirlemeyi amaçlamaktadır. Yönetmelik arşivcilik ve belge yönetimi uygulamalarının nasıl yürütüleceğinin ayrıntılarının düzenlenmektedir. Yönetmelik kapsamında arşivlik malzemelerin, düzenlenmesi, envanter formlarının düzenlenmesi, ayıklama, tasnif, imha, koruma, arşivlerden yararlanma gibi başlıklar altında ilgili konular düzenlenmektedir (Devlet Arşiv Hizmetleri Hakkında Yönetmelik, 1988).

Konuya yönelik bir diğer düzenleme ise Resmi Yazışmalarda Uygulanacak Esas ve Usuller Hakkında Yönetmeliktir. İlgili yönetmelikte ıslak imza veya elektronik imza kullanılarak basılı veya elektronik ortamda yapılan resmi yazışmalara yönelik kuralların belirlenmesi, bu bağlamda bilgi, belge ve doküman alışverişinin güvenli ve hızlı ortamlarda yürütülmesi amaçlanmaktadır. Yönetmelik kapsamında doküman, elektronik belge yönetim sistemi, elektronik imza, elektronik onay, elektronik veri, üstveri, zaman damgası gibi tanımlar belirtilerek kamu kurumlarının basılı veya elektronik iletişimi kapsamında, uygulamaların ne şekilde gerçekleştirileceği ortaya konulmaktadır (Resmi Yazışmalarda Uygulanacak..., 2015).

Kamu verilerinin ve bilgilerinin düzenlenmesi kapsamında ele alınabilecek önemli düzenlemelerden birisi de Standart Dosya Planı ile İlgili Başbakanlık Genelgesi'dir. Genelge

ile aynı konudaki belgelerin tüm kamu kurumlarında aynı numaralarla kodlanması ve bu bağlamda aranılan bilgi ve belgelere kolay, doğru ve hızlı bir şekilde erişilmesi, kurumlar arasında evrak ve yazışma otomasyonunun ve bilgi ağlarının oluşturulması için alt yapı oluşturulması amaçlanmıştır. Standart Dosya Planı ile kurumlarda yazışma ve iletişim bağlamında bir standardizasyon sağlanılarak, kurum içi ve dışı işlemlerin eşgüdüm içerisinde gerçekleştirilebilmesine yönelik bir altyapı oluşturulmuştur (Standart Dosya Planı, 2005).

e-Devlet ve açık devlet uygulamaları devlet kurumlarının vatandaşla iletişimlerinin yanı sıra kurumlar arası iletişim sağlanması kapsamında da değerlendirilmelidir. Bu bağlamda 2009 yılında 05/08/2005 tarihli ve 25897 sayılı ve 28/02/2009 tarihli ve 27155 Sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan 2009/4 sayılı Başbakanlık Genelgesi ile güncellenen Birlikte Çalışabilirlik Esasları Rehberi önemli kamuda standardizasyonun sağlanmasına yönelik bir çalışmadır. Birlikte Çalışabilirlik Rehberi ile e-Dönüşüm Türkiye Projesi kapsamında; Kamu kurum ve kuruluşları ve kamuya elektronik ortamda hizmet sunan tüm kuruluşlar arasında birlikte çalışılabilirliğin sağlanması amaçlanmıştır. Bu kapsamda 2005 yılında Birlikte Çalışabilirlik Esasları Rehberi yayınlanmıştır. Rehberin ikinci versiyonu 2009 yılında bazı güncellemeler yapılarak yeniden yayınlanmıştır. Rehber kapsamında birlikte çalışabilirliğe yönelik genel esaslar, bilginin sunumu, taşınması, değişimi, entegrasyonu, güvenliği, içerik yönetimi, coğrafi bilgi sistemleri, bilgi sistemlerinin geliştirilmesi ve konuya yönelik teknik standartlar ele alınarak kurumlara yol gösterici nitelikte bir çalışma hazırlanmıştır (Eroğlu, Çakmak ve Külcü, 2015; Kalkınma Bakanlığı, 2012).

4.2.2. Türkiye’de Açık Devlet Uygulamalarına Yönelik Strateji Belgeleri

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin her alanda yaygınlık kazanmasıyla, ekonomi, yönetimler, toplumsal yaşam gibi birçok alanda etkilenen Türkiye’de de, söz konusu etkileşimlere yönelik politika ve strateji geliştirme çalışmaları yapılmıştır. Zamanla değişen ihtiyaçlarda bu politika ve stratejiler günün koşullarına uygun olarak güncellenmekte veya yeni başlıklarla gündeme gelmektedir. Bu bağlamda 1999 yılında Ulaştırma Bakanlığı ve TÜBİTAK sorumluluğunda hazırlanan TUENA-Türkiye Ulusal Enformasyon Altyapısı Ana Planı, 2002 yılında Başbakanlık tarafından sunulan e-Türkiye Girişimi, 2003 yılında Devlet Planlama Teşkilatı tarafından yürütülen e-Dönüşüm Türkiye Projesi Kısa Dönem Eylem Planı (2003-2004) sunulmuştur (DPT, 2004; Eroğlu, 2013). Genel olarak bilgi toplumu süreçleri ve e-devlet süreçlerinin koordinasyonu ve planlanmasına yönelik birçok strateji ve planlama çalışması 90’lı yılların ikinci yarısından itibaren ortaya konulmuştur. Açık devlet süreçlerine yönelik altyapı oluşturabilecek, direk konu bağlantılı stratejiler incelendiğinde Kalkınma Bakanlığı

2006-2010 Bilgi Toplu Stratejisi ve Eylem Planı, 2015-2018 Bilgi Toplu Stratejisi ve Eylem Planı; Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı tarafından hazırlanan Ulusal e-Devlet Strateji ve Eylem Planı çalışmalarının açık veri, açık devlet verisi ve kamu verisi paylaşımına yönelik maddeler içerdiği görülmektedir.

Bu çerçevede Bilgi Toplumu Stratejisi 2006-2010 Eylem Planı değerlendirildiğinde açık devlet uygulamalarına altyapı sağlayacak farklı boyutlarda eylemlerin belirlendiğini görmekteyiz. Öncelikle Planda vatandaş odaklı hizmetlerin dönüşümüne yönelik hedefler bulunmaktadır. Bu çerçevede Plan'da 67. madde çerçevesinde yerel yönetimlerde e-demokrasi hizmetlerinin geliştirilmesine yönelik hedeflerin ortaya konulduğu dikkat çekmektedir. Bu bağlamda yerel yönetimlerce çevrimiçi ortamda veri paylaşımına yönelik esasların belirlenmesi, bu bağlamda e-demokrasi uygulamalarının yaygınlaştırılarak halkın yönetime etkin katılımının hedeflendiği anlaşılmaktadır. 75. madde kapsamında kurumların ellerinde bulundurdukları coğrafi verilerin paylaşımının sağlanması adına Coğrafi Bilgi Sisteminin kurulması hedeflenmiştir. 78. madde ile Birlikte Çalışabilirlik Esasları Rehberi ile belirlenen standartlar kapsamında veri paylaşımı altyapısının oluşturması çalışmalarının yapılması, kamu kurumları tarafından oluşturulacak veri sözlüklerine yönelik tek bir platformdan erişim yine bu Eylem Planı çerçevesinde ele alınmaktadır. Plan'da Veri ve Bilgi Yönetimi başlığı altında ele alınan ve direk devlet verilerinin paylaşımına yönelik atıflar içeren 81. madde "Kamudaki Sayısal Bilginin Paylaşımı ve Tekrar Kullanımına Yönelik Esasların Belirlenmesi" kapsamında; kamu verilerinin katma değer ürünler yaratmak üzere diğer taraflar tarafından kullanılmasına yönelik politikaların belirlenmesi hedeflenmiştir. Bu çerçevede devlet verilerinin sahipliklerinin belirlenmesi, verilerin toplanması ve paylaşımına yönelik plan belirlenmektedir (DPT, 2006)

Bilgi Toplumu Stratejisi 2006-2010 Eylem Planı 81 no'lu eyleminde Kamudaki Sayısal Bilginin Paylaşımı ve Tekrar Kullanımına Yönelik Esasların Belirlenmesi konusunda Maliye Bakanlığına sorumluluk verildiği, ancak strateji uygulama döneminde bu konuda ilerleme sağlanmadığı belirtilmektedir (DPT, 2006; Kalkınma Bakanlığı, 2013). Söz konusu süreçlere yönelik sorumluluk 2011 yılında Kalkınma Bakanlığı Bilgi Toplumu Dairesine devredilmiştir (Kalkınma Bakanlığı, 2013).

Kalkınma Bakanlığı tarafından hazırlanan konu kapsamında değerlendirebileceğimiz bir diğer strateji de 2015-2018 Bilgi Toplumu Stratejisi ve Eylem Planı'dır. Planda devlet verilerinin paylaşımı ve yeniden kullanımına yönelik 67. madde "Kamu Verisinin Paylaşılması" ve 43. maddelerde "Akıllı Uygulamaların Desteklenmesi" ne yönelik stratejiler belirlendiği görülmektedir. Bu çerçevede söz konusu maddeler incelendiğinde Türkiye'nin açık devlete yönelik ilk önemli aksiyon belgesinin olduğunu söylemek mümkündür. Plan'da

43. Madde kapsamında merkezi kurumlar ile yerel yönetimlerin ürettikleri kamu verileri kullanılarak akıllı uygulamaların geliştirilmesinin destekleneceği vurgulanmaktadır. 67. madde “Kamu verisinin Paylaşılması” bağlamında stratejide gelecek dönemde devlet verisinin paylaşımı ve yeniden kullanımına ilişkin politikalar geliştirilmesine yönelik girişimlerin olacağından bahsedilerek; devlet verilerinin üçüncü taraflarca yeni katma değerli ürün ve hizmetler üretmek amacıyla yeniden kullanılması kapsamında yasal ve idari düzenlemelerin yapılacağı ve gerekli teknik altyapıların oluşturulacağı belirtilmiştir (Kalkınma Bakanlığı, 2015). Bu bağlamda kamu kurumlarının topladıkları ve ürettikleri verilerin, kişisel veriler, ulusal güvenlik, ticari sırlar vb. kısıtlamalar değerlendirildikten sonra katma değerli hizmetler karatmak ve daha iyi bir yönetim anlayışı kapsamında paylaşılacağı belirtilmektedir. Stratejide açık devlet süreçleriyle bağlantılı olarak devlet verilerinin paylaşılmasına yönelik uygulama adımları bildirilmektedir, yeniden kullanılabilir verinin tanımının yapılacağı ve açık veri kataloğunun oluşturulacağı, konuya yönelik farkındalık çalışmalarının yapılacağı vurgulanmaktadır. Son olarak açık devlet uygulamaları kapsamında Veri.gov.tr portalının hizmete sunulacağına stratejide hedeflendiği görülmektedir (Kalkınma Bakanlığı, 2015). Söz konusu süreçlere yönelik Başbakanlık, Maliye Bakanlığı, Ulaştırma Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı, Kalkınma Bakanlığı, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü ve Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)’in sorumlu kurumlar oldukları ve işbirliği yaparak çalışacakları belirtilmiştir (Kalkınma Bakanlığı, 2015).

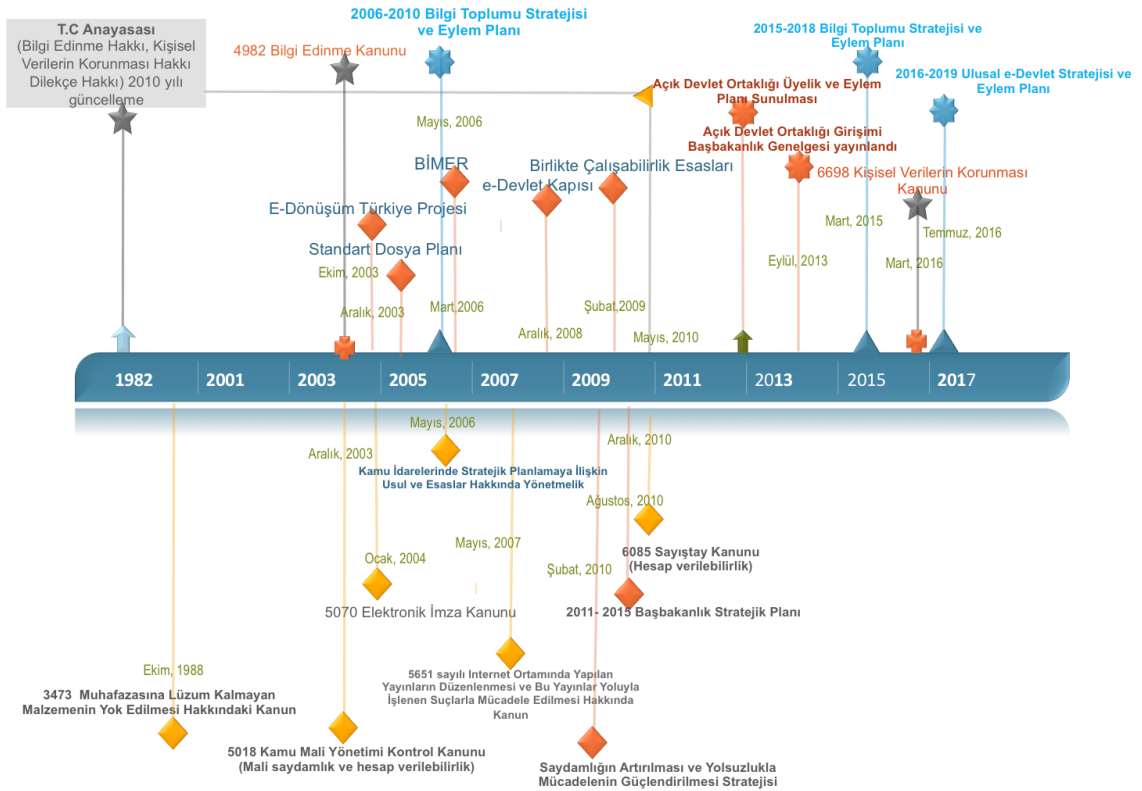
Açık devlet süreçlerinde önemli kilometre taşı olan söz konusu stratejiden sonra yayınlanan bir diğer önemli çalışma da T.C. Ulaştırma Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı tarafından yayınlanan 2016-2019 Ulusal e-Devlet Stratejisi ve Eylem Planı’dır. Hazırlanan planda belirlenen dördüncü stratejik amaç olan “Kullanım, Katılım ve Şeffaflığın Artırılması” başlığı altında üç hedef belirlenmiştir. Belirlenen ikinci hedef kapsamında “Açık verinin kullanım alanları yaygınlaştırılacaktır” diye belirtilmektedir.

Bu kapsamda Planda; kamu verilerinin açık veri olarak kullanıma açılması ve bu bağlamda kamu yönetimlerinde şeffaflık ve hesap verilebilirliğin güçlendirilmesi ve ekonomik değer yaratılması ve yönetimlere katılımın artırılması amacı ortaya konularak açık devlet uygulamalarına direk vurgu yapıldığı dikkati çekmektedir.

Plan’da Türkiye’nin Açık Devlet Ortaklığına (Open Government Partnership) üye olduğu ve 2012 yılında bir eylem planı sunmuş olduğu belirtilmektedir (Kalkınma Bakanlığı, 2013; Open Government Partnership, 2017; Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı, 2016). 2013 yılında ise Açık Devlet Ortaklığı’nın Türkiye’de uygulanması kapsamında 2013/9 sayılı “Açık Yönetim Ortaklığı Girişimi” konulu Başbakanlık Genelgesi yayınlanmıştır. Bunun yanı sıra

ortaklık kapsamında bilgiler incelendiğinde; açık devlet girişimlerine yönelik kriterleri yerine getiremeyen Türkiye'nin söz konusu ortaklığa 2015 yılında yeniden başvurarak süreçlere yönelik çalışmaları başlattığı anlaşılmaktadır (Open Government Partnership, 2017). Plan'da açık verinin tanımı yapılmaktadır. Bu kapsamda planda tüm paydaşların dâhil edildiği, paydaşlar tarafından üretilen verilerin açık veri olarak paylaşıldığı ve katma değer sağlanan bir modelin oluşturulması gerektiği vurgulanmıştır. Dahası açık veri konusunda gerekli olan mevzuat düzenlemelerinin yapılarak açık verinin üretilmesinin ve kullanımına yönelik engellerin kaldırılması gerekliliği ifade edilmiştir. Planda açık verilerin kullanımı sürecinde kişisel verilerin gizliliğine, ulusal güvenliğe ve ticari sirlara dikkat edilerek paylaşılmış ve anonimleştirilmiş olmalarının önemine değinilmiştir. Plan aynı zamanda açık verinin özellikleri olan her zaman erişilebilirlik makinece işlenebilirlik gibi özelliklerini tanımlaması açısından önem arz etmektedir (Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı, 2016). Plan'da hedeflenen açık veri kapsamındaki uygulamalar doğrultusunda belirtilen hedefle ilgili eylemler: açık veri paylaşım portalinin oluşturulması, kamu verilerinin açık formatlara dönüştürülmesi, kamu harcama izleme portalinin oluşturulması olarak belirlenmiştir. Bu kapsamda Kalkınma Bakanlığının hazırladığı 2015-2018 Bilgi Toplumu Stratejisi ve Eylem Planı ile koordineli çalışılması da belirlenmiştir (Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı, 2016). Bu bağlamda söz konusu iki Planın da açık devlet uygulamalarına yönelik birbirini tamamlayan yapılarda olduğunu söylemek mümkündür.

Türkiye'de açık devlet verileri, açık veriler, kam verilerinin ana eksenini oluşturan iki eylem planının dışında konuya yönelik unsurlar içeren başka bir çalışma olan "Saydamlığın Artırılması ve Yolsuzlukla Mücadelenin Güçlendirilmesi Stratejisi" ile "gelişen ve değişen şartlar çerçevesinde, saydamlığı engelleyen ve yolsuzluğu besleyen nedenlerin ortadan kaldırılması ile birlikte daha adil, hesap verebilir, saydam ve güvenilir bir yönetim anlayışının geliştirilmesi"nin amaçlandığı görülmektedir (Saydamlığın Artırılması ve Yolsuzlukla..., 2010). Konuya yönelik bir diğer strateji belgesi olan Başbakanlık (2011-2015) Stratejik Planı incelendiğinde ise özellikle şeffaflık ve hesap verilebilirliğe yönelik kararların planda vurgulandığını görmek mümkündür (T.C. Başbakanlık, 2010). Kalkınma Bakanlığı tarafından hazırlanan Bilgi Toplumu Stratejisinin Yenilenmesi Projesi: Kamu Hizmetlerinde Kullanıcı Odaklılık ve Etkinlik Eksenli Mevcut Durum Raporu'nda Türkiye' de kamu bilgilerinin yeniden kullanımı ve açık devlete yönelik mevcut durum betimlenerek önerilere yer verilmiştir (Kalkınma Bakanlığı, 2013).

Şekil 20. Açık Devlete Yönelik Düzenlemeler Zaman Çizelgesi

Genel olarak değerlendirdiğimizde henüz bir açık devlet politikası ve uygulama portalı olmayan Türkiye'nin açık devlet bağlamında küresel örnekler değerlendirildiğinde geride kaldığını söylemek mümkündür. Bu kapsamda ortaya konulan strateji ve planlarda konuya yönelik altyapı oluşturabilecek temel hedefler oluşturulduğu anlaşılmaktadır. Şekil 20. kapsamında açık devlet süreçlerine temel olabilecek yasal düzenlemeler, stratejiler, planlar ve eylemler zaman sıralamasıyla ortaya konulmaktadır. Bu kapsamda şekilde direk etki eden düzenlemeler, stratejiler konuya yönelik kilometre taşı sayılabilecek düzenlemeler belirtilirken, konu kapsamında dolaylı olarak ele alınabilecek düzenlemeler de gösterilerek genel bir durum betimlemesi yapmaktadır. Bu noktadan hareketle yapılan çalışmalarda da belirtildiği üzere devlet verileri üzerine veri kataloglarının hazırlanması, veri portalının uygulanmaya konulması, açık devlet stratejileri ve eylem planlarının oluşturulması, farkındalık çalışmalarının yapılması önemli görülmektedir. Konu kapsamında temel düzeyde çalışmalar olduğu anlaşılmalı birlikte kapsamlı çalışmaların önemli olduğunu söylemek mümkündür.

5. BÖLÜM

BULGULAR VE DEĞERLENDİRME

Çalışmanın bu bölümünde kamu sektörü verilerinin açık devlet uygulamaları ve belge yönetimi çerçevesinde analizi kapsamında elde edilen bulgulara yer verilmektedir. Bu kapsamda araştırmamızın 1. Bölümünde ayrıntıları verilen değerlendirme aracı, kurumlarla yapılan yarı yapılandırılmış görüşmeler, literatür ile yasal ve idari analize dayanarak 21 kurumda koşullar, detaylı olarak değerlendirilmektedir. İlgili bulgular değerlendirme aracı çerçevesinde oluşturulan tablolar altında sunulmaktadır. Bu bölümde bulgular mevcut durum ve algılar; yönetim çerçevesi ve kurumsal yapılar, sorumluluklar, yetenekler; açık devlet verisi yasal ve politik çerçeve; ekonomik koşullar ve mali kaynaklar, insan kaynakları; açık devlet veri yapıları, verilerin elverişliliği, verilerin seçim ve ayıklanması; üstveri ve tanımlama süreçleri; açık devlet veri kullanım talepleri ve değerlendirmeleri; açık devlet uygulamaları engelleri; e-devlet, açık devlet ve belge yönetimi uygulamalarına ilişkin bulgular başlıkları altında sunulmaktadır.

5.1. MEVCUT DURUM VE ALGILARA İLİŞKİN BULGULAR

Bu bölüm kurumların açık devlet süreçlerine yönelik mevcut durumlarını ortaya koymak, konuya yönelik farkındalık düzeylerini ve algılarını değerlendirmek üzere kurgulanmıştır.

Tablo 4. Kurumda “açık devlet verisi” hizmetleri yürütülme durumu

Açık devlet verisi hizmetleri yürütülme durumu		Sayı	%
Evet	TÜİK	12	57,1
	Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü		
	Kalkınma Bakanlığı		
	Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı		
	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı		
	Bilim ve Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı		
	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı		
	Gümrük ve Ticaret Bakanlığı		
	Ekonomi Bakanlığı		
	Orman ve su İşleri Bakanlığı		
	Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı		
	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı		
	Kismen		
Maliye Bakanlığı			
Sağlık Bakanlığı			
Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı			
Kültür ve Turizm Bakanlığı			
TBMM			
Adalet Bakanlığı			
Hayır	Cumhurbaşkanlığı	2	9,5
	Gençlik ve Spor Bakanlığı		

Kamu verilerinin açık devlet uygulamaları ve belge yönetimi çerçevesinde değerlendirilmesine yönelik koşullar analiz edilirken, öncelikle açık devlet süreçleri kapsamında kurumların mevcut durumları, açık devlet farkındalıkları ve algıları değerlendirilmiştir. Bu bağlamda ilk olarak kurumlarda açık devlet verisi hizmetlerinin yürütülme durumu incelendiğinde (Tablo 4), katılımcı kurumların yaklaşık üçte ikisinin (12 kurum, %57,1) kurum bünyelerinde “açık devlet verisi” hizmeti yürüttükleri görülmektedir. Söz konusu kurumlar incelendiğinde özellikle 2015-2018 Bilgi Toplumu Stratejisinde yer alan sorumlu kurumların web sayfalarında kısmen veya tamamen açık devlet verisi olarak adlandırılabilir veri sunumu olduğu görülmektedir. Kurumların %33,3’ü (7 kurum) açık devlet verisi hizmetlerini kısmen yürüttüklerini belirtmiştir. Açık devlet verisi hizmeti yürütmeyen kurumların oranı %9,5’dir.

Tablo 5. Açık devlet verisine (kamuya açık veriler) yönelik bir strateji/yasal ya da idari düzenleme(ler) bulunma durumu

Strateji/yasal ya da idari düzenleme bulunma durumu	Sayı	%
Evet	9	42,9
Hayır	11	52,4
Diğer	1	4,8

Kurumların açık devlet süreçlerinde mevcut durum ve algılarına yönelik önemli adımlardan birisi yasal/stratejik düzenlemelerdir. Açık devlet verisi hizmetleri, açık devlet uygulama süreçlerinde, kurumların verdikleri hizmetlere yönelik bir strateji/yasal ya da idari düzenlemeleri olup olmadığı durumuna bakıldığında kurumların yarıdan fazlasında (11 kurum, %52,4) kamuya açık sundukları verilerine yönelik bir düzenleme bulunmadığı görülmektedir (Tablo 5). Kurumların yaklaşık %43’ü ise kamuya açık sundukları verilerine yönelik bir strateji/yasal ya da idari düzenlemeleri bulunduğunu belirtmiştir. Söz konusu süreçlere yönelik düzenlemelerinin bulunduğunu belirten dokuz kurumdan 2015-2018 Bilgi Toplumu Stratejisi kapsamında sorumlu sayılan kurumlar, strateji çerçevesinde açık devlet verisi hizmetlerini yürütmek adına düzenleme çalışmalarının olduklarını belirtmiştir. Bunun yanı sıra 2015-2018 Bilgi Toplumu Stratejisi ve Eylem Planı’ndan bağımsız olarak iç süreçlerinde kurumsal düzenlemelerle kamuya sundukları verilere yönelik politikalar oluşturduğunu belirten bir kurum bulunmaktadır. Bulgulara göre açık devlet uygulamaları kapsamında çalışmalarını yürüten kurumların varlığının yanı sıra söz konusu durumdan bağımsız açık devlet verisi hizmetleri yürüten kurumların da varlığı dikkati çekmektedir.

Tablo 6. Açık devlet verisine (kamuya açık veriler) yönelik strateji geliştirme çalışmalarından haberdar olma durumu

Merkezi yönetimin strateji geliştirme çalışmalarından haberdar olma durumu	Sayı	%
Evet	10	47,6
Kısmen	7	33,3
Hayır	3	14,3
Fikrim yok	1	4,8

Açık devlet verisine yönelik ülke bazında gerçekleştirilen strateji çalışmalarından haberdar olma durumu incelendiğinde katılımcı kurumların yarısına yakınının (10 kurum, %47,6) strateji geliştirme çabalarından haberdar oldukları görülmektedir (Tablo 6). Bu oranlara karşın konuyla ilgili haberdar olmayan ya da farkındalığı olmayan veya kısmen haberdar olduklarını düşünen kurumlarda yarıdan fazla oranda bulunmaktadır (11 kurum, %52,4). Bulgular konuya yönelik temel oluşturabilecek stratejilerde sorumlu sayılan ve kurumsal olarak açık devlet verisi hizmeti yürüten kurumların açık devlet verisine yönelik haberdarlığı dışında, katılımcı kurumların yarıdan fazlasının konuyla ilgili haberdar olma durumlarının nispeten az olduğuna işaret etmektedir.

Tablo 7. 2015-2018 Bilgi Toplumu Stratejisi ve Eylem Planı'nda geçen açık devlet verisi programı uygulanma durumu

Açık devlet verisi programı uygulanma durumu	Sayı	%
Açık devlet verisine yönelik belirlenen strateji belgesi kapsamında henüz bir uygulama bulunmamaktadır	10	47,6
Açık devlet verisine yönelik belirlenen strateji belgesi kapsamında stratejik adımlar belirlenerek uygulanmaya başlanmıştır	3	14,3
Belirlenen strateji belgesi kapsamında stratejiye yönelik adımlar belirlenen ortak kurumlarla işbirliği çerçevesinde yürütülmektedir.	3	14,3
Fikrim yok	5	23,8

Katılımcı kurumların üçte ikisi (15 kurum, %71,4) 2015-2018 Bilgi Toplumu Stratejisi ve Eylem Planı'nda geçen açık devlet verisi programına yönelik herhangi bir uygulama gerçekleştirilmemektedir veya konuya yönelik herhangi bir fikirleri olmadığını belirtmektedir (Tablo 7). Kurumlardan 10 tanesi (47,6) açık devlet verisine yönelik belirlenen strateji belgesi kapsamında henüz bir uygulama bulunmadığını belirtirken, 5 kurumun (%23,8) 2015-2018 Bilgi Toplumu Stratejisi ve Eylem Planı'nda geçen açık devlet verisine yönelik herhangi bir fikri bulunmamaktadır. Diğer yandan uygulama gerçekleştiren kurumların 3 tanesi kurum içinde (%14,3) belirlenen strateji belgesi kapsamında adımlarını uygulama koyduklarını belirtirken, 3 tanesi ise (%14,3) ise

stratejide adı geçen kurumlarla işbirliği çerçevesinde adımlarını yürüttüklerini ifade etmektedir.

Tablo 8. Açık veri, açık devlet verisi, kamu verilerinin kullanımı gibi düzenlemelerden haberdarlık durumu

Haberdar olunan düzenlemeler	Sayı	%
Başbakanlık İletişim Merkezi Projesi (BİMER)(2006)	21	100,0
e-Devlet Kapısı Projesi (2005)	21	100,0
Bilgi Toplumu Stratejisi 2006-2010 Eylem Planı	17	81,0
Saydamlığın Artırılması ve Yolsuzlukla Mücadelenin Güçlendirilmesi Stratejisi (2010)	9	42,9
Başbakanlık (2011-2015) Stratejik Planı	15	71,4
2015-2018 Bilgi Toplumu Stratejisi ve Eylem Planı	8	38,1
Bilgi Toplumu Stratejisinin Yenilenmesi Projesi: Kamu Hizmetlerinde Kullanıcı Odaklılık ve Etkinlik Eksenli Mevcut Durum Raporu (2013)	9	42,9
2016-2019 Ulusal e- Devlet Strateji ve Eylem Planı	8	38,1
Diğer	1	4,8

Tablo 8'e göre açık veri, açık devlet verisi, kamu verilerinin kullanımı gibi konuların işlendiği temel düzenlemelere yönelik haberdarlık durumu incelendiğinde katılımcı kurumların tamamı Başbakanlık İletişim Projesi (BİMER) ve e-Devlet Kapısı Projesi'nden haberdardır. Kurumların daha sonra Bilgi Toplumu Stratejisi 2006-2010 Eylem Planı (17 kurum, %81) ve Başbakanlık (2011-2015) Stratejik Planı (15 kurum, 71,4) gibi nispeten daha eski tarihli stratejilerden haberdar olma durumları yüksektir. Açık devlet, açık veri, açık devlet verisi, kamu verilerinin kullanımı gibi başlıkların daha net ortaya konduğu 2015-2018 Bilgi Toplumu Stratejisi ve Eylem Planı ve 2016-2019 Ulusal e-Devlet Strateji ve Eylem Planı gibi daha yeni tarihli düzenlemelerden haberdar olma durumu ise ortalama %40 olarak ortaya konmuştur. Bilgi toplumu uygulamaları, e-devlet ve bu kapsamda bilgi edinme süreçlerine etki eden düzenlemelerin yüksek oranlarda bilinmesinde, kurumların e-devlet uygulamaları, bilgi edinme uygulamalarına entegre olmalarının etkili olduğu söylenebilir.

Tablo 9. Açık devlet stratejisinin geliştirilmesinden sorumlu kurumlarla işbirliği durumu

Sorumlu kurumlarla işbirliği durumu	Sayı	%
Başbakanlık	21	100,0
Maliye Bakanlığı	21	100,0
Ulaştırma ve Denizcilik Bakanlığı	11	52,4
Çevre ve Şehircilik Bakanlığı	8	38,1
Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü	5	23,8
Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)	9	42,9
Kalkınma Bakanlığı	8	38,1

Kalkınma Bakanlığı tarafından yayımlanan 2015-2018 Bilgi Toplumu Stratejisi ve Eylem Planının 8. ekseninin 67. maddesinde kamu verisinin paylaşılması ve açık devlet süreçlerine yönelik belirlenen sorumlu kurumlarla işbirliği durumunu gösteren Tablo 9'a göre, katılımcı kurumların tamamının Başbakanlık ve Maliye Bakanlığı ile işbirliği kapsamında çalışmaları bulunmaktadır. Görüşmeler kapsamında katılımcı kurumların BİMER, Standart Dosya Planı, plan bütçe çalışmaları gibi uygulamalar dâhilinde Başbakanlık ve Maliye Bakanlığı ile işbirliği içerisinde oldukları görülmüştür. Başbakanlık ve Maliye Bakanlığının kurum olarak diğer kurumlarla yüksek etkileşiminin olduğu söylenebilir. Katılımcı kurumların yaklaşık üçte birinin Türkiye İstatistik Kurumu (9 kurum, %42,9) ile işbirliği içinde olduğu görülmektedir.

Tablo 10. Kurumlararası bilgi paylaşımı ve birlikte çalışabilirliğe yönelik düzenlemeler

Kurumlararası bilgi paylaşımı ve birlikte çalışabilirliğe yönelik düzenlemeler	Sayı	%
Birlikte çalışabilirlik esasları çerçevesinde işlemlerimiz yürütülmektedir	7	33,3
Kurumsal yapı çerçevesinde özel bir birlikte çalışabilirlik ve bilgi paylaşımı politikamız bulunmaktadır	1	4,8
Her ikisi de kullanılmaktadır	0	0
Herhangi bir düzenlememiz bulunmamaktadır	13	61,9

Kurumlararası bilgi paylaşımı ve birlikte çalışabilirliğe yönelik düzenleme ve uygulamalar incelendiğinde (Tablo 10), kurumların üçte bire yakını (7 kurum, %31,8) Birlikte Çalışabilirlik Esasları Rehberi çerçevesinde işlemlerini yürüttüğü ortaya çıkmaktadır. Katılımcı kurumların yalnızca birisi birlikte çalışabilirlik ve bilgi paylaşımına yönelik kurumsal bir düzenlemeye sahiptir. Bulgulara göre kurumların %61,9'u konuya yönelik herhangi bir düzenleme uygulamamaktadır. Literatürde farklı teknik altyapılara sahip birçok kurumun ortak platformlarda veri yayınlamamaları; farklı uygulama ve araçlarının entegrasyonu ile ilgili zorlukların açık devlet süreçlerinde sorunlara neden olduğuna yönelik çalışmalar bulunmaktadır (Duplan, 2015; Lee ve Kwak, 2011). Bu bağlamda kurumlarda birlikte çalışabilirliğe yönelik eksikliklerinin sorunlara neden olabileceği ortaya çıkmaktadır.

Tablo 11. Açık devlet verisinin kuruma fayda sağlama durumu

	1	2	3	4	5	\bar{x}	σ
S	0	1	5	5	10		
Açık devlet verisinin kuruma fayda sağlama durumu						4,14	0,96
%	0	4,8	23,8	23,8	47,6		

1: Hiçbir fayda sağlamaz, 2: Fayda sağlamaz, 3: Kısmen fayda sağlar, 4: Fayda sağlar, 5: Bütünüyle fayda sağlar

Açık devlet verisinin kurumda fayda sağlama durumuna yönelik yaklaşımlar değerlendirildiğinde (Tablo 11), katılımcı kurumların büyük oranda (15 kurum, %71,4) açık devlet verisinin kurumlarına fayda sağlayacağını düşündüğü ortaya çıkmaktadır. Yalnızca bir kurum açık devlet verisinin faydalı olacağını düşünmemektedir. Genel olarak kurumlarla yapılan görüşmelerde ve toplantılara dayanarak, kurumların açık devlet verisinin kendilerine fayda sağlayacağına yönelik algılarının yüksek olduğu söylenebilir. Konuya yönelik değerlendirme aracı verileri de yüksek bir aritmetik ortalama düzeyini ortaya koymaktadır (Tablo 11).

Tablo 12. Açık devlet verilerine yönelik öncelik durumları

Amaçlar/Önem Düzeyi	1. Sırada Önemli		2. Sırada Önemli		3. Sırada Önemli		4. Sırada Önemli		5. Sırada Önemli		6. Sırada Önemli		7. Sırada Önemli	
	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%
Devletin açıklığının artırılması	6	30,0	3	15,0	3	15,0	5	25,0	1	5,0	1	5,0	1	5,0
Devletin şeffaflığının artırılması	4	20,0	6	30,0	4	20,0	3	15,0	2	10,0	1	5,0	0	0
Kamu hizmetlerinin daha verimli ve etkin bir şekilde sunumunun sağlanması	7	35,0	3	15,0	6	30,0	2	10,0	1	5,0	1	5,0	0	0
Devlet verilerinin kullanımı ve yeniden kullanımı aracılığıyla kamu hizmetlerinin etkinliğinin artırılması	2	10,0	5	25,0	4	20,0	2	10,0	6	30,0	1	5,0	0	0
Ekonomik değer yaratmak	2	10,0	1	5,0	0	0,0	5	25,0	4	20,0	1	5,0	7	35,0
Yönetimlere katılımın artırılması	0	0,0	0	0,0	1	5,0	1	5,0	3	15,0	11	55,0	4	20,0
Karar verme süreçlerinde kamu ile devlet arasında işbirliğinin artırılması	1	5,0	0	0,0	2	10,0	2	10,0	3	15,0	4	20,0	8	40,0

Kurumlara göre açık devlet verilerinin önem sırasına göre (Tablo 12); açık devlet verisinin kamu hizmetlerinin daha verimli ve etkin bir şekilde sunumunun sağlanması amacını, kurumların üçte biri (7 kurum, %35) birinci sırada önemli olarak görmektedir.

Kurumlar ikinci sırada devletin şeffaflığının artırılmasını (6 kurum, %30), üçüncü sırada ise kamu hizmetlerinin daha verimli ve etkin bir şekilde sunumunun sağlanması (6 kurum, %30) amacını önemli görmektedir. Kurumlar son sırada ise açık devlet verisinin karar verme süreçlerinde kamu ile devlet arasında işbirliğinin artırılması amacının önemli olduğunu belirtmiştir (8 kurum, % 40). Kurumların ilk üç sırada önemli gördükleri amaçlar dikkate alındığında; açık devlet verilerine yönelik kamu hizmetlerinin daha verimli ve etkin bir şekilde sunumunu ve açık devlet verilerinin devletin şeffaflığını artırdığına yönelik algılarının yüksekliği dikkati çekmektedir. Kurumların son sıralarda önemli olarak gördükleri arasında açık devlet verisinin dolaylı amaçları olarak değerlendirebileceğimiz, yönetimlere katılımın artırılması ve karar verme süreçlerinde kamu ile devlet arasındaki işbirliğinin artırılması ile ekonomik değer yaratılması yer almaktadır.

Tablo 13. Kurumun açık devlet portalına hangi tür veriler sağlayabileceği veriler

Açık devlet portalına sağlanabilecek veriler	Sayı	%
Coğrafik veriler	5	23,8
Sağlık verileri	5	23,8
Ulaşım verileri	5	23,8
Adalet verileri	3	14,3
Eğitim verileri	5	23,8
Ekonomi ve finans	7	33,3
Diğer	10	47,6

Açık devlet veri portalında yayınlanacak veri setleri incelendiğinde Tablo 13'te yer alan, kurumların hangi tür verileri sağlayabileceklerine ilişkin bilgilere ulaşılmıştır. Tabloya göre kurumların yaklaşık üçte biri (7 kurum, %33,3) ekonomi ve finans verilerini sağlayabileceklerini düşünmektedir. Araştırmamızda coğrafik, sağlık, ulaşım ve eğitim verilerini sağlayabileceğini düşünen beşer kurum bulunmaktadır. Kurumların üç tanesi ise adalet verileri kapsamında değerlendirilebilecek verileri sağlayabileceklerini belirtmektedir. Diğer seçeneğine dönük yanıtlar incelendiğinde, kurumların daha ayrıntı olarak demografik veriler, seçim verileri, istihdam verileri, çevre verileri, toprak ve su verileri, tarım reformu verileri, hayvancılık verileri, ormancılık verileri, biyoçeşitlilik verileri, iklim verileri, altın, borsa, iç ticaret, gümrük verileri gibi tarım, ekonomi ve finans, coğrafi veriler gibi veriler sunabilecekleri anlaşılmaktadır.

Tablo 14. Açık devlet stratejisi kapsamında kurumunuzun yer alabileceği süreçler

Açık devlet stratejisi kapsamında destek verilebilecek süreçler	Sayı	%
Verilerin açılmasında uygulanacak gizlilik standartlarının/rehberlerin hazırlanması	12	57,1
Açılacak verilere yönelik standart ve rehberlerin hazırlanması	11	52,4
Açılan/açılacak veri setlerinin üstveri standartlarının belirlenmesi	10	47,6
Veri kullanıcılarına yönelik iletişim ve farkındalık çalışmaları	9	42,9
Açık veri portalı/web sayfasına yönelik standart/rehber hazırlanması	8	38,1
Açık veri portalı/web sayfasına yönelik standart/rehber hazırlanması	8	38,1
Kamu kurumlarında verilerin yeniden kullanımına yönelik veri madenciliği gerekliliklerini belirleyen standart/rehberlerin belirlenmesi	6	28,6
Kamu çalışanlarının açık devlet kapsamında eğitimlerinin sağlanması	4	19,0
Kamu çalışanlarının verilerin kullanılması, yeniden kullanılması, yorumlanması ve veri analizi konularına yönelik becerilerinin geliştirilmesi eğitiminin verilmesi	4	19,0
Veri kullanıcıları ile işbirliğinin sağlanması	4	19,0
Fikrim yok	4	19,0

Açık devlet stratejisi kapsamında kurumların yer alabilecekleri süreçlere yönelik bulgular değerlendirildiğinde (Tablo 14), kurumların yarıdan fazlası (%57,1) verilerin açılmasında uygulanacak gizlilik standartlarının/rehberlerin hazırlanması süreçlerinde destek olabileceklerini belirtmişlerdir. Kurumların %52,4'ü (11 kurum) açılacak verilere yönelik standart ve rehberlerin hazırlanması sürecine, %47,6'sı açılan/açılacak veri setlerinin üstveri standartlarının belirlenmesi süreçlerine katkı sağlayabileceğini belirtmiştir. Diğer yandan kamu çalışanlarının açık devlet kapsamında eğitimlerinin sağlanması, kamu çalışanlarının verilerin kullanılması, yeniden kullanılması, yorumlanması ve veri analizi konularına yönelik becerilerin geliştirilmesi eğitiminin verilmesi ve veri kullanıcıları ile işbirliğinin sağlanması gibi süreçlerde, kurumların daha düşük oranda destek verebilecekleri anlaşılmaktadır. Bulgular incelendiğinde kurumların açık devletle ilgili teknik çalışmalara ve genel dokümantasyon süreçlerine yönelik katkı sağlayabilecekleri anlaşılırken, bu çalışmaların ve dokümantasyonun oluşturulması için gerekli bilgi ve becerilere sahip insan kaynağının oluşturulması konularına daha düşük katkı verebilecekleri ortaya çıkmaktadır.

Tablo 15. Kurum çalışanlarının bilgi teknolojileri ve dijital okuryazarlık beceri seviyeleri

Beceriler/Yeterlilik düzeyi		1	2	3	4	5	\bar{x}	σ
Kurum çalışanlarının dijital okuryazarlık (Bilgisayar donanımı, yazılımı, internet vb. kullanım becerileri) seviyesi	s	0	0	6	14	1	3,76	0,53
	%	0	0	28,6	66,7	4,8		
Kurum çalışanlarının kurumsal iş süreçlerinin yürütülmesi kapsamında (EBYS, bilgi sistemlerinin kullanımı) bilgi teknolojilerine yönelik beceri seviyesi	s	0	0	5	12	4	3,95	0,66
	%	0	0	23,8	57,1	19,0		

1: Bütünüyle yetersiz, 2: Yetersiz, 3: Kısmen yeterli, 4: Yeterli, 5: Çok yeterli

Açık devlet süreçlerinde kurumların mevcut durumlarının değerlendirilmesi kapsamında kurum çalışanlarının bilgi teknolojileri ve dijital okuryazarlık seviyeleri değerlendirildiğinde (Tablo 15), kurum yetkilileri kurum çalışanlarını dijital okuryazarlık kapsamında %28,6 oranında kısmen yeterli görmektedir. Bulgulara göre çalışanların yarıdan fazlası ise (%66,7) dijital okuryazarlık becerileri kapsamında yeterli bulunmaktadır. Kurum çalışanlarının daha teknik yeterliliklerini ifade eden kurumsal iş süreçlerinin yürütülmesi kapsamında (EBYS, bilgi sistemlerinin kullanımı) bilgi teknolojilerine yönelik beceri seviyesi değerlendirildiğinde, dijital okuryazarlık seviyesi ile kıyaslandığında bir miktar daha az yeterli oldukları belirtilmiştir. Kurumlarda çalışanlar bilgi teknolojileri becerileri kapsamında %23,8 oranında kısmen yeterli, %57,1 oranında yeterli beceri seviyesine sahip olarak görülmektedir.

Kurumlarda çalışan personelin bilgi iletişim teknolojileri ve dijital okuryazarlık becerileri ile ilgili düzenli değerlendirme yapıp yapılmadığına yönelik bulgular incelendiğinde ise 21 kurumdan 11'inde (%52,4) değerlendirmeler yapılmıştır. Bunun dışında araştırmamızda konuya yönelik hiç değerlendirme yapmadığını belirten 6 kurum (%28,6) bulunurken; dönemlik ihtiyaçlar çerçevesinde değerlendirmeler yaptıklarını belirten 4 kurum (%19) bulunmaktadır.

Tablo 16. Bilgi iletişim teknolojilerine yönelik eğitim verilme durumu

Eğitim verilme durumu	Sayı	%
Evet	7	33,3
Hayır	6	28,6
Diğer	8	38,1

Kurumlarda bilgi iletişim teknolojileri yönelik konularda eğitim verme durumları incelendiğinde (Tablo 16), yedisinin (%52,4) konuya yönelik eğitim verdiği ortaya çıkmaktadır. Eğitim vermediğini belirten altı kurum bulunmaktadır. Bulgularda diğer

seçeneğini işaretleyen kurumlar değerlendirildiğinde (%28,6), kurumların bilgi iletişim teknolojilerine yönelik eğitimleri ihtiyaç duyulan uygulamalar çerçevesinde dönemlik olarak yürüttükleri görülmüştür. Kurumların yarısından fazlasında (66,7) düzenli eğitimler yürütülmemektedir. Bu durum, kurumların eğitimleri daha çok ihtiyaç duyduklarında düzenleme eğiliminde olduğunu göstermektedir.

Kurumların açık devlet süreçlerinde mevcut durumu ve algıları kapsamında verilerini sundukları web sayfalarının durumuna yönelik bulgular değerlendirildiğinde, %85,7'sinin kurum web sayfası kullanımına yönelik istatistik tuttuğu ve bu istatistikler üzerinde değerlendirmeler yaptığı görülmektedir. Diğer yandan kurumların %14,3'lük kısmının konuya yönelik herhangi bir değerlendirme yapmadığı ortaya çıkmaktadır. Kurumların web sayfalarının güncellenme koşulları değerlendirildiğinde web sayfalarının en erken günlük, en geç ise aylık periyotlarda güncellendikleri ortaya çıkmaktadır.

Tablo 17. Kurum web sayfasının kurumu ve kurum işleyişini yansıtma durumu

	1	2	3	4	5	\bar{x}	σ
s	0	1	5	11	4	3,84	0,79
Web sayfasının kurumsal işleyişi yansıtma düzeyi							
%	0	4,8	23,8	52,4	19,0		

1: Bütünüyle yetersiz, 2: Yetersiz, 3: Kısmen yeterli, 4: Yeterli, 5: Çok yeterli

Kurumların web sayfalarının kurumu ve kurum işleyişini yansıtma durumuna yönelik bulgular incelendiğinde (Tablo 17), genel olarak web sayfalarını yeterli görüldüğü ortaya çıkmaktadır. Kurumların %23,8'i web sayfalarını kısmen yeterli görürken; %71,4'ü web sayfalarının içeriğini yeterli ve çok yeterli görmektedir.

Tablo 18. Açık devlet uygulamalarına geçiş kapsamında gerçekleştirilen çalışmalar ve etkileri

		Uygulama yok	Hiç etkisiz	Etkisiz	Kismen etkili	Etkili	Çok Etkili
Kullanıcı araştırmasının yapılması	s	9	3	1	1	5	2
	%	42,9	25,0	8,3	8,3	41,6	16,6
Konuya yönelik uluslararası girişimlerden görüş alınması	s	7	1	1	1	9	2
	%	33,3	7,1	7,1	7,1	64,2	14,2
Akademik uzmanlardan görüş alınması	s	10	0	0	2	7	2
	%	52,4	0	0	18,8	63,6	18,8
Kurum çalışanlarının görüşlerinin alınması ve mevcut durumların belirlenmesi	s	5	1	1	3	9	2
	%	23,8	6,25	6,25	18,7	56,2	12,5
Mevcut kurumsal verilerin analizinin yapılması	s	7	0	2	2	10	0
	%	33,3	0	14,2	14,2	71,3	0
Konuyla ilgili benzer nitelikteki uygulama ve girişimlerin analiz edilmesi	s	3	0	1	1	11	5
	%	14,3	0	5,5	5,5	61,1	27,7
Kurumun mevcut koşullarının analiz edilmesi	s	0	1	3	4	6	7
	%	0	4,8	14,3	19	28,6	33,3
Mali durum analizi	s	0	5	2	6	6	2
	%	0	23,8	9,5	28,6	28,6	9,5
İnsan kaynaklarının analizi	s	0	0	3	9	6	3
	%	0	0	14,3	42,9	28,6	14,3

Açık devlet uygulamalarına geçiş kapsamında kurumlara ait verilerin kamuya açılması sürecine yönelik çalışmaların gerçekleştirilme durumu ve bu çalışmanın açık devlet sürecinde sağlayacağı etki değerlendirildiğinde (Tablo 18), açık devlet süreçlerinde kullanılacak değerlendirmelerde, kurumsal kaynakların değerlendirilmesinin diğer unsurlara göre daha etkin olduğu görülmektedir. Bulgulara göre kurumların tamamında kurumun mevcut koşullarının analizi, kurumsal verilerin analizi, insan kaynaklarının analizi gibi konulara yönelik değerlendirmelerin yapıldığı ortaya çıkmaktadır. Kurumlarda en az yapılan uygulamanın akademik uzmanlardan görüş alınması olduğu görülmektedir (10 kurum, %52,4). Diğer yandan akademik destek, kurumlarda diğer uygulamalara göre nispeten az yapılmasına rağmen, uygulamayı yapan kurumların konuyu açık devlet sürecine yönelik yarıdan fazla oranda etkili ve çok etkili buldukları anlaşılmaktadır (9 kurum, %82,4). Kurumlarda nispeten az oranda yapılan uygulamalardan olan konuya yönelik uluslararası girişimlerden görüş alınması ve akademik uzmanlardan görüş alınmasının ise, uygulamayı yapan kurumlarda etkili süreçler olarak değerlendirildiği gözlenmektedir.

5.2. AÇIK DEVLET VERİSİ YÖNETİMSEL/POLİTİK, YASAL ÇERÇEVESİ VE KURUMSAL YAPILAR, SORUMLULUKLAR VE YETENEKLERE İLİŞKİN BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde kurumların açık devlet süreçlerine yönelik yönetim/politik ve yasal koşullar kapsamında sorumlulukları ve mevcut kaynaklar bağlamında yetenekleri ele alınmaktadır.

Tablo 19. Kurumda açık devlet süreci ve açık devlet verisi planlamaların gerçekleştirilme durumu

Açık devlet süreci ve açık devlet verisi planlamaları gerçekleştirilme durumu	Sayı	%
Herhangi bir politika ve hazırlık çalışması bulunmamaktadır.	10	47,6
Üst yönetimin uygun bulunduğu çerçevede planlama yapılmaktadır.	7	33,3
Kısa, orta ve uzun vadede planlamalarla yapılmaktadır.	4	19,0

Kurumların yaklaşık yarısında (10 kurum, %47,6) açık devlet süreci ve açık devlet planlamalarıyla ilgili herhangi bir politika ve hazırlık çalışması yapılmamaktadır (Tablo 19). 7 kurum üst yönetimin uygun bulunduğu çerçevede planlama yaptıklarını belirtirken, 4 kurum ise kurumsal ihtiyaçlar çerçevesinde kısa, orta ve uzun vadede planlamalar yaptıklarını belirtmiştir. Kurumlarda karar vericilerle yapılan görüşmeler çerçevesinde elde edilen bulgulara göre ise kurumlarda üst yönetimin uygun bulunduğu düzenlemelerden konuya yönelik ortaya konan strateji planlarının kastedildiği ve bu bağlamda uygun görülen sorumluluklar çerçevesinde planlamaların yapıldığı belirtilmiştir.

Kurumların yarısı (11 kurum, %52,4) açık devlet verilerine yönelik kısmen veya tamamen planlamalar yapmaktadır. Bu çerçevede kurumların açık devlet verisi hizmetleri sunma bulgularıyla örtüşen bir durum ortaya çıkmaktadır, konuya yönelik haberdarlığı bulunan kurumların planlamaya yönelik adımlara başladıkları anlaşılmaktadır.

Tablo 20. Kurumda uygulanan/uygulanacak olan açık devlet/açık devlet verisi programına yönelik politikanın açık devlet sürecinde etkisi düzeyi

	1	2	3	4	5	\bar{x}	σ	
Politikanın açık devlet sürecinde etki düzeyi	s	1	2	3	4	11		
	%	4,8	9,5	14,3	19,0	52,4	4,05	1,24

1: Hiç etkisiz, 2: Etkisiz, 3: Kısmen etkili, 4: Etkili, 5: Çok etkili

Kurumlardaki karar vericilere göre kurumda uygulanan/uygulanacak olan açık devlet/açık devlet verisi programına yönelik politika ve planlamaların uygulamadaki

etkisi yüksektir (Tablo 20). Kurumların büyük çoğunluğu (%86,3) söz konusu politikaları uygulama süreçlerinde etkili görmektedir. Bu bağlamda bulgular açık devlet süreçlerinde politikaların oluşturulmasının öneminden bahseden çalışmaların desteklendiğini işaret etmektedir (Sandoval-Almazan, 2011; Di Maio, 2011; Krabina, Prorok ve Lutz, 2012; Lee ve Kwak, 2012; Huntgeburth ve Veit, 2013).

Tablo 21. Kurumda uygulanan/uygulanacak olan açık devlet/açık devlet verisi programına yönelik yazılı bir politikaya ihtiyaç durumu

Politikaya ihtiyaç durumu	S	1	2	3	4	5	\bar{x}	σ
		%	4,8	9,5	9,5	61,9	14,3	3,71

1:Hiç ihtiyaç yok,2: İhtiyaç yok, 3: Kısmen ihtiyaç var, 4: İhtiyaç var, 5: Çok ihtiyaç var

Tablo 21'e göre kurumlarda açık devlet/açık devlet verisi programına yönelik yazılı bir politikaya ihtiyaç yüksektir (76,2). Tablo 20'deki bulgularla bağlantılı olarak, kurumlar açık devlet uygulamaları süreçlerinde etkisinin yüksek olduğunu düşündükleri politikalara önemli ölçüde ihtiyaç duymaktadır. Bu durum açık devlet süreçlerinin uygulanmasına yönelik politikaların kurumlarda önemli bir yerinin olduğunu göstermektedir.

Kurumların önemli bir bölümü, söz konusu süreçlerde politika oluşturmaya yönelik bilgi düzeylerini yeterli nitelendirmektedir (%66,7). Diğer yandan kurumların 5 tanesi kendilerini politika hazırlama konusunda yetersiz ve az yeterli bilgi seviyesinde olarak nitelmiştir (4 kurum, %19-1 kurum,%4,8).

Tablo 22. Kurumda açık devlet uygulamalarını (kamuya açık verilerin yönetimi) kapsayan kurumsal iş süreçleri planlaması yapılma durumu

Kurumsal iş süreçleri planlaması yapılma durumu	Sayı	%
Evet	2	9,5
Hayır	11	52,4
Diğer	8	38,1

Açık devlet uygulamalarını kapsayan süreçlerde kurumsal iş süreçlerinin planlamaların yapılıp yapılmadığına yönelik bulgular incelendiğinde (Tablo 22) kurumların yarısından fazlasında herhangi bir planlama yapılmadığı anlaşılmaktadır. Diğer seçeneğini işaretleyen kurumlar genel olarak kamuya açık sundukları verilerin yönetimi kapsamında iş süreçlerinin nasıl yürütüleceğine dair konuyla ilgili sorumlu birimler kapsamında planlamalar yaptıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 23. Kurumda açık devlete yönelik görevlendirme ve sorumluluklar belirlenmesi

Açık devlete yönelik görevlendirme ve sorumlulukların belirlenmesi	Sıklık	%
Evet	2	9,5
Hayır	10	47,6
Kısmen	10	47,6

Tablo 23'e göre kurumların yaklaşık yarısı (%47,6) açık devlet uygulamalarına yönelik belirlenen iş süreçlerinde personelin görevlendirme ve sorumluluklarını belirlemediklerini belirtmiştir. Bu Tablo 22'deki bulgularla beraber değerlendirildiğinde paralellik gösteren bulgulara göre, kurumların sadece ikisinde görevlendirme ve sorumlulukların belirlendiği görülürken, kısmen yapıldığını söyleyen kurumların ise kendi bünyelerinde sundukları açık devlet verisi hizmetlerinin yönetimi ve yürütülmesine yönelik görevlendirme ve sorumlulukların yapıldığı belirtilmiştir.

Tablo 24. Kurumda veri güvenliği, verilerin arşivlenmesi, dijital korumaya yönelik yasal ve politik düzenleme bulunma durumu

Düzenleme bulunma durumu	Sayı	%
Evet	18	85,7
Hayır	2	9,5
Kısmen	1	4,8

Kurumların önemli bir bölümünde üretilen, toplanan, işlenen ve dağıtılan verilerin güvenliği, verilerin arşivlenmesi, dijital korumaya yönelik düzenlemeler bulunmaktadır (Tablo 24) (18 kurum, %85,7). Diğer yandan kurumlarda veri güvenliği, verilerin arşivlenmesi, dijital korumaya yönelik süreçlerden sorumlu birimler incelendiğinde (Tablo 25), kurumların büyük çoğunluğunda işlemlerin (16 kurum, %76,2) Bilgi İşlem Dairesi Başkanlıklarının sorumluluğunda yürütüldüğü anlaşılmaktadır. Diğer seçeneğini işaretleyen kurumlar değerlendirildiğinde söz konusu süreçlerin arşiv/belge yönetimi birimleri ve bilgi işlem dairesi işbirliklerinde yürütüldükleri aynı zamanda, strateji geliştirmeden sorumlu birimlerde de söz konusu süreçlere yönelik politika oluşturma çalışmalarının yapıldığı belirtilmiştir.

Tablo 25. Kurumda veri güvenliği, verilerin arşivlenmesi, dijital korumaya yönelik süreçlerden sorumlu birim

Sorumlu birim	Sayı	%
Açık devlet kapsamında sorumlu bir birim oluşturulmuştur	0	0
Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı	16	76,2
İdari ve Mali İşler Dairesi Başkanlığı	0	0
Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı	0	0
Arşiv/Belge Yönetimi Hizmetleri	2	9,5
Diğer	3	14,3

Tablo 26. Kurumda kişisel verilerin toplanması ve işlenmesi süreçlerinde kişisel gizliliğin korunmasına yönelik yasal ve politik çerçeve

Yasal ve politik düzenleler	Sayı	%
6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu kapsamında verilere yönelik işlemler gerçekleştirilmektedir.	13	61,9
Kurumunuzda ayrıca kişisel verilerin korunmasına yönelik bir politika belirlenmiştir.	1	4,8
Kurumuzda kişisel verilerin korunmasına yönelik politika planlamaları yapılmaktadır.	0	0
Diğer	7	33,3

Tablo 26'ya göre kurumların yarısından fazlası (13 kurum, %61,9) kişisel verilerin toplanması ve işlenmesi süreçlerinde kişisel gizliliğin korunmasına yönelik 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu kapsamında işlemlerini yürüttüklerini belirtmiştir. Bulgular kurumlarda 2016 yılında yürürlüğe giren söz konusu kanunun yaygın olarak uygulanmaya başlandığını işaret etmektedir. Bunun yanı sıra kurumlardan bir tanesi kurumda ayrıca kişisel verilerin işlenmesine yönelik kurumsal politika belirlediğini belirtmiştir. Diğer seçeneğini işaretleyen kurumlar değerlendirildiğinde, söz konusu kurumlarda kişisel veri tutulmadığı belirtilirken bir kurumda 5429 sayılı Türkiye İstatistik Kanununu kanun çerçevesinde de işlemlerin yürütüldüğü ayrıca belirtilmiştir.

Tablo 27. Kurumda kişisel verilerin toplanması ve işlenmesine yönelik süreçlerde yapılan işlemler

Yapılan işlemler	Sayı	%
Kişisel verilerin hangi amaçlarla işleneceği veri sahiplerine bildirilmektedir	10	47,6
İşlenen kişisel verilerin kimlere ve hangi amaçlarla aktarılacağı veri sahiplerine bildirilmektedir	7	33,3
Kişisel veri toplamanın yöntemi ve hukuki sebebi veri sahiplerine bildirilmektedir	5	23,8
Kişisel verisi işlenen veri sahiplerinin bu veriler ilişkin bilgi talep edebilmektedir	6	28,6
Diğer	7	33,3

İş süreçlerinde toplanan ve işlenen kişisel verilerin işlenmesine yönelik (Tablo 27) kurumların yarıya yakın bir oranda (10 kurum, %47,6) kişisel verileri hangi amaçlarla işlediklerini veri sahiplerine belirttikleri görülmüştür. Veri işleme süreçlerinde yapılması öngörülen süreçlerden olan, işlenen kişisel verilerin kimlere ve hangi amaçlarla aktarılacağına veri sahiplerine bildirilmesi (7 kurum, %33,3), kişisel veri toplamanın yöntemi ve hukuki sebebinin veri sahiplerine bildirilmesi (5 kurum, %23,8) ve kişisel verisi işlenen veri sahiplerinin bu verilere ilişkin bilgi talep edebilmesi koşulları (6 kurum, %28,6)

nispeten daha az oranlarda gerçekleştirilmektedir. Diğer seçeneğini işaretleyen kurumlar kurumlarında iş süreçlerinde kişisel veri tutmadıklarını belirtmiştir.

Tablo 28. Kurumda devlet verilerinin yayınlanması ve yeniden kullanılmasına yönelik verilerin lisanslanması, verilerin sahipliği ve/veya verilerin kullanım koşullarına yönelik çalışmaların yapılma durumu

Çalışmaların yapılma durumu	Sayı	%
Açılacak verilere yönelik kullanılacak olan açık lisanslar(Örn. Creative Commons Attribution) belirlenmiştir.	0	0
Açılacak verilerin kullanım koşul ve şartları verilerin sahipliğine yönelik bir politika çerçevesinde belirlenmiştir.	2	9,5
Açılacak verilerin lisanslaması yapılarak kullanım koşul ve şartları bir politika çerçevesinde belirlenmiştir	2	9,5
Açılacak verilere yönelik herhangi bir lisans ve kullanım şartı çalışması yapılmamıştır.	17	81,0

Tablo 28' e göre kurumların tamamına yakın bir kısmında (17 kurum, %81) açık devlet kapsamında açılacak verilere yönelik herhangi bir lisans ve kullanım çalışması yapılmamıştır. Kurumlar uluslararası kabul gören açık lisansları henüz kullanmamaktadır. Diğer yandan bazı kurumlarda kurumsal bazda düzenlemelerin varlığı göze çarpmaktadır. Kurumların iki tanesi açılacak verilerin lisanslaması yapılarak kullanım koşul ve şartları bir politika çerçevesinde belirlendiğini iki tanesi de açılacak verilerin kullanım koşul ve şartları verilerin sahipliğine yönelik bir politika çerçevesinde belirlediklerini belirtmiştir.

Tablo 29. Kurumda ticari olarak kullanılabilirliğini düşünülen veriler

Ticari olarak kullanılabilirliğini düşünülen veriler	Sayı	%
Anonimleştirilmiş kişisel veriler	6	28,6
Coğrafik veriler	8	38,1
Ekonomik veriler	8	38,1
Diğer	11	52,4

Bulgulara göre kurumlardan sadece iki tanesi (%9,5) kurumda açılacak/açılan verilerin ticari olarak satılabilmesine yönelik planlama yaptıklarını belirtmiştir. Bunun yanı sıra kurumların ticari olarak kullanabilecekleri verileri belirttikleri bulgulara göre (Tablo 29) kurumlar %38,1'i ekonomik verileri, %38,1'i coğrafik verileri ticari olarak kullanabileceklerini düşünüürken, %28'6'sı ise anonimleştirilmiş kişisel verileri ticari olarak kullanabileceklerini düşündüklerini belirtmiştir. Bunun yanı sıra kurumların yarısından fazla oranda (%52,4) diğer seçeneğini işaretleyen kurumlar değerlendirildiğinde kurumların bir kısmının verilerini ticari olarak kullanabileceklerini düşünmedikleri ortaya çıkmaktadır. Diğer seçeneğini işaretleyen kurumlar arasında ulaşım, iklim, çevre verileri gibi verileri ticari olarak değerlendirebileceklerini düşündükleri görülmüştür. Bu bağlamda kurumların

kendi iç işleyişleri çerçevesinde ticari olarak bazı bilgileri kullanabileceklerini değerlendirdikleri söylenebilir.

Tablo 30. Açılacak devlet verilerine yönelik yasal düzenlemelerin etkililik düzeyi

Etkili olduğu düşünülen yasal düzenleme	Sayı	%
Bilgi Edinme Kanunu	14	66,7
Kişisel Verilerin Korunması Kanunu	12	57,1
İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun	11	52,4
Elektronik İmza Kanunu	6	28,6
Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu	6	28,6
Muhafazasına Lüzum Kalmayan Evrak ve Malzemenin Yok Edilmesi Hakkında Kanun Hükümünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun Kanun No : 347	5	23,8
Diğer	2	9,5

Açık devlet süreçlerinde hangi yasal düzenlemelerin etkili olacağına yönelik bulgular değerlendirildiğinde (Tablo 30) kurumların yarısından fazlası (14 kurum, 66,7) Bilgi Edinme Kanunu'nun açık devlet süreçlerinde etkili olacağını belirtmiştir. Kurumlar Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nu %57,1 oranında etkili bulurken İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanununu ise %52,4 oranında etkili bulmaktadır. Bu bağlamda bulgular literatürde açık devlet uygulamaları hazırlık göstergeleri sayılan bilgi erişim düzenlemelerine yönelik kanunların (Open Data Barometer, 2017; The World Bank, 2013, Ubaldi,2013) varlığının etkilerinden bahseden çalışmaları desteklemektedir.

Kurumlarda Bilgi Edinme Kanunu çerçevesinde yürütülen hizmetler değerlendirildiğinde katılımcı kurumların tamamının bilgi edinme uygulamalarına Başbakanlık Bilgi İletişim Merkezi (BİMER) kapsamında dahil oldukları görülmektedir. BiMER' in yanı sıra kurumlar kendi web sayfaları üzerinden de bilgi edinme taleplerini almaktadır. Kurumların tamamı bilgi edinme taleplerini e-posta ile yanıtlayabildiklerini belirtirken %85,7'si yazılı mektup, %3'ü ise telefon vasıtasıyla da karşılayabildiklerini belirtmiştir.

Tablo 31. Bilgi Edinme Kanunu Çerçevesinde taleplerin uygun zaman ve kapsamda karşılanma düzeyi

		1	2	3	4	5	\bar{x}	σ
Bilgi Edinme Talepleri Karşılanma Düzeyi	s	0	0	0	12	9	4,43	0,507
	%	0	0	0	57,1	42,9		

1: Hiç karşılanmıyor, 2: Karşılanmıyor, 3: Kısmen karşılanıyor, 4: Karşılanıyor, 5: Bütünüyle karşılanıyor

Bilgi Edinme Kanunu Çerçevesinde talep edilen bilgileri uygun zaman ve kapsamda karşılanma düzeyi incelendiğinde (Tablo 31) kurumlar oldukça yüksek bir oranda bilgi

edinme taleplerini karşıladıklarını (12 kurum, %57,1) düşünmektedir. Kurumların %42,9'u ise söz konusu talepleri bütünüyle karşıladıklarını göstermektedir. Bu durum mevcut Bilgi Edinme Kanunları çerçevesinde kurumların kanunda geçen süre ve sınırlılıklar kapsamında kamu taleplerini karşıladıklarını işaret etmektedir.

Tablo 32. Bilgi Edinme Kanununun Açık Devlet süreçlerinde etki düzeyi

Bilgi Edinme Kanununun etki düzeyi	s	1	2	3	4	5	\bar{x}	σ
		%	0	0	9,5	47,6	42,9	4,24

1:Hiç etkisiz,2: Etkisiz, 3: Kısmen etkili, 4: Etkili, 5: Çok etkili

Kurumların üçte ikiden fazlası (19 kurum, %90,5) Bilgi Edinme Kanunu'nun açık devlet süreçlerinde etkili ve çok etkili olduğunu düşünmektedir. Tablo 30'da açık devlet süreçlerinde etki eden kanunları desteklemektedir. Bulgular bilgi edinme kanunlarının açık devlet süreçlerinde en fazla etki eden/edecek kanun olduğu düşünülürken aynı zamanda söz konusu süreçlerdeki etki düzeyinin oldukça yüksek olacağını düşündüklerini işaret etmektedir.

5.3. EKONOMİK KOŞULLAR, MALİ KAYNAKLAR VE İNSAN KAYNAKLARINA İLİŞKİN BULGULAR

Bu bölümde bulgular açık veri ve açık devlet süreçlerinde verilerin hazırlanması, süreçlerin uygulanmasına yönelik kurumlardaki ekonomik ve mali kaynakların değerlendirilmesi ve süreçlerde yer alacak insan kaynaklarının değerlendirilmesi bağlamında ele alınmaktadır.

Tablo 33. Kurumda açık devlet verilerinin hazırlanması, verilerin yönetimi ve yayınlanmasına yönelik finansman kaynağı sağlanması

Finansman kaynakları	Sıklık	%
Tamamen kurumumuz olanaklarıyla sağlanmaktadır.	11	52,4
Sadece dönemsel olarak bu programlar için fon yaratılmaktadır.	1	4,8
Bu süreçler kurumuz bütçesi ile birlikte projelerden sağlanan fonlarla yürütülmektedir.	1	4,8
Konu çerçevesinde herhangi bir bütçe çalışması yapılmamıştır.	8	38,1

Kurumların yarısından fazlası (11 kurum, %52,4) açık devlet verilerinin hazırlanması, verilerin yönetimi ve yayınlanmasına yönelik uygulamaları tamamen kendi olanaklarıyla gerçekleştirmektedir (Tablo 33). Sadece bir kurumda söz konusu süreçler dönemsel ihtiyaçlar doğrultusunda fon yaratılarak sağlanmaktadır. Kurumların %38,1'i konu

çerçevesinde herhangi bir çalışma yapmadıklarını belirtirken yapılan görüşmelerde kurumların büyük ölçekli kurumlar olması sebebiyle söz konusu süreçlere yönelik tamamen kendi bütçelerini kullanma eğiliminde oldukları/olacakları belirtilmiştir.

Tablo 34. Açık devlet uygulamalarında verilerin hazırlanması, verilerin yönetimi ve yayınlanmasına yönelik ekonomik koşullar ve mali kaynakların süreçlerdeki önem düzeyi

		1	2	3	4	5	\bar{x}	σ
Ekonomik kaynaklar ve mali kaynakların önem düzeyi	s	1	2	7	9	2	3,43	0,978
	%	4,8	9,5	33,3	42,9	9,5		

1: Bütünüyle önemsiz, 2: Önemsiz, 3: Kısmen önemli, 4: Önemli, 5: Çok önemli

Tablo 34'e göre kurumların yarısına yakın bir kısmı (9 kurum, %42,9) ekonomik koşullar ve mali kaynakları açık devletin uygulanma ve hazırlık süreçlerinde önemli görmektedir. Ekonomik koşullar ve mali kaynaklar söz konusu süreçlerde kurumların üçte biri tarafından kısmen önemli bulunmuştur. Araştırmamızda ortaya çıkan bu durumun kurumların bir çoğunda ilgili uygulamaların olmaması sebebiyle açık devlet süreçlerinde ihtiyaç duyulabilecek mali ve ekonomik koşulları henüz tespit edememelerinden kaynaklandığını işaret ettiği düşünülmektedir.

Tablo 35. Kurumda açık devlet uygulamalarına yönelik personel sayısının kurum açısından yeterlilik durumu

1: Çok yetersiz, 2: Yetersiz, 3: Kısmen Yeterli, 4: Yeterli, 5: Çok yeterli

		1	2	3	4	5	\bar{x}	σ
Personel sayısı yeterlilik düzeyi	s	1	4	10	5	1	3,05	0,92
	%	4,8	19,0	47,6	23,8	4,8		
Farkındalık düzeyi	s	2	8	9	2	0	2,52	0,81
	%	9,5	38,1	42,9	9,5	0		

Araştırmamızda kurumların neredeyse tamamında (20 kurum, %95,3) sadece açık devlet uygulamalarından sorumlu olan bir birim bulunmamaktadır. Kurumlardan yalnızca bir tanesi söz konusu birimin kurulması planladıklarını belirtmektedir. Bu bağlamda açık devlet süreçlerinde kurumlarda karar vericiler ile yapılan görüşmeler çerçevesinde personele yönelik bulgular incelendiğinde (Tablo 35), kurumların %23,8'i (5 kurum) kurumlarındaki uygulanan/uygulanacak açık devlet süreçlerinde personel sayısını yeterli görmektedir. Diğer taraftan kurumların yarıya yakın bir kısmı (10 kurum, %47,6) açık devlet uygulamalarına yönelik personel sayısını ara değer olan kısmen yeterli görmektedir. Bu durum kurumların açık devlet uygulamaları kapsamında henüz net bir yol haritası çizememelerinden dolayı söz konusu süreçlerde insan kaynaklarının yeterliliğini ortaya koyamamalarını doğrulayan bir bulgu olarak nitelendirilebilir. Personelin açık devlet uygulamaları farkındalığına yönelik bulgular incelendiğinde kurumların yarıya yakın bir oranda (9 kurum, %42,9) farkındalık düzeyini kısmen yeterli

buldukları, %38,1 oranında ise yetersiz olarak nitelendirmektedir. Araştırmamızdaki bu bulgular literatürde yapılan çalışmalarda açık devlet süreçlerinde organizasyonel engeller kapsamında sayılan personel yetersizliği, personelin konuya yönelik farkındalık eksikliği (Jetzek, Avital, Bjorn-Andersen, 2012; Ubaldi, 2013) sorunlarıyla da örtüşmektedir.

Tablo 36. Kurumda açık devlet uygulamalarına yönelik personelin eğitim durumu

Personelin eğitim durumu	Sayı	%
Personelimiz daha önce bu konularda hizmet içi eğitim aldı.	2	9,5
Personele bazı projeler/uygulamalar kapsamında eğitim verildi.	6	28,6
Personelimiz konuyla ilgili herhangi bir eğitim almamıştır.	13	61,9

Tablo 36'ya göre kurumların yalnızca iki tanesinde açık devlet uygulamalarına yönelik personele eğitim verilmiştir. Bunun dışında bazı proje ve uygulamalar çerçevesinde eğitim veren altı kurum (%28,6) bulunmaktadır. Kurumların yarıdan fazlası (6 kurum, %61,9) konuya yönelik personele herhangi bir eğitim verilmediğini belirtmiştir. Tablo 35 ve 36 kapsamında bulgular beraber değerlendirildiğinde açık devlete yönelik personel eksikliği ve farkındalık eksikliğinin öneminde vurgu yapan çalışmalar (Angelopoulos, Kitsios ve Papadopoulos, 2010; Jetzek, Avital, Bjorn-Andersen, 2012) ve bu bağlamda personel eğitimlerinin (Ubaldi, 2013) önemine değinen çalışmalarla benzerlik göstermektedir.

Tablo 37. Açık devlet uygulamalarına yönelik personelinizin teknik yeterlilik düzeyi

		1	2	3	4	5	\bar{x}	σ
EBYS uygulamalarının yürütülmesi	s	0	0	2	13	5	4,05	0,74
	%	0	0	9,5	61,9	23,8		
Bilgi sistemlerinin kullanımı	s	0	0	2	15	3	3,95	0,66
	%	0	0	9,5	71,4	14,3		
Bilgi sistemlerine yönelik yaşanan problemlerin yerinde ve zamanında çözümü	s	0	0	4	16	1	3,86	0,47
	%	0	0	19,0	72,2	4,8		
	s	0	0	5	12	4		
Bilgi güvenliğinin sağlanması	%	0	0	23,8	57,1	19,0	3,95	0,66

1:Çok yetersiz,2: Yetersiz, 3: Kısmen Yeterli, 4: Yeterli, 5: Çok yeterli

Araştırmamızda açık devlet uygulamalarına yönelik temel teşkil edebilecek EBYS uygulamaları kurumsal bilgi sistemlerinin kullanımı kapsamında personelin yeterlilik düzeyleri genel olarak değerlendirildiğinde uygulamalardan sorumlu birimlerdeki karar vericilere göre yeterli oranlarda seyretmektedir. (Tablo 37). Genel olarak kurumlarda e-devlet kapsamında kullanılan bilgi sistemleri ve EBYS uygulamalarının kullanımlarının kurum iş süreçlerinde yetecek oranda kullanıldığı düşünülmektedir.

5.4. AÇIK DEVLETE YÖNELİK VERİ YAPILARI, VERİLERİN ELVERİŞLİLİĞİ, VERİLERİN SEÇİM VE AYIKLANMASINA İLİŞKİN BULGULAR

Araştırmanın bu kısmında açık devlet süreçlerinin temel yapısı olan devlet verilerinin yapıları, verilerin açık devlet süreçlerinde elverişliliği açık devlet uygulamaları kapsamında verilerin seçim ve ayıklaması konularının betimlenmesi yapılmaktadır. Bu kapsamda bulgular kurumlarda mevcut verilerin yapıları, verilerin işlenmesi süreçlerinde kullanılan prosedürlerin varlığını ve gerçekleştirilme durumlarını, söz konusu süreçlere yönelik insan kaynaklarını, veri formları, güvenlik politikaları, alt yapı olanakları, kurumlarda açık veri kapsamında değerlendirilebilen veri türleri, kişisel verilere yönelik koşullar konularındaki uygulamaları ortaya koymaktadır.

Araştırmamızda yer alan kurumların tamamında doğrudan veri ve istatistikler tutulmaktadır. Araştırmaya katılan kurumların büyük bir kısmı (15 kurum, %71,4) bu verilerin ve istatistiklerin tutulmasından bilgi işlem biriminin sorumlu olduğunu belirtmiştir. Diğer yandan kurumlarda söz konusu süreçlere yönelik veri yönetimi, bilgi-belge merkezi, risk yönetimi ve kontrol, coğrafi bilgi sistemleri birimi, veri yönetimi birimi ve metaveri yönetimi birimi gibi adlandırmalar altında değerlendirebileceğimiz yapıların da sorumluluğunu belirtmişlerdir.

Tablo 38. Açık devlet programına yönelik verilerin açılması sürecinde kullanılacak verileri belirlenmesi

	Sayı	%
Yalnızca kurumumuz personeli	15	71,4
Hizmet alımında bulunduğumuz personel	0	0
Her ikisi birlikte	6	28,6

Tablo 38'e göre Kurumların büyük bir kısmı (15 kurum, %71,4) açık devlet programına yönelik verilerin açılması sürecinde kullanılacak verilerin yalnızca kurum personeli tarafından belirlenmesi yaklaşımındadır. Diğer yandan kurumların altı tanesi (%28,6) söz konusu süreçlerde hem kurum personeli hem de hizmet alımında buldukları personelden yararlanabileceklerini belirtmiştir.

Tablo 39. Mevcut verilerin dijital ortamda olma durumu ve mevcut verilerin yeniden kullanılabilir formatlarda bulunma durumu

	%10 dan az		%11-20 arası		%21-40 arası		% 41-60 arası		%61- 80 arası		%81-100 arası	
	s	%	s	%	s	%	s	%	s	%	s	%
Dijital ortamdaki verilerin oranı	0	0	0	0	1	4,8	5	23,8	10	47,6	5	23,8
Verilerin yeniden kullanılabilir formatlarda bulunma durumu	0	0	7	33,3	7	33,3	5	23,8	1	14,3	1	14,3

Tablo 39'a göre kurumların yarısına yakınının (10 kurum, %47,6) mevcut verileri %61-80 oranında dijital ortamda bulunmaktadır. Verilerinin tamamına yakınının (%81-100) dijital ortamda olduğunu belirten beş kurum (%23,8) bulunmaktadır. Bu oranlar çerçevesinde kurumlarda dijital ortamda tutulan verilerin yeniden kullanılabilir formatta tutulma oranları incelendiğinde, dijital ortamdaki verilerin az bir kısmının (14 kurum, 66,6) yeniden kullanılabilir formatlarda tutulduğu görülmektedir. Bulgular yüksek oranlarda dijital ortamda bulunan kurumsal verilerin düşük oranlarda yeniden kullanılabilir formatlarda tutulduğuna işaret etmektedir.

Tablo 40. Kurumda tutulan verilerin bulunduğu formatlar

Kurumda tutulan verilerin bulunduğu formatlar	Sayı	%
Yapılandırılmış kapalı format(xls...)	14	66,7
Yapılandırılmamış kapalı format (ppt, doc, pdf, tiff...)	18	85,7
Yapılandırılmış açık format (shp, kml, geojson, csv, xml, rdf, html...)	9	42,9
Yapılandırılmamış açık format (gif, txt,png jpg...)	7	33,3

Kurumlarda tutulan verilerin tutulduğu formatlara yönelik ayrıntılı bir değerlendirme yapıldığında (Tablo 40) kurumların büyük oranda verilerini yapılandırılmamış kapalı formatlarda (ppt, doc, pdf, tiff..) tutma eğiliminde oldukları görülmektedir. Diğer yandan yeniden kullanılabilirlik açısından değerlendirildiğinde kurumlardan dokuz tanesinde yapılandırılmış açık format (shp, kml, geojson, csv, xml, rdf, html...) (%42,9) tercih edilirken, yedisinde (%33,3) yapılandırılmamış açık format (gif, txt,png jpg..) tercih edildiği görülmektedir. Genel olarak kurumlarda yapılandırılmamış kapalı formatların tercih edilmesinin açık devletin ana özelliklerinden yeniden kullanılabilirlik açısından yetersiz koşulları içerdiği söylenebilir.

Tablo 41. Verilerin arşivlenmesi ve dijital koruma süreçlerinde kullanılan standart politika ve prosedürler

Kullanılan standart politika ve prosedürler	Sayı	%
Standart Dosya Planı	20	95,2
TSE13298	15	71,4
Kamu bilgi sistemlerinde birlikte çalışabilirlik rehberi	12	57,1
Diğer	5	23,8

Kurumlarda verilerin arşivlenmesi ve dijital koruma süreçlerinde etkili olan standart politika ve prosedürler değerlendirildiğinde kurumlarda en fazla (20 kurum, %95) Standart Dosya Planı üzerine sistemlerdeki prosedürleri gerçekleştirdiği görülmektedir (Tablo 41). Diğer yandan kurumlarda söz konusu süreçlere yönelik ikinci sırada TS 13298 (15 kurum, %71,4), daha sonra da Kamu Sistemlerinde Birlikte Çalışabilirlik Esasları Rehberinin (12 kurum, %57,1) etkili olduğu görülmektedir. Diğer seçeneğini işaretleyen kurumla değerlendirildiğinde kendi iş süreçlerine yönelik oluşturdukları politika ve prosedürlerden yararlandıkları, DDI, Rule markup (XML), NACE, Prodcom, ISCO gibi standartlardan da yararlandıkları belirtilmektedir.

Tablo 42. Kuruma ait verilerin kamuya açılmasını içeren açık devlet uygulamalarına yönelik mevcut altyapı olanaklarının değerlendirilmesi

Alt yapı olanakları/ Yeterlilik durumu	1	2	3	4	5	\bar{x}	σ
Bilgisayar ve donanım altyapısı	S 1	0	2	15	3	3,90	0,83
	% 4,8	0	9,5	71,4	14,3		
Bilgi sistemleri ve yazılım olanakları	S 1	7	4	8	1	3,05	1,07
	% 4,8	33,3	19,0	38,1	4,8		
Bilgi güvenliği teknik altyapısı	S 1	0	11	7	2	3,43	0,87
	% 4,8	0	52,4	33,3	9,5		
Veri depolama altyapısı	S 1	3	5	7	5	3,57	1,16
	% 4,8	14,3	23,8	33,3	23,8		
İnternet ve bilgi erişim altyapısı	S 0	0	1	13	7	4,29	0,56
	% 0	0	4,8	61,9	33,3		

1:Çok yetersiz,2: Yetersiz, 3: Kısmen Yeterli, 4: Yeterli, 5: Çok yeterli

Tablo 42'ye göre kurum verilerinin açık devlet uygulamaları çerçevesinde kamuya açılması sürecinde mevcut kurumsal altyapı olanakları değerlendirildiğinde kurumlar genel olarak yarıdan fazla oranlarda bilgisayar ve donanım altyapısı, internet ve bilgi erişim altyapısı başlıkları çerçevesinde kurumlarını yeterli görmektedir (15 kurum, %71,4; 13 kurum, %61,9). Diğer yandan bilgi sistemleri ve yazılım olanakları, bilgi güvenliği teknik altyapısı ve veri depolama altyapısı bağlamında kurumlar nispeten daha farklı aralıklarda yeterlilik durumları belirtmişlerdir.

Tablo 43. Elektronik ortamda oluşturulan ve kullanılan veriler için kullanılan güvenlik ve kontrol mekanizmaları

Kullanılan güvenlik ve kontrol mekanizmaları	Sayı	%
Çıktıların kriptolu olarak saklanması	9	42,9
Erişim bilgilerinin loglanması	19	90,5
Sakıncalı veya yetkiyi aşan erişim denemelerinin kaydedilmesi	14	66,7
Veriyi içinde bulunduran kaynaklara erişimlerle ilgili kontrol veya limitleme sağlanması	13	61,9
Diğer	1	4,8

Kurumlarda elektronik ortamlarda oluşturulan ve kullanılan veriler için kullanılan güvenlik ve kontrol mekanizmalarına yönelik bulgular incelendiğinde (Tablo 43) kurumlarda belirtilen güvenlik ve mekanizmalarından en fazla erişim bilgilerinin loglanması sürecinin neredeyse kurumların tamamında (19 kurum, %90) uygulandığı görülmektedir. Bunu yanı sıra kurumların sakıncalı veya yetkiyi aşan erişim denemelerinin kaydedilmesi sürecini yarıdan fazla oranda (14 kurum, %66,7) gerçekleştirildiği görülmektedir. Diğer yandan bulgular kurumlarda çıktıların kriptolu olarak saklanması sürecini nispeten daha az oranda (9, %42,9) kullandıklarına işaret etmektedir.

Tablo 44. Verilerin web sayfasından indirilebilir formatlarda yayınlanma durumu

Yayınlanma durumu	Sayı	%
Evet	11	52,4
Hayır	3	14,3
Kısmen	7	33,3

Kurumlarda genel olarak kullanıcılara hangi veri setlerinin sunulduğu değerlendirildiğinde en fazla kurumsal çalışma alanlarına yönelik konulardaki araştırma çıktılarının, raporların ve iş süreçlerine yönelik kullanıcı dokümanlarının kullanıcı erişimine açıldığı belirtilmiştir. Diğer yandan kurumsal istatistikler yedi kurum (%33,3) tarafından kullanıma sunulurken, sunulan istatistiklerin kurumsal konulara yönelik başlıklarda verildiği anlaşılmaktadır (bütçe istatistikleri, ormancılık istatistikleri, ihracat istatistikleri gibi).

Araştırmamızda kurumların web sayfalarından yayınlanan verilerin indirilebilir formatlarda yayınlanıp yayınlanmadığına yönelik bulgulara göre (Tablo 44) kurumların yarısından fazlasında (11 kurum, %52,4) verilerin indirilebilir formatlarda yayınlanmaktadır. Sadece üç tane kurum (%14,3) verilerini indirilebilir formatlarda yayınlamadıklarını belirtirken kurumların yedi tanesinde (%33,3) ise veriler kısmen indirilebilir formatlarda yayınlanmaktadır.

Kurumlarda kullanıma sunulan verilerin sadece bir tanesinde API formatında erişim bulunurken, altı kurumda (%37,6) verilerin istatistiksel formatlarda erişime sunulduğu belirtilmiştir. Diğer seçeneğini işaretleyen on kurum (%62,5) değerlendirildiğinde kurumların PDF, Exel, CSV, XML gibi formatlarda da yayınladıkları özel olarak belirtilmiştir. Bu durum kurum web sayfalarında yayınlanan verilerin her kurumda aynı standart indirilebilir formatlarda yayınlanmadığını göstermektedir.

Tablo 45. Verilerin erişimi ve yeniden kullanımına yönelik ana yaklaşım

Verilen erişimi ve yeniden kullanımına yönelik ana yaklaşım	Sayı	%
Bütün veriler ücretsiz ve kısıtlama olmadan erişilebilir ve yeniden kullanılabilir durumdadır.	7	33,3
Bazı veriler kısıtlamasız ve ücretsizken, bir takım veriler ücretlendirilmektedir.	4	19,0
Verilerin yeniden kullanımı ve erişimi marjinal maliyet dikkate alınarak sağlanmaktadır/sağlanacaktır.	0	0
Kurumda hiç bir şekilde verilerimiz kullanıma açılmamaktadır.	3	14,3
Henüz bir politika veya yaklaşımımız bulunmamaktadır	7	33,3

Tablo 45'e göre kurumlarda verilerin erişimi ve yeniden kullanıma yönelik ana yaklaşım değerlendirildiğinde, yedi kurumun (%33,3) konuyla ilgili herhangi bir politika veya yaklaşımı bulunmamaktadır. Diğer yandan yedi kurum ise bütün verilerin ücretsiz ve kısıtlama olmadan erişilebilir ve yeniden kullanılabilir durumda olması yaklaşımında oldukları belirtmiştir. Dört kurum ise (%19) oranında verilerinin bazılarında kısıtlama olmadan erişimi bazılarında ücretlendirme yaklaşımını benimseyebilecekleri belirtilmektedir. Araştırmamızdaki bulgular literatürde veri sağlayıcısı kurumların verilerinin erişimine yönelik farklı yaklaşımlar belirleyebildiklerini belirten çalışmalar ile örtüşmektedir (Jasserand ve Hugenholtz, 2012).

Tablo 46. Kurumsal verilerin toplanması, ayıklanması ve yönetimine yönelik sistematik bir prosedür bulunma durumu

Prosedür bulunma durumu	Sayı	%
Evet	13	61,9
Hayır	3	14,3
Konuya yönelik devam eden bir çalışmamız bulunmaktadır	5	23,8

Araştırmamızda kurumsal verilerin toplanması, ayıklanması ve yönetimine yönelik kurumlarda sistematik bir prosedür bulunma durumuna yönelik veriler incelendiğinde (Tablo 46), kurumların yarıdan fazlasında (13 kurum, 61,9) söz konusu süreçlere yönelik bir prosedür bulunmaktadır. Diğer yandan kurumların üç tanesinde (%14, 3) herhangi düzenleme bulunmadığı belirtilirken beş kurum ise (%23,8) konuya yönelik çalışmalar yaptıklarını belirtmiştir.

Tablo 47. Açık devlet kapsamında yayınlanacak verilere yönelik ayıklama işlemi gerçekleştirilme durumu

Ayıklama işlemi gerçekleştirilme durumu	Sayı	%
Evet, bu programda öncelikli olarak yer alacak verileri belirledik	7	33,3
Hayır, herhangi bir seçim ve ayıklama işlemi yapmadık	15	71,4
Diğer	3	14,3

Tablo 47'ye göre kurumlarda tutulan verilerin açık devlet kapsamında yayınlanmasına yönelik çalışmalar değerlendirildiğinde on beş kurum (%71,4) verilerin açık devlet kapsamında yayınlanmasına yönelik herhangi bir ayıklama ve seçim işlemi yapmamaktadır. Kurumların yedi tanesinde (%33,3) programda öncelikli yer alabilecek verilerin belirlendiği belirtilirken diğer seçeneğini işaretleyen kurumların ise açık devlet uygulaması kapsamı dışında yayımlayabilecekleri verilere yönelik çalışmalar yaptıkları ortaya konmuştur.

Tablo 48. Kurumda gerçekleştirilen verilerin seçim ve ayıklama işlemlerinin gerekliliği

Gereklilik düzeyi	s	1	2	3	4	5	\bar{x}	σ
		0	0	4	7	10		
%		0	0	19,0	33,3	47,6		

1: Çok gerekli, 2: Gereksiz, 3: Kısmen gerekli, 4: Gerekli, 5: Çok gerekli

Araştırmamızdaki bulgulara göre verilerin seçim ve ayıklanmasına yönelik işlemleri on yedi kurum (%80,9) gerekli süreçler olarak bulurken, söz konusu süreçlerin herhangi bir şekilde gerekli olmadığını düşünen kurum bulunmamaktadır. Bu bağlamda araştırmamızdaki bulgular verilerin kalitesi, kullanılabilirliği ve sürdürülebilirliğini sağlayan doğru yapılandırılmış veri işleme sistemlerinin, politika ve stratejilerinin (Dawes, 2012; Jetzek, 2015; Lee ve Kwak, 2011) açık devlet süreçlerinde önemi ve gerekliliğini destekleyen çalışmalarla benzerlik göstermektedir.

Tablo 49. Kurumda gerçekleştirilecek olan açık devlet uygulamaları kapsamında verilerin seçim unsurların önem sırası

Seçim unsurları/Önem sırası	1. Sırada Önemli		2. Sırada Önemli		3. Sırada Önemli		4. Sırada Önemli		5. Sırada Önemli		6. Sırada Önemli	
	s	%	s	%	s	%	s	%	s	%	s	%
Verilerin tamlığı	12	57,1	6	28,6	2	9,5	1	4,8	0	0	0	0
Verilerin ilk kaynaktan alınmış olması	2	9,5	9	42,9	3	14,3	3	14,3	2	9,5	1	4,8
Verilerin güncelliği	6	28,6	5	23,8	4	19,0	4	19,0	1	4,8	1	4,8
Verilerin fiziksel veya elektronik erişim kolaylığı	1	4,8	1	4,8	8	38,1	4	19,0	6	28,6	1	4,8
Makinaca okunabilir olması	2	9,5	3	14,3	1	4,8	3	14,3	5	23,8	7	33,3
Telif hakkının sağlanmış olma durumları	1	4,8	2	9,5	1	4,8	3	14,3	6	28,6	7	33,3

Literatürde açık devlet uygulamaları süreçlerinde açık devlet verilerinin beklenen niteliklerine yönelik ilkeler tanımlanmıştır (OpenGovernmentDataPrinciples, 2007; United Nations, 2013, s.14). Bu bağlamda Tablo 49'da belirlenen ilkeler çerçevesinde kurumların verilerin nitelikleriyle ilgili yaklaşımlarında ilk sırada, verilerin tamlığı ilkesi bulunmaktadır (12 kurum, %57,1). İkinci sırada ise verilerin ilk kaynaktan alınması ilkesi kurumlar tarafından önemli görülmektedir (9 kurum, %42,9). Kurumların daha sonraki sıralarda önem verdiği ilkeler değerlendirildiğinde verilerin fiziksel veya elektronik erişim kolaylığı, makinaca okunabilir olmaları ve telif durumlarının sağlanmış olması ilkelerinin daha az etkili olduğu görülmektedir.

Tablo 50. Kurumda tutulan ve açık devlet kapsamında kullanıma sunulması planlanan veya sunulan kişisel verilerin anonimleştirilmesi gerçekleştirilme durumu

Kişisel verilerin anonimleştirilmesi	Sayı	%
Evet	7	33,3
Hayır	10	47,6
Kısmen	4	19,0

Kurumlarda tutulan kişisel verilerin anonimleştirilmesinin gerçekleştirilme durumu değerlendirildiğinde (Tablo 50) kurumların yarıya yakınında (10 kurum, %47,6) anonimleştirme işlemlerinin gerçekleştirilmediği belirtilirken, yapılan görüşmelerde bu kurumların bir kısmında kişisel verilerin tutulmadığına yönelik bilgiler alınmıştır. Diğer yandan dört kurumda ise bu verilerin ihtiyaç duyulduğunda anonimleştirildiği belirtilmiştir.

5.5. KURUMSAL VERİLERİN TANIMLAMA SÜREÇLERİNE (ÜSTVERİ VE SINIFLAMA) İLİŞKİN BULGULAR

Bu bölümdeki bulgular kurumların kurumsal verilerine yönelik yaptıkları tanımlama işlemleri üstveri, sınıflama çalışmaları ve uygulamaları, bu çalışma ve uygulamalara yönelik altyapı ve gereksinim analizleri kapsamında ele alınmaktadır.

Kurumlarda büyük oranda (15 kurum, %71,4) tanımlama alanlarının belirlendiği belirtilmiş olmasına rağmen, konuya yönelik fikri olmadığını belirtme oranı, konuyla ilgili bilgi eksikliğini yansıtması açısından dikkat çekmektedir (6 kurum, %28,6).

Tablo 51. Kurumda verilerin tanımlama işlemleri (katalog, dosyalama ya da ve tanımlama başlıklarının hazırlanması) kim tarafından yapılmaktadır?

Verilerin sınıflaması	Sayı	%
Kurumumuz uzman personeli tarafından.	17	81,0
Tamamen hizmet aldığımız kurum tarafından	0	0
Kurumumuzun uzman personeli ve hizmet aldığımız kurum tarafından	4	19,0

Açık devlet süreçlerinde verilerin tanımlanması önemli süreçlerden birisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda özellikle kurumlarda farklı birimlerde aynı konulara yönelik hazırlanan verilerin aynı standart ve formatlarda aynı tanımlamalarla yayınlanmalarının açık devlet uygulamalarının verimliliğine yönelik yapılan çalışmalarda da belirtilmektedir (Jetzek,2015; Public Data Principles, 2012). Bu çerçevede tanımlama işlemlerinde görev alacak personel de önem kazanmaktadır. Araştırmamızdaki bulgulara göre (Tablo 51) kurumların neredeyse tamamında tanımlama süreçlerinde (17 kurum, %81) söz konusu uygulamalar kapsamında yalnızca kurum personelinin yararlanma eğilimi olduğu görülmektedir. Kurumlar ayrıca tanımlama işlemlerini konuya yönelik hizmet aldıkları kurum personelleri ile birlikte yapabilmektedir (4 kurum, %14,3).

Kurumların tamamına yakın bir kısmında (18 kurum, %85,7) üretilen veya sağlanan verilerin sınıflama işlemlerinin kısmen yapıldığı belirtilmektedir. Sınıflama işlemlerinin tamamen yapıldığını belirten sadece üç kurum bulunmaktadır. Bu bağlamda yapılan görüşmelerde bulgular kurumlarda yapılan sınıflandırmaların elektronik belge sistemleri üzerindeki dosyalama kapsamında yapıldığı belirtilmektedir. Açık devlet süreçlerinde verilerin yayınlanmasına yönelik beklenen konu, format, gizlilik gibi özel sınıflamaların EBYS sistemleri mevcut yasal düzenlemeler kapsamında yapıldıkları belirtilmiştir.

Kurumlarda kurumsal verilere yönelik uygulanan sınıflama programlarının büyük oranda 6-20 yıl aralığında uygulandığı belirtilmektedir (17 kurum, %81,0). Kurumlarda verilerin ne kadarının sınıflandırıldığına yönelik bulgular değerlendirildiğinde kurumların ortalama %70 oranında verilerini sınıfladıkları belirtilmektedir.

Tablo 52. Kurumda üretilen veya toplanan verilerin ne kadarının sınıflandırılması planlanmaktadır

Verilerin sınıflandırılma durumu	Sayı	%
Bu konuda bir plan bulunmamaktadır.	7	33,3
Bütçe ve insan kaynakları olanakları yaratıldıkça sınıflandırma işlemleri gerçekleştirilecektir.	4	19,0
Bütün verilerin sınıflandırılması planlanmaktadır.	6	28,6
Kurum verilerinin sınıflandırılması düzenli olarak yapılmaktadır	4	19,0
Diğer	0	0

Tablo 52'ye göre kurumlarda üretilen veya toplanan verilerin sınıflandırılma işlemlerini düzenli olarak yaptıklarını belirten kurumların oranı sadece %19,0'dır. Bu konuda herhangi bir plan olmadığını belirten kurumların oranı %33,3'tür. Bunun yanı sıra sınıflandırılma işlemlerinin bütçe ve insan kaynakları olanakları çerçevesinde yapılacağını belirten kurumların oranı %19,0 iken bütün verilerin sınıflandırılmasını planladıklarını söyleyen kurumların oranı %19,0 olarak ortaya konmuştur. Araştırmamız çerçevesinde elde edilen bulgular kurumlarda verilerin sınıflandırılması planlamaların standart bir yaklaşımla ele alınmadığına işaret etmektedir.

Tablo 53. Kurumda üretilen veya toplanan verilerin sınıflandırılmasına neden ihtiyaç duyuluyor

Neden ihtiyaç duyulduğu	Sayı	%
Verilerin uzun süreli korunması	15	71,4
Verilere tekrar erişimin etkinleştirilmesi	17	81,0
Açık devlet sürecine hazırlık	7	33,3
Üst yönetimin bu konuda talepte bulunması	9	42,9
Bu konunun ileriki yıllarda önümüze daha büyük bir sorun olarak çıkmasının önlenmesi	14	66,7
Uzun vadede kurumumuzda ekonomiklik ve verimlilik sağlayacak olması	15	71,4
Diğer	1	4,8

Araştırmamız kapsamında kurumlarda üretilen veya toplanan verilerin sınıflandırılmasına neden ihtiyaç duyulduğu değerlendirildiğinde (Tablo 53), kurumlar en fazla verilerin tekrar erişiminin etkinleştirilmesi açısından sınıflamaya ihtiyaç duymaktadır (17 kurum,%81,0). Diğer yandan kurumların %71,4'ü (15 kurum) verilerin uzun süre korunması ve uzun vadede ekonomiklik sağlayacağına yönelik ihtiyaç duyduklarını belirtmiştir. Kurumlar en az düzeyde (7 kurum, %33,3) sınıflandırma işlemlerine açık devlet sürecine hazırlık kapsamında ihtiyaç duyduklarını belirtmiştir.

Bu durumun açık devlet süreçlerinde önemli bir bileşen olan verilerin sınıflandırılması aşamasına yönelik kurumların farkındalık eksikliğini işaret ettiği söylenebilir.

Tablo 54. Kurum verilerine yönelik gerçekleştirilen tanımlama işlemlerinde kullanılan alanların yeterli olma durumu

		1	2	3	4	5	\bar{x}	σ
Tanımlama işlemlerinde kullanılan alanların yeterli olma durumu	s	1	3	8	8	1	3,24	0,944
	%	4,8	14,3	38,1	38,1	4,8		

1:Çok yetersiz,2: Yetersiz, 3: Kısmen Yeterli, 4: Yeterli, 5: Çok yeterli

Kurum verilerine yönelik tanımla süreçlerinde kullanılan alanların yeterli olup olmadığı değerlendirildiğinde (Tablo 54), kurumların üçte bir oranda (8 kurum, %38,1) alanları yeterli buldukları görülürken, %38,4'ünün alanları kısmen yeterli buldukları görülmüştür. Bulgulara göre kurumların %19,1'i (4 kurum) alanları çok yetersiz veya yetersiz bulmaktadır. Bu bağlamda bulguların kurumlarda var olan tanımlama alanlarına yönelik düzenlemeler yapılabileceğine işaret ettiğini söylemek mümkündür.

Araştırmamızda kurumlarda verilerin tanımlanması kapsamında tamamen yeni bir sınıflamaya ihtiyaç duyma oranı ise yarıya yakın (9 kurum, %42,9) olarak belirlenmiştir. Söz konusu durum Tablo 53 bulguları ile beraber değerlendirildiğinde kurumların mevcut sınıflama sistemleri üzerine güncellemeler yapılabileceğini desteklemektedir.

Araştırmamız kapsamında yer alan kurumların büyük bir kısmında (15 kurum, %71,4) verilerin saklanmasına yönelik üstveri (metadata) politikaları bulunmaktadır. Kullanılan üstveri alanlarının en fazla, teknik, idari ve yönetsel alanlarda belirlenmiş üstveri alanları oldukları belirtilmektedir.

5.6. AÇIK DEVLET VERİLERİNE YÖNELİK KULLANIM TALEPLERİ VE DEĞERLENDİRİLMELERİNE İLİŞKİN BULGULAR

Kurumların tamamına yakınında (17 kurum, %81) kurumsal verilerinin kullanımı ve yeniden kullanımına yönelik herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Diğer yandan kurumsal verilerin ticari olarak kullanımına yönelik ise düzenlemesi bulunan kurum bulunmamaktadır.

Tablo 55. Kamu sektörü bilgisinin yeniden kullanımına yönelik sunduğunuz koşullar açıklığı

Kullanım koşulların açıklığı	Sayı	%
Kesinlikle açık	0	0
Açık	5	23,8
Kararsızım	8	38,1
Açık değil	4	19,0
Hiç açık değil	4	19,0

Tablo 55'e göre kurumların yaklaşık %20'si kurumsal verilerin ya da bilgilerin kullanım koşullarıyla ilgili bilgileri web üzerinden sunmamaktadır. Kurumların yaklaşık %40'ı ise konuyla ilgili kararsız olduğunu belirtirken, web üzerinden kullanım koşullarıyla ilgili bilgi paylaşımında bulunan kurum sayısı beştir (%23,8). Araştırmamızda konuyla ilgili olarak dört kurumda ise kullanım koşullarıyla ilgili bilgilendirmeler kısmen web üzerinden yapılmaktadır. Bu bulgular kurumların kullanım koşullarıyla ilgili farklı uygulamalar gerçekleştirdiklerini ortaya koymakta, hatta kurum içerisinde dahi farklı uygulamalara gidildiğini yansıtmaktadır. Diğer yandan kurumların önemli bir bölümünün kararsızım seçeneğini işaretlemeleri değerlendirme aracına yanıt veren yönetici düzeyindeki kurum temsilcilerinin konuyla ilgili farkındalık eksikliği olduğu şeklinde de yorumlanabilir.

Tablo 56. Verilerin açık yayınlanmasına yönelik kamu(halk)ve sivil toplum kuruluşu talebi

		Evet	Hayır
Kamu talebi	s	13	8
	%	61,8	38,1
Sivil toplum kuruluşu talebi	s	12	9
	%	57,1	42,9

Kamu verilerinin açık yayınlanmasına yönelik kamu (halk) ve sivil toplum kuruluşu talepleri değerlendirildiğinde (Tablo 56), kurumların yarısından fazlasına yakın oranlarda kurumsal verilerinin halk ve sivil toplum kuruluşları tarafından talep edildiği belirtilmiştir. Bu bulgular kamunun ve buna bağlı olarak sivil toplum kuruluşlarının devlet verilerine yönelik taleplerinin olduğuna işaret etmektedir.

Kurumlardan talep edilen veriler değerlendirildiğinde kurumlardan en fazla kurumsal uzmanlık alanlarına yönelik elde edilen istatistiki verilerin talep edildiği (12 kurum, %57,1) bunun yanı sıra kurumsal harcama ve bütçe bilgilerine yönelik de taleplerin olduğu belirtilmiştir (4 kurum,%19). Diğer yandan kurumsal işlemlere yönelik vatandaşların kişisel süreçlerine yönelik veri talepleri, farklı kurum uzmanlıklarına yönelik veri talepleri olduğu da belirtilmektedir. Kurumların tamamına yakın bir kısmı (19 kurum, %90,5) kurum tarafından sunulacak olan açık verilerin çeşitli alanlarda

uygulamalar yaratmak için kaynak oluşturabileceğini düşünmektedir. Bu bağlamda hangi tür uygulamalar çıkacağına yönelik bir değerlendirme yapıldığında kurumların en fazla ulaşım, çevre, coğrafik ve ekonomik verilerin üçüncü kişiler tarafından kullanılmasıyla uygulamalar çıkabileceğine yönelik görüş bildirmişlerdir.

Tablo 57. Kurumsal verilerinizin kullanım durumuna ve kullanım taleplerine yönelik gerçekleştirdiğiniz değerlendirme çalışmaları

	Sayı	%
Kullanıcı araştırması ile (anket, görüşme, gözlem gibi)	6	28,6
Elektronik ortamdaki kullanım istatistikleri (kayıt görüntüleme verileri, indirme sayıları gibi)	8	38,1
Bilgi edinme istatistikleri	17	81,0
Kurumumuzda herhangi bir çalışma yapılmamaktadır	3	14,3

Kurumlarda mevcut verilerin kullanım durumu ve kullanım taleplerine yönelik en fazla bilgi edinme istatistikleri (17 kurum, %81,0) çerçevesinde değerlendirme çalışmaları yapıldığı belirtilmektedir. Bunun yanı sıra kurumların elektronik ortamdaki kullanım istatistikleri (kayıt görüntüleme verileri, indirme sayıları gibi) aracılığı ile de değerlendirme çalışmaları yaptıkları belirtilmektedir. Kurumlardan sadece altı tanesi (%28,6) kullanıcı araştırması ile (anket, görüşme, gözlem gibi) değerlendirme yapmaktadır. Herhangi bir değerlendirme çalışması yapmadıklarını belirten kurumlar ise üçtür.

5.7. AÇIK DEVLET UYGULAMALARINA YÖNELİK ENGELLERE İLİŞKİN BULGULAR

Literatürde açık devlet uygulama süreçlerinde ortaya çıkan engellere yönelik çalışmalar söz konusu engelleri farklı başlıklar altında sınıflayarak ortaya koymaktadır (Lee ve Kwak, 2011; Ubaldi, 2013). Bu bağlamda araştırmanın bu kısmında açık devlet uygulamalarında ortaya çıkabilecek engellere yönelik bulgular politik, teknik, kurumsal, kültürel, yasal ve finansal başlıkları altında ortaya konularak incelenmektedir.

Tablo 58. Açık devlet sürecinde verilerin açılmasına yönelik belirlenen politika engelleri ve bunların açık devlet uygulamalarının başarısı üstüne etkisi

Politik engeller/Etki düzeyi	1.		2.		3.		4.		5		\bar{x}	σ
	s	%	s	%	s	%	s	%	s	%		
Yönetim süreçlerinde açık veri politikası/stratejisinin tanımlanmasına yönelik eksiklikler	0	0	0	0	4	19,0	11	52,4	6	28,6	4,10	0,70
Sürdürülebilir bir veri politikası eksikliği	0	0	1	4,8	3	14,3	10	47,6	7	33,3	4,10	0,83
Devlet verilerinin açıklığı, kullanılabilirliği ve yeniden kullanımına yönelik politika eksikliği	0	0	0	0	2	9,5	11	52,4	8	38,1	4,29	0,64
Verilerin erişilebilirliği ve yeniden kullanımına yönelik lisans eksiklikleri	0	0	1	4,8	2	9,5	12	57,1	6	28,6	4,10	0,76
Veri politikalarında güvenlik ve gizliliğe yönelik eksiklikler	0	0	0	0	3	14,3	10	47,6	8	38,1	4,24	0,70
Genel geçer üstveri politikaları eksikliği	0	0	2	9,5	2	9,5	11	52,4	6	28,6	4,00	0,69

1: Çok etkisiz, 2: Etkisiz, 3: Kısmen etkili, 4: Etkili, 5: Çok etkili

Kurumların açık devlet sürecinde verilerin açılmasına yönelik politika engelleri ve bunların açık devlet uygulamalarının başarısı üstüne etkileri değerlendirildiğinde, politika engellerini genel olarak açık devlet süreçlerinde etkili olarak değerlendirdikleri görülmektedir (Tablo 58). Kurumlar en fazla (12 kurum, %57,1) verilerin erişilebilirliği ve yeniden kullanımına yönelik lisans eksikliklerinin açık devlet süreçlerine engel olduğunu düşünmektedir. Bulgular değerlendirildiğinde kurumların tanımlanan olası politika engellerini açık devlet süreçlerinde etkili buldukları görülmektedir. Bu bulgular açık devlet süreçlerinde açık verilerin kullanım, yeniden kullanım, sürdürülebilirlik, güvenlik, gizlilik ve erişilebilirliği kapsamında oluşturulacak politikaların önemini desteklemektedir.

Tablo 59. Açık devlet sürecinde verilerin açılmasına yönelik belirlenen teknik engelleri ve bunların açık devlet uygulamalarının başarısını üstüne etkisi

Teknik engeller/Etki düzeyi	1.		2.		3.		4.		5.		\bar{x}	σ
	s	%	s	%	s	%	s	%	s	%		
Uyumsuz veri seti formatları ve standartları nedeniyle kısıtlı veri erişimi ve yeniden kullanılabilirliğin sağlanamaması	0	0	0	0	3	4,10	11	52,4	7	33,3	4,38	0,80
Veri kullanıcılarına hızlı ve kolay erişim sağlayamayan bilgi iletişim platformları	1	4,8	2	9,5	1	4,10	10	47,6	7	33,3	3,95	1,11
Güvenlik ve gizliliği sağlamada yetersiz teknik altyapılar	0	0	0	0	4	4,29	11	52,4	6	28,6	4,00	0,63
Tek bir veri portalının eksikliği	0	0	3	14,3	2	4,10	10	47,6	6	28,6	3,90	0,99
Doğru olmayan, tamamlanmamış ve yetersiz veriler	0	0	0	0	2	4,24	9	42,9	10	47,6	4,38	0,66
Veri dağıtım kanallarının eksikliği	0	0	3	14,3	2	4,00	10	47,6	6	28,6	3,95	0,92

1:Çok etkisiz,2: Etkisiz, 3: Kısmen etkili, 4: Etkili, 5: Çok etkili

Açık devlet süreçlerinin uygulanmasında etki edebilecek olası teknik engellere yönelik bulgular incelendiğinde (Tablo 59), kurumların açık devlet uygulamalarında teknik koşulları ve altyapıları önemli buldukları görülmektedir. Kurumlar en fazla (18 kurum, %85,7) veri formatlarına ve standartlarına yönelik eksikliklerin verilerin kullanılması ve yeniden kullanılması koşullarını etkileyeceğini düşünmektedir. Bulgulara göre kurumlar açık devlete geçiş sürecinde özellikle veri formatlarının önemli olduğunu düşünürken aynı zamanda verilerin kullanıcılara ulaşmasını sağlayan veri platformlarının da etkili olduğunu belirtmişlerdir (17 kurum, %80,9).

Tablo 60. Açık devlet sürecinde verilerin açılmasına yönelik belirlenen kurumsal engelleri ve bunların açık devlet uygulamalarının başarısını üstüne etkisi

Kurumsal engeller/Etki düzeyi	1.		2.		3.		4.		5.		\bar{x}	σ
	s	%	s	%	s	%	s	%	s	%		
Kamu çalışanlarının yetersiz becerileri	0	0	2	9,5	10	47,6	3	14,3	6	28,6	3,62	1,02
Kurum içerisinde farklı yönetim birimlerindeki verilerin doğru toplanamaması entegre edilememesi	0	0	2	9,5	0	0	12	57,1	7	33,3	4,14	0,85
Kurum içinde işbirliği kültürünün eksikliği	0	0	1	4,8	3	14,3	9	42,9	8	38,1	4,14	0,85
Kamu sektörü ve veri kullanıcıları arasında sağlam altyapılarla oluşturulamamış strateji eksikliği	1	4,8	1	4,8	3	14,3	6	28,6	10	47,6	4,10	1,13
Sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği eksikliği	2	9,5	4	19,0	10	47,6	5	23,8	0	0	2,86	0,91
Açık veri zorlayıcı uygulamaların eksikliği	0	0	2	9,5	1	4,8	11	52,4	7	33,3	4,10	0,88
Kamu kurumlarının verileri açmaktaki isteksizliği	0	0	3	14,3	3	14,3	6	28,6	9	42,9	4,00	1,09
Kurumlarda verilerin açılmasına yönelik finansal eksiklikler	2	9,5	3	14,3	2	9,5	9	42,9	5	23,8	3,57	1,28

1:Çok etkisiz, 2: Etkisiz, 3: Kısmen etkili, 4: Etkili, 5: Çok etkili

Tablo 60'daki bulgulara göre kurumların neredeyse tamamı (19 kurum, %90,4) kurum içerisinde farklı birimler tarafından standart bir prosedürde tutulamayan verilerin entegrasyonunun, açık devlet süreçlerinde engel oluşturabileceğini düşünmektedir. Genel olarak açık devlet verilerine yönelik zorlayıcı düzenlemelerin olmamasını da söz konusu süreçlerde yüksek oranda etkili bulan kurumlar (18 kurum, %85,7), bunun yanı sıra kurumlarda işbirliği kültürünün eksikliğini de açık devlet süreçlerinde etkili olabilecek kurumsal engeller arasında düşünmektedir. Bulgulara göre kurumlar sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği eksikliği ve kurumsal finansal eksiklikleri nispeten daha az etkili bulmaktadır. Kurumların büyük ölçekli ve karar verici pozisyonunda olmalarının bu duruma neden olabileceği söylenebilir.

Tablo 61. Açık devlet sürecinde verilerin açılmasına yönelik belirlenen kültürel engelleri ve bunların açık devlet uygulamalarının başarısını üstüne etkisi

Kültürel engeller/Etki düzeyi	1.		2.		3.		4.		5.		\bar{x}	σ
	s	%	s	%	s	%	s	%	s	%		
Kamu çalışanları arasında açık veriye yönelik hazırlık ve farkındalık eksikliği	1	4,8	0	0	3	14,3	6	28,6	11	52,4	4,24	1,04
Kamu ve iş birlikçileri arasındaki açık veriye yönelik hazırlık ve farkındalık eksikliği	0	0	0	0	3	14,3	10	47,6	8	38,1	4,24	0,70
Sivil toplum kuruluşlarında açık veriye yönelik hazırlık ve farkındalık eksikliği	0	0	2	9,5	6	28,6	8	38,1	5	23,8	3,76	0,94
Toplumda açık veriye yönelik hazırlık ve farkındalık eksikliği	1	4,8	3	14,3	4	19,0	10	47,6	3	14,3	3,52	1,07
Kamu sektöründe kitle kaynak (Crowdsourcing) çalışmasının az kabul görmesi	0	0	5	23,8	5	23,8	7	33,3	4	19,0	3,48	1,07
Politik ve karar verme süreçlerinde sivil toplum örgütlerinin katılım azlığı	2	9,5	6	28,6	7	33,3	4	19,0	2	9,5	2,90	1,13

1:Çok etkisiz,2: Etkisiz, 3: Kısmen etkili, 4: Etkili, 5: Çok etkili

Tablo 61'e göre kamu ve iş birlikçileri arasındaki açık veriye yönelik hazırlık ve farkındalık eksikliği (18 kurum, %85,7), kamu çalışanları arasında açık veriye yönelik hazırlık ve farkındalık eksikliği (17 kurum, %81,0) konuları kurumlarda diğer engellere göre daha etkili olarak düşünülmektedir. Bu sorunları sivil toplum kuruluşlarında açık veriye yönelik hazırlık ve farkındalık eksikliği, toplumda açık veriye yönelik farkındalık ve hazırlık eksikliği ve kamu sektöründe kitle kaynak (crowdsourcing) çalışmasının az kabul görmesi takip etmektedir. Açık devlet süreçlerinde politik ve karar verme süreçlerinde sivil toplum örgütlerinin katılım azlığı ez en etkili engel olarak belirtilmektedir (6 kurum, %28,5).

Tablo 62. Açık devlet sürecinde verilerin açılmasına yönelik belirlenen yasal engel ve zorlukları ve bunların açık devlet uygulamalarının başarısını üstüne etkisi

Yasal engel ve zorluklar /Etki düzeyi	1.		2.		3.		4.		5.		\bar{x}	σ
	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%		
Tutarsız yasal düzenlemelerin veri erişilebilirliği ve yeniden kullanımını engellemesi	1	4,8	0	0	5	23,8	6	28,6	9	42,9	4,05	1,07
Parçalanmış yasal düzenlemelerin veri sağlayıcı ve kullanıcılarına güvenlik ve gizliliğe yönelik endişelendirmesi	0	0	4	19,0	3	14,3	7	33,3	7	33,3	3,81	1,12
Bilgi edinme yasalarının yetersizliği	0	0	3	14,3	6	28,6	8	38,1	4	19,0	3,62	0,97
Devlet verisinin sahipliği ve hangi koşullarda sahip olunabileceğine yönelik yasal açıklığın olmaması	0	0	0	0	7	33,3	7	33,3	7	33,3	4,00	0,83

1:Çok etkisiz, 2: Etkisiz, 3: Kısmen etkili, 4: Etkili, 5: Çok etkili

Açık devlet sürecinde verilerin açılmasını engelleyen yasal koşullar değerlendirildiğinde (Tablo 62), kurumların en fazla tutarsız yasal düzenlemelere yönelik koşulların devlet verilerinin açılmasına engel olduğunu düşünmektedir (9 kurum, %42,9). Genel olarak açık devlete yönelik tek bir yasal düzenlemenin olmamasının gizlilik ve güvenliğe yönelik kaygılar yaratabileceği, verilerin sahiplik koşullarının net belirlememesi ve verilerin açıklığının sağlanamamasına neden olduğu düşünülmektedir. Araştırmamızdaki bulgularda kurumlarda Bilgi Edinme Kanunu'nun yetersizliğine yönelik koşullar da kısmen etkili (6 kurum, %28,6) ve etkili (8 kurum, %38,1) bulunmuştur. Bu durum temel olarak Bilgi Edinme Kanunu'nun varlığının olmasının etkili olduğunu gösterirken kanunda açık devlet uygulamalarını destekleyecek güncellemelerin yapılmasının etkililiğini desteklemektedir.

Tablo 63. Açık devlet sürecinde verilerin açılmasına yönelik belirlenen finansal zorlukları ve bunların açık devlet uygulamalarının başarısını üstüne etkisi

Finansal zorluklar /Etki düzeyi	1.		2.		3.		4.		5.		\bar{x}	σ
	s	%	s	%	s	%	s	%	s	%		
Devlet verisinin açılmasında ulusal düzeyde fiyatlandırmaya yönelik kesin düzenlemelerin olmaması	4	19,0	6	28,6	7	33,3	4	19,0	0	0	2,52	1,03
Teknik altyapıların geliştirilmesi veya yeniden düzenlenmesine yönelik yüksek maliyetler	1	4,8	5	23,8	9	42,9	5	23,8	1	4,8	3,00	0,94
Verilerin organize edilmesi, yayınlanması süreçlerinde yüksek miktarda insan gücünün finansal zorluğu	3	14,3	3	14,3	9	42,9	5	23,8	1	4,8	2,90	1,09
Yüksek miktarlardaki verilerin dönüştürme maliyetleri (yeniden kullanılabilir formatlara)	1	4,8	1	4,8	9	42,9	8	38,1	2	9,5	3,43	0,92

1:Çok etkisiz,2: Etkisiz, 3: Kısmen etkili, 4: Etkili, 5: Çok etkili

Bulgulara göre kurumlar açık devlet uygulamalara yönelik belirlenen diğer koşullara oranla finansal zorlukların daha az etkili olduğunu düşünmektedir. Kurumlar en fazla yüksek miktarlardaki verilerin dönüştürme maliyetlerinin finansal zorluklarının (8 kurum, %38,1) fazla olacağını öngörmektedir. Devlet verisinin açılmasında ulusal düzeyde fiyatlandırmaya yönelik kesin düzenlemelerin olmamasını ise finansal ve ekonomik açıdan çok etkili bir engel olarak görülmektedir. Genel olarak değerlendirildiğinde finansal zorluklar kurumlarda kısmen etkili bir engel olarak tanımlanmaktadır diyebiliriz.

5.8. KURUMLARDA AÇIK DEVLET, E-DEVLET VE BELGE YÖNETİMİ KOŞULLARINA İLİŞKİN BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde kurumlarda açık devlet uygulamalarının temel altyapıları olan belge yönetimi ve e-devlet koşullarına yönelik koşullar ve bağlamda açık devlete yönelik koşullara ilişkin bulgulara yer verilmektedir.

Tablo 64. İçerik formatları ve içeriğin tanımlanmasına dönük koşullar

Kurumsal koşullar/ Etki düzeyi		1	2	3	4	5	\bar{x}	σ
		Kurumsal açık devlet	s	0	14	5		
	%	0	66,7	23,8	9,5	0		
e-Devlet uygulamaları	s	0	7	4	8	2	3,24	1,04
	%	0	33,3	19	38,1	9,5		
Fiziksel arşivler ve belge yönetimi	s	0	0	7	11	3	3,76	0,70
	%	0	0	33,3	52,4	14,3		
Elektronik arşivler ve belge yönetimi	s	1	0	6	8	6	3,86	1,01
	%	4,8	0	28,6	38,1	28,6		

1:Çok yetersiz, 2: Yetersiz, 3: Kısmen yeterli, 4: Yeterli, 5: Çok yeterli

Kurumlarda içerik formatları ve içeriğin tanımlanmasına dönük koşullar açık devlet, e-devlet uygulamaları, fiziksel arşivler ve belge yönetimi, elektronik arşivler ve belge yönetimi açısından değerlendirildiğinde (Tablo 64), kurumların kendilerini en fazla fiziksel arşivler ve belge yönetimi bağlamında içerik formatları ve içeriğin tanımlanmasına dönük koşullarda güçlü buldukları görülmektedir (11 kurum, %52,4). Diğer yandan içerik formatları ve içeriğin tanımlanması ile ilgili açık devlete yönelik uygulamalar en yetersiz görülen konudur (14 kurum, 66,7).

Tablo 65. İçeriğin sınıflandırılması ya da dosyalanmasının yeterliliği

Kurumsal koşullar/ Etki düzeyi		1	2	3	4	5	\bar{x}	σ
		Kurumsal açık devlet	s	1	12	3		
	%	4,8	57,1	14,3	19,0	4,8		
e-Devlet uygulamaları	s	0	3	6	8	4	3,62	0,97
	%	0	14,3	28,6	38,1	19,0		
Fiziksel arşivler ve belge yönetimi	s	0	0	1	16	4	4,14	0,47
	%	0	0	5,0	76,2	20,0		
Elektronik arşivler ve belge yönetimi	s	1	0	1	12	7	4,14	0,910
	%	5,0	0	5,0	57,1	35,0		

1:Çok yetersiz,2: Yetersiz, 3: Kısmen yeterli, 4: Yeterli, 5: Çok yeterli

İçeriğin sınıflanması ve dosyalanmasının yeterliliğine yönelik kurumların en fazla kendilerini fiziksel arşivler ve belge yönetimi uygulamalarında yeterli gördükleri (16 kurum, %76,2) anlaşılmaktadır. En az ise açık devlete yönelik içeriğin sınıflandırılması ve ya dosyalanması konularıdır (12 kurum, %57,1). Bulgulara göre elektronik arşivler ve belge yönetimi kapsamında içeriğin sınıflandırılması ya da dosyalanmasına dönük yarıdan fazla oranda (12 kurum, %57,1) kendilerini yeterli bulan kurumlar, e-devlet uygulamalarına dönük ise nispeten daha az yeterli bulmaktadır.

Tablo 66. İçeriğe erişim ve erişim yetkilendirilmelerine dönük koşullar

Kurumsal koşullar/ Etki düzeyi		1	2	3	4	5	\bar{x}	σ
Kurumsal açık devlet	s	1	12	5	3	0	2,48	0,81
	%	5,3	57,1	25,0	14,3	0		
e-Devlet uygulamaları	s	0	5	3	11	2	3,48	0,98
	%	0	25,0	14,3	55,0	10,0		
Fiziksel arşivler ve belge yönetimi	s	0	0	4	12	5	3,81	0,60
	%	0	0	19,0	57,1	25,0		
Elektronik arşivler ve belge yönetimi	s	1	0	4	12	5	4,05	0,66
	%	4,8	0	19,0	57,1	23,8		

1:Çok yetersiz, 2: Yetersiz, 3: Kısmen yeterli, 4: Yeterli, 5: Çok yeterli

Kurumsal içeriklerin erişime yönelik koşullar değerlendirildiğinde, kurumların kendilerini en fazla açık devlet uygulamaları kapsamında yetersiz gördükleri anlaşılmaktadır (12 kurum, %57,1). Diğer yandan kurumsal içeriklerin erişimi ve yetkilendirmeleri kapsamında kurumların e-devlet uygulamaları, fiziksel arşivler, elektronik arşivler ve belge yönetimine yönelik yarıdan fazla oranda kendilerini yeterli buldukları anlaşılmaktadır.

Tablo 67. İçeriğin uzun süre korunması ile ilgili koşullar

Kurumsal koşullar/ Etki düzeyi		1	2	3	4	5	\bar{x}	σ
Kurumsal açık devlet	s	3	6	5	5	2	2,86	1,23
	%	15,0	28,6	23,8	23,8	9,5		
e-Devlet uygulamaları	s	0,0	1	6	12	1	3,65	0,67
	%	0,0	5,0	30,0	60,0	5,0		
Fiziksel arşivler ve belge yönetimi	s	0,0	1	2	14	4	4,00	0,70
	%	0,0	4,8	9,5	66,7	19,0		
Elektronik arşivler ve belge yönetimi	s	1	0,0	0,0	14	6	4,14	0,85
	%	4,8	0,0	0,0	66,7	28,6		

1:Çok yetersiz, 2: Yetersiz, 3: Kısmen yeterli, 4: Yeterli, 5: Çok yeterli

Tablo 67'ye göre kurumlarda açık devlet, e-devlet, fiziksel arşivler ve elektronik arşivler bağlamında içeriğin uzun süreli korunmasına yönelik koşullar değerlendirildiğinde kurumların uzun süreli koruma konusunda en yetersiz oldukları alanın, açık devlet kapsamında olduğu görülmektedir (6 kurum, 28,6). Diğer yandan kurumlar içeriğin uzun süre korunmasına yönelik e-devlet, fiziksel arşivler ve elektronik arşivlere yönelik yarıdan fazla oranlarda kendilerini yeterli gördükleri anlaşılmaktadır.

Tablo 68. İçeriğin güvenliği ile ilgili koşullar

Kurumsal koşullar/ Etki düzeyi		1	2	3	4	5	\bar{x}	σ
Kurumsal açık devlet	s	3	7	6	4	1	2,67	1,11
	%	15,0	33,3	28,6	20,0	5,0		
e-Devlet uygulamaları	s	0,0	1	3	12	4	3,95	0,74
	%	0,0	5,0	15,0	60,0	20,0		
Fiziksel arşivler ve belge yönetimi	s	0,0	0,0	3	14	3	4,00	0,54
	%	0,0	0,0	15,0	70,0	15,0		
Elektronik arşivler ve belge yönetimi	s	0,0	0,0	1	11	8	4,33	0,57
	%	0,0	0,0	5,0	55,0	40,0		

1:Çok yetersiz, 2: Yetersiz, 3: Kısmen yeterli, 4: Yeterli, 5: Çok yeterli

Tablo 68'de yer alan kurumların açık devlet kapsamında içeriğin güvenliğine yönelik koşulları değerlendirildiğinde, kurumların üçte birine yakın bir kısmı (7 kurum, %33,3) söz konusu koşullara yönelik yetersiz, diğer üçte biri ise (6 kurum, %28,6) kısmen yeterli görmektedir. Bu bağlamda kurumların açık devlet süreçlerinde farklı yeterlilik derecelerinin de kendilerini tarif ettikleri görülmektedir. Kurumlar diğer koşullar bağlamında içeriğin güvenliğine yönelik nispeten açık devlete göre yüksek oranlarda kendilerini yeterli görmektedir.

Tablo 69. İçeriğin diğer kurum ve organizasyonlarla entegrasyonu

Kurumsal koşullar/ Etki düzeyi		1	2	3	4	5	\bar{x}	σ
Kurumsal açık devlet	s	4	7	8	2	0	2,38	0,92
	%	19,0	33,3	38,1	9,5	0,0		
e-Devlet uygulamaları	s	1	9	3	6	2	2,95	1,16
	%	4,8	42,9	14,3	28,6	9,5		
Fiziksel arşivler ve belge yönetimi	s	0	3	10	5	3	3,38	0,92
	%	0,0	14,3	47,6	23,8	14,3		
Elektronik arşivler ve belge yönetimi	s	0	4	7	8	2	3,38	0,92
	%	0,0	19,0	33,3	38,1	9,5		

1:Çok yetersiz, 2: Yetersiz, 3: Kısmen yeterli, 4: Yeterli, 5: Çok yeterli

Tablo 69'a göre kurumların birlikte çalışabilirlik, diğer kurum ve organizasyonlarla entegrasyonu koşulları değerlendirildiğinde, kurumlar kendilerini en fazla açık devlet bağlamında konuya yönelik yetersiz görmektedir (11 kurum, %52,3). Diğer yandan kurumlar kendilerini konuya yönelik en fazla elektronik arşivler ve belge yönetimi kapsamında yeterli görmektedir (10 kurum, %47,6).

Tablo 70. İçeriğe ilişkin yasal düzenlemelerin yeterliliği

Kurumsal koşullar/ Etki düzeyi		1	2	3	4	5	\bar{x}	σ
Kurumsal açık devlet	s	3	12	5	1	0	2,19	0,75
	%	14,3	60,0	23,8	4,8	0		
e-Devlet uygulamaları	s	0	2	10	9	0	3,33	0,65
	%	0	9,5	47,6	42,9	0		
Fiziksel arşivler ve belge yönetimi	s	0	2	2	13	4	3,90	0,83
	%	0	10,0	9,5	65,0	20,0		
Elektronik arşivler ve belge yönetimi	s	0	0	5	9	7	4,10	0,76
	%	0	0	23,8	42,9	33,3		

1:Çok yetersiz,2: Yetersiz, 3: Kısmen yeterli, 4: Yeterli, 5: Çok yeterli

Tablo 70'e göre kurumlar en çok açık devlet kapsamında içeriğe yönelik yasal düzenlemeleri yetersiz bulmaktadır (12 kurum,%60). Diğer yandan kurumlar en fazla fiziksel arşivler yönelik yasal düzenlemelerin yeterli olduklarını düşünmektedir (13 kurum, %65). Bulgular kurumların içeriklerinin en fazla fiziksel ortamdaki formlarının yasal olarak desteklendiği düşündüklerini işaret etmektedir. Bu bağlamda elektronik içeriklere yönelik yasal düzenlemelere ihtiyaç olduğunu düşündürmektedir.

Tablo 71. İçeriğe ilişkin donanım ve yazılım altyapısının yeterliliği

Kurumsal koşullar/ Etki düzeyi		1	2	3	4	5	\bar{x}	σ
Kurumsal açık devlet	s	0	2	2	8	9	4,14	0,96
	%	0,0	9,5	9,5	38,1	42,9		
e-Devlet uygulamaları	s	0	3	0	16	2	3,81	0,81
	%	0,0	14,3	0,0	76,2	9,5		
Fiziksel arşivler ve belge yönetimi	s	1	1	2	14	2	3,75	0,91
	%	5,0	5,0	10,0	70,0	10,0		
Elektronik arşivler ve belge yönetimi	s	0	1	2	15	3	3,95	0,66
	%	0,0	4,8	9,5	71,4	14,3		

1:Çok yetersiz,2: Yetersiz, 3: Kısmen yeterli, 4: Yeterli, 5: Çok yeterli

Kurumlardaki içeriğe ilişkin donanım ve yazılım altyapılarının yeterliliği değerlendirildiğinde kurumların söz konusu koşulları genel olarak yeterli gördükleri görülmektedir (Tablo 71). Bunun yanı sıra kurumlar en fazla e-devlet kapsamında donanım ve yazılım yeterliliğinin olduğunu düşünmektedir (16 kurum %76,2).

Tablo 72. İçeriği yönetecek personelin yeterliliği

Kurumsal koşullar/ Etki düzeyi		1	2	3	4	5	\bar{x}	σ
Kurumsal açık devlet	s	1	4	13	3	0,0	2,86	0,72
	%	5,0	20,0	61,9	15,0	0,0		
e-Devlet uygulamaları	s	0,0	2	4	14	1	3,67	0,73
	%	0,0	10,0	20,0	70,0	5,0		
Fiziksel arşivler ve belge yönetimi	s	0,0	0,0	4	14	3	3,95	0,59
	%	0,0	0,0	20,0	70,0	15,0		
Elektronik arşivler ve belge yönetimi	s	0,0	0,0	5	10	6	4,05	0,74
	%	0,0	0,0	23,8	50,0	30,0		

1:Çok yetersiz,2: Yetersiz, 3: Kısmen yeterli, 4: Yeterli, 5: Çok yeterli

Tablo 72'ye göre kurumlar en fazla e-devlet uygulamaları ve fiziksel arşivlere yönelik personellerinin yeterli olduklarını düşünmektedir (14 kurum, %70). Diğer yandan açık devlet kapsamında kurumların personellerinin yeterliliği konusunda nispeten kararsız oldukları ortaya çıkmaktadır (13 kurum, %61,9).

Tablo 73. İç ve dış kullanıcıların eğitimi ile ilgili koşulların yeterliliği

Kurumsal koşullar/ Etki düzeyi		1	2	3	4	5	\bar{x}	σ
Kurumsal açık devlet	s	1	10	9	1	0	2,52	0,81
	%	4,8	47,6	42,9	4,8	0		
e-Devlet uygulamaları	s	0,0	3	8	9	1	3,38	0,80
	%	0,0	14,3	38,1	42,9	4,8		
Fiziksel arşivler ve belge yönetimi	s	0,0	3	4	11	3	3,67	0,91
	%	0,0	14,3	19,0	52,4	14,3		
Elektronik arşivler ve belge yönetimi	s	0,0	4	3	9	5	3,71	1,05
	%	0,0	19,0	14,3	42,9	23,8		

1:Çok yetersiz,2: Yetersiz, 3: Kısmen yeterli, 4: Yeterli, 5: Çok yeterli

Tablo 73'e göre kurumlar iç ve dış kullanıcıların eğitimine yönelik koşulları değerlendirdiklerinde en fazla fiziksel arşivler ve belge yönetimine koşulları yeterli buldukları görülmektedir (11 kurum, %52,4). Diğer yandan açık devlete yönelik iç ve dış kullanıcıların eğitim koşulları kurumlarda eksik olarak nitelendirilmektedir (19 kurum, %47,6).

Tablo 74. Tüm başlıklarla ilgili akademik ya da teknik desteğe duyulan ihtiyaç düzeyi

Kurumsal koşullar/ Etki düzeyi		1	2	3	4	5	\bar{x}	σ
Kurumsal açık devlet	s	0,0	0,0	1	8	12	4,52	0,60
	%	0,0	0,0	4,8	38,1	57,1		
e-Devlet uygulamaları	s	0,0	0,0	2	12	7	4,24	0,62
	%	0,0	0,0	9,5	57,1	33,3		
Fiziksel arşivler ve belge yönetimi	s	2	2	10	7	0	3,04	0,92
	%	9,5	9,5	47,6	33,3	0		
Elektronik arşivler ve belge yönetimi	s	0,0	3	3	9	6	3,86	1,01
	%	0,0	14,3	14,3	42,9	28,6		

1:Hiç ihtiyaç yok,2: İhtiyaç yok, 3: Kısmen ihtiyaç var, 4: İhtiyaç var, 5: Çok ihtiyaç var

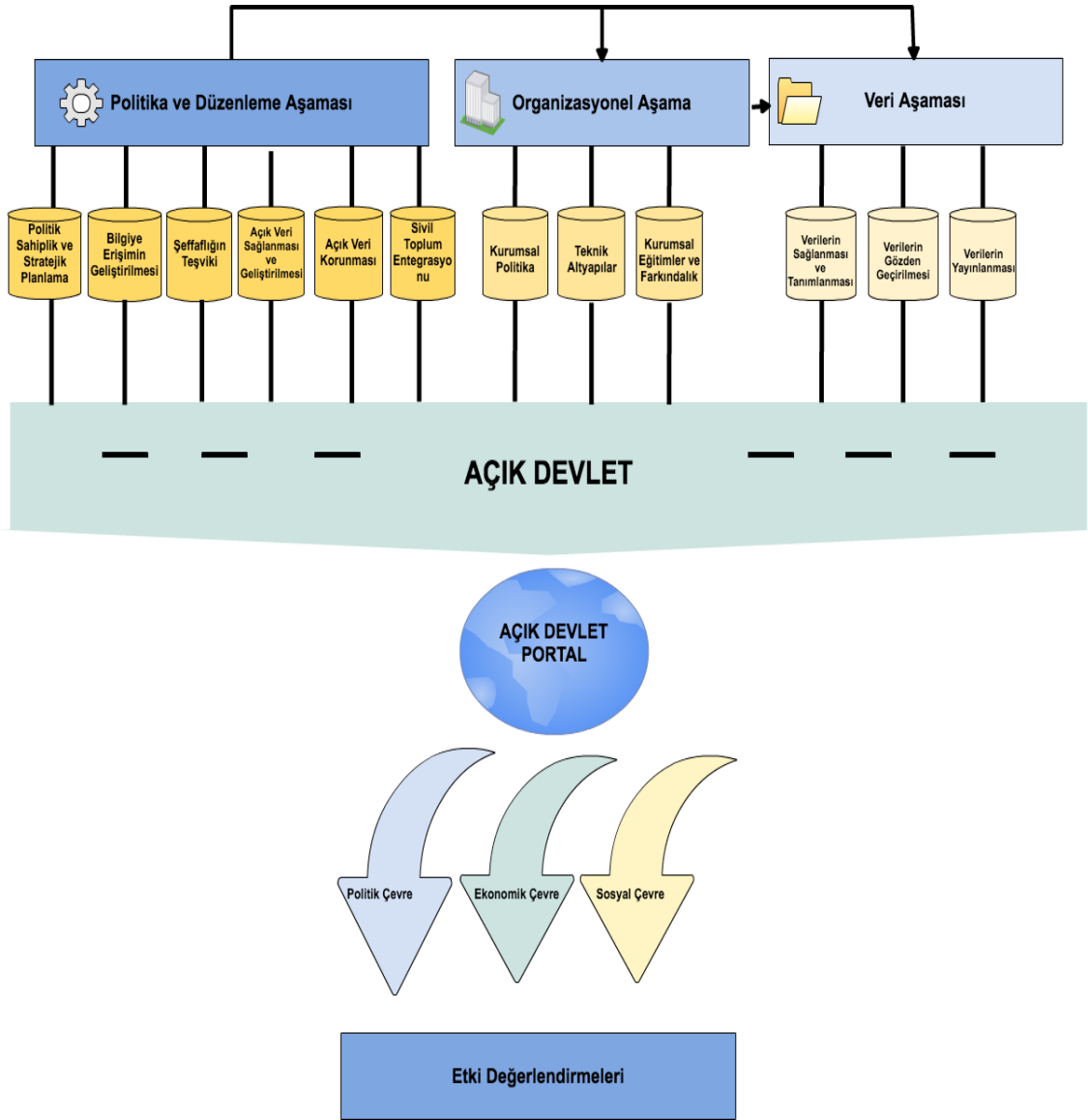
Tablo 74'e göre kurumlar Tablo 64,65,66,67,68,69,70,71,72,73 kapsamında belirtilen başlıklara yönelik en fazla (12 kurum, %57,1) açık devlet kapsamında teknik ya da akademik desteğe duyduklarını belirtmektedir. Bulgulara göre kurumlar e-devlet uygulamaları, fiziksel arşivler ve elektronik arşivler kapsamında da yarıya yakın ve yarıdan fazla oranlarda akademik desteğe ihtiyaçları olduğunu belirtmektedir.

6. BÖLÜM

TÜRKİYE'DE AÇIK DEVLET UYGULAMALARI VE KAMU VERİLERİNİN AÇILMASI SÜREÇLERİ İÇİN BİR MODEL ÖNERİSİ

Çalışmada, Türkiye'de açık devlet uygulamaları ve kamu verilerinin açılması süreçleri, literatür ve araştırma bulguları çerçevesinde modellenmiştir. Model oluşturulurken konuya ilişkin ulusal ve uluslararası standartlar, uygulama örnekleri, benzer model çalışmaları, idari ve yasal süreçler ile açık devlet girişimleri değerlendirilmiştir. Modelde Türkiye'de açık devlete geçiş süreçlerinde yararlanılmak üzere açık devlet uygulama aşamalarının tanımlanması, kullanılacak verilerin yönetim stratejilerine (tanımlama, dönüştürme, sınıflandırma, yayınlama) ilişkin bir yol haritası oluşturulması amaçlanmıştır. Bu bağlamda açık devlet verisi ve açık devlet uygulamalarının geliştirilmesine dönük aşamalar Şekil 21'de sunulmaktadır.

Modelde açık devlet uygulaması üç aşamada sunulmaktadır. İlk aşama politika ve düzenleme unsuru, ikinci aşama organizasyonel unsurlar, üçüncü aşama ise veri unsurları olarak tanımlanmaktadır. Modelin ilk aşaması olan politika ve düzenleme unsuru politik sahiplik, bilgiye erişimin geliştirilmesi, açık veri sağlanması ve geliştirilmesi, açık verinin korunması, şeffaflığın teşviki ve sivil toplum entegrasyonu bileşenlerinden oluşmaktadır. Bu aşama açık devlet uygulamalarının altyapısını oluşturan, uygulanabilirliğin ve sürdürülebilirliğin sağlanmasına yönelik politikalar, kanunlar ve düzenlemeleri ortaya koymaktadır. Burada yer alan her bir bileşenin tam olarak uygulanması açık devlet olgunlaşmasını sağlayacak unsurlar olarak düşünülmektedir. Bu bölümde yer alan düzenlemeler diğer aşamaları da etkilemektedir.

Şekil 21. Açık Devlet ve Açık Devlet verisi uygulama modeli

Yukarıdaki model önerisinde politika ve düzenlemeler aşamasında yer alan alt bileşenler şu şekilde tanımlanmaktadır:

- *Politik Sahiplik ve Stratejik Planlama*: Açık devlet süreçlerinin uygulanması kapsamında ele alınabilecek politik süreçleri, karar verici mekanizmaların konuya yönelik ortaya koyacakları stratejik çalışma ve planları, stratejik planlama aşamaları ve öncelikli olarak ele alınması gereken unsurlar bu aşama çerçevesinde değerlendirilmektedir.
- *Bilgiye Erişimin Geliştirilmesi*: Açık devlet süreçleri temeli bilgi erişim kanunları ve düzenlemelerine dayanmaktadır. Bu kapsamda bilgiye erişimin geliştirilmesi

önemlidir. Bu bileşen bilgi erişim düzenlemelerinin oluşturulması veya geliştirilmesine yönelik süreçleri tanımlamaktadır.

- *Şeffaflığın Teşviki:* Açık devlet uygulamalarının temel ilkelerinden ve amaçlarından bir diğeri de şeffaflıktır. Bu bağlamda kurumların faaliyetlerine yönelik şeffaflığın teşvik edilmesine yönelik düzenleme, politika ve kanunlar bu bileşen çerçevesinde düzenlenmelidir.
- *Açık Veri Sağlanması ve Geliştirilmesi:* Açık devlet süreçlerinde kullanılacak olan açık devlet verilerinin ortaya konması, tanımlanması, bu verilerin işlenmesi, geliştirilmesine yönelik teknik, organizasyonel, hukuksal düzenleme ve politikaları ve standardizasyon çalışmalarının ortaya konması veya var olanların geliştirilmesi bu bileşen altında ele alınır.
- *Açık Verinin Korunması:* Açık devlet verilerinin korunmasına yönelik politikalar, düzenlemeler, yasalar bu kapsamda ele alınmaktadır. Açık devlet verilerinin lisanslanması, açık lisans kullanımları ve kullanım şartları gibi konular bu bileşen çerçevesinde değerlendirilmelidir.
- *Sivil Toplum Entegrasyonu:* Açık devlet temel olarak daha katılımcı bir yönetim modelini desteklemektedir. Bu çerçevede karar vericilerin sivil toplum mekanizmalarının şeffaflığı artırmak ve sivil toplum kuruluşlarının yapılarını güçlendirmek adına oluşturdukları veya oluşturacakları sürekliliği olan sistemler ve düzenlemeler sağlamaları, bu bileşen çerçevesinde ele alınmalıdır.

Organizasyonel aşama açık devlet çalışmalarında etkinliğini artıracak kurumsal süreçlerdeki uygulamaları temsil etmektedir. Bu bölümde bulunan alt bileşenler şunlardır:

- *Kurumsal Politika:* Açık devlet süreçlerinde ortaya konan ülke genelindeki politika ve düzenlemelerin yanı sıra kurumların kendi iç işleyişlerinde açık devlet uygulamalarına yönelik politikalar geliştirmeleri ve bu doğrultuda hareket etmeleri önemlidir. Bu bağlamda kurumsal iş süreçleri ve veri yönetimine yönelik politikaların ortaya konulması bu bileşen kapsamında yer almaktadır.
- *Teknik Altyapı:* Açık devlet uygulamaları için gerekli teknik altyapıların sağlanması ile ilgili bilgiler bu bileşende yer alır.
- *Kurumsal Eğitimler ve Farkındalık:* Açık devlet süreçleri ve uygulamaları kapsamında personel eğitimlerinin planlanması ve eğitim uygulamalarının hangi kapsamlarda verileceğine yönelik bilgiler bu bileşende ele alınır.

Veri aşaması açık devlet uygulamalarının temelinde yer alan açık devlet verilerinin yönetimi ve kamu ile paylaşım süreçlerini betimlemektedir. Bu aşamada verilerin kullanılabilirliklerinin sağlanması ve yeniden kullanılabilirliğine yönelik uygulanacak iş süreçleri tanımlanmaktadır. Bu bölümde bulunan alt bileşenler şunlardır:

- *Verilerin Sağlanması ve Tanımlanması:* Kurumsal iş süreçlerinde kurumlar tarafından üretilen veya toplanan veriler ile ilgili bilgiler bu bileşende yer alır. Kurumlar tarafından üretilen ve toplanan verilerin sınıflama çalışmaları, gizlilik durumlarının belirlenmesi, verilerin tanımlama işlemlerinin yapılması bu bileşen çerçevesinde betimlenir.
- *Verilerin Gözden Geçirilmesi:* Tanımlamaları yapılan devlet verilerinin açıklığının sağlanmasına yönelik yapılan lisanslama işlemleri, açık devlet standartlarının ve formatlarının kullanımları bu bileşende ele alınır. Bu bileşen ayrıca verilerin yayımlanmadan önceki yapılması gereken son işlemleri içermektedir.
- *Verilerin Yayınlanması:* Açıklığı sağlanan verilerin yayınlamasına yönelik işlemler bu bileşende yer alır. Yayımlanan verilerin diğer dış veri setlerine bağlanabilmesi ve bağlantılı olduğu diğer dış veri setlerine dönüşebilmesi ilgili işlemler bu bileşende tanımlanmaktadır.

Modelde belirtilen üç aşama kapsamında ortaya konan bileşenler açık devlet süreçlerinin temel aşamaları ve bileşenlerini temsil etmektedir. Farklı süreçlerde yapılması öngörülen bu bileşenler açık devlet uygulamalarının ana aşamalarını ortaya koymaktadır. Her bir bileşenin uygulanması açık devlet süreçlerinde tamamlayıcı rol üstlenmektedir. Ortaya çıkan açık devlet süreci sonucunda “açık devlet portalı” üzerinden veriler, kullanıma ve yeniden kullanıma sunulmaktadır. Açık devlet verilerinin herhangi bir kısıtlama olmadan kullanıma ve yeniden kullanıma sunulduğu web platformu olarak tanımlayabileceğimiz açık devlet portalı, açık devlet modelinin önemli bir parçası olarak düşünülmektedir.

Açık Devlet Portalı üzerinden açık devlet verilerinin yayınlaması, kullanıma ve yeniden kullanıma açılması sonucunda ortaya çıkması beklenen getiriler modelde üç başlık altında tanımlanmaktadır. Bunlar:

- *Politik Çevre:* Açık devlet uygulamalarının sonuçlarının yönetim ve politik çevre açısından etkileri bu bileşende betimlenir.
- *Ekonomik Çevre:* Kamu sektörü bilgisi ve açık devlet verileri kullanımının ekonomik çevrede etkileri bu bileşende ele alınır.

- *Sosyal Çevre:* Açık devlet uygulamalarının sonuçlarının sosyal çevrede etkileri bu bileşende ele alınır.

Model sürecinin sonu etki değerlendirmesi çalışmasıyla devam etmektedir. Etki değerlendirmesi aşaması modelde her aşamada, yapılan uygulama sonuçlarının değerlendirilmesi olarak uygulanabilir. Bunun yanı sıra açık devlet modelinden beklenen çıktılarının değerlendirilmesi, uygulamalara yönelik güncelleme ve iyileştirme gereksinimlerinin saptanması bu aşamada yürütülmelidir.

Modelde belirtilen aşamalar doğrultusunda bileşenlerinin hayata geçirilmesi, açık devlet süreçlerinin gerçekleştirilmesi ve uygulamaların ortaya konması açısından temel gerekliliklerdir. Bu kapsamda politika ve düzenleme aşaması, organizasyonel aşama uygulamalarını ve veri aşamasını uygulamalarını da etkilemektedir. Aynı zamanda organizasyonel aşamada yer alan bileşenler de veri aşamasını etkilemektedir. Genel olarak aşamalar birbirleriyle bağlantılı bir şekilde betimlenirken uygulama zamanları açısından farklı süreçleri içerebilmektedir.

Çalışmamızda önerilen modelde yer alan ilk aşama olan politika ve düzenleme aşaması genel olarak açık devlet süreçlerine ve uygulamalarına temel teşkil edebilecek, sürdürülebilirliğin sağlanmasına yönelik politika ve düzenlemeleri içermektedir. Bu aşamanın bileşenleri kendi içerisinde açık devlet çerçevesinin oluşturulmasına, açık devlet süreçlerinin uygulanmasına ve uygulamaların sürdürülebilirliklerine katkı sağlamaktadır. Bu aşama diğer aşamalar olan organizasyonel ve veri aşamalarını da etkilemektedir. Daha genel bir ifadeyle doğru yapılandırılmış politika ve düzenlemeler, hem organizasyonel aşama da hem de veri aşamasında uygulamaların desteklenmesini sağlarken, uygulanabilirliklerini ve sürdürülebilirliklerini artırmaktadır. Politika ve Düzenleme aşaması başlığında yer alan tüm bileşenler açık devlet süreçlerinde ilk aşamada uygulanması gereken süreçleri temsil etmektedir. Bileşenler kendi aralarında farklı süreçlerde ortaya konulabilirken, tamamının ortaya konulmuş olması etkin açık devlet süreçlerinin düzenleme ve politik altyapı gereklilikleri olarak değerlendirilebilir. Genel olarak bu aşamada açık devlet uygulamalarına ülke yönetiminin politik sahipliği ile başlayan bu süreçler, konuya yönelik genel stratejik planlamaların ortaya konması, bilgiye erişim kavramının düzenlenmesi, kanun ve politikalarla desteklenmesi ve kamu yönetimlerinde şeffaflığının teşvikine yönelik ortaya konulabilecek politika ve düzenlemeler ile devam etmektedir. Açık devlet uygulamalarının ana araçları açık devlet verileridir. Bu bağlamda devlet verilerinin ortaya konması ve açık devlet süreçlerinde yer alabilecek verilerin belirlenmesine yönelik düzenlemeler bu aşamada gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Bunun yanı sıra ortaya konan verilerin korunmasına yönelik altyapı politikalarının ve yasal

dayanakların yine bu aşamada ele alınması gerekir. Bu çerçevede açık devlet verilerine yönelik koruma kanunlarının (Telif ve kullanım hakları belirlenmesi) yapılması veya mevcut kanunların güncellenmesi bu aşamada gerçekleştirilmelidir. Açık devlet uygulamalarının çıktılarında olan, yönetimlere katılım ve ekonomik değer kazanımları söz konusu uygulamalara halkın ve sivil toplum kurumlarının entegrasyonu ile sağlanmaktadır. Bu çerçevede söz konusu duruma yönelik düzenlemelerin yapılması ve eylem planlarının ortaya konulması önemlidir.

Açık devlet uygulamaları ve süreçlerine yönelik genel çerçevede ortaya konan düzenleme ve politikalar açık devlet süreçlerinin diğer uygulama aşamalarını doğrudan etkilemektedir. Bu bağlamda bu aşamada her bir bileşenin eksiksiz yapılandırılması, açık devlet süreçlerinin etkinliğinde önemli rol oynamaktadır. Birinci aşamada ortaya konan genel yapılar ikinci aşamada organizasyonel bağlamda ele alınmaktadır. Temel düzenlemeler açık devlet uygulamalarının tetikleyicisi konumunda iken bu düzenlemelerin organizasyonel düzeyde ayrıntılandırılması uygulamalarının verimliliğini ve sürekliliğini artırmaktadır. Bu noktada kurumsal ihtiyaçlar ve yapılar doğrultusunda oluşturulacak kurumsal politikalar ilk bileşen olarak tanımlanmaktadır. Bunun yanı sıra organizasyonel aşama kapsamında kurumların açık devlet uygulamalarının gerçekleştirilmesine yönelik teknik altyapılarının sağlanması, konuya yönelik personel eğitimlerinin gerçekleştirilmesi ve farkındalık geliştirilmesine yönelik çalışmaların ortaya konması, bu aşamanın bileşenleri arasında yer almaktadır. Bu bileşenlerin her biri açık devlet süreçlerinde kurumların etkin olarak yer almalarında önem arz etmektedir.

Model önerisi kapsamında yer alan politika ve düzenleme aşaması ve organizasyonel aşamanın ardından veri aşaması ele alınmaktadır. Açık devlet uygulamalarının ana enstrümanları açık devlet verileridir. Bu bağlamda açık devlet modelinde devlet verilerinin sağlanmasında yayınlanmasına kadar olan süreçlerin yapılandırılması önem taşımaktadır. Veri aşamasında verilerinin sağlanmasından itibaren daha etkin veri süreçlerinin ortaya konulması adına veri yönetimini içeren süreçlerle ortaya konulmaktadır.

Modelde her bir aşama açık devlet süreçlerine katkı sağlamaktadır. Politik, teknik ve yasal anlamda altyapıları sağlanan ve kullanıma hazırlanan açık devlet verileri, ulusal açık devlet portalinden kullanıma sunulmaktadır. Bu bağlamda genel karar vericilerin düzenlemeleri ve her bir kurumun katkılarıyla sağlanan açık devlet verileri tek bir portalden hizmete sunulmaktadır.

Her bir aşamada hazırlanan açık devlet verilerinin ulusal açık devlet portalinden kullanıma ve yeniden kullanıma açılması farklı çevrelerde etkilere ve kazanımlara neden olmaktadır.

Bu çerçevede modelde ortaya çıkması beklenen etki ve kazanımlar politik çevre, ekonomik çevre ve sosyal çevre açısından değerlendirilmektedir.

Açık devlet uygulamaları sonucunda beklenen çıktılar ve mevcut süreçlerin işleyişine yönelik değerlendirmeler yapmak, uygulamaların etkilerinin ortaya konulması, ortaya çıkan sorunların belirlenmesi ve düzeltilmesi, sürece ve uygulamalara yönelik güncellemelerin yapılabilmesi ve sürdürülebilirliğinin sağlanması açısından önemlidir. Bu kapsamda etki değerlendirmeleri yapılması modelin etkililiğinin sağlanmasında önemli rol oynamaktadır. Etki değerlendirmesi modelde önceki aşamalar ve bileşenler doğrultusunda sunulan uygulama ve hizmetlerde ortaya çıkan sorunların ve eksikliklerin betimlenmesi ve bu durumlara yönelik önlem alınabilmesi açısından önemlidir. Hizmet ve uygulamalara yönelik sağlanan geri bildirimler çerçevesinde değerlendirmeler yapılabilmektedir.

6.1. POLİTİKA VE DÜZENLEME AŞAMASI

Toplumun beklentilerini karşılamak için kamu yönetimlerinin beceri ve kapasitelere sahip olmaları beklenmektedir. Bu çerçevede kamu yönetimlerinin beceri ve kapasiteleri temel olarak ürettikleri politikalar ve ortaya koydukları düzenlemeler çerçevesinde gerçekleştirilmektedir. Açık devlet süreçlerinin gerçekleştirilmesi ve uygulanması bağlamında ortaya konulan ilk aşama olan politika ve düzenleme aşaması da söz konusu süreçlerin uygun politik ve yasal altyapılarla desteklenmesini sağlayan bir aşamadır. Devletler ve politika yapıcılar, yönetişimi güçlendirmek ve etkin teknolojiler yardımıyla yönetimlerde şeffaflığı artırmak için açık devlet politikalarını ve stratejilerini ortaya koymaktadırlar. Söz konusu politika ve stratejilerin belirlenmesi ve uygulamaya konması açık devlet uygulamalarının da başlangıcı olarak sayılmaktadır (Gintova, 2015; Open Government Partnership, 2017). Bu bağlamda politika ve düzenleme aşamasında politik sahiplik ve stratejik planlama, bilgiye erişimin geliştirilmesi, açık veri sağlanması ve geliştirilmesi, açık verinin korunması, şeffaflığın teşviki ve sivil toplum entegrasyonu bileşenleri ele alınmaktadır.

6.1.1. Politik Sahiplik ve Stratejik Planlama

Açık devlet süreçlerinde uygulamaların etkin ve sürdürülebilir bir çerçevede gerçekleştirilmesi konuya yönelik politik sahipliğin gerçekleşmesi ve stratejik planlamalar çerçevesinde ele alınması ile başlamaktadır. Bu doğrultuda öncelikle açık devlet sürecinin ve sorumlğunun ülke yönetimi tarafından bir politika olarak belirlenmesi ve sahiplenilmesi konusu öne çıkmaktadır. Açık devlet sahipliğinin bir yönerge

çerçevesinde zorunlu uygulamalarla ortaya konması açık devlet sürecinin başlangıç aşaması olarak düşünülmektedir.

Araştırmamızda, kurumların politik sahiplik ve stratejik planlama çerçevesinde ele alınabilecek merkezi ve zorunlu uygulamaların eksikliğini açık devlet uygulamalarına yönelik engeller olarak belirttikleri ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda açık devlet süreç ve uygulamalarının başlangıçta merkezi bir yönerge çerçevesinde yapılandırılması önemlidir. Bu çerçevede kurumların merkezi otorite tarafından yönlendirilmeleri uygulamalarının etkinliği ve sürdürülebilirliği açısından gereklidir. Açık devletin temel unsurları olan şeffaf, hesap verilebilir ve katılımcı yönetim anlayışının ortaya konmasının ana tetikleyicisinin politik vaatler olduğu belirtilmektedir (OECD, 2012; Ubaldi, 2013). Açık devlet sürecinin ülke yönetimi kapsamında bir politik vaat olarak ortaya sunulması süreçlerin ilerlemesini desteklemektedir.

Politik sahipliği sağlanan, sürece yönelik gereklilik ve zorunlulukları bir yönerge çerçevesinde ortaya konan açık devlet süreçlerinin stratejik planlama ile yapılandırılması, bu bileşenin ikinci sürecini oluşturmaktadır. Açık devlet kapsamında stratejik planlama aşaması dört bölümde ele alınmaktadır (Feria-Dominguez, Moreno-Carmona, Lora, 2015).

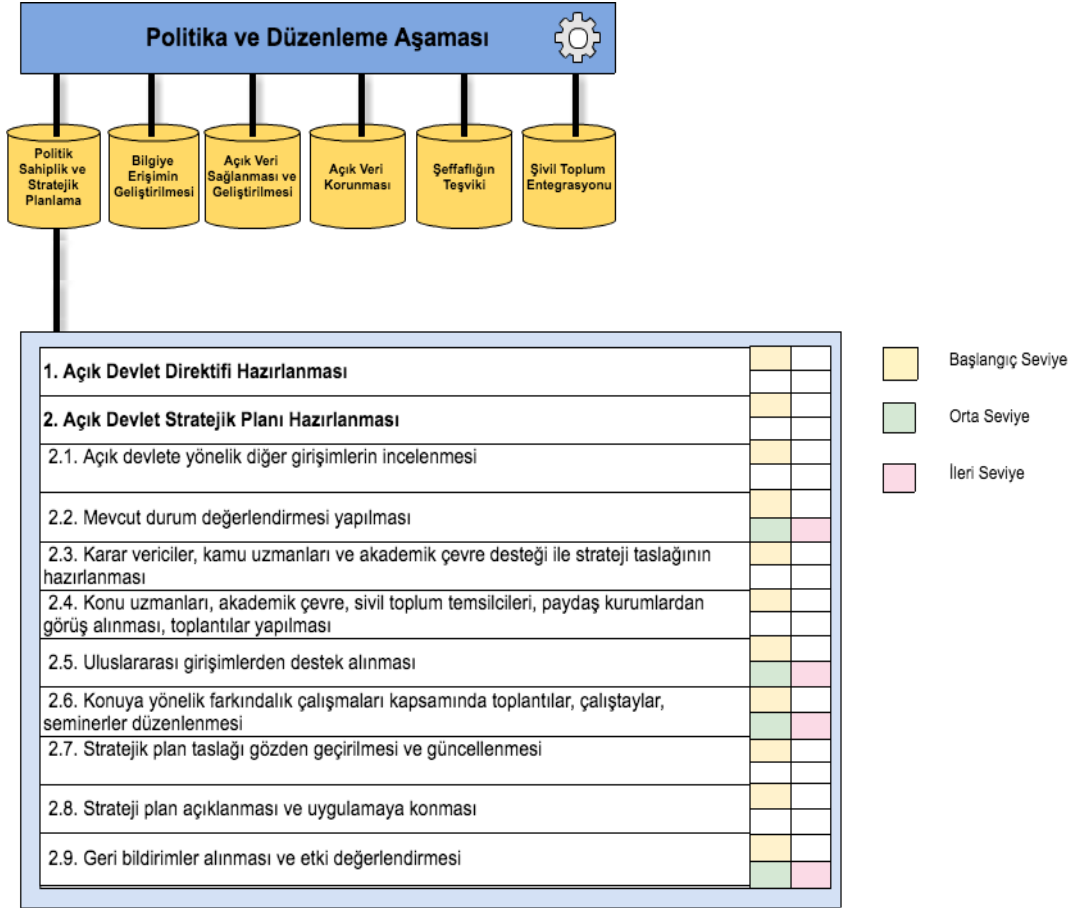
- *Oluşma Dönemi:* Bu dönemde oluşturulacak stratejiye yönelik teorik temellerin atılması ve stratejinin omurga hatlarının belirlenmesi kapsamındaki çalışmalar ele alınmaktadır. Bu aşamada üst yönetim kademesi ve konu uzmanlarından oluşan kurullarla teorik temeller çerçevesinde strateji taslağı ortaya konulmaktadır.
- *Danışma ve Katılım Dönemi:* Stratejik planlamanın ikinci aşamasında ortaya konan teorik yaklaşımlar ve stratejik plan taslağı çerçevesinde konuya yönelik uzmanlardan, akademik çevrelerden, sivil toplum temsilcilerinden ve diğer paydaş kurumlardan görüşlerin alınması, konuya yönelik farkındalık çalışmaları ve bilgilendirme toplantılarının yapılması bu aşamada gerçekleştirilmektedir.
- *Gözden Geçirme ve Kabul Dönemi:* Bu aşama alınan görüşler ve geri bildirimler çerçevesinde şekillenen stratejik planın gözden geçirilmesi ve sonrasında uygulamaya konulması süreçlerini içermektedir.
- *Gözleme Dönemi:* Uygulamaya konulan stratejik planlamanın etki değerlendirmelerinin yapılması süreçlerini tanımlamaktadır.

Açık devlet süreçlerinde yönerge kapsamında ortaya konan sorumluluklarla yapılandırılan stratejik planlama süreci yapılandırılmasında öncelikle stratejik planlamadan sorumlu çekirdek oluşumun konuya yönelik teorik çerçevede stratejinin yapılandırılması çalışmalarına başlamaları gerekmektedir. Bu kapsamda uluslararası örnek çalışmaların

incelenmesi mevcut durum analizlerinin yapılarak süreçlere başlanması önemlidir. Toplanan bilgiler ve değerlendirmeler çerçevesinde açık devlet stratejisi taslağı oluşturulmalıdır.

Açık devlet süreçleri kamu yönetimlerinin yanı sıra farklı disiplinlerin, paydaş kurumların ve sivil toplumun işbirliğini gerektiren süreçlerdir (OECD, 2010). Bu çerçevede hazırlanan strateji taslağının açık devletin kullanıcıları, uygulayıcıları ve konu uzmanları tarafından değerlendirilmesi gereklidir. Bunun yanı sıra strateji hazırlamaya yönelik uluslararası açık devlet girişimlerince hazırlanan rehberlik çalışmalarından (Open Government Partnership vb.) destek alınması bu aşama da değerlendirilebilir. Yine bu aşamada açık devlet farkındalığını artırmak, kamu katılımı, sivil toplum temsilcileri ve paydaş kurumlarla işbirliğine yönelik tanıtım ve bilgilendirme toplantıları, çalıştaylar ve seminerler düzenlenebilir. Sivil toplum temsilcileri, akademisyenler ve paydaş kurumlarla yapılan odak grup toplantıları, açık devlet strateji taslağının gelişmesi ve değerlendirilmesinde önemlidir.

Paydaşlarla yapılan işbirlikleri kapsamında alınan değerlendirmeler ile güncellenen ve son hali düzenlenen stratejik plan, karar vericiler tarafından kabul edilerek kamuoyuna açıklanmalıdır. Açıklanan ve uygulamaya konan açık devlet stratejisinin, farklı periyotlarda etki değerlendirmesinin yapılması, bu doğrultuda uygulamaya yönelik güncellemelerin ortaya konması bu aşamada açık devlet süreçlerinin genelinde düşünülmesi gereklidir. Genel olarak açık devlet modeli kapsamında politika ve düzenleme aşamasında ele alınan politik sahiplik ve stratejik planlama bileşenine yönelik uygulanabilecek iş süreçleri, önerileri ve hangi seviyede uygulanabilecekleri literatürde de benzer önerilere yer veren çalışmalar kapsamında toparlanarak Şekil 22'de verilmiştir.

Şekil 22. Politik sahiplik ve stratejik planlama bileşeni

6.1.2. Bilgiye Erişimin Geliştirilmesi

Kamu sektörü verilerinin ve bilgilerinin açıklığını teşvik etmek, erişilebilirliğini sağlamak devlet anlayışının ortaya çıkışının ana unsurlarındandır. Nitekim yapılan birçok çalışmada bilgilerin açıklığının ve bu bağlamda bilgi erişim hakkının açık devlet süreçlerindeki etkileri vurgulanmaktadır (Bates, 2012; Darbishire, 2010; Janssen, 2012; Ubaldi, 2013; Yu ve Robinson, 2012). Literatürde ayrıca bilgi erişim süreçlerinin desteklenmesinin, konuya yönelik düzenlemelerin ortaya konması veya güncellemelerinin yapılmasının açık devlet uygulamalarında başlangıç olarak ele alınan konular olduğu görülmektedir (Heusser, 2012; Kalampokis, Tambouris, ve Tarabanis, 2011; OECD, 2014).

Açık devlet uygulama modeli çerçevesinde politik sahipliğin gerçekleşmesi ve stratejik planlamalar aşaması çerçevesinde ele alınan bir diğer bileşen de bilgiye erişimin geliştirilmesidir. Bu doğrultuda modelde, açık devlet sürecinin ve sorumlusunun bir politika çerçevesinde sorumluluğunun alınması ve stratejik planlamalarının yapılması

akabinde bilgiye erişimin geliştirilmesine yönelik düzenlemelerin ve yapıların ortaya konulması bir diğer aşama uygulaması olarak düşünülmektedir.

Bu bileşen kapsamında kullanıcıların devlet verilerine erişebilmeleri için hangi yasal düzenlemelerin veya uygulamaların ortaya konulabileceği ya da mevcut düzenleme ve uygulamalara yönelik yapılabilecek güncelleme ve geliştirme çalışmaları değerlendirilmelidir. Bu doğrultuda ilk olarak açık devlet uygulamalarının temel dayanaklarından olan bilgiye erişim, bilgi edinme hakkının anayasal hak bağlamında ele alınması önemlidir. Türkiye’de de bilgi edinme hakkı anayasal bir hak olarak tanınmaktadır (T.C. Anayasası,1982).

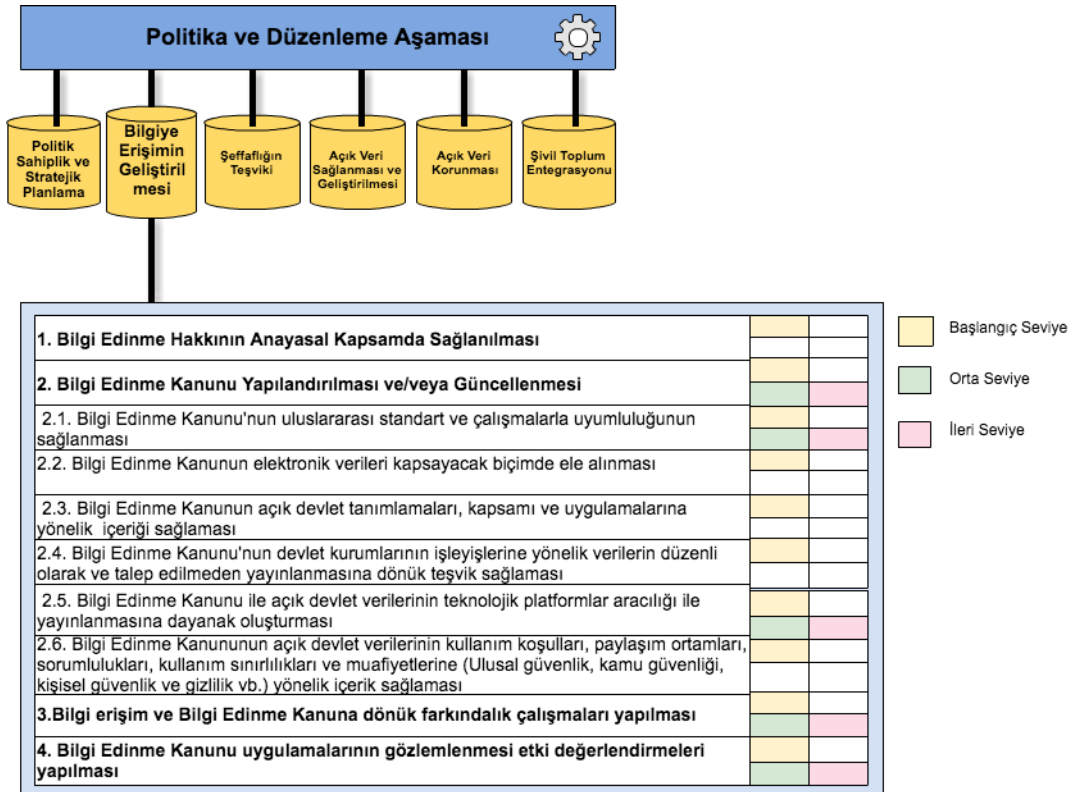
Diğer yandan bu hakların etkin bir şekilde uygulanması ve güvence altına alınması doğru yapılandırılmış bilgi edinme yasalarına dayanmaktadır. Bu nedenle açık devlet uygulamalarının da temel yasası olarak bilinen Bilgi Edinme Kanunu’nun ortaya konması modelde bu bileşen çerçevesinde değerlendirilmiştir. Türkiye’de bilgi edinme hakkı 2003 yılında 4982 sayılı Bilgi Edinme Kanunu ile birlikte yasalaşmıştır (Bilgi Edinme Kanunu, 2003). Bu bağlamda bilgiye erişimin geliştirilmesi çerçevesinde yasal dayanaklara sahip olan Türkiye için mevcut Kanunun açık devlet süreçlerine uygun olarak güncellenmesi bu bileşen çerçevesinde değerlendirilmelidir. Nitekim literatürde yapılan birçok çalışmada mevcut bilgi edinme yasalarının devlet verisinin açıklığının sağlanması, kullanılabilirliği ve yeniden kullanılabilirliği çerçevesinde güncellenmesinin açık devlet süreçlerinin etkinliği açısından önemine değinilmektedir (Open Data Barometer, 2017; Mendel, 2008; Open Government Guide, 2017; The World Bank, 2013). Mevcut Kanunun elektronik verileri, açık devlet verisi kapsamında tanımlaması, verilerin sahiplikleri, gizlilik sınıflandırmaları, kullanımı ve yeniden kullanımı, erişim, kullanım kısıtlılıkları ve muafiyetleri içerecek kapsamda güncellenmesi bu bileşen kapsamında ortaya konulabilir. Bunun yanı sıra Bilgi Edinme Kanunu’na dönük yapılacak güncelleme ve yapılandırmaların uluslararası belirlenen standartlar ve çalışmalar çerçevesinde ortaya konulması önemlidir. Konuya yönelik rehberlik edebilecek kaynaklar Açık Devlet Ortaklığı (Open Government Partnership)’nin hazırlamış olduğu Açık Devlet Rehberi (Open Government Guide) olarak bilinen çalışmada RTI Rating, Special Mandates 2004 Declaration, Tshwane Principles on National Security and the Right to Information, ARTICLE 19 Principles olarak belirtilmektedir (Article19, 1999; Ligabo, Haraszti ve Bertoni, 2004; Open Government Guide, 2017; Right2Info, 2013; RTI Rating, 2017).

Bilgiye erişimin geliştirilmesi kapsamında Bilgi Edinme Kanunu’nun açık devlet tanımlamalarına yer vermesi, açık devlet verilerinin tanımlamaları ve kapsamı açık bir şekilde yer almalıdır. Bu bağlamda açık devlet verilerinin kullanım koşulları, paylaşım

ortamları, sorumlulukları, kullanım sınırlılıkları ve muafiyetlerinin (Ulusal güvenlik, kamu güvenliği, kişisel güvenlik ve gizlilik vb.) kanunda net olarak ifade edilmesi önemlidir.

Bilgiye erişimin geliştirilmesi bileşeni çerçevesinde uygulanması önemli görülen bir diğer konu ise kamu iş süreçleri çerçevesinde oluşan kamu verilerinin herhangi bir talep olmadan da yayınlanmasının teşvik edilmesidir. Kurumlarda ana aktivitelere yönelik verilerin düzenli olarak yayınlanması bilgiye erişimin gelişiminde katkı sağlayacak bir diğer unsurdur. Bu çerçevede mevcut bilgi edinme düzenlemelerinde bu durumun bir standarda bağlanması ve zorunluluğunun sağlanması açık devlet süreçlerinde önemlidir. Konu kapsamında yapılan çalışmalar da devlet kurumlarının işleyişlerine yönelik verilerin düzenli olarak ve talep edilmeden yayınlanmasının bilgi edinme ve bilgi erişim kapsamında önemini vurgulamaktadır (Mendel, 2008; Open Government Guide, 2017).

Açık devlet uygulamaları kapsamında yapılan bilgiye erişim düzenlemeleri kapsamında, verilerin bilgi teknolojileri kullanılarak yayınlanması ve bu bağlamda yaygınlığının artırılması, modelde bu bileşen çerçevesinde değerlendirilmektedir. Bu bağlamda yayınlanması, teşvik edilen verilerin bilgi teknolojileri desteğiyle açık platformlardan yayınlanması, yayınlanan verilerin güncelliğinin sağlanması, modelde bilgiye erişimi destekleyen bir diğer unsur olarak düşünülmektedir. Bu bileşen çerçevesinde destekleyici bir diğer uygulama da Bilgi Edinme Kanunu uygulamalarına yönelik etki değerlendirmelerinin yapılması olarak düşünülmektedir. Bu bağlamda, uygulama süreçlerinin gözlemlenmesi ve etki değerlendirmelerinin yapılması, bilgi erişimin geliştirilmesine yönelik sürdürülebilirlik açısından önemlidir. Genel olarak açık devlet modeli kapsamında, politika ve düzenleme aşamasında ele alınan bilgiye erişimin geliştirilmesi bileşenine yönelik uygulanabilecek iş süreçleri, önerileri ve hangi seviyede uygulanabilecekleri literatürde de benzer önerilere yer veren çalışmalar kapsamında toplanarak Şekil 23'te yer almaktadır.

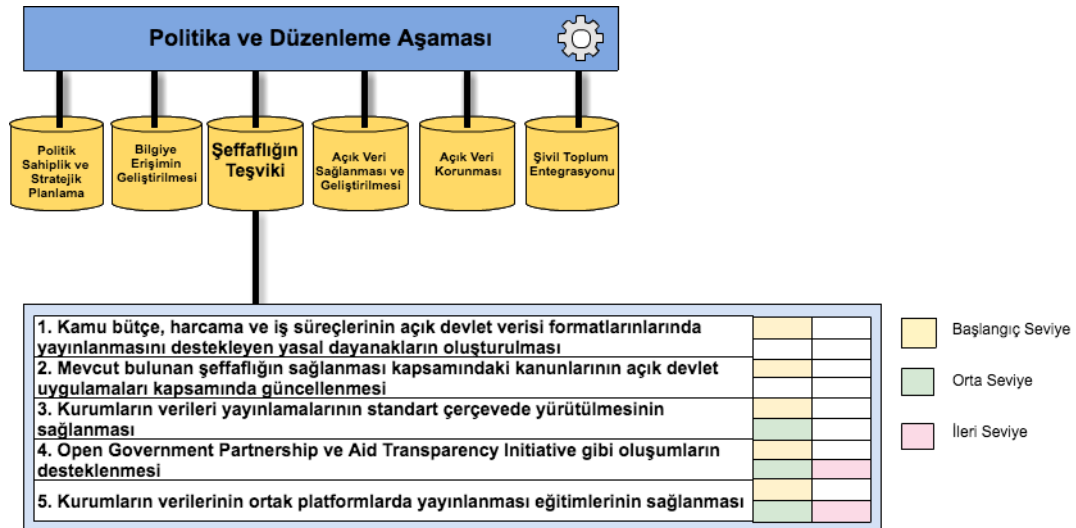
Şekil 23. Bilgiye erişimin geliştirilmesi bileşeni

6.1.3. Şeffaflığın Teşviki

Devletin ve bu bağlamda devlet kurumlarının işleyişlerinin şeffaflığını sağlamak açık devlet anlayışının temel gerekliliklerindedir. Şeffaflığı sağlanan kamu kurumlarının işleyişinin görünür olması kamunun yönetimlere olan güvenini artırmakla birlikte demokrasiyi de güçlendirmektedir. Bu çerçevede, açık devlet uygulamalarının da temel ilke ve amaçlarından olan şeffaflığın teşviki, model önerisinde bu bileşen çerçevesinde ele alınmaktadır. Bu bileşen kapsamında, kurumların faaliyet süreçlerinin şeffaflığını artırması, öngörülen düzenleme, politika ve kanunların yapılandırılması veya mevcut var olanların şeffaflığı artıracak biçimde güncellenmesi önemli görülmektedir. Açık devlet anlayışı, temel olarak şeffaflık ve hesap verilebilirliği desteklemektedir. Bu çerçevede kamu kurumlarının işleyişlerine yönelik verilerin etkin ve güncel bir şekilde açıklanıp yayınlanmasının, yolsuzlukları önlemenin yanı sıra kamunun devlete olan güven düzeyini artırarak, hükümet eylemlerinin algılanan duyarlılığını artırdığı yapılan çalışmalarda da ortaya konmaktadır (Capgemini Consulting, 2013; Fung ve Weil, 2010; Harrison ve diğerleri, 2012; Miller, 2010). Şeffaflığın açılan kamu bütçeleri, finansal istatistikler, ekonomik veriler, kamu stratejik planları ve diğer kamu verileri ile sağlandığı söylenebilir. (Kalampokis, Tambouris ve Tarabanis, 2011).

Modelde, şeffaflığın teşviki bileşeni çerçevesinde ele alınabilecek ilk konu, kurumların işleyişlerine yönelik stratejik planlarının açıklanması ile harcama, bütçe verilerinin yayınlanmasına yönelik düzenlemelerin ortaya konulmasıdır. Bu çerçevede araştırma bulgularında da kurumların iç düzenlemeleri çerçevesinde söz konusu veri ve bilgileri yayınlatabildikleri görülürken, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu kapsamında yayınladıkları görülmektedir. Özellikle mali şeffaflık ve hesap verilebilirlik ilkeleri çerçevesinde ele alınan Kanun'a göre, kurumların yıllık stratejik planlarını konusunda kamuoyunu bilgilendirmeleri sağlanmıştır (Kamu Mali Yönetimi..., 2003).

Genel olarak bu bileşende, şeffaflığın artırılmasına yönelik ülke kapsamında ele oluşturulabilecek düzenlemelerin varlığı önemlidir. Diğer yandan mevcut Kanun'ların açık devlet uygulamalarını kapsayacak biçimde genişletilmesi ve güncellenmesi, yayınlanan verilerin açık formatlarda yayınlanmasına yönelik standardizasyonun sağlanması gerekmektedir. Bunun yanı sıra şeffaflığın artırılmasına yönelik uluslararası girişimler olan Açık Devlet Ortaklığı (Open Government Partnership), Aid Transparency Initiative gibi oluşumların desteklenmesi önemli görülmektedir. Son olarak şeffaflığın teşviki kapsamında kurumların verilerini yayınlamalarına yönelik farkındalık eğitimlerinin gerçekleştirilmesi de bu bileşen kapsamında değerlendirilebilir. Şeffaflığın teşviki bileşenine yönelik uygulanabilecek iş süreçleri, önerileri ve hangi seviyede uygulanabilecekleri literatürde de benzer önerilere yer veren çalışmalar kapsamında toplanarak Şekil 24' te yer almaktadır.

Şekil 24. Şeffaflığın teşviki bileşeni

6.1.4. Açık Veri Sağlanması ve Geliştirilmesi

Açık devlet uygulamalarının ortaya konulmasının ana bileşeni açık devlet verileridir. Bu bağlamda uygulama süreçlerinin gerçekleştirilmesi, açık devlet verilerinin sağlanması ile başlamaktadır. Bu çerçevede, modelde, açık devlet veri sağlanması ve geliştirilmesi bileşeni kapsamında kamu verilerin açık devlet verileri olarak tanımlanması, kullanım koşullarının ortaya konulması, verilerin yaygınlığının artırılmasına yönelik düzenleme ve standardizasyon çalışmaları tanımlanmaktadır.

Açık devlet modelinde verilerin sağlanması ve yaşam döngüsü çerçevesinde yönetimleri, veri kalitelerinin artırılması, paylaşım verimliliklerinin artırılması gibi süreçler teknik yeterliliklerin yanı sıra doğru oluşturulmuş düzenleme altyapılarına dayanmaktadır. Modelde açık verilerin sağlanması ve geliştirilmesi bileşeni çerçevesinde söz konusu süreçlerin yasal ve politik altyapılarla desteklenmesi önemli görülmektedir. Literatürde de konu kapsamında yapılan çalışmalar değerlendirildiğinde, verilerin teknik süreçlerinin doğru işleminin iyi yapılandırılmış veri stratejileri, politikaları, yasaları, lisanslamaları ve standartlarına dayandırıldığı görülmektedir. Bu çerçevede ortaya konan verilerin ilgililik ve kalitelerinin yüksek olacağı belirtilmiştir (Dawes, 2012; Lee ve Kwak, 2011; Jetzek, 2015).

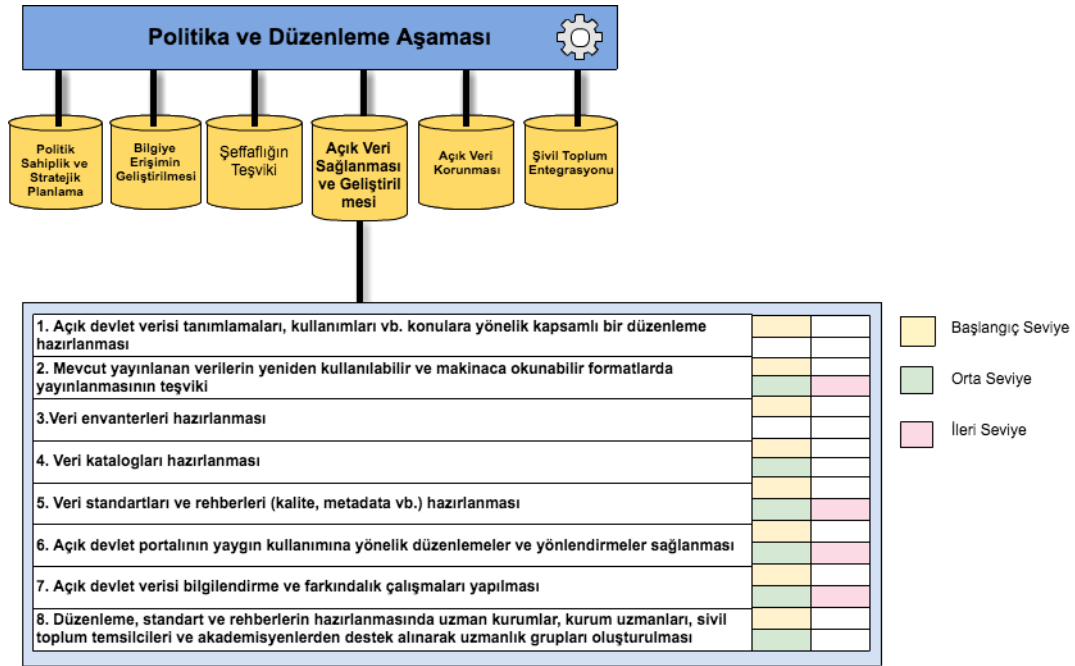
Araştırmamızda elde edilen bulgularda, kurumların verilerin yönetimi ve sürdürülebilirliğine yönelik hem kurumsal kapsamda, hem de ulusal kapsamda ortaya konulacak yönlendirmelere ve düzenlemelere ihtiyaç duyulduğu anlaşılmaktadır. Bu çerçevede ilk olarak kamu verilerinin açıklığının sağlanması, açık devlet verilerinin tanımlamalarının yapıldığı, sınırlamalarının, sınıflanmalarının ortaya konulduğu, yayınlama ve yeniden kullanım koşullarının belirlendiği ülke çapında konuya yönelik netlik sağlayacak veri düzenlemelerinin yapılandırılması önemli görülmektedir. Hangi verilerin yayınlanabileceğinin netleştirildiği temel düzenlemelerin yanı sıra mevcut yayınlanan verilerin makinaca okunabilir ve yeniden kullanılabilir formatlarda yayınlanmasının teşvikini ve ön çalışmaların yapılmasını sağlayacak düzenlemeler de bu bileşen kapsamında ele alınmaktadır.

Kamu verilerinin sağlanması ve geliştirilmesi kapsamında yapılması önemli görülen bir diğer çalışma da, kurumlardaki veri envanterlerinin ortaya konulması ve veri kataloglarının hazırlanmasıdır (Krabina, Prorok ve Lutz, 2012). Bu çerçevede kurumlarda veri değerlendirmelerinin yapılması ve veri kataloglarının hazırlanmasının yapılmasına yönelik politika, plan ve düzenlemelerin ortaya konulması önemlidir.

Sağlanan verilerin kalite ve kullanılabilirliklerinin yanı sıra sürdürülebilir bir yapıda olmasını sağlamak amacıyla standartların ve rehberlerin hazırlanması ve açık devlet lisanslarının yapılandırılmasına yönelik çalışmalar bu bileşende yer alabilecek uygulamalar arasında sayılabilir. Bu çalışmalar farklı kurumlar veya kurumlardaki farklı birimler tarafından ortaya konulan verilerin aynı standart biçimde sunulmasını desteklemektedir. Devlet verileri açık devlet uygulamalarının ana yapılarını oluşturmaktadır. Bu çerçevede iyi yapılandırılmış devlet verilerinin açık devlet süreçlerinin uygulanmasındaki desteği büyüktür. Temel olarak iyi yapılandırılmış veri politikaları ve düzenlemeleri, sürdürülebilir veri uygulamaları sağlamasının yanı sıra verilerin kullanılabilirliği, yeniden kullanılabilirliği ve paylaşım süreçlerinin verimliliğini sağlamaktadır. Söz konusu bileşen çerçevesinde yapılandırılacak olan düzenleme, standart, rehber gibi çalışmaların sivil toplum temsilcileri, konu uzmanı akademisyenler ve kamu kurumları uzmanlarından destek alınarak üretilmeleri çalışmaların geniş kapsamlı olmasını sağlayacaktır. Nitekim, araştırma bulguları da açık devlet süreçlerine yönelik ihtiyaç duyulan akademik ve uzmanlık desteği bildirirken; kurumların söz konusu düzenlemelere yönelik katkı sağlama istekleri de anlaşılmaktadır.

Yapılan çalışmalarda da etkili açık devlet girişimleri oluşturmanın temelinde web portalları kurmanın esas olduğu vurgulanmaktadır (Owen, 2011). Bu kapsamda devlet verilerinin erişimin sağlanabildiği ortak veri platformunun sağlanması ve bu platformun etkin kullanımına yönelik düzenlemeler ve rehberler hazırlanarak kurumların yönlendirilmesi önemli görülmektedir. Nitekim değerlendirilen ve çeşitli açılardan standardizasyonu sağlanan verilerin kullanılabilirliği ve yeniden kullanılabilirliği, bu portallar aracılığı ile sağlanmaktadır.

Son olarak kullanıcılara yönelik olarak açık veri kullanımı, açık veri kapsamında sağlanacak faydalar gibi konulara yönelik farkındalık, tanıtım ve bilgilendirme çalışmalarının ve toplantılarının veri sağlayıcısı ve üreticisi kurumlarca yapılması bu bileşen çerçevesinde de değerlendirilebilir. Açık veri sağlanması ve geliştirilmesi bileşenine yönelik uygulanabilecek iş süreçleri, önerileri ve hangi seviyede uygulanabilecekleri literatürde de benzer önerilere yer veren çalışmalar kapsamında toplanarak Şekil 25'te yer almaktadır.

Şekil 25. Açık veri sağlanması ve geliştirilmesi bileşeni

6.1.5. Açık Verilerin Korunması

Açık devlet modelinin temel yapıtaşları olan devlet verilerinin, iyi yapılandırılmış yasal ve politik düzenlemeler çerçevesinde korunması, açık devlet süreçlerinde beklenen riskleri azaltmaktadır. Bu çerçevede verilerin yönetimi kapsamında yapılandırılan düzenlemelerin önemli bir aşamasını da verilerin korunmasına yönelik politik ve hukuksal düzenlemeler oluşturmaktadır. Araştırmamızda elde edilen bulgularda kurumların ayrıntılı yapılandırılmış kurumsal ve ulusal veri düzenlemelerine ihtiyaç duyduklarını doğrulamaktadır. Bu kapsamda araştırmada önerilen model kapsamında açık verilerin korunmasına yönelik yapılandırılabilir düzenlemeler bu bileşende ele alınmaktadır. Gerek kişisel gerekse kurumsal verilerin toplanma amaçları, kullanım koşullarının düzenlemelerle ortaya konulmasının önemi yapılan çalışmalarda da sunulmaktadır (Jetzek, 2015; Lee ve Kwak, 2011; Zuiderwijk ve Janssen, 2013).

Modelde bu bileşen öncesinde kamu verilerinin açıklığının sağlanması ile kamu verilerinin geliştirilmesine yönelik düzenlemelerden bahsedilmiştir. Açıklığı sağlanan kamu verilerinin kullanımlarının geliştirilmesinin yanı sıra, verilerin ve kullanıcıların korunması kapsamında düzenlemeler yapılması veya mevcut düzenlemelerin ulusal gizlilik yasaları, telif yasaları, verilerin lisanslanması, kişisel veriler gibi başlıkları da içerecek biçimde güncellenmesi ve genişletilmesi önemli olmaktadır. Açılan verilerin kullanım ve yeniden kullanım süreçlerinde korunmasına yönelik yasal ve politik

düzenlemeler yapılması bu bileşen çerçevesinde düşünülmektedir. Verilerin korunması düzenlemeleri verileri korurken aynı zamanda bilgi erişim yapılarının da daha sağlıklı koşullarda işlemelerine olanak tanıyacaktır.

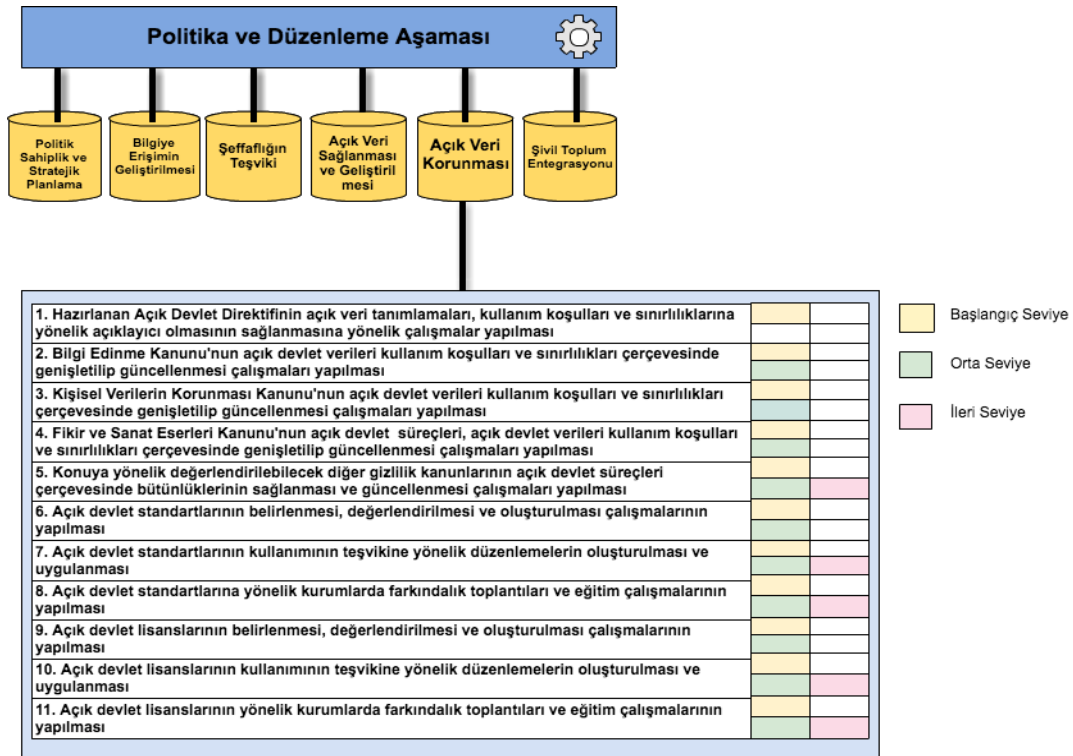
Bu bileşen çerçevesinde ele alınabilecek unsurları değerlendirdiğimizde konuyu iki başlıkta ele alabilme mümkündür. Devlet verilerinin ve kişisel verilerin kullanım kısıtlamaları çerçevesinde oluşturulabilecek düzenlemeler ve verilerin sunumu ve kullanımı çerçevesinde verilerin kalitesini ve güvenliğini etkileyen standartlar ve lisanslar başlıklandırabiliriz.

Bu bağlamda ilk olarak devlet verilerinin ve kişisel verilerin kullanım koşullarının belirlendiği temel düzenlemelerde kullanım kısıtlamalarının (ulusal güvenlik, devlet sırrı, askeri sır, kişisel veriler vb.) ve veri sınıflamalarının (Gizli, çok gizli vb.) da açıkça belirlenmesi ve sunulması önemli görülmektedir. Kişisel verilerin güvenliği ve kullanım koşullarının belirlenmesine yönelik yapılandırılan yasal ve politik düzenlemeler de bu çerçevede değerlendirilebilmektedir. Bunun yanı sıra telif haklarına ve gizliliğine yönelik yapılan düzenlemeler de yine bu bileşen çerçevesinde ele alınır.

Türkiye’de de açık devlet verilerinin kullanımına yönelik henüz kapsamlı bir yasa ve düzenleme bulunmamasına rağmen mevcut Bilgi Edinme Yasası’nın ve Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ile Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’nun varlığı bilinmektedir. Bu noktada mevcut kanunların, düzenlemelerde yer alan kullanım kısıtlamalarının ve koşullarının açık devlet uygulamaları çerçevesinde güncellenmesi, ulusal güvenlik, ulusal gizlilik, askeri sırlar, kişisel veriler, telif hakları gibi konuları açıklayacak ve verilerin güvenliğine yönelik altyapıları oluşturacak biçimde gözden geçirilmesi önemli görülmektedir. Konuya yönelik çalışmalara bakıldığında açık devlet süreçlerinde çakışabilecek iki sosyal değer olan şeffaflık ve gizliliğin orantılılığının önemi vurgulanmaktadır (Kulk ve Loenan, 2012; Verhulst, Noveck, Caplan, Brown ve Paz, 2014). Nitekim verilerin açılmasının yönetimlerde şeffaflığı artırmasına karşın, zaman zaman gizliliğin ihlaline yönelik endişeleri beraberinde getirdiği bilinmektedir. Bu çerçevede konuya yönelik yasal ve politik düzenlemelerin mimarisinde sınırların net bir şekilde ortaya konulmasının uygulamalara yönelik kamu güvenini de artıracığı düşünülmektedir.

Bu bileşen çerçevesinde ele alınabilecek ikinci süreç ise verilerin sunumu ve kullanımı çerçevesinde verilerin kalitesini ve güvenliğini etkileyen standartlar ve lisanslardır. Devlet verilerine erişimin kalitesinin artırılması ve verilerin korunması kapsamında açık devlet ve konu kapsamında alınabilecek diğer standartların ve açık lisansların kullanılması veya

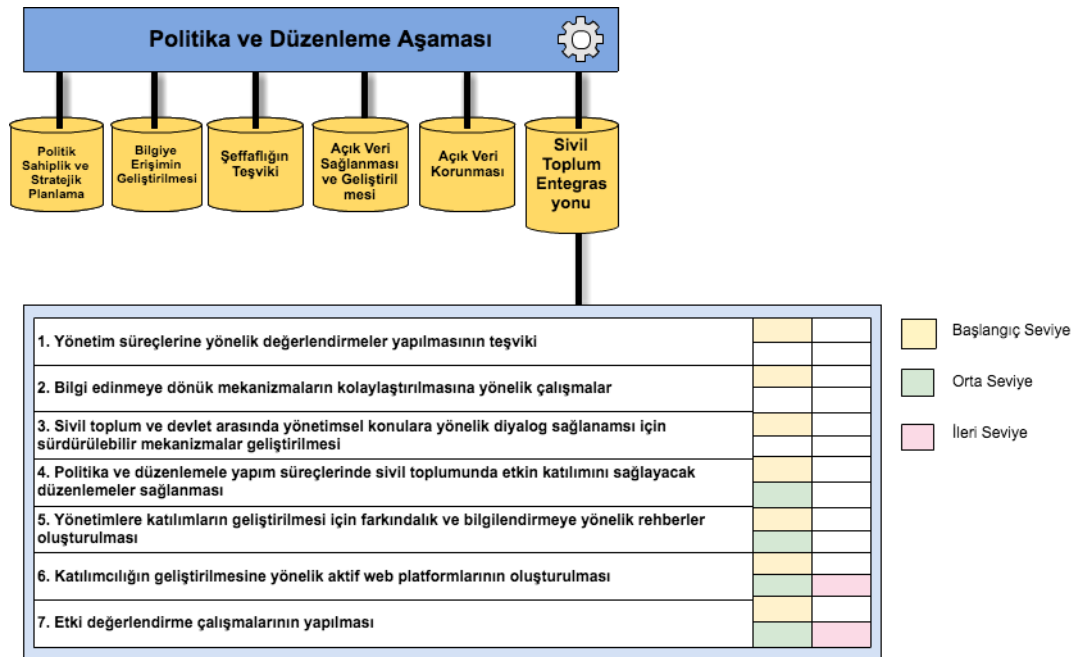
oluşturulması önemlidir. Açık erişilebilir formatlarda sunulan açık devlet verilerine yönelik standartların ve açık lisansların kullanılması veri erişilebilirliklerin ve veri kalitelerinin geliştirilmesinin yanı sıra verilerin teknik ve yasal anlamda korunmasının önemli bir ayağını oluşturmaktadır. Ek olarak standart olmayan formattaki verilerin kullanılabilirliği etkilediği belirtilirken, açık lisansların oluşturulması ve kullanımının da verilerin güvenliği kapsamında değerlendirildiği görülmektedir (The Annotated 8 Principles, 2015; NZGOAL, 2014; OpenGovernmentDataPrinciples, 2007). Bu çerçevede konuya yönelik standartların ve açık devlet lisanslarının belirlenmesi, kullanılması veya oluşturulmasına ilişkin düzenlemelerinin yapılması bu bileşende önerilmektedir. Genel olarak politika ve düzenleme oluşturma bileşenlerinin ortak kararlar ve değerlendirmeler çerçevesinde yapılması önemlidir. Standartların belirlenmesi veya oluşturulmasında, açık devlet lisansları değerlendirme ve oluşturulma süreçlerinde sivil toplum, kamu kurumları ve üniversiteler ortaklığında çalışmaların yapılması gereklidir. Bu bağlamda konuya yönelik toplantılar, çalıştaylar, eğitim seminerleri gibi etkinliklerin de düzenlenmesi önerilmektedir. Son olarak açık devlet modeli kapsamında açık verilerin korunması bileşenine dönük uygulanabilecek iş süreçleri, önerileri ve hangi seviyede uygulanabilecekleri literatürde de benzer önerilere yer veren çalışmalar kapsamında toplanarak Şekil 26'da yer almaktadır.

Şekil 26. Açık veri korunması bileşeni

6.1.6. Sivil Toplum Entegrasyonu

Modelde politika ve düzenleme aşamasında ele alınan son bileşen sivil toplum entegrasyonudur. Açık devlet, yeni teknolojileri kullanmak ve anlamaktan öte, kamu yönetimleri ve sivil toplum arasındaki engelleri azaltan yeni bir kültür ve anlayış olarak görülmektedir (Eaves, 2010). Devlet verilerinin açılması ve yeniden kullanılabilir formatlarda kullanıcılara sunulması birçok yeni girişim ve uygulamayı desteklerken, kamu hizmetlerinde de yenilik etkililik ve verimliliğin gelişmesine, yönetimlere katılımın artırılmasına ve demokrasinin güçlenmesine neden olmaktadır (Eaves, 2010; Harrison ve diğerleri, 2012; Parycek ve Sachs, 2010). Ortaya koyulan uygulamaların en büyük kullanıcıları olan kamunun açık devlet süreçlerine entegrasyonunun sağlanması önemlidir. Bu bileşen çerçevesinde karar vericilerin, sivil toplum mekanizmalarının katılımını artırmak adına oluşturdukları veya oluşturacakları sürekliliği olan sistemleri yapılandırmaları önerilebilir (Şekil 27)

Şekil 27. Sivil toplum entegrasyonu bileşeni

Halkın yönetimlere katılımının artırılması, sivil toplum kuruluşlarının etkinliğinin sağlanması ve bu bağlamda katılımcı ve demokratik bir yönetimin altyapılarını destekleyecek uygulama ve düzenlemeler ele alınmaktadır. Konuya yönelik çalışmalar incelendiğinde, bu süreçlerde başlangıç olarak yönetimlere ilişkin yönetilenlerin yönetimle ilgili değerlendirmeler yapabilmesinin teşviki önemli olarak görülmektedir (Government of Canada, 2016). Yine başlangıç aşamasında ortaya konulabilecek bir diğer aşama ise sivil toplum kuruluşları ve devlet arasında yönetimsel konulara yönelik diyalog sağlanması için

sürdürülebilir mekanizmalar geliştirilmesidir (Government of Canada, 2017; Open Government Guide, 2017). Bunlar, sivil toplum kuruluşlarından görüşler alınması toplantıları, yönetim süreçlerinde değerlendirme yapılabilmesini sağlayacak düzenlemeler olarak düşünülebilir. Politika ve düzenlemelere vatandaşların ve sivil toplum temsilcilerinin görüş bildirmesine yönelik platformların sağlanması, yine bu bileşen çerçevesinde değerlendirilebilir. Bunun yanı sıra, bilgi edinmeye dönük işleyen mekanizmaların basitleştirilmesi ve kolaylaştırılması yine bu bileşen çerçevesinde değerlendirilebilir. Orta seviyede yapılabilecek uygulamalara bakıldığında, yönetimlere katılımın artırılması amacıyla halkın bilgilendirilmesi ve farkındalıklarının artırılması çalışmaları yine sivil toplum entegrasyonu kapsamında ele alınabilir (Open Government Guide, 2017). İleri seviyelerde yapılabilecek çalışmalar değerlendirildiğinde ise, sivil toplumun yönetim süreçlerine entegrasyonunu destekleyecek, yönetimlere katılımı artıracak, genel olarak yorum, değerlendirme ve fikirlerin sunulabileceği web platformlarının kurulması önerilmektedir (Open Government Guide, 2017). Son olarak, verilen hizmetlerin ve sivil toplum entegrasyonunun hangi seviyelerde olduğu, yaşanan aksaklıklar ve engellerin belirlenebilmesi amacıyla etki değerlendirmelerinin yapılması modelde bu bileşen çerçevesinde önerilmektedir (Şekil 27).

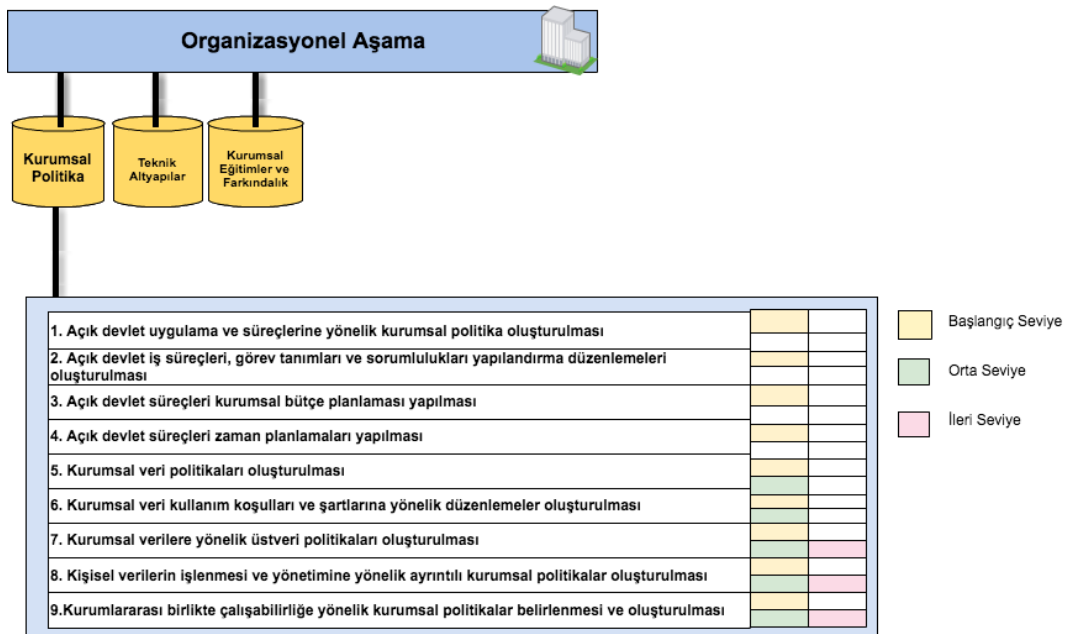
6.2. ORGANİZASYONEL AŞAMA

Genel politika ve düzenlemeler ile altyapıları sağlanan açık devlet süreçlerinin uygulanabilirliği, devleti oluşturan kurumların etkin olarak katılımı ile mümkün olabilmektedir. Bu çerçevede genel altyapı düzenlemeleri, yapılan açık devlet süreçlerinin kurumlar bazında etkin olarak sürdürülebilirliği, kurumsal politikalar ve teknik altyapılar çerçevesinde ele alınmalıdır. Literatürde konuya yönelik çalışmalarda da açık devlet süreçlerinin etkinliğinin ve sürdürülebilirliklerinin doğru yapılandırılmış açık devlet kurum yapıları ile sağlanabileceği vurgulanmaktadır (Ubaldi, 2013). Dahası, kurumlarının sadece verilerin organize edilerek çevrimiçi yayınlanmalarından sorumlu olmadıkları, bu verilerin yönetimi süreçlerinde kurumsal farklılıkları ayrıntılandırılan düzenlemeler yapmaları, zamanlama takvimleri, bütçe planlamaları, kurumsal sorumlulukların organize edilmesi, teknik süreçlerin geliştirilmesi, kurumsal yetkinliklerin geliştirmesinden de sorumlu oldukları ifade edilmektedir (Declaration of Open Government, 2010; Gigler, Custer ve Rahemtulla, 2011; Kalampokis, Tambouris ve Tarabanis, 2011; Ubaldi, 2013). Bu nedenle, modelde açık devlete yönelik devletlerin merkezinde bulunan sorumlu yapılanmaların oluşturduğu politika ve düzenlemelerin yanı sıra konunun kurumsal bazda ayrıntılar içeren organizasyonel çalışmalar yapılması önerilmektedir. Nitekim araştırma

çerçevesinde elde edilen bulgularda da genel açık devlet düzenlemelerinin ve yapılandırmalarının yanı sıra devlet verilerinin yönetimine yönelik kurumsal düzenlemelerin de önemli görüldüğü anlaşılmaktadır. Model kapsamında organizasyonel aşama; kurumsal politika, teknik altyapılar, kurumsal eğitimler ve farkındalık bileşenlerinden oluşmaktadır.

6.2.1. Kurumsal Politika

Doğru yapılandırılmış yasal ve politik düzenlemeler çerçevesinde ortaya konan açık devlet süreçlerinin hareket mekanizmalarını kurumlar oluşturmaktadır. Bu çerçevede açık devlet süreçlerinde ortaya konulmuş yasal politik ve teknik düzenlemelerin işlevselliklerin geliştirilmesi açısından kurumsal politikaların yapılandırılması önem kazanmaktadır. Araştırma bulgularında kurumların önemli bir bölümünde açık devlet, açık devlet verileri, kurumsal veriler ve uygulamalarına yönelik herhangi bir kurumsal düzenlemenin bulunmadığı anlaşılmaktadır. Bulgular, kurumlarda açık devlet politikaları ve zaman, bütçe, iş süreçleri planlamalarına yönelik eksiklikleri ortaya koymuştur. Bunun yanı sıra kurumlarda birlikte çalışabilirlik, kişisel verilerin işlenmesi, verilerin kullanım koşulları ve lisanslamaları, üstveri politikalarına yönelik eksiklikler anlaşılmıştır. Bu çerçevede model önerisinde özellikle farklı veri yapıları, farklı süreçler gerektiren verileri işleyen ve sunan kurumların açık devlet süreç ve uygulamalarını kurumsal politika ve düzenlemelerle desteklemeleri bu bileşen çerçevesinde önerilmektedir.

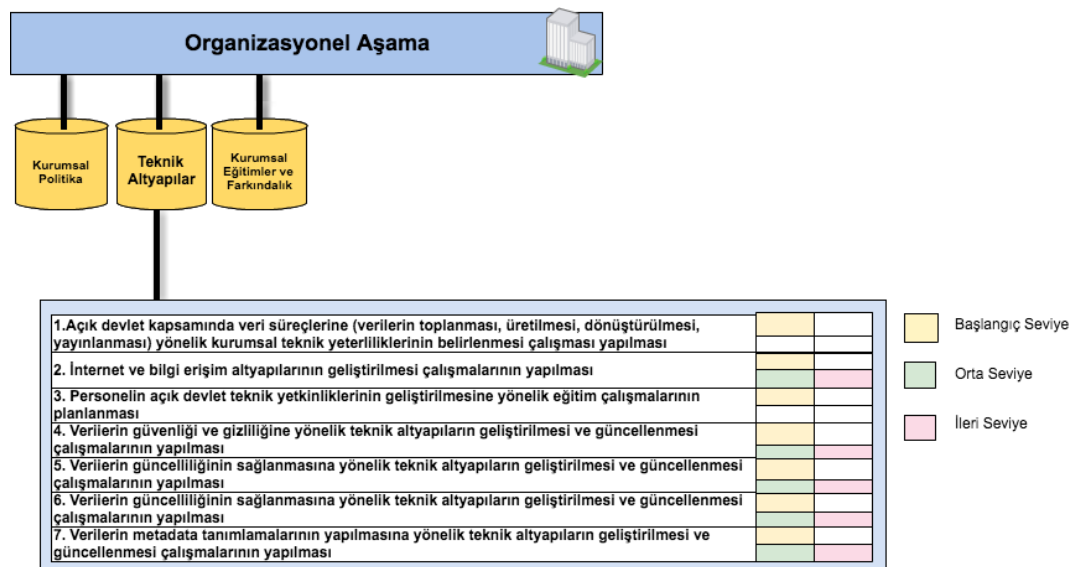

Şekil 28. Kurumsal politika bileşeni

Şekil 28’de kurumsal politikalara yönelik ele alınabilecek uygulama önerileri yer almaktadır. İlk seviyede önemli görülen, kurumların açık devlet uygulama ve süreçlerine yönelik kurumsal politika oluşturmalarıdır (Heusser, 2012; Ubaldi, 2013). Bu çerçevede genel olarak kurumlarda mevcut koşulların değerlendirilmesi sonucunda kurumsal açık devlet iş süreçleri, sorumluluklar, bütçe planları zaman planlamalarını içeren bir kurumsal politika olarak sunulması önemlidir. Kurumsal veri politikalarının ortaya konulması, bir diğer önemli uygulamadır. Paylaşılan verilerin kullanım koşul ve şartlarının belirlenmesi bu bileşen çerçevesinde değerlendirilmektedir. Orta ve ileri seviyede yapılması gerekli uygulamalar kapsamında değerlendirilebilecek ayrıntılı kurumsal kişisel veri politikalarının belirlenmesi, verilerin birlikte çalışabilirliğine yönelik düzenleme ve politikaların hazırlanması ve üstveri düzenlemelerinin oluşturulması yine bu bileşen çerçevesinde önemli görülmektedir.

6.2.2. Teknik Altyapılar

Açık devlet verilerine yönelik kurumsal teknik altyapıların oluşturulması bileşeni modelde organizasyonel aşama kapsamında ele alınmaktadır. Kurumsal verilerin kullanılabilirliği, erişilebilirliği ve yeniden kullanımını etkileyen bir diğer unsur da teknik altyapılardır. Nitekim konuya yönelik yapılan çalışmalar da incelendiğinde, kamu verilerinin açıklığının sağlanmasının politik düzenlemelerin yanı sıra teknik altyapılarla sağlanabileceği belirtilmektedir (Bakici, Almirall ve Wareham, 2013; Tammisto ve Lindman, 2012). Model önerisinde, kurumsal teknik altyapılar Şekil 29 daki gibi modellenmektedir.

Şekil 29. Teknik altyapılar bileşeni

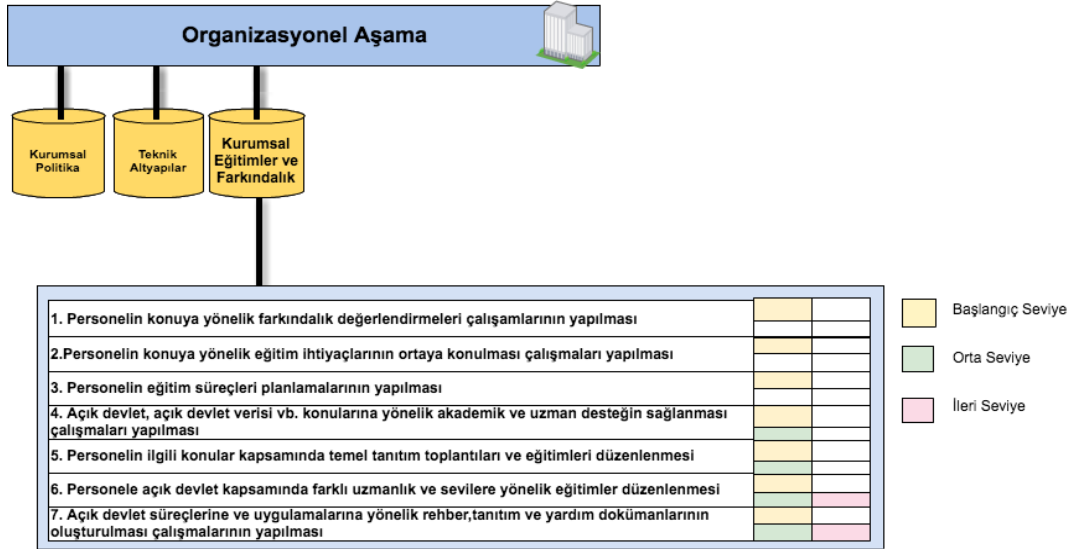
Genel olarak araştırmadaki bulgulardan kurumlarda açık devletin bir önceki aşaması olarak sayabileceğimiz e-devlet uygulamaları kapsamında teknik yeterliliklerin sağlanmasına rağmen açık devlet uygulamalarına yönelik yeterlilik düzeyinin düşük olduğu anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra kurumlarda genel olarak verilerin yönetimi süreçlerinde donanımsal ve yazılımsal teknik altyapılar, internet ve bilgi erişim altyapıları daha yeterli görülürken veri depolama, verilerin dönüştürülmesi süreçlerine yönelik teknik altyapı ve desteğe ihtiyaç duydukları anlaşılmaktadır. Literatürde yapılan çalışmalara bakıldığında da benzer şekilde açık devlet süreçlerinde farklı teknik altyapıların uyumsuzluğa yol açtığı ve veri yayınlama süreçlerini zorlaştırdığı, kurum içinde kullanılan uyumsuz veri formatlarının bütünsel veri yönetimini zorlaştırdığı, verilerin güvenlik ve gizlik süreçlerindeki teknik yetersizlerin açık devlet verimliliğini ve etkinliğini düşürdüğü belirtilmektedir (Duplan, 2015; Lee ve Kwak, 2011). Bu çerçevede modelde literatür ve bulgular çerçevesinde bu bileşene yönelik uygulamalar, Şekil 31'de modellendiği üzere, ilk olarak kurumun açık devlet kapsamında veri süreçlerine (verilerin toplanması, üretilmesi, dönüştürülmesi, yayınlanması) yönelik teknik yeterliliklerinin belirlenmesi çalışması yapılması önemlidir. İnternet ve bilgi erişim altyapılarının sağlanması verilerin etkin yönetiminde ana rol oynayan unsurlardandır. Konuya yönelik bir diğer önemli uygulama da açık devlet süreçlerinin gerçekleştirilmesinde rol oynayacak personelin eğitimlerinin sağlanmasına dönük eğitim planlamalarının yapılması yine teknik altyapılar çerçevesinde değerlendirilmektedir. Kurumlarda verilerin güvenlikleri, kullanılabilirlikleri, güncellikleri, ve gizliliklerine yönelik teknik altyapının oluşturulması veya güncellenmesi yine bu bileşen çerçevesinde önemli bir uygulama olarak görülmektedir (Solar, Concha, Meijueiro, 2012). Bunun yanı sıra yine verilerin metadata süreçlerinin yapılandırılmasına yönelik teknik altyapı ve erişilebilirliklerinin sağlanması açısından semantik teknik altyapıların sağlanması önemlidir (Solar, Concha, Meijueiro, 2012). Türkiye'de de açık devlete yönelik ilk önemli aksiyon belgesi olarak sayabileceğimiz Kalkınma Bakanlığı tarafından hazırlanan 2015-2018 Bilgi Toplumu Stratejisi ve Eylem Planında devlet verilerinin paylaşımı ve yeniden kullanımına yönelik devlet verilerinin üçüncü taraflarca yeni katma değerli ürün ve hizmetler üretmek amacıyla yeniden kullanılması kapsamında yasal ve idari düzenlemelerin yapılacağı ve gerekli teknik altyapıların oluşturulacağı belirtilerek teknik yeterliliklerin önemine vurgu yapıldığı anlaşılmaktadır (Kalkınma Bakanlığı, 2015).

6.2.3. Kurumsal Eğitimler ve Farkındalık

Kurumsal politikalar ve teknik altyapıların sağlanması ile kurumlarda işlerliği sağlanan açık devlet yaklaşımının yürütücüleri kurum çalışanları olmaktadır. Bu çerçevede kurum

personelinin konuya yönelik farkındalık ve yetkinliklerinin artırılması adına eğitim çalışmalarının yapılması modelde bu bileşen çerçevesinde ele alınmaktadır. Lietartürde konuya yönelik çalışmalar da incelendiğinde açık devletin uygulama engelleri arasında çalışan dirençleri, farkındalık eksiklikleri, kurumsal işbirliği eksiklikleri, yetkin personel eksiklikleri sayılmaktadır (Angelopoulos, Kitsios ve Papadopoulos, 2010; Jetzek, Avital, Bjorn-Andersen, 2012). Bu çerçevede kamuda çalışan işgücünün açık devlet uygulamalarına kapsamında geliştirilmesi, çalışanların profesyonel kabiliyetlerini ve yetkinliklerini artırmaları ve uygulamaların sürdürülebilirliği kapsamında kurumsal eğitimlerin verilmesi her aşamada önemli olarak vurgulanan çalışmalar olmuştur (Capgemini Consulting, 2013; Ubaldi, 2013). Konuya yönelik araştırmamızdaki bulgular incelendiğinde de kurumların çok azında açık veri, açık devlet, açık devlet verisi gibi konularda eğitimler verildiği ve bu bağlamda kurumlarda ortaya çıkan eksiklikler ve eğitim ihtiyaçları anlaşılmaktadır. Diğer yandan bulgularda kamu çalışanlarının açık devlet kapsamında eğitimlerinin sağlanması, kamu çalışanlarının verilerin kullanılması, yeniden kullanılması, yorumlanması ve veri analizi konularına yönelik becerilerin geliştirilmesi eğitiminin verilmesi ve veri kullanıcıları ile işbirliğinin sağlanması gibi süreçlerde destek sağlayabilecek kurumların azlığı da dikkat çekmiştir.

Çalışmamızda önerilen model kapsamında kurumsal eğitimler ve farkındalık bileşeni çerçevesinde (Şekil 30), öncelikli olarak kurumların mevcut personelinin farkındalıklarının anlaşılması kapsamında değerlendirmeler yapılması ve eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesi önemlidir. Daha sonra açık devlet, açık devlet verisi, veri yönetimi, açık verilere yönelik akademik ve uzman destek kadrolarının belirlenmesi gereklidir. Bu çerçevede personelin ilgili konular kapsamında temel tanıtım toplantıları ve eğitimleri düzenlenebilir. Bunun yanı sıra ilerleyen süreçlerle birlikte ortaya çıkan farklı seviyede eğitim ihtiyaçları doğrultusunda açık devlet, açık devlet verisi, veri yönetimi vb. konularında eğitimlerin düzenlenmesi önerilmektedir. Son olarak modelde ilgili konulara yönelik rehber, tanıtım ve yardım dokümanlarının hazırlanması bu bileşen çerçevesinde sürdürülebilirlik ve etkinlik açısından önemli görülmektedir.

Şekil 30. Kurumsal eğitimler ve farkındalık bileşeni

6.3. VERİ AŞAMASI

Açık devlet uygulamalarının çekirdeğini açık devlet verileri oluşturmaktadır. Bu bağlamda literatürde de açık devlet verilerinin yapıları, yönetim ve uygulamalarına yönelik birçok çalışma yapıldığı görülmektedir. (OECD, 2014; Public Data Principles, 2012; Solar, Concha, Meijueiro, 2012; Sunlight Foundation, 2010). Genel olarak katılımcılığı, şeffaflığı ve hesap verilebilirliği amaçlayan açık devlet teorisinin harekete geçmesini açık devlet verileri sağlamaktadır. Bu bağlamda devlet verilerinin yönetiminin etkinliği, verilerin kalitesi, verilerin erişimini ve kullanılabilirliğini artırmaktadır (Solar, Concha, Meijueiro, 2012). Açık devlet yaklaşımında kamunun kullanımına sunulan açık devlet verilerinin sistematik kurallar çerçevesinde yönetilmesi, söz konusu verilerin kullanımı ve yeniden kullanımına yönelik süreçleri güçlendirmektedir. Bu çerçevede araştırmamızda sunulan modelde de devlet verilerinin erişilebilirliği ve yeniden kullanımının doğru yapılandırılmış, belge yönetimi ve veri yönetimi ilkelerine dayanan uygulamalar ve koşullarla sunulması önerilmektedir. Önerilen modelde açık devlet uygulamalarının aktifleşme unsuru olan verilerin üretiminden, dağıtımına yönetim uygulamalarının yapılma aşamaları veri aşaması çerçevesinde değerlendirilmektedir. Bu çerçevede veri aşamasının bileşenleri verilerin sağlanması ve tanımlanması, verilerin gözden geçirilmesi ve verilerin yayınlanması bileşenlerinden oluşmaktadır.

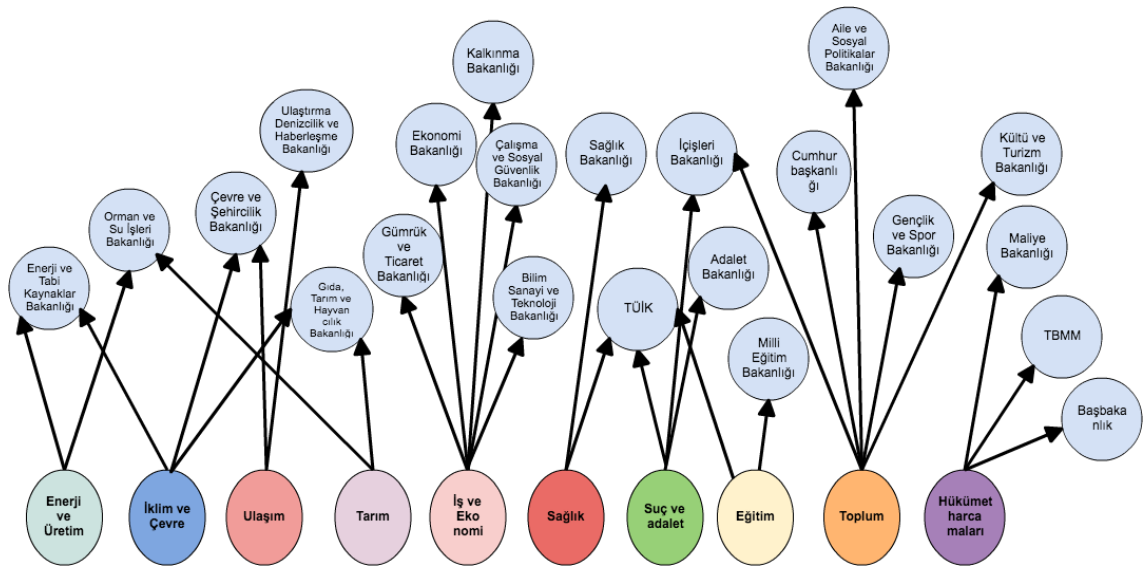
6.3.1. Verilerin Sağlanması ve Tanımlanması

Araştırmamızda model önerisi çerçevesinde daha önce devlet verilerinin yönetimine yönelik politik, yasal altyapı düzenlemeleri ve teknik altyapıların oluşturulması ele alınmıştır. Politik, yasal ve teknik düzenlemelerle devlet verilerinin kullanımları, oluşumları, tanımlanmaları, hangi formatta, hangi teknik altyapılarla oluşturulacakları ve sunulacaklarına yönelik aşamaların betimlenmesiyle uygulama boyutuna zemin hazırlanmıştır.

Kamu kurumları iş süreçlerini yerine getirirken verileri üretme veya toplama yoluyla sağlamaktadırlar. Sağlanan verilerin yayınlanması, kullanımı, erişimi ve yeniden kullanımı süreçleri modelde veri aşaması çerçevesinde ele alınmaktadır. Açık devlet süreçlerinde kurumlarda ulusal portal veya kurumsal portalda yayınlanması öngörülen verilere yönelik iş süreçleri verilerin kaliteleri, erişimleri ve kullanılabilirlikleri açısından önemlidir. Nitekim açık devlet verilerine yönelik literatürde tanımlanan ilkeler olan tamlik (completeness), birincilik (primacy), güncellik (timeliness), fiziksel ve elektronik erişim kolaylığı (ease of physical and electronic access), makinece okunabilirlik (machine readability), yaygın standartların kullanımı (use of commonly owned standards), lisanslama (licensing), kalıcılık (permanence) gibi birçok ilkenin sağlanması (Sunlight Foundation, 2010) verilerin tanımlanması aşamasında gerçekleştirilmektedir.

Bu çerçevede ilk olarak açık devlet süreçleri kapsamında açık devlet portalından sunulmak üzere veri kataloglarının hazırlanması veri aşaması için oldukça önemlidir (Krabina, Prorok ve Lutz, 2012). Daha önceki aşamalarda kurumlardan veri envanterleri sağlanması ve veri kataloglarının hazırlanmasına yönelik yapılan altyapı çalışmaları doğrultusunda hazırlanabilecek olan açık devlet veri kataloğu, açık veri girişiminde kullanılabilecek veri setlerinin listesi olarak tanımlanmaktadır (The World Bank, 2017). Kurumlardan toplanan verilerin uzman ve yetkili gruplarla değerlendirip, veri setlerinin tanımlanması, formatlarına göre ayrılması, entelektüel mülkiyet koşullarının değerlendirilmesi gibi süreçler kapsamında katalogların yapılandırılması önemlidir. Bu çerçevede söz konusu katalog yapılandırılırken bir veri kataloğunun temel öğeleri olan arama, metadata, net lisans bilgileri gibi öğelerin yer almasına dikkat edilmelidir. Farklı açık devlet veri katalogları incelendiğinde ortak başlıkların yanı sıra ülkesel dinamiklere uygun başlıklandırmaların da yapıldığı görülmektedir. Bu çerçevede bu bileşende elde edilen veri envanterlerinin değerlendirmesi ve uluslararası örneklerin de incelenerek verilerin başlıklandırmaları ve kategorizasyonu yapılabilecektir. Verilerin sınıflandırılması ve kategorizasyonuna yönelik diğer girişimler incelenebileceği gibi Open Knowledge Foundation ve Dünya Bankası gibi uluslararası kurum ve oluşumlarının çalışmaları da örnek teşkil edebilecektir (The World Bank, 2017; Open Knowledge Foundation, 2017). Ülke kapsamında hazırlanabilecek veri kataloglarının yanı sıra

kurumların kendi veri değerlerini ortaya koymak adına kurumsal veri katalogları hazırlamaları da bu bileşen çerçevesinde ele alınabilir. Genel olarak veri katalogları konu başlıkları, lisans türleri, veri formatları, veri yayıncıları, veri seti türleri, organizasyon türleri (merkezi hükümet, üniversiteler, yerel yönetimler vb) başlıklarında hazırlanabilmektedir (data.gov, 2017; data.gov.uk, 2017; data.gov.sg, 2017). Bunun yanı sıra veri kataloglarının erişilebilirliğin sağlanmasında kapsamlı metadata standartları kullanılması önemlidir. Bu kapsamda model önerisi kapsamında Türkiye’de açık devlet portalında ilk etapta yer alabilecek konu başlıkları ve veri sağlayabilecek kurumlar yapılan analizler ve değerlendirmeler sonucu ortaya konularak Şekil 31 kapsamında modellenmektedir.

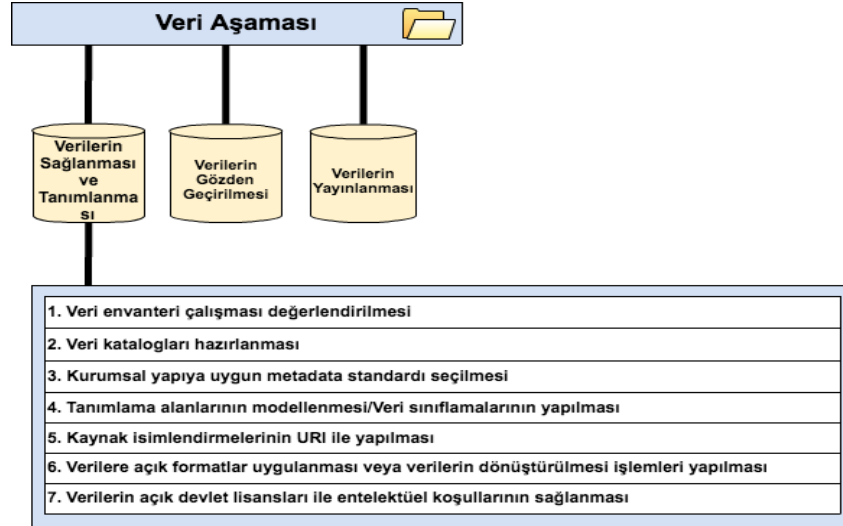
Şekil 31. Açık devlet veri kataloğu konu başlıkları ve veri sağlayıcı kurumlar

Devlet verilerinin tanımlanmasında metadata kullanımı, kamu kurumlarının kaynaklarını kataloglayabilmeleri, kaynaklara erişimin sağlanması, kaynakların webde yayınlanabilmesi olanağı yaratması, kaynak paylaşımına izin vermesi gibi birçok avantaj sağlamaktadır (Liu, 2007). Araştırmada elde edilen bulgularda da kurumların büyük bir kısmında üstveri politikaları bulunduğu anlaşılmıştır. Açık devlet kapsamında verilerin tanımlanmasına yönelik standartların belirlenmesi ihtiyacının olduğu anlaşılmaktadır. Bu çerçevede bileşende veri kataloglarının hazırlanması sürecinde tanımlama işlemlerinin ortaya konulmasında ilk olarak kullanılacak metadata standartlarının belirlenmesi model önerisi çerçevesinde önemli görülmektedir. Genel olarak devlet kaynakları için birçok ülkede yaygın kullanılan standartlardan birisi Dublin Core'dur (Liu, 2007). Dublin Core, web tabanlı veri katalogları arasında birlikte çalışabilirliği kolaylaştırmak için tasarlanmış bir standart olan DCAT' da yoğun bir

şekilde kullanılmaktadır. Bu çerçevede ülke çapında açık veri girişimlerinin standardizasyonu adına tercihen DCAT gibi belirlenmiş standartlara dayanan ülkesel metaveri modeli de geliştirilmesi olasıdır. Bunun yanı sıra yaygın alanlar için kullanılabilen DDI (Data Documentation Initiative) ve farklı konulardaki veri yapılarına yönelik kullanılabilen, örneğin coğrafik veriler için ISO 19115-1, bilimsel veriler için DIF (Directory Interchange Format), istatistik verileri için DQAF (Data Quality Assessment framework), ulaşım verileri için GTFS (General Transit Feed Specification gibi uluslararası kabul gören standartlar da uygulanabilir.

Veri tanımlama bileşeni çerçevesinde kullanılacak metadata standardının belirlenmesinden sonraki adım, metadata verilerinin modellenmesi olmalıdır. Modellenen alanlar kullanılırken mümkün olduğunca kontrollü sözlüklerden yararlanılması bu çerçevede ilgili tanımlama alanlarının belirlenerek metadata modellemesinin yapılması önemlidir. Modellemesi yapılan metadata alanlarındaki kaynakların bir sonraki aşama olarak URI (Uniform Resource Locator) açık standardı aracılığı ile konularının belirlenmesi (linklenmesi) yine verilerin tanımlanmasında ele alınacak bir uygulama olarak önerilebilir.

Verilerin makinaca okunabilir açık formatlarda sunulması önemlidir. Bu kapsamda farklı veri yapılarına yönelik açık formatların seçilerek (csv, xml, json vb.) verilerin makinaca okunabilirliği sağlanmalıdır. Bunun yanı sıra bu süreçte kapalı formatlardaki verilerin açık formatlara dönüştürülmesi de bir diğer önemli uygulamadır. Nitekim araştırma bulguları incelendiğinde de kurumlarda tutulan verilerin çoğunlukla yapılandırılmamış kapalı formatlarda (ppt, doc, pdf, tiff..) ve yapılandırılmış kapalı formatlarda (xls...) tutulduğu, çok az kurumda açık formatların (shp, kml, geojson, csv...) kullanıldığı görülmekte ve bu bağlamda verilerin açık formatlara dönüştürülmesi ihtiyacı ortaya çıkmaktadır.

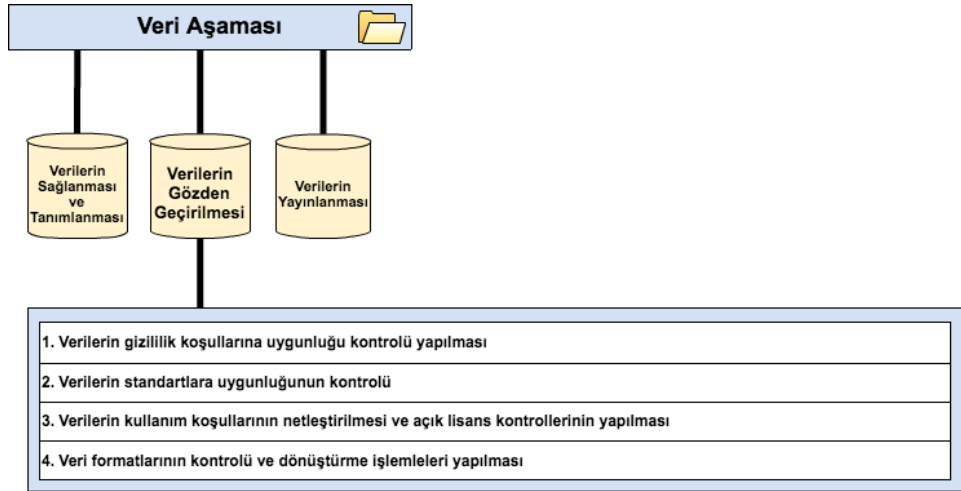
Şekil 32. Verilerin sağlanması ve tanımlanması bileşeni

Şekil 32’de verilerin tanımlanması çerçevesinde modelde önerilen bir diğer uygulama da açık formatları belirlenen verilerin lisanslama koşullarının tanımlanmasıdır. Araştırmamızda elde edilen bulgular da değerlendirildiğinde kurumlarda verilerin lisanslamasına yönelik çalışmaların ele alınması gerektiği anlaşılmaktadır. Genel olarak konuya yönelik literatür değerlendirildiğinde verilerin lisanslamasına yönelik lokal oluşturulmuş açık devlet lisanslarının kullanılabilirliği, ayrıca uluslararası kabul gören açık devlet lisanslarının da yararlanılabileceği ortaya çıkmaktadır. Bu çerçevede, en sık kullanılan lisanslamanın çalışmada ayrıntıları verilen Creative Commons, Open Data Commons gibi lisanslamalar olduğu anlaşılmaktadır (Dulong de Rosnay). Bu kapsamda araştırmamızda önerilen modelde verilerin sağlanması ve tanımlanmasına yönelik uygulamalar Şekil 32’de modellenerek sunulmaktadır.

6.3.2. Verilerin Gözden Geçirilmesi

Modelde veri aşaması kapsamında ele alınan bir diğer bileşen de verilerin gözden geçirilmesidir. Bu çerçevede genel olarak tanımlanma süreçleri biten verilerin yayınlanma aşamasından önce kullanılabilirliklerinin, ardından erişimlerinin, kalitelerinin, güvenlik ve gizliliklerin temin edilmesi gerekmektedir. Kamu verileri kurumların topladıkları veya ürettikleri verilerden oluşmaktadır. Bu veriler farklı gizlilik koşullarına, telif koşullarına tabi olan veriler veya kişisel verilerden oluşabilmektedir. Bu kapsamda hangi kamu verilerinin erişilebilir olacağı, hangi verilerin hangi lisanslarla korunacağı, kullandırma koşulları ve yasal kısıtlamalarının açık olması gerekmektedir. Bu çerçevede literatürde yapılan çalışmalara bakıldığında, kamu malı olarak herhangi bir kısıtlama olmadan verilerin tanımlandığı görülmektedir (OpenGovernmentDataPrinciples, 2007; The Annotated 8

Principles, 2015). Bu kapsamda bu bileşen çerçevesinde ilk olarak tanımla süreçleri biten verilerin entelektüel koşullarının belirlenmesi önerilmektedir. Bu aşamada verilerde açık devlet lisanslama koşullarının gözden geçirilmesi yapılabilir. Verilerin gizlilik koşullarının (gizli verilerin kontrolü, kişisel verilerin anonimleştirilmesi...) kontrolü yine bu bileşen çerçevesinde uygulanabilir. Araştırma kapsamında elde edilen bulgular değerlendirildiğinde, kurumlarda verilere açık lisanslar kapsamında korunma sağlanmasına yönelik işlemlerin yapılmadığı anlaşılmaktadır. Bu çerçevede verilerin kullanım koşullarına yönelik işlemlerin gerçekleştirilmesi önemli görülmektedir.

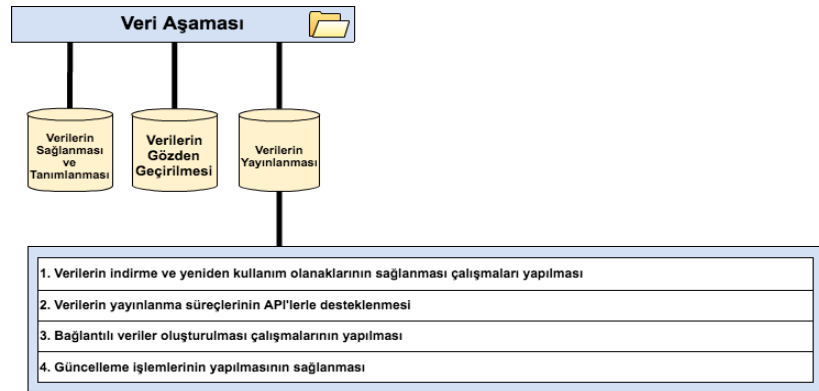
Şekil 33. Verilerin gözden geçirilmesi bileşeni

Şekil 33'te modellenen bileşende verilerin açık formatlarda yayınlanması üzerine gerekli işlemlerin yapılıp yapılmadığının gözden geçirilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda yeniden kullanılabilirlik ve kullanılabilirliğin sağlanması için kapalı formatlardaki uygun verilerin açık formatlara dönüştürülmesi işlemleri gerçekleştirilmelidir.

6.3.3. Verilerin Yayınlanması

Şekil 34'te modellenen bu bileşen; hesap verilebilirliği artırmak, yönetime katılımı teşvik etmek, bilgilerin yeniden kullanımı vasıtasıyla ekonomik olanaklar yaratmak adına devlet verilerinin çevrimiçi ortamlardan açık bir şekilde yayınlanması süreçlerini kapsamaktadır. Bu çerçevede yapılan çalışmalara bakıldığında verilerin yayınlanmasında indirme olanaklarının eksikliği, toplu indirme imkânının olmaması veya API'lerin (Application Programming Interface) kullanılmaması gibi nedenlerin, açık devlette verilerin erişilebilirliğini olumsuz olarak etkileyen unsurlar arasında yer aldığı görülmektedir (Orzsag, 2009). Bu bileşen çerçevesinde verilerin indirme ve yeniden kullanım olanaklarının sağlanması önemli bir uygulama olarak görülmektedir. Bunun yanı sıra

verilerin uygulama geliştirmede önemli destek sağlayan API'lerin kullanılması da bir diğer uygulamadır. Bu çerçevede uygulamalar ile veri portallarının sorunsuz çalışması sağlanabilecektir.

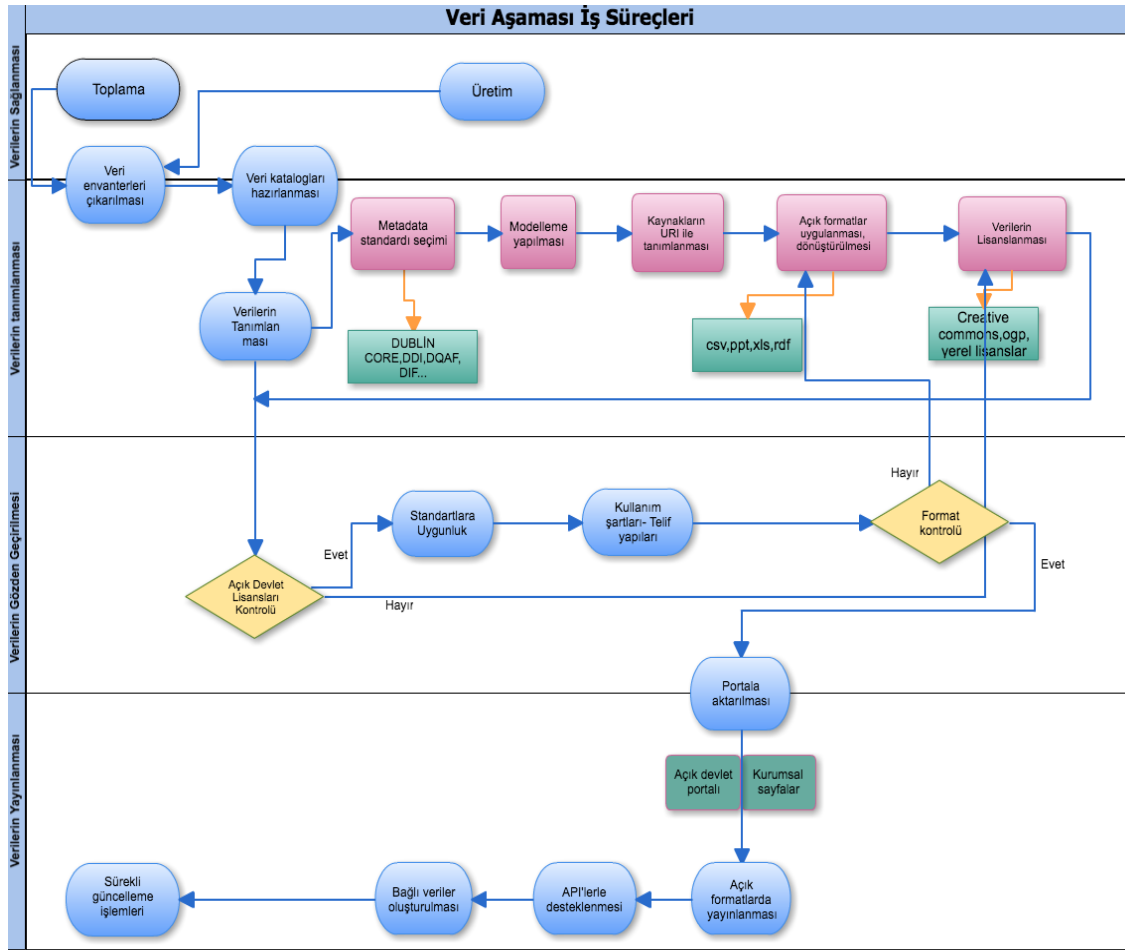

Şekil 34. Verilerin yayınlanması bileşeni

Açık formatlarda verilerin yayınlamasından sonra bağlantılı verilerin oluşturulması, son dönemlerde açık devlet girişimlerinde önemli bir konu olarak ele alınmaktadır. Farklı veri setlerinde bulunan verilerin bağlanması sağlamak ve tek bir erişim sağlamak amacıyla ortaya çıkan bağlantılı verilerin (Kalampokis, Tambouris ve Tarabanis, 2011) gelecekte açık devlet girişimlerinin önemli bir ayağını oluşturacağı anlaşılmaktadır. Bu kapsamda kurumların ilgili bileşen çerçevesinde bağlantılı veriler oluşturulması çalışmalarının yapmaları gerekmektedir.

Son olarak literatürde devlet verilerinin yayınlamasında standart süreçlerin eksikliği (Janssen ve Zuiderwijk, 2012), net olmayan veya kısıtlayıcı kullanım koşullarının olması (Janssen, Charalabidis ve Zuiderwijk, 2012), ücretlendirilmelerin sistematik kontrollerinin yapılamaması (Ubaldi, 2013) veya yayınlanan veri setlerinin düzenli bir şekilde güncellenememesi, açık devlet verilerinin yayınlaması üzerine güncel problemler olarak sıralanmaktadır. Bu bağlamda modelde verilerin güncelleme süreçlerinin yürütülmesi yine bu bileşen çerçevesinde önerilebilir.

Genel olarak önerilen model çerçevesinde veri aşamasında uygulanması gereken iş süreçleri Şekil 35'te sunulmaktadır.

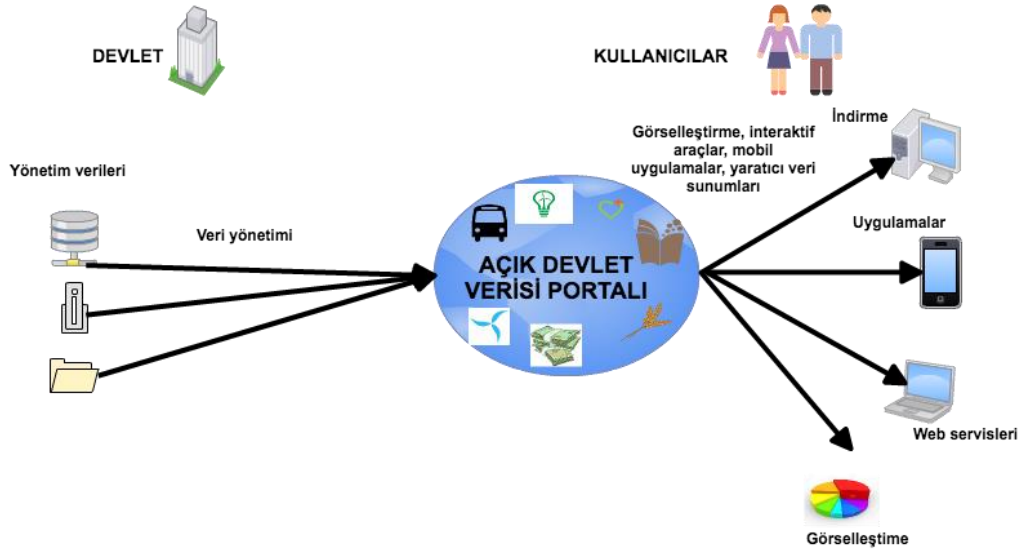
Şekil 35. Veri aşaması iş süreçleri

6.4. AÇIK DEVLET PORTALI, AÇIK DEVLET ETKİLERİ VE ETKİ DEĞERLENDİRME

6.4.1. Açık Devlet Portalı

Çalışmada buraya kadar olan kısımda açık devlet süreçlerini tanımlayan aşamalar ve bileşenler modellenerek anlatılmıştır. Bütünsel olarak sıralanan açık devlet süreçlerinin tüm aşamalarının birleşimi, açık devlet ekosistemini oluşturmaktadır. Açık devlet veri portalları açık devletin en önemli bileşenlerindedir. Nitekim literatürde yapılan çalışmalara bakıldığında açık devlet verilerinin merkez bir portaldan sunulmasının önemi ve gerekliliği de vurgulanmaktadır (Jetzek, 2015). Dünyada açık devlet uygulamaları çerçevesinde birçok devletin verilerini söz konusu portallardan sundukları bilinmektedir. Araştırmada Türkiye’de de açık devlet kapsamında yayınlanan temel stratejilerden birisi olan Kalkınma Bakanlığı’nın yayınladığı 2015-2018 Bilgi Toplumu Stratejisi ve Eylem Planı’nda da Veri.gov.tr portalının hizmete sunulacağına hedeflendiği görülmektedir (Kalkınma Bakanlığı, 2015). Bu bağlamda model önerisinde merkezi açık devlet

portalının oluşturulması ve kullanıma açılması önemli görülmektedir. Şekil 36 kapsamında tasvir edilen açık devlet portalı yapısına bakıldığında, portalın kullanıcılar ile devlet arasında bir etkileşim oluşturduğu görülmektedir. Açık devlet portalı kamu sektörünün ürettiği ve topladığı verilerin, veri yönetimi uygulamaları kapsamında hazırlanarak kullanıcılara açık formatlarda sunulduğu yapıyı ifade etmektedir. Bu portal aracılığı ile sunulan veriler kullanıcılar tarafından kullanılabilen ya da yeniden kullanılabilir. Dünyada açık devlet veri portalları incelendiğinde Open Knowledge tarafından hazırlanan ve geliştirilen veri portalı oluşturmaya yarayan açık kaynak kodlu yazılım olan CKAN'ın yaygın olarak açık devlet portallarında kullanıldığı gözlenmektedir. Bu bağlamda modelde oluşturulacak olan veri portalı için uygun altyapıların belirlenmesi ve kullanılması önemli görülmektedir.

Şekil 36. Açık devlet verisi portalı

6.4.2. Açık Devlet Etkileri ve Etki Değerlendirme

Çalışmada ortaya konulan model (Şekil 21) çerçevesinde, açık devlet portalında açık lisanslar aracılığı ile yayımlanan verilerin kullanımları ve yeniden kullanılmaları sonucunda sağlanması beklenen faydalar dört başlıkta sıralanabilir. Bu çerçevede ilk olarak politik çevre açısından olası beklenen faydalar değerlendirildiğinde; açık devletin kamu yönetimleri ile sivil toplum arasında engelleri azaltan, etkileşimi artıran (Eaves, 2010) yapısı nedeniyle kamu hizmetlerindeki verimliliği, etkinliği ve yenilikleri artırabileceği dile getirilebilir. Diğer yandan şeffaf yönetim süreçlerinde yönetimlerin hesap verilebilirlik sorumlulukları netleşmektedir. Ayrıca açık verinin kamu organlarının karar verme yetkinliğini artıracığından söz edilebilir.

Açık devlet modelinin temel getirilerinden bir tanesi de ekonominin geliştirilerek değer yaratılmasıdır. Bu çerçevede verilerin ticarileştirilerek ekonomiye kazandırılmasının yanı sıra, verilerin üçüncü kişiler tarafından kullanılarak ve yeniden kullanılarak oluşturulan uygulamaların da ekonomik değer sağlayacağı beklenmektedir.

Açık devlet modelinden sosyal çevre açısından beklenen değerlere bakıldığında, açıklığı sağlanan devlet verilerinin kamuya açılması ile birlikte yönetimlerde şeffaflığın ve hesap verilebilirliğin artırılması beklenmektedir. Diğer yandan açılan verilerle birlikte vatandaşların yönetimlere katılımlarının artırılması ve bu bağlamda demokrasinin güçlenmesi beklenen sosyal değerlerdendir. Vatandaşların kamu yönetime dahil olması, yalnızca pasif kullanıcı olarak değil aynı zamanda içeriğe ve hizmetlere katkı sağlayan bir konuma yükseltmelerini sağlayacaktır.

Araştırmamızda model önerisi çerçevesinde ele alınan son aşama etki değerlendirme aşamasıdır. Açık devlet süreç ve uygulamalarının değerlendirilmesi, uygulamaların ve sonuçlarının etkilerinin belirlenmesi sürdürülebilirlik açısından önemlidir. Etki değerlendirilmesi uygulama süreçlerinde karşılaşılan sorunlara yönelik önlem alınması, ihtiyaçların belirlenerek uygulamaların geliştirilmesi açısından gerekli görülmektedir. Bu çerçevede etki değerlendirmeleri kurumlara, kurum personellerine ve açık devlet kullanıcılarına yapılabilir. Bu noktada elde edilen bilgiler, açık devlet süreçlerinin her aşamasında karşılaşılan sorunları ortaya konarak önlem alınmasını sağlayacaktır. Böylece açık devlet uygulamalarının etkinliği, verimliliği ve sürdürülebilirliği sağlanabilecektir.

7. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Açık devlet farklı uzmanlık alanları ile birlikte düşünülmesi gereken bir konudur. Bu çerçevede bilgi profesyonelleri, büyük ve küçük ölçekli ulusal kurumlar, girişimciler, sivil toplum kuruluşları, akademisyenler ve vatandaşların eşgüdümlü çalışarak, ilgili süreçleri yönetmesi gerekmektedir. Günümüzde kamu verilerinin sosyal ve ekonomik değere dönüşmesi, toplumsal kalkınmanın önemli bileşenleri arasında yer almaktadır. Bu noktada, birçok ülke konuya yönelik politik ve yasal düzenleme, strateji belgesi, teknik altyapı çalışmaları ve girişimleri vardır. Bu çerçevede açık devlet girişiminin genel bir yol haritasının çizilmesi ve adımlarının netleştirilmesi önemlidir. Ancak, açık devlet girişimleri kapsamında politik ve yasal düzenlemelerin geliştirilmesi, kurumsal koordinasyonun sağlanması, açık devlet verilerinin tanımlanması ve verilerin yönetilmesi konularında sorunlar ve engeller yaşanabilmektedir. Bu durum uygulamaların etkililiğini ve sürdürülebilirliğini olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Bu çerçevede açık devlet süreçlerinin ulusal ve kurumsal boyutta planlanması, yasal ve politik düzenlemelerin yapılandırılması, verilerin etkin şekilde yönetimine dair plan, strateji, model ve rehberlerin yapılandırılması önemlidir. Türkiye’de açık devlet süreçleri değerlendirildiğinde, dünyada yaklaşık son 10 yıldır yaygın olarak yürütülmesine, yönetimler açısından önemli görülmesine ve politik bir değer haline dönüşmesine karşın, ülkemizde konuyla ilişkili gelişmelerin başlangıç seviyesinde olduğu söylenebilir. Ülkemizde yayımlanan strateji ve eylem planlarında kamu verilerinin açılması hedefine yönelik adımlar atılması gerektiği öngörülmesine karşın, konunun net bir sahiplik ve adlandırmayla ele alınmadığı anlaşılmaktadır. Bu çerçevede, açık devlet uygulamalarına yönelik yasal ve politik düzenlemeler, teknolojik altyapı, uygulama modellerinin geliştirilmesi, veri yönetim uygulamalarının yapılandırılması ve konuyla ilgili farkındalık sorunlarının bulunduğu dikkati çekmektedir.

Çalışmamızda Türkiye’de açık devlet ve açık devlet verisi süreçlerini betimlemek amacıyla 21 kurum analiz edilmiştir. Bu kurumlar, açık devlet süreçlerinde veri sağlayabilecek, mevcut e-devlet portalında yer alan Bakanlıklar, kurumlar ile Kalkınma Bakanlığı tarafından yayımlanan 2015-2018 Bilgi Toplumu Stratejisi ve Eylem Planının 8. Ekseni olan “Kamu Hizmetlerinde Kullanıcı Odaklılık ve Etkinlik” başlığını taşıyan 67.

maddede iş birliği yapması beklenen kurumlardır. Analiz sonuçlarında mevcut açık devlet süreçlerine yönelik aşağıdaki sonuçlar ortaya konmuştur.

Türkiye’de kurumlarda kamu verileri ulusal bağlamda ortak bir platformdan sunulmamakta, bazı kurumlarda veriler farklı formatlarda kurum web portalları üzerinden erişime açılmaktadır. Verilerini erişime açan kurumların çoğu, yürüttüğü açık devlet hizmetlerine yönelik strateji, yasal ya da idari düzenlemeye sahip değildir. Kurumlarda ülke çapında açık devlet uygulamalarına yönelik temel teşkil edebilecek güncel stratejilerden haberdarlık durumu düşük seviyelerdedir. İlgili düzenlemelerden haberdar olan kurumların çoğu aynı zamanda strateji belgelerinde açık devlet uygulamalarından sorumlu kurumlardır. Bu çerçevede diğer kurumların açık veri çalışmalarından yeterince haberdar olmamaları önemli bir soruna işaret etmektedir. Kurumlarla yapılan birebir görüşmelerde de, açık veri uygulamalarına ilişkin politikalarının olmadığı anlaşılmıştır. Analiz edilen kurumların iş süreçlerinde en çok, 2015-2018 Bilgi Toplumu Stratejisi ve Eylem Planında sorumlu kurumlar arasında geçen Başbakanlık ve Maliye Bakanlığı ile etkileşim halinde oldukları anlaşılmaktadır. Uluslararası girişimlerde konuya yönelik otorite düzenlemeler, rehberler, kılavuzlar vb. oluşturan kurumlar arasında milli arşivler yer almaktadır. Türkiye’de analiz edilen kurumların Devlet Arşivleri ile etkileşimlerinin son derece az olduğu görülmektedir.

Açık devlet süreçlerinin etkin bir şekilde yürütülmesinde teknik, politik, yönetsel, kültürel, yasal, kurumsal, finansal altyapı ve yeterlilikler önemli bileşenlerdir. Bu bileşenlerin yetersizliği ise süreçlerin yürütülmesine yönelik engeller ortaya çıkaracaktır. Araştırmamızda kurumların söz konusu engeller kapsamında değerlendirmeler yapıldığında; kurumların genel ve kurumsal düzeyde politik düzenlemelere ve uygulama modellerine ihtiyaç duydukları anlaşılmaktadır. Sonuçlar ayrıca kurumlarda açık verilerin tanımlanması, verilerin kullanımı ve yeniden kullanımı, üst verilerin tanımlanmasına yönelik düzenleme eksikliklerini ortaya koymaktadır. Genel ve özel politikaların olmamasının kurumların devlet verilerine yönelik farklı uygulamalarda bulunmalarına neden olduğu ve konuya yönelik farkındalık eksikliği yarattığı anlaşılmaktadır. Bu durum açık devlet süreçlerinin etkin olarak uygulanması ve sürdürülebilirliğine yönelik engel de teşkil etmektedir.

Kurumlar, birbirleriyle çelişen yasaların devlet verilerinin kullanılabilirliğini ve yeniden kullanılabilirliğini etkilediğini düşünmektedir. Bu çerçevede farklı kanunlarda geçen verilere yönelik hükümlerin, süreçlerin bütünlüğü ve etkinliğini azalttığı anlaşılmaktadır. Mevcut yasal düzenlemelerde konu bütünlüğünün sağlanması adına güncellemeler yapılması gerekmektedir. Sonuçlar, açık devlet süreçlerine temel teşkil eden Bilgi Edinme

Kanun'unun, açık devlet verileri ve uygulamalarını kapsamamasının, önemli bir sorun teşkil ettiğini göstermektedir. Bu çerçevede kurumların, açık devlet verilerinin tanımlandığı, kullanım koşullarının belirlendiği, veri sahiplikleri ve haklara yönelik düzenlemelerin yapıldığı çerçeve düzenlemelere ihtiyaç duydukları anlaşılmaktadır. Açık devlet uygulamalarının temel kanunu olan Bilgi Edinme Kanunu genel olarak kurumlarda uygulanmaktadır. Kurumlar Bilgi Edinme Kanunu yanı sıra Kişisel Verilerin Korunması Kanunu, internet düzenlemeleri, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu ve kurumsal iş süreçlerinde özel hizmet konularına yönelik kanun ve düzenlemelerin de (özellikle kurumsal verilerinin kullanımına yönelik) etkili olacağını düşünmektedir. Bu durum kurumlarda açık devlet uygulamalarına yönelik söz konusu kanunlarda güncellemeye ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir. Kurumlar vatandaşların bilgi edinme taleplerini genel olarak web sayfaları üzerinden talep formları, basılı başvurular veya BİMER vasıtası ile karşılamaktadır. Açık devlet verisi uygulamalarının önemli bir bileşeni olan kişisel veriler konusunda kurumlarda ayrı bir politika oluşturulmadığı, ancak 2016 yılında çıkan 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu kapsamında işlemlerin yürütülmeye çalışıldığı anlaşılmaktadır. Fakat Kanun'da geçen kişisel verilerin işlenmesine yönelik süreçlerin bütünüyle uygulanması sınırlı kalmaktadır. Bu bağlamda kurumların kişisel verilerin işlenmesine yönelik iyileştirmelere ve eğitim çalışmalarına gereksinim duydukları anlaşılmaktadır.

Açık devlet süreçlerinin önemli konularından bir diğeri de kamu verilerinin ticari olarak kullanılabilmesi ve kamu verilerinin fiyatlandırılmasıdır. Araştırmamızda kurumlarda verilerin ticari olarak kullanılmasına yönelik düzenlemelerin olmadığı anlaşılmaktadır. Diğer yandan kurumlar ticari formda sunulabilecek veriler arasında çoğunlukla coğrafi veriler ve ulaşım verilerini görmektedirler. Genel olarak kurumların açık devlet verilerinin yönetimi, açık devlet süreçlerine yönelik yasal ve politik düzenlemelerinin geliştirilmesine ihtiyaç duydukları anlaşılmaktadır.

Genel uygulama ve düzenlemelerin yanı sıra kurumlarda yönetsel, politik, yasal ve teknik altyapılara yönelik sonuçlar değerlendirildiğinde; kurumlarda büyük oranda açık devlet süreçleri ve açık devlet verisine yönelik herhangi bir plan, politika ve stratejisinin bulunmadığı ortaya çıkmıştır. 2015-2018 Bilgi Toplumu Stratejisi ve Eylem Planı çerçevesinde sorumlu sayılan kurumlarla yapılan görüşmelerde başlangıç seviyesinde çalışmaların yürütüldüğü anlaşılmaktadır. Bu bağlamda analizlere göre iş süreçlerinde açık devlet uygulamalarına yönelik kurumsal iş planlamalarının düşük oranda yapıldığı, görevlendirme ve sorumlulukların belirlenmediği anlaşılmaktadır. Kurumlarda açık devlet

süreçlerinin yürütülmesine yönelik yazılı politikalara ihtiyaç duyulduğu belirtilmektedir. Bu bağlamda kurumlar açık devlete yönelik bilgi düzeylerini yetersiz görmektedirler.

Analizlere göre kurumlarda kurumsal verilerin güvenliği, arşivlenmesi, korunması gibi konulara yönelik kurumsal nitelikte düzenlemelerin varlığı anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra açık devlet verisi olarak sunulabilecek verilere yönelik ise düzenlemelerin çok az seviyede olduğu görülmektedir. Kurumlarda açık devlet verilerinin kullanımı ve yeniden kullanımı süreçlerinde, verilerin kullanım şartları ve lisanslamaları konusunda herhangi bir açık lisans kullanılmamakta ve kullanım şartları çok az kurumda sunulmaktadır. Bu durum kurumlarda açık devlet verilerinin kullanımı ve yeniden kullanımı ile açık devlet lisanslarının kullanımına yönelik farkındalık eksikliklerini ortaya koymaktadır. Kurumlarda genel olarak veri sorumluluklarının Bilgi İşlem Birimlerine teknik düzeyde verildiği görülmektedir. Açık devlet süreçleri ve açık devlet verilerinin yönetimine yönelik özel sorumluluk birimleri bulunmamaktadır.

Araştırmaya göre kurumların önemli bir bölümü bilgi ve iletişim teknolojileri kullanımında yeterli kapasitededir. Ancak veri yönetimi süreçlerine yönelik kendilerini daha az yeterli gördükleri anlaşılmaktadır. Kurumlarda söz konusu süreçlere yönelik eğitim olanaklarının yaygın olmadığı anlaşılmaktadır. Bu durum kurumlarda veri yönetimi süreçlerine yönelik eğitim eksikliklerini göstermektedir. Kurumların açık devlet uygulamalarına geçiş kapsamında çalışmaları değerlendirildiğinde, kullanıcı araştırmalarının yapılması, akademik uzmanlardan destek ve görüş alınması, kurumsal verilerin analizi gibi doğrudan açık devlet uygulamalarına geçiş sürecinde etkin olabilecek çalışmaların çok az seviyede yapıldığı ortaya çıkmaktadır.

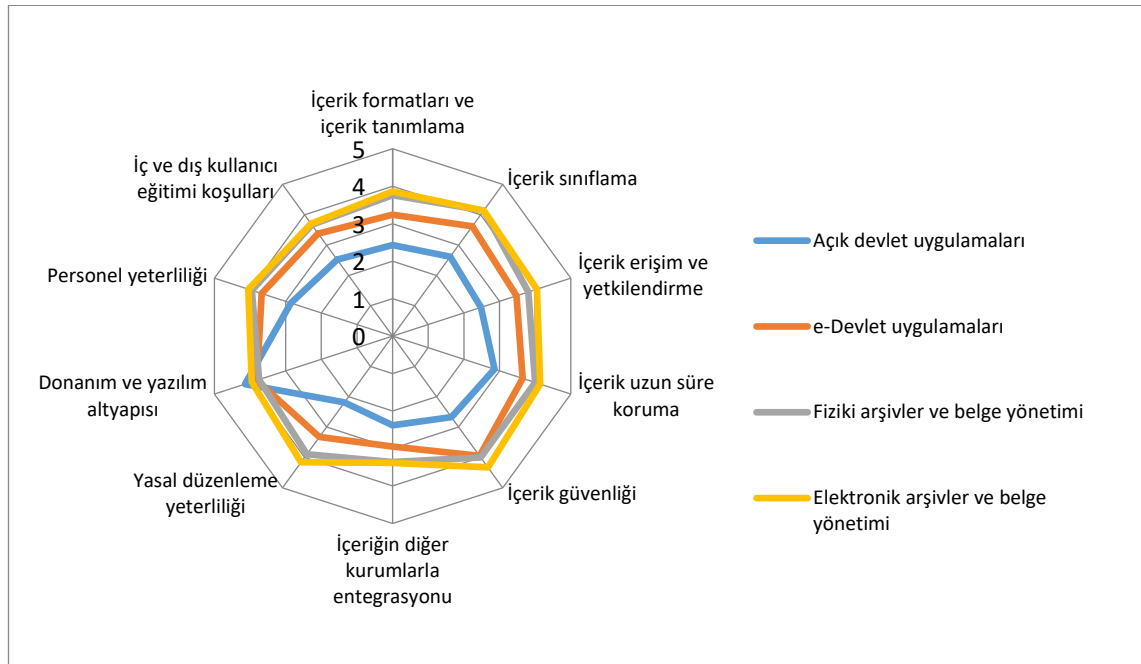
Açık veri süreçlerinin yürütülmesinde mali koşullar ve insan kaynakları önemli unsurlardır. Bu bağlamda kurumlar da ekonomik ve mali koşulları söz konusu süreçlere yönelik önemli faktörler olarak görmektedirler. Analiz edilen kurumların genel olarak ülkede büyük ölçekli ve karar verici kurumlar olmaları nedeniyle açık devlet süreçlerinde finansman kaynaklarının kurum olanakları ile sağlanabileceği anlaşılmaktadır.

Kurumların açık devlet süreçlerine yönelik mevcut insan kaynakları değerlendirildiğinde, mevcut iş süreçlerinde personel sayılarının yeterli görülmesine karşın nitelik olarak personel ihtiyacının yüksek olduğu ortaya çıkmaktadır. Bununla birlikte kurumlar personellerini e-devlet uygulamalarında ve kurumsal bilgi sistemlerinin yürütülmesinde yeterli görmektedirler. Diğer yandan açık devlet uygulamaları olarak anılan süreçlerde çok az kurumda bu kapsamda değerlendirilebilecek uygulamalar olduğundan, konuya yönelik personel niteliklerinin yetersiz olduğu söylenebilir. Bununla birlikte kurumlarda genel olarak

personelin açık devlet uygulamalarına yönelik farkındalık düzeylerinin düşük olduğu ortaya çıkmaktadır. Yukarıdaki sonuçların ortaya çıkışında, kurumlarda konuya yönelik eğitimlerin yürütülmeişinin etkili olduğu düşünülmektedir.

Kurumlar açık devlet süreçlerine yönelik kültürel ve kurumsal engeller arasında, kamu çalışanları, kamu işbirlikçileri ve toplumda açık devlet verisi ve açık devlete yönelik farkındalık eksikliğini görmektedirler. Kurumsal engeller çerçevesinde çalışanların konuya yönelik nitelik eksiklikleri, kurum içerisindeki farklı birimlerin farklı çalışmaları, kurumsal strateji eksiklikleri de önemli sorunlar olarak ortaya çıkmaktadır. Sonuçlar kurumların engel olarak tanımladıkları alanlara yönelik güncelleme ve iyileştirme çalışmaları yapmaları gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Kamu hizmetlerinin daha etkili ve hızlı bir şekilde yürütülmesi, e-devlet ve açık devlet süreçlerinin amaçları arasındadır. Açık devlet hareketleri ise e-devlet yapılarının bir uzantısı olarak düşünülmektedir. Açık devlet, e-devlet, fiziksel ve elektronik arşivler ve belge yönetimi uygulamalarının kurumlarda yürütülen mevcut koşullarına yönelik analiz sonuçları aşağıda değerlendirilmektedir (Şekil 37).

Şekil 37. Açık devlet, e-devlet, fiziksel arşivler, elektronik arşivler ve belge yönetimi çerçevesinde kurumsal koşullarda yeterlilikler

Şekil 37'ye göre kurumların belirlenen konular kapsamında kendilerini en fazla elektronik arşivler, fiziki arşivler ve belge yönetimi uygulamalarında yeterli gördükleri anlaşılmaktadır. Kurumlar içeriğe yönelik işlemler, içerik güvenliği, içeriğin uzun süre korunması, personel yeterlilikleri gibi başlıklarda mevcut koşullarını fiziki arşivler,

elektronik arşivler ve belge yönetimine yönelik iyi durumda bulmaktadırlar. Bu sonucun söz konusu yapıların nispeten daha uzun zamanlardan beri kurumlarda kullanılıyor olmasıyla ve nispeten sorunların daha aza indirgenmiş olmasıyla ilgili olduğu düşünülmektedir. Diğer yandan, kurumların kendilerini verilerin yönetim süreçleri olan içerik formatları ve tanımlamaları, içeriğin sınıflanması, uzun süre korunması, yeniden erişimi, birlikte çalışabilirliği gibi başlıklarda kendilerini en fazla açık devlet uygulamaları açısından yetersiz gördükleri anlaşılmaktadır. Kurumlar genel olarak bütün uygulamalara yönelik donanım ve yazılım altyapılarını yeterli bulmaktadır. Sonuçlardan ayrıca kurumların personel yeterliliği, iç ve dış kullanıcıların eğitimi ve yasal düzenlemelere yönelik açık devlet uygulamalarında eksiklik hissettikleri anlaşılmaktadır.

Şekil 37'deki başlıklar çerçevesinde kurumların nispeten birbirlerine yakın oranlarda akademik veya teknik destek ihtiyaçlarının olduğu anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra kurumlar en az fiziki arşivler konusunda akademik ve teknik desteğe ihtiyaç duyduklarını belirtirken, en fazla açık devlet uygulamaları, daha sonra e-devlet uygulamaları ve elektronik arşivler konusunda teknik ve akademik desteğe ihtiyaç duymaktadırlar.

Kurumların açık devlet verisi algılarına yönelik sonuçlar değerlendirildiğinde, büyük oranda açık devlet verisinin fayda sağlayacağını düşündükleri anlaşılmaktadır. Kurumlar açık devlet ve açık devlet verisi uygulamalarının en fazla, kamu hizmetlerinin daha verimli ve etkin sunumu, devletin şeffaflığının artması gibi konularda katkı sağlayacağını düşünmektedirler. Kurumların açık devlet uygulamalarının yönetime katılımın artırılması, karar verme süreçlerinde kamu ve devlet arasındaki işbirliğinin yoğunlaştırılması gibi faydalarına yönelik beklentileri sınırlı düzeydedir. Bu durum kurumlarda açık devlet verisinin genel amaçlarına yönelik farkındalığın nispeten daha fazla olduğunu ortaya koymaktadır. Ancak açık devletin uzun vadede sağlayacağı faydalara dönük, kurumlarda daha az farkındalık olduğu anlaşılmaktadır. Kurumlar genel olarak açık devlet süreçlerinde eğitimlerin sağlanması ve farkındalık çalışmalarına yönelik kendilerini yeterli görmemektedir. Bu durum kurumlarda açık devlete yönelik eğitim ve farkındalık çalışmalarının öncelikli konu olduğu ortaya koymaktadır.

Açık devlet uygulamalarının ana bileşenleri devlet verileridir. Bu bağlamda kurumlarda açık devlet verilerinin toplanması, ayıklanması ve yönetimine dönük çalışmaların yetersiz olduğu ortaya çıkmaktadır. Genel olarak Standart Dosya Planı, TS 13298 ve Birlikte Çalışabilirlik İlkeleri çerçevesinde uygulamaların yapılmaya çalışıldığı anlaşılmaktadır. Açık devlet verilerinin belirli bir prosedür ya da düzenleme çerçevesinde yapılandırılması gerekli görülmesine karşın, uygulamada gerçekleştirilmediği görülmektedir. Sonuçlar, kurumlarda

genel olarak kurumsal veriler ve açık devlet verisi olabilecek içeriğe yönelik düzenlemelere duyulan ihtiyacı ortaya koymaktadır. Verilerin yönetimine dönük teknik altyapıdan sayılabilecek donanım yeterliliği genel olarak iyi durumdadır.

Kurumlarda çoğunlukla açık devlet süreçlerinde öncelikli yer alabilecek veriler için bir ayıklama işlemi yapılmamaktadır. Genel olarak kurumlar, verilerin seçim süreçlerinde en fazla tamlığa ve ilk kaynaktan alınmış olmasına dikkat etmektedirler. Ancak verilerin telifinin sağlanması konusunda farkındalık düzeyi düşüktür. Kurumlar iş süreçlerine dönük verileri sınıflandırmakta ancak açık devlet verilerini büyük oranda sınıflandırmamaktadır. Verilerin üst veri tanımlamaları iş süreçlerinde yürütülmesine rağmen açık devlet verileri için yapılmamaktadır. Sonuçlar kurumlarda açık verilerin ayıklanması, sınıflandırılması, tanımlanması uygulamalarında eksikliklerin olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda kurumların veri modellemeleri, konu rehberleri gibi teknik dokümanlar çerçevesinde mevcut koşullarını geliştirmeleri gerektiği ortaya çıkmaktadır.

Kurumlar verilerini büyük oranlarda dijital ortamlarda tutmalarına rağmen, söz konusu verilerin yeniden kullanılabilir formatlarda sunulma oranları oldukça düşüktür. Bu durumun açık devlet verisinin tanımında yer alan yeniden kullanılabilirlik bağlamında sorun yaratabileceği düşünülmektedir. Analizler kurumlarda verilerin büyük oranda yapılandırılmamış kapalı formatlarda (ppt, doc, pdf, tiff gibi) tutulduğunu ortaya koymaktadır. Bu çerçevede sonuçlar kurumların açık devlet verisi uygulamalarına dönük süreçlerde, veri dönüştürme işlemlerine ihtiyaç duyacaklarını ortaya çıkarmaktadır. Kurumlar kurumsal web sayfaları üzerinden istatistikler ve araştırmalar gibi verilerini kamu kullanımına sunabilmektedirler. Buna rağmen sunulan verilerin yorumlanmış ve genellikle PDF formatında veriler olduğu dikkati çekmektedir. Yeniden kullanılabilir formatlarda veriler sunulan kurum sayısı oldukça azdır. Analizler ayrıca kurumlarda tutulan kişisel verilerin sunumlarında yararlanılabilecek olan kişisel verilerin anonimleştirilmesi işlemlerine yönelik uygulama farkındalıklarının olmadığı sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

Kurumlar veri kataloglarının oluşturulmaması ve bu bağlamda veri setlerinin tanımlanmaması, verilerin yeniden kullanılabilir formatlarda tutulmamış olmasını açık devlet sürecinde önemli sorunlardan görmektedir. Bu bağlamda veri varlıklarının ortaya konulması çalışmaları, veri kataloglarının hazırlanması, verilerinin dönüştürülme çalışmalarının yapılması ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Bunun yanı sıra ortak bir veri portalının eksikliğinin farklı kurumlarda farklı veri uygulamalarına neden olduğu anlaşılmakta ve süreçlere yönelik standardizasyonun sağlanamadığı sonucunu ortaya koymaktadır.

Çalışmada yukarıda sıralanan sonuçlar doğrultusunda; *“Türkiye’de kamu kurumlarını açık devlet uygulamalarına hazırlayacak net bir politika ve genel uygulama modeli oluşturulmadığı için; konuya ilişkin farkındalık yaratılamamakta, açık devlet uygulamalarına yönelik içeriğin tanımlanması ve yönetimine ilişkin süreçler yapılandırılmamakta ve bu çerçevede politik, teknik ve hukuksal altyapı eksiklikleri yaşanmaktadır”* şeklinde belirlenen temel hipotez doğrulanmıştır.

Çalışmada ortaya çıkan sonuçlar ayrıca:

- *“Kurumsal işleyişte açık devlet verisi kapsamında değerlendirilecek verilerin belirlenmesinde farklılıklar bulunmaktadır.*
- *Kurumsal süreçlerde açık veri ve açık devlet uygulamaları bağlamında verilerin kullanım hakları ve erişim yönetimi gibi konularda belirsizlikler bulunmaktadır.*
- *Kurumları birbirine bağlayan ortak iletişim sisteminin olmayışı, kurumların birbirinden bağımsız çalışmasına ve açık devlet uygulamalarına yönelik standardizasyon sağlanamamasına neden olmaktadır.*
- *Açık devlet uygulamalarında yasal, teknik ve politik altyapı, eğitim, farkındalık gibi konularda yetersizlikler bulunmaktadır.*
- *Kurumlarda açık devlet süreçlerine yönelik verilerin ortaya konmasında, verilerin seçimi, ayıklanması, dönüştürülmesi, işlenmesi, paylaşımı, açık formatların kullanımı veri yönetimi süreçlerini kapsayan teknik ve politik standartlara ihtiyaç duyulmaktadır”* şeklinde belirlenen alt hipotezler de doğrulanmıştır.

Açık devlet uygulamalarında yasal ve politik düzenlemeler oluşturulması, uygulama modellerinin geliştirilmesi, devlet verilerinin açılması süreçlerinde veri yönetimi uygulamalarının yapılandırılması, rehberlerin hazırlanması süreçlerin etkin uygulanabilirliğine yönelik yol gösterici çalışmalardır. Bu kapsamda çalışmamızda Türkiye’de açık devlet uygulamaları ve kamu verilerinin açılması süreçlerinde yararlanılmak üzere bir model önerisi sunulmaktadır. Model oluşturulurken konuya ilişkin ulusal ve uluslararası standartlar, uygulama örnekleri, benzer model çalışmaları, idari ve yasal süreçler ile açık devlet girişimleri değerlendirilmiştir. Modelin tasarımında incelenen uluslararası girişimler ve yararlanan kaynaklar dikkate alındığında, Türkiye’de modelde belirtilen aşamaların bir çoğunda eksikliklerinin bulunduğu ortaya çıkmaktadır. Bu kapsamda çalışmamızda elde edilen sonuçlar çerçevesinde Türkiye’de açık devlet süreçleri ve açık devlet veri uygulamalarına yönelik geliştirilen öneriler politika ve düzenleme, organizasyonel ve veri uygulamalarına yönelik öneriler başlıkları altında aşağıda sıralanmaktadır:

Politika ve düzenleme önerileri

- Öncelikle açık devlet uygulamalarının ülke çapında uygulanabilirliği ve etkililiğinin sağlanabilmesine dönük politik olmalı ve konuyla ilgili bir “Açık Devlet Direktifi” hazırlanmalıdır. Bu direktif kapsamında açık devlete yönelik genel ülke politikası oluşturulmalıdır.
- Strateji ve eylem planlarında belirlenen sorumlu kurumlar öncülüğünde, açık devlet süreçlerinin ayrıntılarına yer veren bir “Açık Devlet Stratejisi” hazırlanmalıdır. Stratejinin hazırlanması sürecince kamu, özel sektör, üniversite ve sivil toplum örgütü işbirliği sağlanmalıdır. Konuya yönelik farkındalık çalışmaları kapsamında paydaş toplantıları yapılmalıdır.
- Devlet verilerinin paylaşımı, şeffaflığı ve yeniden kullanımına yönelik politika, mevzuat ve yasa çalışmaları yapılmalıdır. Bu kapsamda mevcut bilgi erişim düzenlemeleri (Bilgi Edinme Kanunu, Kişisel Verilerin Korunması Kanunu, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu vd.), açık devlet veri tanımlamaları, veri kullanım koşulları, veri kullanım sınırlılıkları gibi unsurları kapsayacak biçimde güncellenmelidir. Kurumların verilerini açık formatlarda yayınlatabilmelerine yönelik çalışmalar yapılmalıdır.
- Devlet verisi kapsamındaki varlıkların belirlenebilmesi ve değerlendirilebilmesine dönük veri envanter çalışması yapılmalıdır. Bu kapsamda veri envanter bilgileri farklı kamu kurumlardan yetkililerin oluşturulacağı bir komisyonca değerlendirilmelidir.
- Devlet verileri yeniden kullanılabilir formatlarda sunulmalı, isteğe bağlı kalmadan proaktif olarak yayınlanmalıdır.
- Veri kataloglarının hazırlanması ve veri yönetimi kapsamında, veri standartları ve rehberler (kalite, metadata vb.) hazırlanmalıdır. Bu süreçlerde uzman kurumlar ve üniversitelerin Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümlerinden destek alınarak komisyon ve alt komisyonlar oluşturulmalıdır. Konuya yönelik örnek teşkil edebilecek girişimlerde standartlar ve rehberler oluşturma bağlamında milli arşivlerin konumu önemlidir. Bu kapsamda Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü'nün rol ve sorumluluklarının açık devlet süreçlerinde düzenlenmesi önerilmektedir.
- Açık devlet verilerinin kullanımı ve yeniden kullanımına yönelik açık lisansların belirlenmesi (Creative Commons, Open Data Commons, vb.) veya yeniden oluşturulması çalışması yapılmalıdır.
- Açık devlet uygulamaları, açık devlet verileri kapsamında ilgili konu başlıklarında kurumların, vatandaşların, sivil toplum örgütlerinin farkındalıklarını artırmaya yönelik bilgilendirme toplantıları düzenlenmelidir. Bu süreçlerde sivil toplumun yönetimlere

katılımlarını destekleyecek, yönetim ve paydaşlar arasında diyalog mekanizmaları geliştirilmesine yönelik düzenleme çalışmaları yürütülmelidir.

- 2015-2018 Bilgi Toplumu Stratejisi ve Eylem Planında uygulama adımlarından birisi olarak görülen ulusal açık devlet portalının (veri.gov.tr) aktif kullanımına yönelik düzenlemeler ve çalışmalar yapılmalıdır. Bu kapsamda kurumların ilgili portale veri sağlamaya başlamalarına yönelik düzenlemeler oluşturulmalıdır.

Organizasyonel düzeyde öneriler

- Açık devlet süreçlerinin etkinliğini sağlamak adına genel düzenlemelerin yanı sıra açık devlete yönelik kurumsal planlamalar yapılmalıdır. Bu kapsamda veri politikaları, personel politikaları, kurumsal sorumluluklar, zamanlama planlamaları gibi bileşenler açıklanmalıdır.
- Kurumsal süreçleri yerine getirmek üzere belirlenen sorumluluklar kapsamında personel eğitimleri sağlanmalıdır. Bu çerçevede uzman kuruluşlardan konuya yönelik akademik destek sağlanmalıdır.
- Kurumsal verilerin güvenliği gizliliği, güncelliğinin sağlanması ve verilerin tanımlanmasına yönelik uygun teknik alt yapılar oluşturulmalıdır.

Veri uygulamalarına yönelik öneriler

- Açık devlet verilerinin başlıklandırılmaları ve kategorizasyonuna yönelik veri katalogları oluşturulmalıdır.
- Katalogda yer alan veri setlerinin erişilebilirliğinin etkinleştirilmesinde esnek ama genişleyebilir formatta metadata alanları geliştirilmelidir. Bu kapsamda metadata etiketleme alanları geliştirilirken konuya dönük uluslararası uygulamalardan (Dublin Core, DDI, DQAF, DIF gibi) ve ulusal düzenlemelerden Standart Dosya Planı, TS 13298, E-Yazışma Teknik Rehberi'nden yararlanılmalıdır.
- Verilerin uluslararası açık standartlara uygun olarak yönetimlerinin ve yapılandırılmalarının sağlanması önemlidir. Bu kapsamda konuya yönelik otorite kurumlarca desteklenen açık standartlar değerlendirmelidir.
- Kurumlarda kapalı formatlarda tutulan verilerin açık formatlara dönüştürülmesine yönelik işlemler yürütülmelidir.
- Verilerin belirlenen açık lisanslar kapsamında tanımlamaları yapılarak entelektüel kullanım koşulları belirlenmelidir.

- Çalışma kapsamında geliştirilen Türkiye’de Açık Devlet Uygulamaları ve Kamu Verilerinin Açılması Süreçlerine Yönelik Model, açık devlete geçiş süreçlerinde yararlanılmak üzere konuya ilişkin aşamaların tanımlanması, kullanılacak verilerin yönetim stratejilerine (tanımlama, dönüştürme, sınıflandırma, yayınlama) karar verilmesi süreçlerinde kullanılmalıdır.

Açık devlet girişimleri günümüzde birçok ülkede etkin bir şekilde yürütülmektedir. Açık devlet uygulamaları kapsamında kamu kullanımına açılan açık devlet verileri yönetimlerde şeffaflık, hesap verilebilirlik sağlamanın yanı sıra ekonomik bir değer olarak da önem kazanmıştır. Ülkemizde de açık devlet anlayışı kapsamında sunulacak uygulamaların uluslararası standartlara uygun doğru yapılandırılmış modellerle sunulması önemlidir. Açık devlet süreçlerinde farklı uzmanlık alanlarının açık devletin farklı boyutlarını ortaya koyan araştırmalar yapmaları, gelecek uygulamaların verimliliği adına önemli görülmektedir. Açık devlet uygulamalarına genel bir vizyon kazandırmayı amaçlayan bu çalışmanın, açık devlet uygulamaları için yol gösterici olması beklenmektedir. Bu kapsamda çalışma Türkiye’de açık devlete geçiş süreçlerinde yararlanılmak üzere, açık devlet uygulama aşamalarının tanımlanması, kullanılacak verilerin yönetim stratejilerine (tanımlama, dönüştürme, sınıflandırma, yayınlama) ilişkin bir yol haritası oluşturması ile sınırlandırılmıştır. Konuya ilişkin ileride yürütülecek çalışmalarda açık devlet verisi ve açık devlet uygulamalarına dönük yönetsel ve hukuksal süreçler incelenebilir, teknik boyutta yazılımların geliştirilmesi, veri yönetimi, güvenliği ve bilgi erişim sistemlerinin yapılandırılması çalışmaları yürütülebilir.

KAYNAKÇA

- Access to information laws. (2012). *Access to information laws: Overview and statutory goals*. 15 Mayıs 2016 tarihinde http://www.right2info.org/access-to-information-laws/access-to-information-laws#_ftnref7 adresinden erişildi.
- A Consultation on data policy for a public data corporation*. (2011) 19 Şubat 2017 tarihinde https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/310482/bis-11-1253-data-policy-for-a-public-data-corporation.pdf adresinden erişildi.
- Adalı, N. (2004). *Bilgi edinme hakkı*. Yayımlanmamış Bilim Uzmanlığı tezi. Kırıkkale Üniversitesi, Kırıkkale.
- Adli Sicil Kanunu. (2005). T.C. *Resmi Gazete*, Sayı: 25832,1 Haziran 2005.
- Afshar, M. ve Ahmad, K. (2015). A new hybrid model for electronic record management. *Journal of Theoretical and Applied Information Technology* 81(3), 489-495.
- Aichholzer, G. ve Burkert, H. (2004). *Public sector information in the digital age: Between markets, public management and citizens' rights*. Cheltenham: Edward Elgar.
- Akıllıoğlu, T. (1990). Yönetimde açıklık-gizlilik ve bilgi alma hakkı. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi* 46(3-4), 1-12.
- Akıllıoğlu, T. (1991). Anayasa mahkemesi yorumu üzerine düşünceler. *AİD* 24(1), 155-171.
- Akpınar, M. (2011). Gün ışığında yönetim açısından türk kamu yönetiminde açıklık ve şeffaflık sorunu. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 16(2), 235-261.
- Aktan, C. C. (2002). *Yolsuzlukla mücadele stratejileri*. Ankara: Hak-İş Yayınları.
- Alshehri, M. ve Drew, S. (2010). Challenges of e-Government services adoption in Saudi Arabia from an e-Ready citizen perspective. *World Academy of Science, Engineering and Technology* 66, 1053-1059.
- Ahn, M. J. ve Bretschneider, S. (2011). Politics of e-Government: e-Government and the political control of bureaucracy. *Public Administration Review* 71, 414-424.
- An, X. (2009). The Electronic records management in e-government strategy: Case studies and the implications. ICDNS' 2009. *International Conference on Networking and Digital Society* içinde (s.17-20). Guizhou: IEEE Computer Society.

- An, X., Sun, S. ve Zhang, W. (2011). Managing electronic records in e-government: current trends and future directions internationally. *2011 International Conference on Management and Service Science* içinde (s.1-5). Wuhan: IEEE Computer Society.
- Angelopoulos, S., Kitsios, F. ve Papadopoulos, T. (2010). Identifying critical success factors in e- Government: A new service development approach. *Transforming Government: People, Process and Policy*, 4(1), 95–118.
- ANKOS Açık Erişim ve Kurumsal Arşivler (2006). 13. Ekim 2016 tarihinde <http://www.ankos.gen.tr/acikerisim/index.html> adresinden erişildi.
- Arlı, M. ve Nazik, M. H. (2003). *Bilimsel Araştırmaya Giriş*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Arıcı, G. ve Kandur, H. (2016). Elektronik Belge Yönetim Sistemleri (EBYS) yazılımlarının geliştirilmesinin kurumsal Karar Destek Sistemleri (KDS) için önemi. F. Özdemirci, N. Özel, T. Çakmak, Z. Akdoğan ve B. Yalçınkaya, (yay. haz.). *e-BEYAS 2015 Sempozyumu: Kurumsal Belleklerin Geleceği: Dijitalleştirme-Elektronik Arşiv-Elektronik Belge Yönetimi: bildiriler* içinde (s.65-77). Ankara: Ankara Üniversitesi BEYAS Koordinatörlüğü.
- Article19 (1999). The Publics Right to Know: Principles on Freedom of Information Legislation. International Standart Series. 5 Mart 2017 tarihinde <https://www.article19.org/data/files/pdfs/standards/righttoknow.pdf> adresinden erişildi.
- Ashaye, O. R. ve Irani, Z. (2014). e-Government implementation benefits, barriers and risks: Evidence from Nigeria. *US-China Education Review B* 4(1), 13-25.
- Aydın, S. E. (2014). *AİHM içtihatları kapsamında kişisel verilerin kaydedilmesi suçu*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, İstanbul.
- Aydınoğlu, A.Ç. ve Yomralıoğlu, T. (2006). AB sürecinde türkiyede bölgesel-yerel ölçekte kurumsal veri kalitesinin irdelenmesi. *DİE 15 İstatistik ve Araştırma Sempozyumu Bildiri Kitabı* içinde. Ankara: DİE.
- Ayers, D. (2007). Evolving the link. *IEEE Internet Computing* 11(3), 94–95.
- Bailey, C.W. (2006). *What is open access*. 11Ekim 2016 tarihinde <http://digital-scholarship.org/cwb/WhatIsOA.pdf> adresinden erişildi.
- Bakici, T., Almirall, E. ve Wareham, J. (2013). The Role of public open innovation intermediaries in local government and the public sector. *Technology Analysis & Strategic Management* 25(3), 311-327.

- Balçı, A. (2005). *Sosyal bilimlerde araştırma: Yöntem, teknik ve ilkeler*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Baş, T. (2013). *Anket nasıl hazırlanır?*. Ankara: Seçkin.
- Başalp, N. (2004). *Kişisel Verilerin Korunması ve Saklanması*. Ankara: Yetkin Yayınları.
- Bates, J. (2011). This is what modern deregulation looks like: co-optation and contestation in the shaping of the UK's Open Government Data Initiative. *The Journal of Community Informatics* 8(2). 12 Haziran 2016 tarihinde <http://ci-journal.net/index.php/ciej/article/view/845> adresinden erişildi.
- Bayraktar, A. K. (2004). Bilgi edinme hakkı ve sır kavramı. *Hukuk, İşletme ve Maliye Bilimler Dergisi* 3(8).
- Beardsley, S. Enríquez, L. Grijpink, F. Sandoval, S., Spittaels, S. ve Strandell-Jansson, M. (2014). Building Trust: The Role of Regulation in Unlocking the Value of Big Data. *The Global Information Technology Report 2014* içinde (s.73-81) World Economic Forum.
- Bensghir, T. K. ve Leblebici D. N. (2001). Teknolojik Gelişmenin Örgütler ve Örgütsel Değişim Üzerindeki Yansımaları. *Amme İdaresi Dergisi*, 34.
- Beniger, J. R. (1986). *The Control Revolution: Technological and Economic Origins of the Information Society*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Benkler, Y. (2006). *The Wealth of Networks: How Social Production Transforms Markets and Freedom*. New Haven CT: Yale University Press.
- Bennett, C. (1997). Understanding ripple effects: the cross national adoption of policy instruments for bureaucratic accountability, *Governance*, 10(3). 213-233.
- Bennett, C. ve Raab, C. (2006). *The Governance of Privacy: Policy Instruments in Global Perspective*; Cambridge: Massachusetts Institute of Technology Press.
- Berlin Declaration on Open Access to Knowledge in the Sciences and Humanities. (2003). 12 Kasım 2016 tarihinde <http://www.zim.mpg.de/openaccess-berlin/berlindeclaration.html> adresinden erişildi.
- Berners-Lee, T. (2010). Linked Data. 8 Mart 2017 tarihinde <https://www.w3.org/DesignIssues/LinkedData.html> adresinden erişildi.
- Bertot, J.C., Jaeger, P.T., Shuler, J.A., Simmons, S.N. ve Grimes, J.M. (2009). Reconciling government documents and e-government: Government information in policy, librarianship, and education. *Government Information Quarterly*, 26, 433–436.

- Beth, S.N. (2011). *Peer to Policy*. 20 Nisan 2016 tarihinde <http://www.uio.no/english/research/interfaculty-research-areas/democracy/news-and-events/events/seminars/2011/papers-yale-2011/Yale-Noveck.pdf> adresinden erişildi.
- Bethesda Statement on Open Access Publishing. (2003). 21 Mart 2016 tarihinde <http://www.earlham.edu/~peters/fos/bethesda.htm> adresinden erişildi.
- BİMER (2017). *Başbakanlık iletişim merkezi*. 9 Ocak 2017 tarihinde <http://www.bimer.gov.tr/Forms/pgMain.aspx> adresinden erişilmiştir.
- Bilgi Edinme Kanunu. (2003). T.C. *Resmi Gazete*, Sayı: 25269, 24 Ekim 2003.
- Bizer, C.; Heath, T. Ve Berners-Lee, T. (2009). The story so far. *International Journal on Semantic Web and Information Systems*. 9 Aralık 2016 tarihinde <http://tomheath.com/papers/bizer-heath-berners-lee-ijswis-linked-data.pdf> adresinden erişildi.
- Björkstrand, G. ve Mustonen, J. (2006). Introduction: Anders Chydenius' legacy today. Juho Mustonen (yay. haz.). *The World's first freedom of information act* içinde (s.4-6). Kokkola: Anders Chydenius Foundation.
- Boserup, L. K. ve Christensen, J. P. (2005). *An introduction to openness and access to information*. Kopenhag: Danish Institute for Human Rights.
- Brown, A., Fishenden, J. ve Thompson, M. (2014). *Digitizing government: understanding and implementing new digital business models. business in the digital economy*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Brynjolfsson, E. ve Oh, J. (2012). The attention economy: measuring the value of free digital services on the Internet. *ICIS 2012. 33rd International Conference on Information Systems* içinde (s.1-6) Orlando: AIS.
- Budapest Open Access Initiative*. (2002). 26 Ekim 2016 tarihinde <http://www.soros.org/openaccess/read.shtml> adresinden erişildi.
- Bugaric, B. (2004). Openness and transparency in public administration: public law. *Wisconsin International Law Journal* 22(3), 483-521.
- Bureau of Communications Research. (2016). *Open government data and why it matters: A critical review of studies on the economic impact of open government data*. Department of Communications and the Arts: Avusturalya

- Burroughs, J.M. (2009). What users want: Assessing government information preferences to drive information services. *Government Information Quarterly* 26, 203–218.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2010). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. (6. baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınevi.
- Canöz, K. (2008). Kamuda Halkla İlişkilerin Yeni Yüzü: Bilgi Edinme Yasası. *Selçuk İletişim*, 5(3), 141-152.
- Capgemini Consulting. (2013). *The Open data economy. unlocking the economic value by opening government and public data*. 30 Kasım 2016 tarihinde www.capgemini.com/resources/the-open-data-economy-unlocking-economic-value-by-opening-government-and-public-data adresinden erişildi.
- Carey, P. (2009). *Data Protection: A Practical Guide to UK and EU Law*. Oxford: Oxford University Pres.
- Carter, L. ve Belanger, F. (2005). The utilization of e-government services: citizen trust, innovation and acceptance factors. *Information Systems Journal* 15(1), 5-25.
- Cihaner, İ. (2001). *İnsan hakkı olarak bireysel bilgi alma hakkı*. Yayımlanmamış Bilim Uzmanlığı Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Civelek, D. (2011). *Kişisel verilerin korunması ve bir kurumsal yapılanma önerisi*. 10 Ocak 2017 tarihinde http://www.bilgitoplumu.gov.tr/wp-content/uploads/2014/04/Kisisel_Verilerin_Korunmasi-Dilek_Civelek-DPT_Uzmanlik_Tezi.pdf adresinden erişildi.
- Civelek, D. ve Aşık, Ö. (2011). *Kamu sektörü bilgisinin paylaşımı ve yeniden kullanımı: DPT Çalışma raporu*. Ankara: DPT.
- Chen, P., Gibson, R. ve Geiselhart, K. (2006). *Electronic democracy? The Impact of new communications technologies on Australian democracy*. 22 Mart 2017 tarihinde http://apo.org.au/files/Resource/20060809_chen_etal_electr_dem.pdf adresinden erişildi.
- Conradie, P. ve Choenni, S. (2014). On the barriers for local governments releasing open data. *Government Information Quarterly* 31(1), 10-17.
- Council of Europe. (1981). Convention for the Protection of Individuals with regard to Automatic Processing of Personal Data, European Treaty Series Sayı: 108

- Cullier, D., Piotrowski, S.J. (2009). Internet information-seeking and its relation to support for access to government records. *Government Information Quarterly* 26, 441-449.
- Çelik, A. ve Tonta, Y. (1996). Düşünce özgürlüğü, bilgi edinme özgürlüğü ve bilgi hizmetleri. Ahmet Çelik ve Yaşar Tonta (yay. haz.), *Bilgi edinme özgürlüğü* içinde (s.1-13). Ankara: Türk Kütüphaneciler Derneği.
- Çımat, A. (1997). Türkiye’de gizliliğin yasal temelleri ve açıklık, vergi raporu. *Vergi Denetimleri Derneği Yayını* 5(30,. 19-26.
- Schuman, D. (2011). *Vivek Kundra's 10 principles for improving federal transparency*. 25 Ekim 2016 tarihinde <https://sunlightfoundation.com/blog/2011/07/14/vivek-kundras-10-principles-for-improving-federal-transparency/> adresinden erişildi.
- Darbishire, H. (2010). *Proactive transparency: the future of the right to information?*. 12 Mayıs 2016 tarihinde http://siteresources.worldbank.org/WBI/Resources/213798-1259011531325/6598384-1268250334206/Darbishire_ProactiveTransparency.pdf adresinden erişildi.
- Data.gov. (2017). *Data.gov*. 20 Kasım 2016 tarihinde <https://www.data.gov> adresinden erişildi.
- Data.gov.uk (2017). *Data.gov.uk* 20 Kasım 2016 tarihinde <https://data.gov.uk> adresinden erişildi.
- Data.gov.sg (2017). *Data.gov.sg* 20 Kasım 2016 tarihinde <https://data.gov.sg> adresinden erişildi.
- Data.gov.uk. (2013). *Secretary of State for Justice's Code of Practice (datasets) on the discharge of public authorities' functions under Part 1 of the Freedom of Information Act*. 20 Eylül 2016 tarihinde https://data.gov.uk/sites/default/files/20121119%20-%20Draft%20s45%20Code%20of%20Practice%20%28datasets%29%20for%20consultation_10.pdf adresinden erişildi.
- Davies, T. (2010). *Open data, democracy and public sector reform: a look at open government data use at data.gov.uk*. 29 Temmuz 2016 tarihinde www.opendataimpacts.net/report/wp-content/uploads/2010/08/How-is-open-government-data-being-used-in-practice.pdf. adresinden erişildi.

- Davies, T. ve Fumega, S. (2014). Mixed incentives: Adopting ICT innovations for transparency, accountability, and anti-corruption. 12 Mart 2016 tarihinde <http://www.u4.no/publications/mixed-incentives-adopting-ict-innovations-for-transparency-accountability-and-anti-corruption/> adresinden erişildi.
- Davies, A. ve Lithwick, D. (2010). *Government 2.0 and access to information: recent developments in proactive disclosure and open data in Canada*. 12 Şubat 2017 tarihinde http://publications.gc.ca/collections/collection_2010/bdp-lop/bp/2010-14-eng.pdf adresinden erişildi.
- Dawes, S. (2012). *A Realistic look at open data*. 12 Şubat 2017 tarihinde http://www.w3.org/2012/06/pmod/pmod2012_submission_38.pdf. adresinden erişildi.
- Declaration of Open Government. (2010). *Australian Government Department of Finance Declaration of Open Government*. 4 Aralık 2016 tarihinde <http://apo.org.au/files/Resource/declaration-of-open-government-aust-2010.pdf> adresinden erişildi.
- Dekkers, M., Polman, F., Velde, R. ve Vries, M. (2006). MEPSIR: *Measuring European Public Sector Information Resources, Final Report of Study on Exploitation of public sector information – benchmarking of EU framework conditions*. 15 Şubat 2016 tarihinde <https://ec.europa.eu/digital-agenda/en/news/mepsir-measuring-european-public-sector-information-resources-final-report-study-exploitation-0> adresinden erişildi.
- Deloitte. (2012). *Open Growth: Stimulating Demand for Open Data in the UK*. 21 Temmuz 2016 tarihinde <http://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/uk/Documents/deloitte-analytics/open-growth.pdf> adresinden erişildi.
- Deloitte. (2013). *Market assessment of public sector information*. Londra: Department for business innovation&skills:
- Demirbaş, T. (2004, Kasım). Bilgi toplumunda kamu kesimi enformasyonundan elde edilen gelirlerin kamu maliyesindeki yeri. 3. *Ulusal Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi*'nde sunulan bildiri. Eskişehir: Osmangazi Üniversitesi.
- Devlet Arşiv Hizmetleri Hakkında Yönetmelik (1988). T.C. *Resmi Gazete*, Sayı: 19816, 16 Mayıs 1988.
- DDI (2007). *Data Documentation Initiative (DDI)* . 17 Şubat 2017 tarihinde <http://www.ddialliance.org/resources/tools> adresinden erişildi.

- DIF. (2010). *Global change master directory*. 18 Şubat 2017 tarihinde <http://gcmd.nasa.gov/User/difguide/> adresinden erişildi.
- Ding, L., Peristeras, V., ve Hausenblas, M. (2012). Linked Open Government Data. *Intelligent Systems, IEEE, 27(3)*, 11-15.
- Diri, M. ve Gülçiçek, M. (2012). Türkiye'de kamu hizmetinin görülmesinde kullanılmakta olan gizlilik derecesi tanımları: Uygulamadaki sorunlar ve çözüm önerileri. *Maliye Dergisi 162 (2)*, 26-56.
- Directive 95/46/EC. (1995). European Parliament and of the Council of 24 October 1995 on the protection of individuals with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data Official Journal, Sayı: 0031 – 0050.
- DQAF. (2003). *Data quality assessment framework*. 24 Şubat 2017 tarihinde <http://dsbb.imf.org/Pages/DQRS/DQAF.aspx> adresinden erişildi.
- DPT. (2004). *e-Dönüşüm Türkiye projesi kısa dönem eylem planı 2003-2004*. Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı.
- DPT. (2006). *Bilgi toplumu stratejisi 2006-2010 eylem planı*. Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı.
- Dublin Core (2017). *The Dublin Core Metadata Initiative*. 1 Ocak 2017 tarihinde <http://dublincore.org/documents/dces/> adresinden erişildi.
- Dulong de Rosnay, M. (2010). *Creative Commons Licenses legal pitfalls: incompatibilities and solutions* 14 Aralık 2016 tarihinde http://www.creativecommons.nl/downloads/101220cc_incompatibilityfinal.pdf adresinden erişildi.
- Dunleavy, P. ve Margetts, H. (2010, Nisan). The Second Wave of Digital Era Governance. *Annual Meeting of the American Political Science Association'da* sunulan bildiri. 17 Ocak 2017 tarihinde http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1643850 adresinden erişildi.
- Duplan, L. (2015). Why is open government data needed to achieve the sustainable development goals. *The Governance Post*. 3 Aralık 2016 tarihinde <https://www.hertie-school.org/the-governance-post/2015/11/why-is-open-government-data-needed-to-achieve-the-sustainable-development-goals/> adresinden erişildi.

- Durranti, F. (2006). Openness, access to government information and Caribbean governance, *First Monday* 11(6). 12 Mart 2016 tarihinde <http://firstmonday.org/ojs/index.php/fm/article/view/1369> adresinden erişildi.
- Eaves, D. (2010). *After the collapse: Open government and the future of civil service*. 22 Temmuz 2016 tarihinde <http://chimera.labs.oreilly.com/books/1234000000774/ch12.html> adresinden erişildi.
- Eken, M. (2005). *Yönetimde şeffaflık teori-uygulama*. Adapazarı: Sakarya Kitabevi.
- Elektronik İmza Kanunu. (2004). T.C. Resmi Gazete, Sayı: 25355, 23 Ocak 2004.
- Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı İstatistik Sistemi Veri Yönetmeliği (2014). T.C. *Resmi Gazete*, Sayı: 26204, 4 Nisan 2014.
- ENGAGED Project. (2013). *ENGAGE Licenses*. 21 Kasım 2016 tarihinde <http://www.engagedata.eu/opendatasites> adresinden erişildi.
- Executive Office of the President Office of Management and Budget. (2011). *Transparency and Federal Management IT Systems*. 25 Kasım 2016 tarihinde https://oversight.house.gov/wp-content/uploads/2012/01/7-14-11_Kundra_Tech_Testimony.pdf adresinden erişildi.
- Erickson, J.S., Viswanathan, A., Shinavier, J., Shi, Y. ve Hendler, J.A. (2013). Open Government data: a data analytics approach. *IEEE Intelligent Systems* 28(5), 19-23.
- Eroğlu, Ş. (2013). *e-Devlet kapsamında kurumsal bilgi sistemlerinin değerlendirilmesi: İçişleri Bakanlığı örneği*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Eroğlu, Ş., Çakmak, T. ve Külcü, Ö. (2016). Kurumlararası bilgi paylaşımı ve birlikte çalışabilirlik. Özdemirci, F., Özel, N., Çakmak, T., Akdoğan, Z. ve Yalçınkaya, B. (yay. haz.). *e-BEYAS 2015 Sempozyumu: Kurumsal Belleklerin Geleceği: Dijitalleştirme-Elektronik Arşiv-Elektronik Belge Yönetimi: bildiriler* içinde (s.155-162). Ankara: Ankara Üniversitesi BEYAS Koordinatörlüğü.
- Ertürk, L. (2008). *Türkiye’de bilimsel iletişim: Bir açık erişim modeli önerisi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara
- European Commission. (2003). *Directive 2003/98/EC of the European Parliament and of the Council on the re-use of public sector information*. 14 Mayıs 2016 tarihinde http://ec.europa.eu/information_society/policy/psi/index_en.htm adresinden erişildi.

- European Commission. (2007). *Breaking barriers to eGovernment solutions for e-Government*. European commission 10 Ocak 2017 tarihinde https://www.oii.ox.ac.uk/archive/downloads/research/egovbarriers/deliverables/solutions_report/Solutions_for_eGovernment.pdf adresinden erişildi.
- European Commission. (2011). *Digital Agenda: Commission's Open Data Strategy, Questions & Answers*, MEMO/11/891/. 12 Aralık 2016 tarihinde http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-11-891_en.htm adresinden erişildi.
- European Commission. (2011b). *Open data an engine for innovation, growth and transparent governance*, COM/11/882/. 12 Aralık 2016 tarihinde <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A52011DC0882> adresinden erişildi.
- European Commission (EC). (2012). *Revision of the PSI Directive*. 14 Mayıs 2016 tarihinde <http://ec.europa.eu/digital-agenda/news/revision-psi-directive> adresinden erişildi.
- European Commission. (2017). *Digital single market, digital economy and society*. 17 Ocak 2017 tarihinde <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/open-egovernment-practices-all-eu-member-states-make-public-services-more-collaborative> adresinden erişildi.
- European Union. (2013). *Directive 2013/37/EU of the European Parliament and of the Council*. 12 Aralık 2016 tarihinde <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2013:175:0001:0008:EN:PDF> adresinden erişildi.
- Evans, D. ve Yen, D.C. (2006). e-Government: evolving relationship of citizens and government, domestic, and international development. *Government Information Quarterly*. 23, 207-235.
- Eymen, U. E. (2007). *SPSS 15.0 veri analiz yöntemleri*. 16 Haziran 2015 tarihinde www.istatistikmerkezi.com adresinden erişildi.
- Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu. (1951). *T.C. Resmi Gazete*, Sayı: 7981, 13 Aralık 1951.
- Finnegan, K.M. (2012). Good records management and open government: equal partners. *2012 International Ombudsman Institute World'de sunulan bildiri*. Wellington: The New Zealand Office of the Ombudsmen.

- Flinn, A. ve Shepherd, E. (2015). *Implications for recordkeepers and records management of the Open Government agenda in the UK*. 12 Mart 2016 tarihinde <https://interparestrust.org/assets/public/dissemination/OpenGovtSymposiumResearchMay2015.pdf> adresinden erişildi.
- Foulonneau, M., Turki, S., Vidou, G. ve Martin, S. (2014). Open data in service design. *Electronic Journal of e-Government* 12(2), 99-107.
- Fuchs, M. (2006). Judging secrets: The role courts should play in preventing unnecessary secrecy. *Administrative Law Review* 58, 131-176.
- Fung, A. ve Weil, D. (2010). Open government and open society. *Open government* içinde (107-115). Pekin: O'Reilly Media.
- Gallagher, J., Orcutt, J., Pissierssens, P., Raymond, L. ve Simpson, P. (2013) *Report of the Research Coordination Network RCN: Ocean Obs Network Facilitating Open Exchange of Data and Information* 30 Aralık 2016 tarihinde https://darchive.mblwhoilibrary.org/bitstream/handle/1912/5937/RCN_Open_data_report_final.pdf?sequence=1 adresinden erişildi.
- Gattiglia, G. (2015). Think big about data: Archaeology and the Big Data challenge *Archäologische Informationen* (38), 30 Kasım 2016 tarihinde <http://journals.ub.uni-heidelberg.de/index.php/arch-inf> adresinden erişildi.
- Geiger, C.,P. ve Lucke, J.,V. (2012). Open government and (Linked) (Open) (Government) (Data): Free accessible data of the public sector in the context of open government. *JeDEM* 4(2), 265-278.
- Gellman, R. (2004). The foundations of United States Government information dissemination policy. G. Aichholzer ve H. Burkert, (yay.haz.). *Public sector information in the digital age: between markets, public management and citizens' rights* içinde (s.123–136). Cheltenham: Edward Elgar:
- Getz, M. (2005). *Open scholarship and research universities*. Vanderbilt University: Department of Economics Working.
- Gintova, M. (2015). Open Government Policy in Canada: Will Social Media Change Interaction between Government and Citizens?. *2015 International Conference on Public Policy*'de sunulan bildiri. Milan: Catholic University of Sacro Cuore.

- Gigler, B., S., Custer, S. ve Rahmetulla, H. (2011). *Realizing the vision of open government data: opportunities, challenges and pitfalls*. Washington: World Bank-Open Development Technology Alliance.
- Global Open Data Initiative (2017). *About*. 12 Mart 2017 tarihinde <https://okfn.org/about/> adresinden erişildi.
- Government of Canada (2016). *Canada's Action Plan on Open Government 2012-2014*. 25 Ekim 2016 tarihinde <http://open.canada.ca/en/canadas-action-plan-open-government> adresinden erişildi.
- Government of Canada (2017). *Draft New Plan on Open Government 2016-2018*. 8 Mart 2017 tarihinde <http://open.canada.ca/en/consultations/canadas-new-plan-open-government-2016-2018#toc5-4-1> adresinden erişildi.
- Government Records Service (2011). *Good records management practices*. Honkong: Government Records Service. 9 Ocak 2017 tarihinde http://www.grs.gov.hk/ws/english/engimages/grmp_e.pdf adresinden erişildi.
- GovTrack.us. (2016). *GovTrack*. 10 Aralık 2016 tarihinde <http://www.govtrack.us/about.xpd> adresinden erişildi.
- Gracnickas, K. (2015). *Ethical and responsible use of open government data*. European Public Sector Information Platform Topic Report. 10 Ocak 2017 tarihinde https://www.europeandataportal.eu/sites/default/files/2015_ethical_and_responsible_use_of_open_government_data.pdf adresinden erişildi.
- Güncel Türkçe Sözlük. (2015). *Açıklık*. 10 Ocak 2015 tarihinde http://www.tdk.org.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5848108d61dde5.97399587 adresinden erişildi.
- Hafner, A. W. (1998). *Descriptive statistical techniques for librarians (2.bs.)*. American Library Association.
- Harrison, T.M., Guerrero, G., Burke, B., Cook, M., Cresswell, A., Helbig, N., Hrdinová, J. ve Pardo, T. (2012). *Open government and e-government: Democratic challenges from a public value perspective*. *Information Polity* 17(2), 83-97.
- Harrison, T., Pardo, T. A. ve Cook, M. (2012), *Creating open government ecosystems: a research and development agenda*, *Future Internet* 4(4), 900-928.
- Hausenblas, M. (2009). *Exploiting linked data to build web applications*, *IEEE Internet Computing* 13 (4), 68–73.

- Hazell, R., Worthy, B. ve Glover, M. (2010). *The Impact of the Freedom of Information Act on Central Government in the UK – Does FOI work?*. Basingstoke: Palgrave MacMillan.
- Heckmann, D. (2011). Open government - retooling democracy for the 21st century. *HICSS 2014 44th Annual Hawaii International Conference on System Sciences*'da sunulan bildiri. Hawaii: IEEE Computer Society.
- Heeks, R. (2005). e-Government as a carrier of context. *Journal of Public Policy* 25(1), 51-74.
- Heimstädt, M., Saunderson, F. ve Heath, T. (2014). *Conceptualizing open data ecosystems: A time-line analysis of open data development in the UK*. 12 Mart 2016 tarihinde <https://ideas.repec.org/p/zbw/fubsbe/201412.html> adresinden erişildi.
- Hess, C. ve Ostro, E. (2006). *Understanding knowledge as a commons - from theory to practice*. Massachusetts: MIT Press.
- Heusser, F. (2012) *Understanding open government data and addressing its impact*. 8 Kasım 2016 tarihinde http://public.webfoundation.org/2012/04/ODRS/OPENDATAPAPER_DRAFT_VERSION.pdf adresinden erişildi.
- Hjalmarsson, A., Johansson, N. ve Rudmark, D. (2015). Mind the gap: exploring stakeholders' value with open data assessment. *HICSS 2015 48th Hawaii International Conference on System Sciences*'da sunulan bildiri. Hawaii: IEEE Computer Society.
- Høgenhaven, T. (2013). *open government communities: does design affect participation?*. Yayınlanmamış doktora tezi. Department of IT Management Copenhagen Business School, Kopenhag.
- Hood, C. (2006). Transparency in historical perspective. Hood Heals ve D. Heals (yay.haz). *Transparency: the key to better governance?*. içinde (s.1-10). Londra: British Academy.
- IFLA Trend Report (2014). *The future impact of open government and open initiatives*. 5 Ocak 2017 tarihinde <http://trends.ifla.org/expert-meeting-summary/the-future-impact-of-open-government-and-open-data-initiatives> adresinden erişildi.
- Im, T., Cho, W., Porumbescu, G. ve Park, J. (2014). Internet, trust in government, and citizen compliance. *Journal of Public Administration Research and Theory* 24 (3), 741-763.

- International Records Management Trust. (2009). *Planning and managing an electronic records management programme*. 13 Kasım 2016 tarihinde http://www.irmt.org/documents/educ_training/term%20modules/IRMT%20TERM%20Module%202.pdf. adresinden erişildi.
- İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun . (2007). T.C. *Resmî Gazete*, Sayı: 26530, 23 Mayıs 2007.
- ISO 26122. (2008). *Information and documentation -- Work process analysis for records*. 20 Şubat 2017 tarihinde http://www.iso.org/iso/catalogue_detail.htm?csnumber=43391 adresinden erişildi.
- ISO 16175-1:2010. (2010). *Information and documentation -- Principles and functional requirements for records in electronic office environments -- Part 1: Overview and statement of principles*. Cenevre: International Organization for Standardization.
- ISO 16175-3:2010. (2010). *Information and documentation -- Principles and functional requirements for records in electronic office environments -- Part 3: Guidelines and functional requirements for records in business systems*. Cenevre: International Organization for Standardization.
- ISO 30300. (2011). *Information and documentation -- Management systems for records - - Fundamentals and vocabulary*. 20 Şubat 2017 tarihinde http://www.iso.org/iso/catalogue_detail.htm?csnumber=53732 adresinden erişildi.
- ISO 16175-2:2011. (2011). *Information and documentation -- Principles and functional requirements for records in electronic office environments -- Part 2*. Cenevre: International Organization for Standardization.
- ISO 16363. (2012). *Space data and information transfer systems -- Audit and certification of trustworthy digital repositories*. 19 Şubat 2017 tarihinde http://www.iso.org/iso/catalogue_detail.htm?csnumber=56510 adresinden erişildi.
- ISO 19115-1. (2014). *Geographic information metadata*. 19 Şubat 2017 tarihinde <https://www.iso.org/standard/53798.html> adresinden erişildi.
- ISO/IEC 27001. (2013). *Information security management*. 20 Şubat 2017 tarihinde <http://www.iso.org/iso/iso27001> adresinden erişildi.

- ISO/TR 23081-3:2011 (2011). *Information and documentation -- Managing metadata for records -- Part 3: Self-assessment method*. 19 Şubat 2017 tarihinde http://www.iso.org/iso/home/store/catalogue_tc/catalogue_detail.htm?csnumber=57121 adresinden erişildi.
- Işık, C. ve Keskin, G. (2013) Bilgi ekonomilerinde rekabet üstünlüğü oluşturulması açısından inovasyonun önemi. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi* 27(1), 41-57.
- İnan, A. (2004). Bilgi edinme hakkı ve uygulaması. *Beklenen Mahalli İdareler Aylık Mesleki Mevzuat Dergisi* 120, 8-13.
- İslamoğlu, A. H. (2003). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. İstanbul: Beta
- Jaeger, T. P. ve Bertot, J.C. (2010). Designing, implementing, and evaluating user-centered and citizen-centered e-government. *International Journal of Electronic Government Research* 6(2), 1-17.
- Jaeger, P. T. ve Thompson, K. M. (2003). e-Government around the world: Lessons, challenges, and new directions. *Government Information Quarterly*, 20(4), 389-394.
- Janssen, K. (2011). The influence of the PSI directive on open government data: an overview of recent developments. *Government Information Quarterly* 28(4), 446-456.
- Janssen, M., Charalabidis, Y. ve Zuiderwijk, A. (2012). Benefits, adoption barriers and myths of open data and open government. *Information Systems Management* 29(4), 258-268.
- Janssen, M. ve Zuiderwijk, A. (2012). Open data and transformational government. *Transforming Government Workshop*'da sunulan bildiri. Brunel University: European Commission.
- Jasserand, C. ve Hugenholtz, B. P. (2012). *Using copyright to promote access to public sector information: A comparative survey*. Institute for Information Law University of Amsterdam, Hollanda. 15 Ocak 2016 tarihinde http://www.ivir.nl/publicaties/download/WIPO_June_%202012.pdf adresinden erişildi.
- Jellama, A., Meijninger, W. ve Addison, C. (2015) *Open data and smallholder food and nutritional security, CTA working paper 15/01*. 12 Haziran 2016 tarihinde <http://www.cta.int/images/Opendataforsmallholders-report.pdf> adresinden erişildi.

- Jetzek, T. H. (2015). *Sustainable value of open government data: uncovering the generative mechanisms of open data through a mixed methods approach*. Yayınlanmamış doktora tezi. Copenhagen Business School, Kopenhag.
- Jetzek, T., Avital, M. ve Bjørn-Andersen, N. (2012, Aralık). *The value of open government data: a strategic analysis framework*. Pre-ICIS e-Government Workshop'da sunulan bildiri. Orlando: Association for Information Systems.
- Jetzek, T., Avital, M. ve Bjørn- Andersen, N. (2014). Generating sustainable value from open data in a sharing society. Birgitta Bergvall-Kåreborn ve Peter Axel Nielsen (yay.haz.). *Creating Value for All Through IT* içinde (s.243-260). Heidelberg: Springer.
- Johnston, G.P. ve Bowen, D.V. (2005). The Benefits of electronic records management systems a general review of published and some unpublished cases. *Records Management Journal* 15(3), 131-140.
- Joshi, A. (2011). *Review of impact and effectiveness of transparency and accountability initiatives*. Londra: Institute of Development Studies.
- Kalampokis, E., Tambouris, E. ve Tarabanis, K. (2011). A classification scheme for open government data: towards linking decentralised dat. *International Journal of Web Engineering and Technology* 6(3), 266-285.
- Kalkan, A. ve Alpaslan, M.(2009). Şeffaflık, iletişim ve hesap verebilirliğin yerel yönetim başarılarına etkileri, *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi* 1(1), 25-40.
- Kalkınma Bakanlığı. (2012). *E-Dönüşüm Türkiye projesi birlikte çalışabilirlik esasları rehberi: Sürüm 2.1*. Ankara: Kalkınma Bakanlığı.
- Kalkınma Bakanlığı. (2013). *Bilgi toplumu stratejisinin yenilenmesi projesi kamu hizmetlerinde kullanıcı odaklılık ve etkinlik eksenini mevcut durum raporu*. Ankara: Kalkınma Bakanlığı.
- Kalkınma Bakanlığı. (2015). *2015-2018 Bilgi toplumu stratejisi eylem planı*. Ankara: Kalkınma Bakanlığı.
- Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu. (2012). T.C. *Resmi Gazete*, Sayı: 28338, 20 Haziran 2012.
- Kamu Görevlileri Etik Kurulu Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun (2004). T.C. *Resmi Gazete*, Sayı: 25486, 8 Haziran 2004
- Kamu İdarelerinde Stratejik Planlamaya İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik (2006). T.C. *Resmi Gazete*, Sayı: 26179, 25 Mayıs 2006.

- Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu. (2003). T.C. *Resmi Gazete*, Sayı: 25326, 10 Aralık 2003.
- Kandur, H. (2011). Türkiye’de kamu kurumlarında elektronik belge yönetimi: Mevcut durum analizi ve farkındalığın artırılması çalışmaları. *Bilgi Dünyası* 12(1), 2-12.
- Kandur, H. (2016). Kamu kurumlarında elektronik belge yönetimi: güncel sorunlar ve geleceğe yönelik beklentiler. F. Özdemirci, N. Özel, T. Çakmak, Z. Akdoğan ve B. Yalçınkaya, (yay. haz.). *e-BEYAS 2015 Sempozyumu: Kurumsal Belleklerin Geleceği: Dijitalleştirme-Elektronik Arşiv-Elektronik Belge Yönetimi: bildiriler içinde* (s. 29-35). Ankara: Ankara Üniversitesi BEYAS Koordinatörlüğü.
- Kaptan, S. (1998). *Bilimsel araştırma ve gözlem teknikleri*. Ankara: Tekışık Matbaası.
- Katuu, S. (2015). Assessing the Functionality of the Enterprise Content Management Maturity Model. *South African Journal of Information Management* 26(2), 218-238.
- Katuu, S. ve Ngoepe, M. (2015). *Managing digital heritage: an analysis of the education and training curriculum for Africa’s archives and records professionals*. 30 Ocak 2017 tarihinde https://interparestrust.org/assets/public/dissemination/Katuu-Ngoepe_20151022_ICCSM2015_Paper.pdf adresinden erişildi.
- Kaya, C. (2005). *İdare hukukunda bilgi edinme hakkı*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Kaya, C. (2011). Avrupa Birliği Veri Koruma Direktifi Ekseninde hassas veriler ve işlenmesi. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası* 69 (1), 317-334.
- Kaya Benschir, T. (2011, Kasım). e-Dönüşüm ve e-imza uygulamaları. *Todaie e-devlet merkezi uygulamalı e-imza semineri’nde* sunulan bildiri. Ankara: TODAİE 17 Ocak 2017 tarihinde http://bidb.beun.edu.tr/wpcontent/uploads/2011/11/BENSGHIR_EIMZA_Kasim-2011.pdf adresinden erişildi.
- Ketler, K. (2001). The Rebirth of informed consent: A Cultural analysis of the informed consent doctrine after Schreiber v. Physicians Insurance Co. of Wisconsin. *Northwestern University of Law* 95(3), 1029-1056.
- Kişisel Verilerin Korunması Kanunu. (2016). T.C. *Resmi Gazete*, Sayı: 29677, 7 Nisan 2016.
- Koçak, S. Y. (2010). Kamu yönetiminde açıklık için bilgi edinme hakkı. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 23, 115-125.

- Korkmaz, İ. (2016). Kişisel verilerin korunması kanunu hakkında bir değerlendirme. *TBB Dergisi* 124, 82-151.
- Krabina, B., Prorok, T. ve Lutz, B. (2012). *Implementation of open government: Version 2.0*. 19 Şubat 2017 tarihinde <http://www.kdz.eu/sites/default/files/documents/kdz/news/Open%20Government%20Implementation%20Model%20KDZ%20V2.0-final.pdf> adresinden erişildi.
- Kubicek, H. (2008). Next generation FOI between information management and web 2.0. *Proceedings of the 2008 international conference on Digital government research* içinde (s.9-16). Montreal: ACM.
- Kuk, G. ve Davies, T. (2011). The Roles of agency and artifacts in assembling open data complementarities. *ICIS 2011: 19th International Conference of Information Systems Proceedings* içinde (s.1-16). Shanghai: AIS.
- Kulk, S. ve Loenen, B. (2012). Brave new open data world?. *International Journal of Spatial Data Infrastructures Research* 7 (1), 196-206.
- Kuran, N. H. (2005). *Türkiye için e-devlet modeli: Analiz ve model önerisi*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Kuriyan, R., Bailur, S., Gigler, B. ve Park, K. R. (2011). *Technologies for transparency and accountability- implications for ICT policy and implementation*. 12 Ocak 2017 tarihinde <https://www.scribd.com/document/75642405/Technologies-for-Transparency-and-Accountability-Implications-for-ICT-Policy-and-Recommendations> adresinden erişildi.
- Külcü, Ö. (2007). Belge yönetiminin değişen yüzü: Standartlaşma çalışmaları ve uluslararası uygulamalar. *Bilgi Dünyası*, 8(2), 230-279.
- Külcü, Ö. (2012). Türkiye’de kurumsal elektronik bilgi ve belge yönetimi uygulamalarına dönük koşulların değerlendirilmesi: 57 örnek kurumun analizi. *Türk Kütüphaneciliği*, 26(1), 30-52.
- Lauriault, T.,P. (2014). *Programmable City Project NIRSA, National University of Ireland Maynooth, County Kildare: Republic of Ireland*. 3 Ocak 2017 tarihinde <http://www.maynoothuniversity.ie/progcity/republic-of-irelands-open-data-strategy-observations-and-recommendations/> adresinden erişildi.

- Lee, G. ve Kwak, Y. (2011). *An open government implementation model: moving to increased public engagement*. 29 Ağustos 2016 tarihinde www.businessofgovernment.org/sites/default/files/An%20Open%20Government%20Implementation%20Model.pdf. adresinden erişildi.
- Lemieux, L. V. ve Thurston, A. (2016). *Great ideas for ogp action plans: bridging access to information and open data with effective records management*. 30 Ocak 2017 tarihinde http://www.opengovpartnership.org/blog/victoria-l-lemieux/2016/03/31/great-ideas-ogp-action-plans-bridging-access-information-and-open#_ftn1 adresinden erişildi.
- Lemma, R. (2012). *Open government data: a focus on key economic and organizational drivers*. 30 Aralık 2016 tarihinde http://porto.polito.it/2520895/1/SSRN_id2262943.pdf adresinden erişildi.
- Ligabo, A., Haraszti, M. ve Bertoni, E. (2004). *Joint Declaration by the UN Special Rapporteur on Freedom of Opinion and Expression, the OSCE Representative on Freedom of the Media, and the OAS Special Rapporteur on Freedom of Expression*. 5 Mart 2017 tarihinde <http://www.osce.org/fom/38632?download=true> adresinden erişildi.
- Linders, D. ve Wilson, S.C. (2011). What is open government? one year after the directive. *12th Annual International Conference on Digital Government Research: Digital Government Innovation in Challenging Times* içinde (s.262-271). New York: ACM.
- Lindman, J., Kinnari, T. ve Rossi, M. (2014). Industrial open data: Case studies of early open data entrepreneurs. *HICSS 2014 47th Hawaii International Conference on System Science*'da sunulan bildiri. Hawaii: IEEE Computer Society.
- Liu, Y., Chen, X. ve Wang, X. (2010). Evaluating Government Portal Websites in China. *PACIS 2010* içinde. 17 Ocak 2017 tarihinde <http://aisel.aisnet.org/pacis2010/88> adresinden erişildi.
- Lokers, R. ve Janssen, S. (2014). Putting food security research in practice at Wageningen UR: exploiting global knowledge for food-security through cooperation, co-creation and sharing of information. *ICRI 2014 Second International Conference on Research Infrastructures*'da sunulan bildiri. Atina: European Commission.

- Lourenço, R.P. (2015). An analysis of open government portals: A perspective of transparency for accountability. *Government Information Quarterly* 32(3), 323-332. Londra: Elsevier.
- Luyombya, D. (2011). ICT and digital records management in the Ugandan public service. *Records Management Journal* 21(2), 135–144.
- Managing Government Records A Cooperative Undertaking. (2012). *Managing government records a cooperative undertaking: An introduction to Kentucky's Public Records Management Law*. 15 Ocak 2017 tarihinde http://kdla.ky.gov/records/documents/managing_government_records_august_2012.pdf adresinden erişildi.
- Martin, S., Foulonneau, M., Turki, S. ve Ihadjadene, M. (2014). Risk analysis to overcome barriers to open data. *Electronic Journal of e-Government* 11(2), 348 -359.
- McDonagh, M. (2013). The Right to Information in International Human Rights Law. *Human Rights Law Review* 13(1), 25-55
- McKinsey Global Institute. (2013). *Open data: unlocking innovation and performance with liquid information*. 18 Kasım 2016 tarihinde http://www.mckinsey.com/insights/business_technology/open_data_unlocking_innovation_and_performance_with_liquid_information adresinden erişildi.
- Memişoğlu, D. ve Durgun, A. (2008, Mart). *Public administration reforms and corruption in Turkey*. ICME 2008 First International Conference on Management and Economics: Current Issues in Emerging Economies in Global Perspective içinde (s.423-436) Tiran: ICME.
- Mendel, T. (2008). *Freedom of information: A comparative legal survey*. Paris: UNESCO.
- Merton, R. K. (1942). Note on science and democracy. *American Journal of Legal & Political Sociology* 1, 115-126.
- Milakovich, M. (2012). *Anticipatory government: integrating big data for smaller government*, internet, politics, Policy 2012'de sunulan bildiri. 12 Mayıs 2016 tarihinde <http://ipp.oii.ox.ac.uk/sites/ipp/files/documents/Anticipatory%20Government%20Oxford.pdf> adresinden erişildi.

- Miller, E.S. (2010). Disrupting Washington's golden rule. Lathrop, D. ve Ruma, L. (yay.haz.). *Open government: collaboration, transparency, and participation in practice* içinde (s.193-200). Sebastapol: O'Reilly Media.
- Mockus, A. (2014). Engineering big data solutions. *FOSE 2014 Future of Software Engineering* içinde (s. 85-99). 10 Kasım 2016 tarihinde <http://dl.acm.org/citation.cfm?id=2593889> adresinden erişildi.
- Mockus, A. ve Palmirani, M. (2015). Open government data licensing framework. *Electronic government and the information systems perspective* içinde (cilt: 9265, s. 287–301) Zürih: Springer.
- Moloi, J., ve Mutula, S. (2007). E-records Management in an E-government Setting in Botswana. *Information Development* 23(4), 290-306.
- Mosley, M. (2008). DAMA-DMBOK Functional Framework, v 3.02. Dama International.
- Muhafazasına Lüzum Kalmayan Evrak ve Malzemenin Yok Edilmesi Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun. (1988). T.C. Resmi Gazete, Sayı: 3473, 29 Eylül 1988.
- Mulgan, R. (2007). Truth in government and the politicization of public service advice. *Public Administration* 85, 569–586.
- NARA (2014). *Open Government Plan: National Archives and Records Administration (2014-2016)*. 3 Ocak 2017 tarihinde <https://www.archives.gov/files/open/open-government-plan-3.0.pdf> adresinden erişildi.
- NZGOAL. (2014). *New Zealand Government Open Access and Licensing Framework*. 23 Kasım 2016 tarihinde <https://www.ict.govt.nz/guidance-and-resources/open-government/new-zealand-government-open-access-and-licensing-nzgoal-framework/nzgoal2/#End> adresinden erişildi.
- Nam, T. (2015). Challenges and Concerns of Open Government: A Case of Government 3.0 in Korea. *Social Science Computer Review* 33(5), 556-570.
- OECD. (1996). *The Knowledge-based economy*. 14 Ocak 2017 tarihinde <http://www.oecd.org/dataoecd/51/8/1913021.pdf> adresinden erişildi.
- OECD. (1999). *European Principles for Public Administration, SIGMA (Support for Improvement in Governance and Management in Central and Eastern European Countries)*, Papers: No. 27. CCNM/SIGMA/PUMA(99)44/REV1, 1–28.

OECD. (2005). *Digital broadband content: public sector information and content*. Paris: OECD.

OECD. (2008). *Recommendation of the council for enhanced access and more effective use of public sector information*. 20 Haziran 2016 tarihinde <http://www.oecd.org/dataoecd/41/52/44384673.pdf> adresinden erişildi.

OECD. (2010). *Building an open and innovative Government for better policies and service delivery*. Paris: OECD.

OECD. (2012). *OECD e-Government project*. 25 Haziran 2016 tarihinde [http://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=GOV/PGC/E/GOV\(2012\)7/REV1&docLanguage=En](http://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=GOV/PGC/E/GOV(2012)7/REV1&docLanguage=En) adresinden erişildi.

OECD. (2013). *New data for understanding the human condition: international perspectives*. 12 Şubat 2017 tarihinde <https://www.oecd.org/sti/sci-tech/new-data-for-understanding-the-human-condition.pdf> adresinden erişildi.

OECD. (2014). *OECD survey on open government data*. 20 Aralık 2016 tarihinde <http://www.oecd.org/gov/digital-government/2014-open-government-data-survey.pdf> adresinden erişildi.

OECD. (2015). *The open government data review of Poland: Unlocking the value of government data: OECD digital government studies*. Paris: OECD Publishing.

Office of the Australian Information Commissioner. (2013). *Open public sector information: from principles to practice*. 14 Aralık 2016 tarihinde <https://www.oaic.gov.au/resources/information-policy/information-policy/resources/open-public-sector-information-from-principles-to-practice.pdf> adresinden erişildi.

Open Data Barometer. (2017). *Context and readiness*. 15 Şubat 2017 tarihinde <http://opendatabarometer.org/2ndEdition/analysis/readiness.html> adresinden erişildi.

Open Data Handbook. (2016). *The Open data handbook*. 12 Ekim 2016 tarihinde opendatahandbook.org/ adresinden erişildi.

Open Data Manual (2015). *How to open up data?*. 27 Aralık 2016 tarihinde <http://opendatamanual.readthedocs.org/en/latest/how-to-open-up-data/index.html> adresinden erişildi.

- Open Data Toolkit. (2017). *Open Data Toolkit*. 3 Ocak 2017 tarihinde <https://opendatakit.org> adresinden erişildi.
- Open Government Data. (2013). *What is open government data*. 13 Aralık 2016 tarihinde <http://opengovernmentdata.org> adresinden erişildi.
- Open Government Data Principles. (2007). *Open government data principles*. 30 Aralık 2016 tarihinde https://public.resource.org/8_principles.html adresinden erişildi.
- Open Government Guide (2017). *Right to information*. 12 Ekim 2016 tarihinde <http://www.opengovguide.com/topics/right-to-info/> adresinden erişildi.
- Open Government Initiative. (2009). Recommendations for Transition Teams. 18 Ocak 2017 tarihinde <http://www.whitehouse.gov/open/> adresinden erişildi.
- Open Government Partnership. (2011). *Open government declaration*. 27 Aralık 2016 tarihinde <http://www.opengovpartnership.org/about/open-government-declaration> adresinden erişildi.
- Open Government Partnership (2017). *What is the open government partnership?*. 3 Ocak 2017 tarihinde <http://www.opengovpartnership.org> adresinden erişildi.
- Open Society Justice Initiative. (2006). *Transparency & silence: A survey of access to information laws and practices in 14 countries*. 18 Eylül 2016 tarihinde https://www.opensocietyfoundations.org/sites/default/files/transparency_20060928.pdf adresinden erişildi.
- Open Source. (2016a). *What is open government*. 18 Aralık 2016 tarihinde <http://opensource.com/resources/open-government> adresinden erişildi.
- Open Source (2016b). *What is open source software?*. 19 ağustos 2016 tarihinde <https://opensource.com/resources/what-open-source> adresinden erişildi.
- Orszag, P.S. (2009). *Open Government Directive (USA)*. 3 Aralık 2016 tarihinde <https://www.whitehouse.gov/open/documents/open-government-directive> adresinden erişildi.
- Owen, B.B. (2011). *The development of UK government policy on citizens' access to public sector information*. Yayımlanmamış doktora tezi. Loughborough University, Loughborough.
- Özay, İ. (2002). *Gün ışığında yönetim*. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Özdemirci, F. (1996). *Kurum ve kuruluşlarda belge üretiminin denetlenmesi ve belge yönetimi*. İstanbul: Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesi.

- Özdemirci, F. (2004). Bilgi Edinme Hakkı Kanunu: Kamu Belgelerinin Yönetimi ve Arşivler. Atılğan, D. (yay.haz). *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü'nün Kuruluşunun 50. Yılına Armağan: içinde* (s. 65-77). Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü.
- Özdemirci, F. (2016). Bütünleşik e-kurum sistemleri ve kurumsal yapılanmalara yansımaları: Ankara Üniversitesi e-BEYAS uygulaması ve kurumsal yapılanma. F. Özdemirci, N. Özel, T. Çakmak, Z. Akdoğan. ve B. Yalçinkaya (yay. haz.). *e-BEYAS 2015 Sempozyumu: Kurumsal Belleklerin Geleceği: Dijitalleştirme-Elektronik Arşiv-Elektronik Belge Yönetimi: bildiriler içinde* (s.35-45). Ankara: Ankara Üniversitesi BEYAS Koordinatörlüğü.
- Özdemirci, F., M. Torunlar ve S. Saraç. (2009). *Üniversiteler için belge yönetimi ve arşiv sistemi- işlemleri (BEYAS) el kitabı*. Ankara: Ankara Üniversitesi
- Papadopoulos, M. ve Charalampos, B. (2015). *Openness/open access for public sector information and works — the Creative Commons licensing model: European public sector information platform topic report no. 2015 / 06*. 11 Ocak 2017 tarihinde https://www.europeandataportal.eu/sites/default/files/2015_open_access_for_public_sector_information_and_works.pdf adresinden erişildi.
- Paradissis, J. (2009). *The Right to Access environmental information: an analysis of UK law in the context of European, International and Human Rights Law*. Saarbrücken: VDM Verlag.
- Parycek, P. ve Sachs, M. (2010). Open government – information flow in web 2.0. *European Journal of ePractice*. 9(5). 26 Aralık 2016 tarihinde <http://www.etudasportal.gov.hu/download/attachments/7995452/European+Journal+e+practice+Volume+9.5.pdf> adresinden erişildi.
- Peled, A. (2011). When transparency and collaboration collide: The USA open data program. *Journal of the American Society for Information Science and Technology* 62(11), 2085-2094.
- Peled, R. ve Rabin, Y. (2011). The constitutional right to information. *Columbia Human Rights Law Review* 42, 357-401.

- Pepper, R ve Garrity, J. (2014). The Internet of everything: How the network unleashes the benefits of big data. *The Global information technology report 2014* içinde (s.35-42). 15 Şubat 2017 tarihinde <http://blogs.cisco.com/wp-content/uploads/GITR-2014-Cisco-Chapter.pdf> adresinden erişildi.
- PIRA International. (2000). *Commercial exploitation of Europe's public sector information, final report for the European Commission Directorate General for the Information Society*. 16 Temmuz 2016 tarihinde http://ec.europa.eu/information_society/policy/psi/docs/pdfs/pira_study/commercial_final_report.pdf adresinden erişildi.
- Polat, C. (2008). Bilimsel bilgiye açık erişim ve Atatürk Üniversitesi Açık Arşivi kurma çalışmaları. *ÜNAK '06. Bilimsel İletişim ve Bilgi Yönetimi Sempozyumu Bildiriler Kitabı* içinde (s.80-107). Ankara: ÜNAK.
- Pollock, R. (2008). *The Economics of public sector information*, cambridge working papers in economics 0920, Faculty of Economics, University of Cambridge. 15 Kasım 2016 tarihinde http://rufuspollock.org/papers/economics_of_psi.pdf adresinden erişildi.
- Public Data Principles. (2012). *Public Sector Transparency Board: Public Data Principles*. 27 Aralık 2016 tarihinde https://data.gov.uk/sites/default/files/Public%20Data%20Principles_For%20Data.Gov%20%281%29_10.pdf adresinden erişildi.
- Public Records Office. (2004). *e-Government policy framework for electronic records management*. 4 Aralık 2016 tarihinde <http://w.e-envoy.gov.uk/> adresinden erişildi.
- Resmi İstatistiklerde Veri Gizliliği ve Gizli Veri Güvenliğine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik (2006). T.C. *Resmi Gazete*, Sayı: 26204, 20 Haziran 2006.
- Resmi Yazışmalarda Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik (2015). T.C. *Resmi Gazete*, Sayı: 29255, 2 Şubat 2015.
- Right2Info (2013). *Global Principles on National Security and the Right to Information: The Tshwane Principles*. 5 Mart 2017 tarihinde <http://www.right2info.org/exceptions-to-access/national-security/global-principles> adresinden erişildi.
- Roberts, A. (2006). *Blacked out: Government secrecy in the information age*. New York: Cambridge University Press.
- Robinson, D., Yu, H., Zeller, W.P. ve Feltern, E.W. (2009). Government data and the invisible hand. *Yale Journal of Law and Technology* 11, 160-175.

- RTI Rating (2017). Global Right to Information Rating. 5 Mart 2017 tarihinde <http://www.rti-rating.org> adresinden erişildi.
- Saydamlığın Artırılması ve Yolsuzlukla Mücadelenin Güçlendirilmesi Stratejisi: (2009). *T.C. Resmi Gazete*, 27423, 5 Aralık 2009.
- Sayıştay Kanunu. (2010). *T.C. Resmi Gazete*, Sayı: 27790, 19 Aralık 2010.
- Sandoval-Almazan, R. (2011). The two door perspective: An assessment framework for open government. *Journal of e- Democracy and Open Government*, 3(2), s. 166-181.
- Shepherd, E., Stevenson, A., ve Flinn, A. (2010). Information governance, records management, and freedom of information: A study of local government authorities in England. *Government Information Quarterly*, 27(4), s. 337-345.
- Smith, A. (2010). *Government online pew internet*. 11 Kasım 2016 tarihinde <http://www.pewinternet.org/Reports/2010/Government-Online.aspx?r=1> adresinden erişildi.
- Solar M., Concha G. ve Meijueiro L. (2012) A model to assess open government data in public agencies. Scholl H.J., Janssen M., Wimmer M.A., Moe C.E., Flak L.S. (yay.haz). *Electronic Government. EGOV 2012. Lecture Notes in Computer Science* içinde. Heidelberg: Springer
- Sosyal Güvenlik Kanunu. (2006). *T.C. Resmi Gazete*, Sayı: 26173, 20 Mayıs 2006.
- Stephens, D. O. (2001). Megatrends in international records management. *Information Management Journal*, 35(4), 66-70.
- Stewart, C. J. ve Cash, W. B. (1985). *Interviewing: principles and practices*. New York: McGraw-Hill
- Spirakis, G., Spiraki, C. ve Nikolopoulos, K. (2010). The impact of electronic government on democracy: E-democracy through e-participation. *Electronic Government* 7(1), 75-88.
- Standart Dosya Planı. (2005). *T.C. Başbakanlık Personel ve Prensipler Genel Müdürlüğü Genelge*. Sayı: 320–3802. 11 Mart 2017 tarihinde <http://www.devletarsivleri.gov.tr/Forms/pgArticle.aspx?Id=0f5b8398-d5ad-4949-b7eb-c3db3db86e33> adresinden erişildi.
- Sunlight Foundation. (2010). *Ten principles for opening up government* . 30 Mayıs 2016 tarihinde <https://sunlightfoundation.com/policy/documents/ten-open-data-principles/> adresinden erişildi.

- Susha, I. (2015). *Participation in open government*. Yayınlanmamış doktora tezi. Örebro University, Örebro.
- Şengül, R. (2014). Avrupa konseyi belgelere erişim özgürlüğü sözleşmesi karşısında Türkiye'de bilgi edinme hakkı. *Amme İdaresi Dergisi* 47(3), 91-110.
- T.C. Anayasası. (1982). *T. C. Resmi Gazete, 17863 (Mükerrer)*, 9 Kasım 1982.
- T.C. Başbakanlık (2010). *T.C. Başbakanlık (2011-2015) Stratejik Planı*. Ankara. TC Başbakanlık.
- Tammisto, Y. ve Lindman, J. (2012). Definition of open data services in software business. *Software Business* içinde (Cilt: 114, s. 297-303). Zürih: Springer.
- Tauberer, J. (2012). *Open government data*. 30 Aralık 2016 tarihinde <https://opengovdata.io/2012/> adresinden erişildi.
- Tauberer, J. (2014). *Open government data*. 2 Ocak 2017 tarihinde <https://opengovdata.io> adresinden erişildi.
- Transparency and Accountability Initiative. (2014). *Open Government Guide*. 17 Nisan 2017 tarihinde <http://opengovguide.theideabureau.netdna-cdn.com/wp-content/uploads/2013/09/all-topics.pdf>. adresinden erişildi.
- Transparency and Open Government (2009). *Memorandum for the Heads of Executive Departments and Agencies*. 18 Aralık 2016 tarihinde https://www.whitehouse.gov/the_press_office/TransparencyandOpenGovernment adresinden erişildi.
- The Annotated 8 Principles*. (2015). 18 Mart 2015 tarihinde <http://opengovdata.org/> adresinden erişildi.
- The Open Knowledge Foundation. (2016). *What is open?*. 15 Ağustos 2016 tarihinde <https://okfn.org/opendata/> adresinden erişildi.
- The State of Queensland, (2013). Queensland Public Sector Intellectual Property Principles. Version 2. 10 Ocak 2017 tarihinde <https://www.qld.gov.au/dsiti/assets/documents/ip-principles.pdf> adresinden erişildi.
- The White House (2011). *Presidential Memorandum -- Managing Government Records*. 30 Ocak 2017 tarihinde <https://www.whitehouse.gov/the-press-office/2011/11/28/presidential-memorandum-managing-government-records> adresinden erişildi.

- The White House (2016). *The open data initiative*. 24 Kasım 2016 tarihinde <https://www.whitehouse.gov/open> adresinden erişildi.
- The World Bank. (2013). *Open data readiness assessment tool*. 30 Mart 2017 tarihinde http://opendatatoolkit.worldbank.org/docs/odra/odra_v2-en.pdf adresinden erişildi.
- The World Bank (2016). *World development report 2016: Digital dividends*. 5 Ocak 2017 tarihinde <http://www.worldbank.org/en/publication/wdr2016> adresinden erişildi.
- The National Archives (2011). *Embedding digital continuity in information management version: 1.2*. 19 Şubat 2017 tarihinde <http://www.nationalarchives.gov.uk/documents/information-management/embedding-dc-in-info-management.pdf> adresinden erişildi.
- Thurston, A. (2013). Openness and information integrity in Norway. 16 Ocak 2017 tarihinde <https://www.opengovpartnership.org/blog/dr-anne-thurston/2013/10/15/openness-and-information-integrity-norway> adresinden erişildi.
- Thurston, A. (2015). *Managing records and information for transparent accountable and inclusive governance in the digital environment: Lessons from nordic countries*. Washington: World Bank.
- Thurston, A. (2016). *Managing records as the evidence base for development: Access and integrity in the digital environment*. 17 Şubat 2017 tarihinde <http://africapolicyreview.com/analysis/managing-records-evidence-base-development-access-integrity-digital-environment/> adresinden erişildi.
- Tran, E. ve Scholtes, G. (2015). *Open data literature review*, University of California, Berkeley School of Law. 17 Aralık 2016 tarihinde https://www.law.berkeley.edu/wp-content/uploads/2015/04/Final_OpenDataLitReview_2015-04-14_1.1.pdf adresinden erişildi.
- Türkiye Bilim Derneği. (2016). *Kamu verisinin paylaşımı politika ve mevzuatı çalışma grubu: kamu verisinin paylaşımı politika ve mevzuatı raporu*. 7 Mart 2017 tarihinde <http://www.kamu-bib.org.tr/CG2-Kamu-Verisinin-Paylasilmasi-ve-Mevzuati-2016.pdf> adresinden erişildi.
- TS 13298. (2009). *Elektronik belge yönetimi*. Ankara: Türk Standartları Enstitüsü.
- TS ISO 15489. (2007). *Bilgi ve dokümantasyon - belge yönetimi bölüm 1: genel*. Ankara: Türk Standartları Enstitüsü.

- Turan, M. (2014). Fikir ve sanat Eserleri Kanununda eser çeşitleri: Karşılaştırmalı bir analiz. *Bilgi dünyası* 15(1), 125-158
- TURKSAT (2016). *e-Devlet kapısı nedir?*. 10 Ocak 2016 tarihinde <http://www.turksat.com.tr/tr/e-devlet-kapisi-nedir> adresinden erişildi.
- Ubaldi, B. (2013). Open government data: Towards empirical analysis of open government data initiatives. Paris: OECD.
- Uçkan, Ö. (2006). Bilgi politikası ve bilgi ekonomisi: verimlilik, istihdam, büyüme ve kalkınma. *Bilgi Dünyası* 7(1), 23-48.
- Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı. (2016). *2016-2019 Ulusal e-Devlet stratejisi ve eylem planı*. Ankara: Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı.
- Uhlir, P. (2004). *Policy guidelines for the development and promotion of government public domain information*. 20 Aralık 2016 tarihinde <http://unesdoc.unesco.org/images/0013/001373/137363eo.pdf> adresinden erişildi.
- Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı. (2016). *Bilgi varlıklarının gizlilik derecelerine göre sınıflandırılması*. 11 Ekim 2016 tarihinde <http://www.udhb.gov.tr/doc/siberg/siberbilgi.pdf> adresinden erişildi.
- Ulusal Coğrafi Bilgi Sisteminin Kurulması ve Yönetilmesi Hakkında Yönetmelik (2014). T.C. *Resmi Gazete*, Sayı: 29301, 2 Ekim 2014.
- UNESCO. (2015). *Introduction to open access*. Paris: UNESCO. 13 Kasım 2016 tarihinde <http://unesdoc.unesco.org/images/0023/002319/231920E.pdf> adresinden erişildi.
- United Nations. (2013). *Guidelines on open government data for citizen engagement*. New York: United Nations.
- United Nations. (2014). *United Nations e-Government survey 2014: e-Government for the future we want*. 1 Kasım 2016 tarihinde http://unpan3.un.org/egovkb/Portals/egovkb/Documents/un/2014-Survey/E-Gov_Complete_Survey-2014.pdf adresinden erişildi.
- Ural, A. ve Kılıç, İ. (2004). *Bilimsel araştırma süreci ve SPSS ile veri analizi SPSS 12.0 for Windows*. İstanbul: Detay.
- USAID Open Government Plan. (2014). *USAID Open government plan V 3.0*. 10 Ocak 2017 tarihinde <https://www.usaid.gov/sites/default/files/documents/1868/USAID-Open-Gov-Plan-3.0.2014-07-23.pdf> adresinden erişildi.

- Van Schalkwyk, F., Willmers, M. ve Schonwetter, T. (2015). *Embedding open data practice: Developing indicators on the institutionalisation of open data practice in two African governments*. 17 Ocak 2017 tarihinde <https://open.uct.ac.za/handle/11427/13810> adresinden erişildi.
- Velterop, J. (2005). *Open access publishing and scholarly societies: A guide*. New York: Open Society Institute. 20 Kasım 2016 tarihinde http://www.soros.org/openaccess/pdf/open_access_publishing_and_scholarly_societies.pdf adresinden erişildi.
- Verhulst, S., Noveck, B.S., Caplan, R., Brown, K. ve Paz, C. (2014). The open data era in health and social care. 10 Kasım 2016 tarihinde <http://images.thegovlab.org/wordpress/wp-content/uploads/2014/10/nhs-full-report-21.pdf> adresinden erişildi.
- Vickery, G. (2011). *Review of recent studies on PSI Re-use and related market development*. Paris: European Commission.
- Vinciullo, R. (2014). *An introduction to Victoria's DataVic access policy and IP Policy*. Department of Treasury and Finance: State of Victoria
- W3C Interest Group Note. (2009). *Publishing open government data*. 21 Kasım 2016 tarihinde <http://www.w3.org/TR/gov-data/> adresinden erişildi.
- Weerakkody, V. ve Reddick, C. (2013). *Public Sector Transformation through E-government in Public Sector Transformation through E-Government: Experiences from Europe and North America*. Routledge: New York, NY.
- Weiss, P. (2002). *Borders in cyberspace: Conflicting public sector information policies and their economic impacts*. 15 Kasım 2016 tarihinde http://www.nws.noaa.gov/sp/Borders_report.pdf adresinden erişildi.
- Welch, E. W., Hinnant, C. C. ve Moon, M. J. (2005). Linking citizen satisfaction with e-Government and trust in government. *Journal of Public Administration Research and Theory* 15(3), 371-391.
- Winkler, S. (2011). *Open Records Laws: A state by state report: National association of counties*. 12 Mart 2016 tarihinde <http://www.naco.org/sites/default/files/documents/Open%20Records%20Laws%20A%20State%20by%20State%20Report.pdf> adresinden erişildi.

- Wirtz, B.W. ve Daiser, P. (2015). *e-Government: Strategy process instruments: Deutsche Nationalbibliothek*. 10 Ocak 2017 tarihinde http://berndwirtz.com/downloads/WirtzDaiser_2015_E-Government.pdf adresinden erişildi.
- Wirtz, B.W., Mory, L., Piehler, R. ve Daiser, P. (2014). Measuring e-Government portal management on the local level: Results from a survey of public administration officials. *International Public Management Review* 15(2), 1-31.
- Wirtz, B.,W., Piehler, R. ve Daiser, P. (2015). e-Government portal characteristics and individual appeal: an examination of e-Government and citizen acceptance in the context of local administration portals. *Journal of Nonprofit & Public Sector Marketing* 27(1), 70-98.
- Yalçinkaya, B. (2014). *e-Devlet üstveri standardının oluşturulması ve Türkiye için modellenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Yiu, C. (2012). *A right to data, fulfilling the promise of open public data in the UK, policy exchange*. 12 Şubat 2017 tarihinde <https://policyexchange.org.uk/wp-content/uploads/2016/09/a-right-to-data-mar-12.pdf> adresinden erişildi.
- Yu, H.M. (2012). *Designing software to shape open government policy*. Yayınlanmamış doktora tezi. Princeton University, New Jersey
- Yu, H.M. ve Robinson, D. (2012). The New ambiguity of “open government”. *UCLA Law Review Discourse*. 30 Kasım 2016 tarihinde <http://www.uclalawreview.org/pdf/discourse/59-11.pdf> adresinden erişildi.
- Zawiyah, M. Y. ve Chell, R. W. (2002). Towards a theoretical construct for records management. *Records Management Journal* 12(2), 55-64.
- Zuiderwijk, A., Janssen, M., Choenni, S., Meijer, R. ve Alibaks, R.S. (2012). Socio-technical impediments of open data. *Electronic Journal of e-Government* 10(2), 156-172.
- Zuiderwijk, A. ve Janssen, M. (2013). *A Coordination theory perspective to improve the use of open data in policy-making*. *Electronic Government* içinde (Cilt: 8074, s.38-49) Zürih: Springer.

EK 1: Türkiye’de Kamu Verilerinin Açık Devlet Uygulamaları ve Belge Yönetimi Çerçevesinde Değerlendirilmesi

Bu çalışma Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü’nde Doktora öğrencisi ve Araştırma Görevlisi olarak görev yapan Şahika Eroğlu’nun doktora tezi kapsamında Prof. Dr. Özgür Külcü danışmanlığında gerçekleştirilmektedir

Çalışma kamu kurumlarında açık devlet hizmetlerine dönük koşulları belirleyebilmek, konuya ilişkin sorunları ve bu sorunların aşılabilmesi için gerekli adımları tespit edebilmek amacıyla gerçekleştirilmektedir. Çalışmada hiçbir şekilde kişisel/kurumsal bilgiler kullanılmayacaktır. Çalışmanın başarısı ve geçerliliği tamamen sizin katılımınıza bağlıdır. Çalışmaya ilişkin soru ve görüşleriniz için Araş. Gör. Şahika Eroğlu ile sahikaeroglu@hacettepe.edu.tr e-posta adresinden iletişim kurabilirsiniz.

Araş. Gör. Şahika Eroğlu

H.Ü. Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü

Mevcut Durum ve Algılar

1. “Genel olarak “açık devlet verisi” kamu kurumlarının kendi iş süreçlerinde ürettiği, kamuya açılmasında herhangi bir sakınca görülmeyen, kamusal fayda ve şeffaflık adına kullanıma açılan verileri tanımlamaktadır. Bu çerçevede kurumunuzda “açık devlet verisi” hizmetleri yürütülmekte midir?

Evet Kısmen Hayır Diğer.....

2. Kurumunuzda açık devlet verisine (kamuya açık veriler) yönelik bir strateji/yasal ya da idari düzenleme (ler) var mı?

Evet Hayır Diğer.....

3. Merkezi yönetimin açık devlet verisine (kamuya açık veriler) yönelik strateji geliştirme çalışmalarından haberdar mısınız?

Evet Kısmen Hayır Fikrim yok

4. Kurumunuzda Bilgi Toplumu Strateji Planı’nda geçen açık devlet verisi programı nasıl uygulanmaktadır?

Açık devlet verisine yönelik belirlenen strateji belgesi kapsamında henüz bir uygulama bulunmamaktadır.

Açık devlet verisine yönelik belirlenen strateji belgesi kapsamında stratejik adımlar belirlenerek uygulanmaya başlanmıştır.

Açık devlet verisine yönelik belirlenen strateji belgesi kapsamında stratejiye yönelik adımlar belirlenen ortak kurumlarla işbirliği çerçevesinde üretilmektedir.

Fikrim yok

Diğer: _____

5. Aşağıda açık veri, devlet verisi, açık devlet, kamu verilerinin kullanımı gibi konulara yönelik düzenlemelerin hangilerinden haberdarsınız? (*birden fazla seçeneğe işaretleyebilirsiniz*).

Başbakanlık İletişim Merkezi Projesi (BİMER)

e-Devlet Kapısı Projesi

Bilgi Toplumu Stratejisi 2006-2010 Eylem Planı

Saydamlığın Artırılması ve Yolsuzlukla Mücadelenin Güçlendirilmesi Stratejisi (2010)

Başbakanlık (2011-2015) Stratejik Planı

Bilgi Toplumu Stratejisinin Yenilenmesi Projesi: Kamu Hizmetlerinde Kullanıcı Odaklılık ve Etkinlik Eksenli Mevcut Durum Raporu

2015-2018 Bilgi Toplumu Stratejisi ve Eylem Planı

Diğer...

6. Türkiye’de açık devlet stratejisinin geliştirilmesinden sorumlu aşağıdaki kurumlarla işbirliği ya da çok yönlü iletişim kuruyor musunuz? Kuruyorsanız ilgili kurumları işaretleyiniz (*birden fazla seçeneğe işaretleyebilirsiniz*).

Başbakanlık

Maliye Bakanlığı

Ulaştırma Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı

Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)

7. Kurumlar arası bilgi paylaşımı ve birlikte çalışabilirliğe yönelik düzenlemeleriniz nelerdir?

- Birlikte çalışabilirlik esasları çerçevesinde işlemlerimiz yürütülmektedir
 Kurumsal yapı çerçevesinde özel bir birlikte çalışabilirlik ve bilgi paylaşımı politikamız bulunmaktadır
 Her ikisi de kullanılmaktadır
 Herhangi bir düzenlememiz bulunmamaktadır
 Diğer...

8. Açık devlet verisinin kurumunuza fayda sağlayacağını düşünüyor musunuz?

1 hiçbir fayda sağlamaz 5 bütünüyle fayda sağlar olacak şekilde size en yakın seçeneği işaretleyiniz?

- 1 [] 2 [] 3 [] 4 [] 5 []

9. Açık devlet stratejisine (kamuya açık veriler) yönelik genel bir değerlendirme yaparak aşağıdaki amaçları önem düzeyine göre sıralayınız (aşağıda verilen ifadelerden en önemli gördüğünüz amacı 1'den başlatarak sıralama yapınız)?

- Devletin açıklığının artırılması
 Devletin şeffaflığının artırılması
 Kamu hizmetlerinin daha verimli ve etkin bir şekilde sunumunun sağlanması
 Devlet verilerinin kullanımı ve yeniden kullanımı aracılığıyla kamu hizmetlerinin etkinliğinin artırılması
 Ekonomik değer yaratmak
 Yönetimlere katılımın artırılması
 Karar verme süreçlerinde kamu ille devlet arasında işbirliğinin artırılması
 Fikrim yok
 Diğer....

10. Veri setleriniz tanımlandığında kurumunuzun açık devlet portalına (açık devlet verilerine erişilebilen internet uzantısı) hangi tür verileri sağlayabileceğini düşünüyorsunuz? (birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz).

- Coğrafik veriler
 Sağlık verileri
 Ulaşım verileri
 Adalet verileri
 Eğitim verileri
 Ekonomi ve finans
 Diğer....

11. Açık devlet stratejisi kapsamında kurumunuzun aşağıda verilen süreçlerden hangisinde ya da hangilerinde yer alabileceğini düşünüyorsunuz? (birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz).

- Açılacak verilere yönelik standart ve rehberlerin hazırlanması
 Açılacak veri formatlarına yönelik standart/ rehberlerin belirlenmesi (Açık formatlar, indirebilir formatlar RDF(Research Description Framework),XLS, XLSX (Microsoft Excel), CSV (Comma Separated Value), KML(Keyhole Markup Language), XML(Extensible Markup Language) veya webde RESTful APIs aracılığıyla bağlantılandırılmış veriler)
 Kamu kurumlarında verilerin yeniden kullanımına yönelik veri madenciliği gerekliliklerini belirleyen standart/rehberlerin hazırlanması
 Verilerin açılmasında uygulanacak gizlilik standartlarının/rehberlerin hazırlanması
 Açık veri portalı/web sayfasına yönelik standart/rehber hazırlanması
 Açılan/açılacak veri setlerinin üstveri standartlarının belirlenmesi
 Veri kullanıcılarına yönelik iletişim ve farkındalık çalışmaları
 Kamu çalışanlarının açık devlet kapsamında eğitimlerinin sağlanması
 Kamu çalışanlarının verilerin kullanılması, yeniden kullanılması, yorumlanması ve veri analizi konularına yönelik becerilerinin geliştirilmesi eğitimlerinin verilmesi
 Veri kullanıcıları ile işbirliğinin sağlanması
 Fikrim yok
 Diğer: _____

12. Kurumunuzda kurumsal iş süreçlerinin yürütülmesi kapsamında(EBYS, İdari ve Mali işler, Personel vb. bilgi sistemlerinin kullanımı) bilgi teknolojilerine yönelik beceri seviyesini değerlendirir misiniz? (1- yetersiz, 5-çok yeterli olmak üzere)

- 1 [] 2 [] 3 [] 4 [] 5 []

13. Kurumunuzun çalışanlarının dijital okuryazarlık (Bilgisayar donanımı, yazılımı, internet vb. kullanım becerileri) seviyesini değerlendirir misiniz? (1- yetersiz, 5-çok yeterli olmak üzere)

- 1 [] 2 [] 3 [] 4 [] 5 []

14. Kurumunuzda bilgi iletişim teknolojileri, veri standartları veya veri analizlerine yönelik eğitimler veriliyor mu?

Evet Hayır Diğer.....

15. Kurumunuzda personelinin bilgi iletişim teknolojilerine yönelik becerileri ile ilgili değerlendirmeler yapılıyor mu?

Evet Hayır Diğer.....

16. Kurum web sayfanızın kurumunuzu ve kurum işleyişini tam olarak yansıttığını düşünüyor musunuz? (1-yetersiz, 5-çok yeterli olmak üzere)

[1] [2] [3] [4] [5]

17. Web sayfası kullanımına yönelik ,istatistikler ve değerlendirmeler yapılıyor mu?

Evet Hayır

18. Web sayfanız hangi sıklıkla güncelleniyor?

.....

19. Açık devlet uygulamalarına geçiş kapsamında kurumunuza ait verilerin kamuya açılması sürecinde kurumunuzda aşağıdaki çalışmaların gerçekleştirilme durumunu ve bu çalışmanın açık devlet sürecinde sağlayacağı etkisini belirtiniz?

Çalışma Adı	Çalışmanın projedeki/programdaki etkisi [0]: Çalışma gerçekleştirilmiyor, [1]: Etkisiz, [5] Çok Etkili olmak üzere
Kullanıcı araştırmasının yapılması	[0] [1] [2] [3] [4] [5]
Konuya yönelik uluslararası girişimlerden görüş alınması	[0] [1] [2] [3] [4] [5]
Akademik uzmanlardan görüş alınması	[0] [1] [2] [3] [4] [5]
Kurum çalışanlarının görüşlerinin alınması ve mevcut durumlarının belirlenmesi	[0] [1] [2] [3] [4] [5]
Mevcut kurumsal verilerin analizinin yapılması	[0] [1] [2] [3] [4] [5]
Konuyla ilgili benzer nitelikteki uygulama ve girişimlerin analiz edilmesi	[0] [1] [2] [3] [4] [5]
Kurumun mevcut koşullarının analiz edilmesi	[0] [1] [2] [3] [4] [5]
Mali durum analizi	[0] [1] [2] [3] [4] [5]
İnsan kaynaklarının analizi	[0] [1] [2] [3] [4] [5]

Yönetim Çerçevesi ve Kurumsal Yapılar, Sorumluluklar ve Yetenekler

20. Kurumunuzda açık devlet süreci ve açık devlet verisi planlamaları nasıl gerçekleştirilmektedir?

Herhangi bir politika ve hazırlık çalışması bulunmamaktadır.

Merkezi yönetimin izin verdiği ve uygun bulunduğu durumlarda yapılmaktadır.

Kısa, orta ve uzun vadede planlamalarla yapılmaktadır.

Diğer: _____

21. Kurumunuzda açık devlet uygulamalarını (kamuya açık verilerin yönetimi) kapsayan kurumsal iş süreçleri planlaması yapıldı mı?

Evet Hayır Yapılanma aşamasında

22. Kurumunuzda açık devlete yönelik görevlendirme ve sorumluluklar belirlendi mi?

Evet Hayır Kısmen

23. Kurumunuzda uygulanan/uygulanacak olan açık devlet/açık devlet verisi programına yönelik böyle bir politikanın açık devlet sürecinde etkisi sizce hangi düzeydedir? (1- en düşük, 5 – en yüksek etkililik düzeyi olmak üzere)

1 2 3 4 5

24. Kurumunuzda uygulanan/uygulanacak olan açık devlet/açık devlet verisi programına yönelik yazılı bir politikaya ihtiyacınız olduğunu düşünüyor musunuz? (1- ihtiyaç yok, 5 – çok ihtiyaç var olmak üzere)

1 2 3 4 5

25. Uygulanan/uygulanacak olan açık devlet/açık devlet verisi programına yönelik politikanın nasıl oluşturulacağı konusundaki bilgi düzeyiniz nedir? (1- en düşük, 5 – en yüksek bilgi düzeyi olmak üzere)

1 2 3 4 5

Açık Devlet Verisi Yasal ve Politik Çerçeve

26. Kurumunuzda veri güvenliği, verilerin arşivlenmesi, dijital korumaya yönelik herhangi bir yasal ve politik düzenleme var mıdır?

Evet.

Hayır

Diğer: _____

27. Kurumunuzda veri güvenliği, verilerin arşivlenmesi, dijital korumaya yönelik süreçlerden hangi birim sorumludur.

Açık Devlet kapsamında bir sorumlu birim oluşturulmuştur.

Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı

İdari ve Mali İşler Daire Başkanlığı

Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı

Kütüphane ve/veya Arşiv Hizmetleri

Diğer: _____

28. Kurumunuzda kişisel verilerin toplanması ve işlenmesi süreçlerinde kişisel gizliliğin korunmasına yönelik yasal ve politik çerçeve nasıl işlemektedir?

6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu kapsamında verilere yönelik işlemler gerçekleştirilmektedir.

Kurumunuzda ayrıca kişisel verilerin korunmasına yönelik bir politika belirlenmiştir.

Kurumunuzda kişisel verilerin korunmasına yönelik politika planlamaları yapılmaktadır.

Diğer: _____

29. Kurumunuzda kişisel verilerin toplanması ve işlenmesine yönelik süreçlerde aşağıdaki işlemlerden hangileri yapılmaktadır? (birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz).

Kişisel verilerin hangi amaçlarla işleneceği veri sahiplerine bildirilmektedir

İşlenen kişisel verilerin kimlere ve hangi amaçlarla aktarılacağı veri sahiplerine bildirilmektedir

Kişisel veri toplamanın yöntemi ve hukuki sebebi veri sahiplerine bildirilmektedir

Kişisel verisi işlenen veri sahiplerinin bu veriler ilişkin bilgi talep edebilmektedir

Diğer: _____

30. Kurumunuzda devlet verilerinin yayınlanması ve yeniden kullanılmasına yönelik verilerin lisanslanması, verilerin sahipliği ve/veya verilerin kullanım koşullarına yönelik çalışmalar yapıldı mı?

Açılacak verilere yönelik kullanılacak olan açık lisanslar (Örn. Creative Commons Attribution) belirlenmiştir.

Açılacak verilerin kullanım koşul ve şartları verilerin sahipliğine yönelik bir politika çerçevesinde belirlenmiştir.

Açılacak verilerin lisanslanması yapılarak kullanım koşul ve şartları bir politika çerçevesinde belirlenmiştir.

Açılacak verilere yönelik herhangi bir lisans ve kullanım şartları çalışması yapılmamıştır.

31. Kurumunuzda açık devlet verilerinin (kamuya açık verilerin yönetimi) yönetilmesine yönelik bir yasal bir düzenleme veya politika bulunuyor mu?

Evet.

Hayır

32. Kurumunuzda açılacak olan verilerin ticari olarak satılabilmesine yönelik herhangi bir düzenleme var mı?

Evet.

Hayır

33. Kurumunuzda ticari olarak kullanılabilceğini düşündüğünüz veriler hangileridir?

Anonimleştirilmiş kişisel veriler

Coğrafik veriler

Ekonomik veriler

Diğer...

34. Kurumunuzda açılacak devlet verilerine yönelik hangi yasal düzenlemelerin etkili olduğunu düşünüyorsunuz.

Kişisel Verilerin Korunması Kanunu

Bilgi Edinme Kanunu

5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu

5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun

Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu

Muhafazasına Lüzum Kalmayan Evrak ve Malzemenin Yok Edilmesi Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun Kanun No : 3473

Diğer...

35. Kurumunuzda Bilgi Edinme Kanunu çerçevesinde taleplerin uygun zaman ve kapsamda karşılanma düzeyi nedir? (1- en düşük, 5 – en yüksek karşılanma düzeyi olmak üzere)

[1] [2] [3] [4] [5]

36. Kurumunuzda bilgi edinme talepleri hangi kanallar aracılığı ile karşılanabilmektedir? (birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz).

Web sayfası üzerinden

e-Posta

Faks

Telefon

Yazılı mektup

Diğer: _____

37. Sizce Bilgi Edinme Kanununun açık devlet süreçlerinde etkisi nedir?(1- en düşük, 5 – en yüksek etkililik düzeyi olmak üzere)

[1] [2] [3] [4] [5]

Ekonomik Koşullar ve Mali Kaynaklar, İnsan Kaynakları

38. Açık devlet uygulamalarında verilerin hazırlanması, verilerin yönetimi ve yayınlanmasına yönelik ekonomik koşullar ve mali kaynakların süreçlerdeki önem düzeyi size göre nedir? (1- önemsiz, 5-çok önemli olmak üzere)

[1] [2] [3] [4] [5]

39. Kurumunuzda kamuya açık veriler diğer bir deyişle açık devlet verilerinin hazırlanması, verilerin yönetimi ve yayınlanmasına yönelik finansman kaynağı nasıl sağlanmaktadır?

Tamamen kurumumuz olanaklarıyla sağlanmaktadır.

Sadece projelerle bu programlar için fon yaratılmaktadır.

Bu süreçler kurumuz bütçesi ile birlikte projelerden sağlanan fonlarla yürütülmektedir.

Bu süreçler merkezi yönetimin sağladığı bütçe olanakları çerçevesinde yürütülmektedir.

Konu çerçevesinde herhangi bir bütçe çalışması yapılmamıştır.

Diğer: _____

40. Kurumunuzda açık devlet uygulamalarından sorumlu bir birim/bölüm var mı?

Evet Hayır Kurulması planlanıyor. Diğer...

41. Kurumunuzda açık devlet uygulamalarına yönelik personelin bu konuyla ilgili farkındalık düzeyi nedir? (1- çok yetersiz, 5-çok yeterli olmak üzere)

[1] [2] [3] [4] [5]

42. Kurumuza ait verilerin kamuya açılmasını içeren açık devlet uygulamalarına yönelik personelinizin sizce yeterlilik düzeyi nedir? (1- çok yetersiz, 5-çok yeterli olmak üzere)

EBYS uygulamalarının yürütülmesi [1] [2] [3] [4] [5]

İdari mali ve personel işleri gibi özel konularda bilgi sistemlerinin yürütülmesi [1] [2] [3] [4] [5]

Bilgi sistemlerine yönelik yaşanan problemlerin yerinde ve zamanında çözümü [1] [2] [3] [4] [5]

Bilgi güvenliğinin sağlanması [1] [2] [3] [4] [5]

[] Yukarıdaki başlıklarla ilgili personelin yeterlilik düzeyi tamdır

43. Kurumunuzda açık devlet uygulamalarına yönelik personel sayısı kurumunuz açısından yeterli midir? (1- çok yetersiz, 5-çok yeterli olmak üzere)

[1] [2] [3] [4] [5]

44. Kurumunuzda açık devlet uygulamalarına yönelik yer alan personelin bu konuyla ilgili eğitim durumu nedir?

[] Personelimiz daha önce bu konularda hizmet içi eğitim aldı.

[] Personele bazı projeler kapsamında eğitim verildi.

[] Personelimiz konuyla ilgili herhangi bir eğitim almamıştır.

[] Diğer: _____

45. Kurumunuzda açık devlet uygulamaları ile ilgili personele yönelik eğitimlerin sıklığı nedir?

[] Kurumumuzda bu konuda bir eğitim düzenlenmemektedir.

[] Düzenli olarak yıl içerisinde belirli dönemlerde bu konuda eğitimler verilmektedir.

[] Yalnızca belirli çalışmalar/projeler kapsamında konuyla ilgili eğitimler verilmektedir.

[] Diğer: _____

Açık Devlet Veri Yapıları, Verilerin Elverişliliği, Verilerin Seçim ve Ayıklanması

46. Kurumunuzda doğrudan veri ve istatistik tutuluyor mu? Tutuluyorsa bundan sorumlu birim hangisidir?

[] Evet

[] Hayır

Sorumlu birim....

47. Kurumsal verilerinizin toplanması, ayıklanması ve yönetimine yönelik sistematik bir prosedürünüz bulunuyor mu?

[] Evet

[] Hayır

[] Konuya yönelik devam eden bir çalışmamız bulunmaktadır.

48. Açık devlet kapsamında yayınlanacak verilere yönelik kurumunuzda bir ayıklama işlemi gerçekleştirildi mi?

[] Evet, bu programda öncelikli olarak yer alacak verileri belirledik

[] Hayır, herhangi bir seçim ve ayıklama işlemi yapmaksızın bütün verileri aldık.

[] Diğer: _____

49. Kurumunuzda gerçekleştirilen/gerçekleştirilecek olan açık devlet uygulamaları kapsamında verilerin seçiminde aşağıdaki unsurlardan hangisi öncelik taşımaktadır? (Önem sırasına göre en önemli seçenek 1 olmak üzere sıralama yapınız)

[] Verilerin tamlığı

[] Verilerin ilk kaynaktan alınmış olması

[] Verilerin güncelliği

[] Verilerin fiziksel veya elektronik erişim kolaylığı

[] Makinaca okunabilir olması

[] Telif hakkının sağlanmış olma durumları

[] Diğer: _____

50. Açık devlet programına yönelik verilerin açılması sürecinde kullanılacak verileri kim hazırlıyor/hazırlayacak?

Yalnızca kurumumuz personeli

Hizmet alımında bulunduğumuz personel

Her ikisi birlikte

Diğer: _____

51. Kurumunuzda gerçekleştirilen verilerin seçim ve ayıklama işlemleri ne kadar gereklidir? (1- en düşük, 5- en yüksek yeterlilik düzeyi olmak üzere)

[1] [2] [3] [4] [5]

52. Mevcut verilerinizin ne kadarı dijital ortamdadır?

%10'dan az %11-20 arası %21-40 arası % 41-60 arası %61- 80 arası %81-100 arası

53. Dijital ortamda bulunan verilerinizin ne kadarı yeniden kullanılabilir formattadır?

%10'dan az %11-20 arası %21-40 arası % 41-60 arası %61- 80 arası %81-100 arası

54. Kurumunuzda tutulan veriler hangi formatlardadır? (birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz).

Yapılandırılmış kapalı formatlarda tutulmaktadır. (xls...)

Yapılandırılmamış kapalı formatlarda tutulmaktadır. (ppt, doc, pdf, tiff...)

Yapılandırılmış açık formatlarda tutulmaktadır. (shp, kml, geojson, csv, xml, rdf, html...)

Yapılandırılmamış açık formatlarda tutulmaktadır. (gif, txt, png, jpg...)

55. Kurumunuzda verilerin arşivlenmesinde ve dijital koruma süreçlerinde kullanılan standart politika ve prosedürler nelerdir?

Standart Dosya Planı

TS13298

Kamu Bilgi Sistemlerinde Birlikte Çalışabilirlik Esasları

Diğer.....

56. Kurumunuzda elektronik ortamda oluşturulan ve kullanılan verileriniz için hangi güvenlik ve kontrol mekanizmalarını kullanıyorsunuz? (birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz).

Çıktıların kriptolu olarak saklanması

Erişim bilgilerinin loglanması

Sakıncalı veya yetkiyi aşan erişim denemelerinin kaydedilmesi

Veriyi içinde bulunduran kaynaklara erişimlerle ilgili kontrol veya limitleme sağlanması

Diğer: _____

57. Kurumuza ait verilerin kamuya açılmasını içeren açık devlet uygulamalarına yönelik mevcut teknik altyapı olanaklarınızı nasıl değerlendiriyorsunuz? (1- en düşük, 5 – en yüksek yeterlilik düzeyi olmak üzere)

Bilgisayar çevre birimleri ve donanım altyapısı [1] [2] [3] [4] [5]

Bilgi sistemleri ve yazılım olanakları [1] [2] [3] [4] [5]

Bilgi güvenliği teknik altyapısı [1] [2] [3] [4] [5]

Veri depolama altyapısı [1] [2] [3] [4] [5]

İnternet ve bilgi erişim altyapısı [1] [2] [3] [4] [5]

58. Kurumunuzda hangi veri setleri kullanıcıların erişimine sunulmaktadır?

Kurumsal bütçe verileri

Kurumsal istatistikler

Kurumsal araştırma verileri

Diğer.....

Kullanıma sunulmamaktadır

59. Verileriniz kullanıma sunuluyorsa, veriler hangi formatlarda erişilebilir durumdalar?

İstatistiksel formatlarda erişilebilir.

API formatında erişilmektedir.

Her ikisi de kullanılmaktadır

60. Verileriniz web sitenizden indirilebilir formatlarda yayınlanıyor mu?

- Evet
 Hayır
 Kısmen

61. Kurumunuzda tutulan ve açık devlet kapsamında kullanıma sunulması planlanan veya sunulan kişisel verilerin anonimleştirilmesi gerçekleştirildi mi?

- Evet
 Hayır
 Diğer....

62. Kurumunuz açısından değerlendirdiğinizde, verilerin erişimi ve yeniden kullanımına yönelik ana yaklaşımınız nedir?

- Bütün veriler ücretsiz ve kısıtlama olmadan erişilebilir ve yeniden kullanılabilir durumdadır.
 Verilerin yeniden kullanımı ve erişimi marjinal maliyet dikkate alınarak sağlanmaktadır.
 Bazı veriler kısıtlamasız ve ücretsizken, bir takım veriler ücretlendirilmektedir
 Verilere ticari erişim ve yeniden kullanım ücretlidir.
 Kurumda hiç bir şekilde verilerimiz kullanıma açılmamaktadır.
 Diğer...
 Konuya yönelik henüz bir politika bulunmamaktadır

Üstveri ve tanımlama süreçleri

63. Kurumunuzda üretilen veya sağlanan verilerin sınıflandırılmasına (konusal, desimal, dosyalama vb.) yönelik çalışmalarınız mevcut mu?

- Evet Hayır Diğer.....

64. Kurumunuzda ne kadar süredir kurumsal verilere yönelik bir sınıflama programı uygulanıyor?

- 1-2 yıl 3-5 yıl 6-10 yıl 10-20 yıl 21 yıldan çok

65. Kurumunuzda üretilen verilere yönelik bir (yeni) sınıflama ihtiyacı hissediyor musunuz?

- Evet Hayır

66. Kurumunuzda üretilen veya toplanan verilerin sınıflandırılmasına neden ihtiyaç duyuluyor? (*birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz*).

- Verilerin uzun süreli korunması
 Verilere tekrar erişimin etkinleştirilmesi
 Açık devlet sürecine hazırlık
 Üst yönetimin bu konuda talepte bulunması
 Bu konunun ileriki yıllarda önümüze daha büyük bir sorun olarak çıkmasının önlenmesi
 Uzun vadede kurumumuzda ekonomiklik ve verimlilik sağlayacak olması
 Diğer: _____

67. Kurumunuzda bugüne kadar gerçekleştirdiğiniz veri sınıflama çalışmaları bu konudaki ihtiyacınızın ne kadarını karşılamaktadır (tahmini yüzde olarak belirtiniz)? _____

68. Kurumunuzdaki üretilen veya toplanan verilerin ne kadarının sınıflandırılması planlanmaktadır?

- Bu konuda bir plan bulunmamaktadır.
 Bütçe ve insan kaynakları olanakları yaratıldıkça sınıflandırma işlemleri gerçekleştirilecektir.
 Bütün verilerin sınıflandırılması planlanmaktadır.
 Kurum verilerinin sınıflandırılması düzenli olarak yapılmaktadır.
 Diğer: _____

69. Kurumunuzdaki verilerin tanımlama işlemleri (katalog, dosyalama ya da ve tanımlama başlıklarının hazırlanması) kim tarafından yapılmaktadır?

- Kurumumuz uzman personeli tarafından
 Tamamen hizmet aldığımız kurum tarafından
 Kurumumuzun uzman personeli ve hizmet aldığımız kurum tarafından
 Tanımlama işlemleri gerçekleştirilememektedir.
 Diğer: _____

70. Kurumunuzda verilerinize yönelik tanımlama alanları belirlenmiş midir?

- Evet Hayır Fikrim yok

71. Kurumunuzda verilerinize yönelik tanımlama işlemini kimin, ne zaman yaptığı gibi bilgiler tutuluyor mu?

- Evet Hayır Fikrim yok

72. Kurumunuzda verilerinize yönelik gerçekleştirdiğiniz tanımlama işlemlerinde kullandığınız alanların yeterli olduğunu düşünüyor musunuz? (1-çok yetersiz, 5 çok yeterli olmak üzere)

- 1 2 3 4 5

73. Kurumunuzda verilerin kullanımına ve yeniden kullanımına yönelik herhangi bir düzenlemeniz bulunuyor mu?

- Evet, ticari bir lisans formumuz bulunuyor
 Evet, Ticari olmayan kullanımlar için bir düzenlememiz var
 Hayır, mevcut değil

74. Kullandığınız lisans veya kullanım şartları web sayfanızda bulunuyor mu?

- Evet
 Hayır

75. Kamu sektörü bilgisinin yeniden kullanımına yönelik sunduğunuz koşullar yeterince açık mı?

- Kesinlikle açık
 Açık
 Kararsızım
 Çok açık değil
 Hiç açık değil

76. Verileriniz saklanırken belirli bir üstveri (metadata) politikanız var mı?

- Evet
 Hayır
 Diğer

77. Tutulan verilerde kullanılan üstveriler (metadata) daha çok hangi alanları içermektedir?

- Koruyucu (kullanım ve erişim yetkilendirmeleri vb.)
 Teknik (format ve form yapılar vb. bilgi ve belgenin başlık tarih vb. bilgileri)
 İdari (hiyerarşik ve yönetsel ilişkiler)
 Yönetsel (bilgi ve belgenin yaşam döngüsü örneğin uzun süre koruma ve imha koşulları gibi)
 Diğer
 Hepsi

Açık Devlet Verileri Kullanım Talepleri ve Değerlendirmeleri

78. Kurumunuzda verilerin açık yayınlanmasına yönelik kamu(halk) talebi var mıdır?

- Evet
 Hayır

79. Kurumunuzda verilerin açık yayınlanmasına yönelik sivil toplum kuruluşu talebi var mıdır?

- Evet
 Hayır

80. Kurumunuzda bilgi edinme uygulamaları çerçevesinde en çok hangi tür bilgiler talep edilmektedir?

- Kişisel bilgiler
 Kurumsal istatistikler
 Kurum harcama ve bütçe bilgileri
 Diğer....

81. Kurumunuz tarafından kullanıma sunulan açık verilerinizin çeşitli alanlarda uygulamalar yaratmak için kaynak oluşturulabileceğini düşünüyor musunuz?

- Evet Hayır

82. Hangi tür uygulamalar ortaya çıkacağını düşünüyorsunuz?

.....

83. Mevcut kurumsal verilerinizin kullanım durumlarına ve kullanım taleplerine yönelik değerlendirme çalışmasında buldunuz mu?

[] Evet [] Hayır

84. Kurumsal verilerinizin kullanım durumuna ve kullanım taleplerine yönelik gerçekleştirdiğiniz değerlendirme çalışması aşağıdakilerden hangisidir?

Çalışma adı	Çalışmanın yapılıp yapılmadığı
Kullanıcı araştırması ile (anket, görüşme, gözlem gibi)	[Evet] [Hayır]
Elektronik ortamdaki kullanım istatistikleri (kayıt görüntüleme verileri, indirme sayıları gibi)	[Evet] [Hayır]
Bilgi edinme istatistikleri	[Evet] [Hayır]
Kurumumuzda herhangi bir çalışma yapılmamaktadır	[Evet] [Hayır]

Açık Devlet Uygulamaları Engeller

85. Açık devlet sürecinde verilerin açılmasına yönelik belirlenen engelleri ve bunların açık devlet uygulamalarının başarısı üstüne etkisini belirtiniz?

Engeller	Uygulamada etkisi [1]: Etkisiz, [5] Çok Etkili olmak üzere
Yönetim süreçlerinde açık veri politikası/stratejisinin tanımlanmasına yönelik eksiklikler	[1] [2] [3] [4] [5]
Sürdürülebilir bir veri politikası eksikliği	[1] [2] [3] [4] [5]
Devlet verilerinin açıklığı, kullanılabilirliği ve yeniden kullanımına yönelik politika eksikliği	[1] [2] [3] [4] [5]
Verilerin erişilebilirliği ve yeniden kullanımına yönelik lisans eksiklikleri	[1] [2] [3] [4] [5]
Veri politikalarında güvenlik ve gizliliğe yönelik eksiklikler	[1] [2] [3] [4] [5]
Genel geçer üstveri politikaları eksikliği	[1] [2] [3] [4] [5]

86. Açık devlet sürecinde verilerin açılmasına yönelik belirlenen **teknik engelleri** ve bunların açık devlet uygulamalarının başarısı üstüne etkisini belirtiniz?

Engeller	Uygulamada etkisi <i>[1]: Etkisiz, [5] Çok Etkili olmak üzere</i>
Uyumsuz veri seti formatları ve standartları	[1] [2] [3] [4] [5]
Formatlar nedeniyle kısıtlı veri erişimi ve yeniden kullanılabilirliğin sağlanamaması	[1] [2] [3] [4] [5]
Veri kullanıcılarına hızlı ve kolay erişim sağlayamayan bilgi iletişim platformları	[1] [2] [3] [4] [5]
Güvenlik ve gizliliği sağlamada yetersiz teknik altyapılar	[1] [2] [3] [4] [5]
Tek bir veri portalının eksikliği	[1] [2] [3] [4] [5]
Doğru olmayan, tamamlanmamış ve yetersiz veriler	[1] [2] [3] [4] [5]
Veri dağıtım kanallarının eksikliği	[1] [2] [3] [4] [5]

87. Açık devlet sürecinde verilerin açılmasına yönelik belirlenen **kurumsal engelleri** ve bunların açık devlet uygulamalarının başarısı üstüne etkisini belirtiniz?

Engeller	Uygulamada etkisi <i>[1]: Etkisiz, [5] Çok Etkili olmak üzere</i>
Kamu çalışanlarının yetersiz becerileri	[1] [2] [3] [4] [5]
Kurum içerisinde farklı yönetim birimlerindeki verilerin doğru toplanamaması entegre edilememesi	[1] [2] [3] [4] [5]
Kurum içinde işbirliği kültürünün eksikliği	[1] [2] [3] [4] [5]
Kamu sektörü ve veri kullanıcıları arasında sağlam altyapılarla oluşturulamamış strateji eksikliği	[1] [2] [3] [4] [5]
Sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği eksikliği	[1] [2] [3] [4] [5]
Açık veri zorlayıcı uygulamaların eksikliği	[1] [2] [3] [4] [5]
Kamu kurumlarının verileri açmaktaki isteksizliği	[1] [2] [3] [4] [5]
Kurumlarda verilerin açılmasına yönelik finansal eksiklikler	[1] [2] [3] [4] [5]

88. Açık devlet sürecinde verilerin açılmasına yönelik belirlenen **kültürel engelleri** ve açık devlet uygulamalarının başarısı üstüne etkisini belirtiniz?

Engeller	Uygulamada etkisi <i>[1]: Etkisiz, [5] Çok Etkili olmak üzere</i>
Kamu çalışanları arasında açık veriye yönelik hazırlık ve farkındalık eksikliği	[1] [2] [3] [4] [5]
Kamu ve iş birlikçileri arasındaki açık veriye yönelik hazırlık ve farkındalık eksikliği	[1] [2] [3] [4] [5]
Sivil toplum kuruluşlarında açık veriye yönelik hazırlık ve farkındalık eksikliği	[1] [2] [3] [4] [5]
Toplumda açık veriye yönelik hazırlık ve farkındalık eksikliği	[1] [2] [3] [4] [5]
Kamu sektöründe kitle kaynak (Crowdsourcing) çalışmasının az kabul görmesi	[1] [2] [3] [4] [5]
Politik ve karar verme süreçlerinde sivil toplum örgütlerinin katılım azlığı	[1] [2] [3] [4] [5]

89. Açık devlet sürecinde verilerin açılmasına yönelik belirlenen **yasal engel ve zorlukları** ve bunların açık devlet uygulamalarının başarısı üstüne etkisini belirtiniz?

Engeller	Uygulamada etkisi <i>Etkisiz, [5] Çok Etkili olmak üzere</i>
Tutarsız yasal düzenlemelerin veri erişilebilirliği ve yeniden kullanımını engellemesi	[1] [2] [3] [4] [5]
Parçalanmış yasal düzenlemelerin veri sağlayıcı ve kullanıcılarına güvenlik ve gizliliğe yönelik endişelendirmesi	[1] [2] [3] [4] [5]
Bilgi edinme yasalarının yetersizliği	[1] [2] [3] [4] [5]
Devlet verisinin sahipliği ve hangi koşullarda sahip olunabileceğine yönelik yasal açıklığın olmaması	[1] [2] [3] [4] [5]

90. Açık devlet sürecinde verilerin açılmasına yönelik belirlenen **finansal zorlukları** ve bunların açık devlet uygulamalarının başarısı üstüne etkisini belirtiniz?

Engeller	Uygulamada etkisi <i>[1]: Etkisiz, [5] Çok Etkili olmak üzere</i>
Devlet verisinin açılmasında ulusal düzeyde fiyatlandırmaya yönelik kesin düzenlemelerin olmaması	[1] [2] [3] [4] [5]
Teknik altyapıların geliştirilmesi veya yeniden düzenlenmesine yönelik yüksek maliyetler	[1] [2] [3] [4] [5]
Verilerin organize edilmesi, yayınlanması süreçlerinde yüksek miktarda insan gücünün finansal zorluğu	[1] [2] [3] [4] [5]
Yüksek miktarlardaki verilerin dönüştürme maliyetleri (yeniden kullanılabilir formatlara)	[1] [2] [3] [4] [5]

e-Devlet, Açık Devlet ve Belge Yönetimi Uygulamaları

91. Aşağıda kurumsal bilgi ve belge yönetimini ilgilendiren başlıklarla ilgili olarak kurumsal koşullarınızı değerlendiriniz. *(1-çok yetersiz, 5 çok yeterli olmak üzere)*

	Kurumsal açık devlet	e-Devlet uygulamaları	Fiziki arşivler ve belge yönetimi	Elektronik arşivler ve belge işlemleri
İçerik formatları ve içeriğin tanımlanmasına dönük koşullar	(1) (2) (3) (4) (5)	(1) (2) (3) (4) (5)	(1) (2) (3) (4) (5)	(1) (2) (3) (4) (5)
İçeriğin sınıflandırılması ya da dosyalanmasının yeterliliği	(1) (2) (3) (4) (5)	(1) (2) (3) (4) (5)	(1) (2) (3) (4) (5)	(1) (2) (3) (4) (5)
İçeriğe erişim ve erişim yetkilendirmelerine dönük koşulları	(1) (2) (3) (4) (5)	(1) (2) (3) (4) (5)	(1) (2) (3) (4) (5)	(1) (2) (3) (4) (5)
İçeriğin uzun süre korunması ile ilgili koşullar	(1) (2) (3) (4) (5)	(1) (2) (3) (4) (5)	(1) (2) (3) (4) (5)	(1) (2) (3) (4) (5)
İçeriğin güvenliği ile ilgili koşulları	(1) (2) (3) (4) (5)	(1) (2) (3) (4) (5)	(1) (2) (3) (4) (5)	(1) (2) (3) (4) (5)
İçeriğin diğer kurum ya da organizasyonlarla entegrasyonu	(1) (2) (3) (4) (5)	(1) (2) (3) (4) (5)	(1) (2) (3) (4) (5)	(1) (2) (3) (4) (5)
İçeriğe ilişkin yasal düzenlemelerin yeterliliği	(1) (2) (3) (4) (5)	(1) (2) (3) (4) (5)	(1) (2) (3) (4) (5)	(1) (2) (3) (4) (5)
İçeriğe ilişkin donanım ve yazılım alt yapısının yeterliliği	(1) (2) (3) (4) (5)	(1) (2) (3) (4) (5)	(1) (2) (3) (4) (5)	(1) (2) (3) (4) (5)
İçeriği yönetecek personelin yeterliliği	(1) (2) (3) (4) (5)	(1) (2) (3) (4) (5)	(1) (2) (3) (4) (5)	(1) (2) (3) (4) (5)
İç ve dış kullanıcıların eğitimi ile ilgili koşulların yeterliliği	(1) (2) (3) (4) (5)	(1) (2) (3) (4) (5)	(1) (2) (3) (4) (5)	(1) (2) (3) (4) (5)
Yukarıdaki başlıklarla ilgili akademik ya da teknik desteğe duyulan ihtiyaç düzeyi	(1) (2) (3) (4) (5)	(1) (2) (3) (4) (5)	(1) (2) (3) (4) (5)	(1) (2) (3) (4) (5)

EK 2: Etik Kurul İzni

T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
Rektörlük

Sayı : 35853172/ 433-3226

27 Ekim 2016

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi: 05.10.2016 tarih ve 5067 sayılı yazınız.

Enstitünüz Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı doktora programı öğrencilerinden **Arş. Gör. Şahika EROĞLU**'nun **Prof. Dr. Özgür KÜLCÜ** danışmanlığında yürüttüğü "**Türkiye'de Kamusal Verilerin Açık Devlet Uygulamaları ve Belge Yönetimi Çerçevesinde Değerlendirilmesi**" başlıklı tez çalışması, Üniversitemiz Senatosu Etik Komisyonunun **18 Ekim 2016** tarihinde yapmış olduğu toplantıda incelenmiş olup, etik açıdan uygun bulunmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Rahime

Prof. Dr. Rahime M. NOHUTCU
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

Hacettepe Üniversitesi Rektörlük 06100 Sıhhiye-Ankara
Telefon: 0 (312) 305 3001 - 3002 • Faks: 0 (312) 311 9992
E-posta: yazimd@hacettepe.edu.tr • www.hacettepe.edu.tr

Ayrıntılı Bilgi için:
Yazı İşleri Müdürlüğü
0 (312) 305 1008

Hasan Bey

EK 3: Orijinallik Raporu

 <p>HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ YÜKSEK LİSANS/DOKTORA TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU</p>
<p>HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA</p>
Tarih: 05/06/2017
<p>Tez Başlığı / Konusu: Türkiye'de Kamu Verilerinin Açık Devlet Uygulamaları ve Belge Yönetimi Çerçevesinde Değerlendirilmesi: Bir Model Önerisi</p>
<p>Yukarıda başlığı/konusu gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 236 sayfalık kısmına ilişkin, 05/06/2017 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı %5'tir.</p>
<p>Uygulanan filtrelemeler:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç, 2- Kaynakça hariç 3- Alıntılar hariç 4- 5 kelimededen daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç
<p>Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orjinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.</p>
<p>Gereğini saygılarımla arz ederim.</p>
 05/06/2017
<p>Adı Soyadı: Şahika Eroğlu</p> <p>Öğrenci No: N12245366</p> <p>Anabilim Dalı: Bilgi ve Belge Yönetimi</p> <p>Programı: Bilgi ve Belge Yönetimi</p> <p>Statüsü: ☐ Y.Lisans ☒ Doktora ☐ Bütünleşik Dr.</p>
<p>DANIŞMAN ONAYI</p> <p style="text-align: center;">UYGUNDUR.</p> <p style="text-align: center;"> Prof. Dr. Özgür Külcü </p>

HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
THESIS/DISSERTATION ORIGINALITY REPORT

HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
TO THE DEPARTMENT OF INFORMATION MANAGEMENT

Date: 05/06/2017

Thesis Title / Topic: **Evaluation of Public Data in Context of Open Government Approaches and Records Management in Turkey: A Proposed Model**

According to the originality report obtained by myself/my thesis advisor by using the Turnitin plagiarism detection software and by applying the filtering options stated below on 05/06/2017 for the total of 236 pages including the a) Title Page, b) Introduction, c) Main Chapters, and d) Conclusion sections of my thesis entitled as above, the similarity index of my thesis is 5%.

Filtering options applied:

1. Approval and Declaration sections excluded
2. Bibliography/Works Cited excluded
3. Quotes excluded
4. Match size up to 5 words excluded

I declare that I have carefully read Hacettepe University Graduate School of Social Sciences Guidelines for Obtaining and Using Thesis Originality Reports; that according to the maximum similarity index values specified in the Guidelines, my thesis does not include any form of plagiarism; that in any future detection of possible infringement of the regulations I accept all legal responsibility; and that all the information I have provided is correct to the best of my knowledge.

I respectfully submit this for approval.

Name Surname: Şahika Eroğlu

Student No: N12245366

Department: Department of Information Management

Program: Department of Information Management

Status: Masters Ph.D. Integrated Ph.D.

05.06.2017

ADVISOR APPROVAL

APPROVED.

Prof. Dr. Özgür Külcü